

**DİNİ SOSYALLEŞMEDE ETKENLER
VE ARAÇLAR
(ŞIRNAK ÖRNEĞİ)**

İsmail ZEYREK

Yüksek Lisans Tezi

Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı

Doç. Dr. Özcan GÜNGÖR

2016

Her Hakkı Saklıdır

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

İsmail ZEYREK

**DİNİ SOSYALLEŞMEDE ETKENLER VE ARAÇLAR
(ŞIRNAK ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Doç. Dr. Özcan GÜNGÖR**

ERZURUM-2016

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEZ BEYAN FORMU

...../07/2016

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum "Dini Sosyalleşmede Etkenler ve Araçlar (Şırnak Örneği)" adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

(X) Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

☐ Tezim/Raporum sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

☐ Tezimin/Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

...../07/2016
İsmail ZEYREK

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Doç. Dr. Özcan GÜNGÖR danışmanlığında, İsmail ZEYREK tarafından hazırlanan bu çalışma 01/07/2016 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Din Sosyolojisi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Özcan GÜNGÖR

İmza:

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Yakup ÇOŞTU

İmza:

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Ali Osman KURT

İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. /07/ 2016

Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM

Enstitü Müdürü

F-85/00/22.02.2012

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	IV
ABSTRACT	V
KISALTMALAR DİZİNİ	VI
ŞEKİLLER DİZİNİ	VII
TABLolar DİZİNİ	VIII
ÖN SÖZ.....	XIX

GİRİŞ

I. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ	1
II. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	5
III. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	5
IV. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ	6
V. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE SINIRLILIKLARI.....	7
VI. ARAŞTIRMADA KULLANILAN YÖNTEM VE MATERYALLER.....	7
A. Metodolojik Yaklaşım ve Veri Toplama Teknikleri	7
B. Araştırmanın Hipotezleri	8

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. ŞIRNAK İLİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ.....	10
1.2. SOSYALLEŞME.....	15
1.2.1. Sosyalleşme Kuramları.....	18
1.2.1.1. Sosyolojik Kuramlar.....	19
1.2.1.2. Psikolojik Kuramlar.....	20
1.2.2. Sosyalleşme Sürecinde Etkili Olan Faktörler.....	23
1.2.2.1. Aile	25
1.2.2.2. Okul	27
1.2.3. Toplumsal Çevre	30
1.2.4. Kitle İletişim Araçları.....	32
1.3. DİN ve TOPLUM	35
1.3.1. Din Nedir?	36
1.3.1.1. Dinin Sosyolojik Tanımı	38

1.3.1.2. Din ve Toplum İlişkisi	40
1.4. GELİŞİM DÜZEYİ VE DİNDARLIK.....	41
1.4.1. Çocukluk Dönemi Dindarlığı	42
1.4.2. Ergenlik Dönemi Dindarlığı.....	43
1.4.2.1. Ergenlik Dönemi Dinî Gelişiminde Ayırıcı Özellikler.....	45
1.4.2.1.1. Şüphe.....	45
1.4.2.1.2. Çelişki ve Çatışmalar	45
1.4.2.2. Ergenlik Dönemi Dinî Gelişiminde Belirleyici Faktörler	46
1.4.2.2.1. Bilişsel Faktörler	46
1.4.2.2.2. Sosyal Faktörler	46
1.4.2.2.3. Kişisel Faktörler.....	47
1.4.2.3. Ergen Profili Araştırmasında Ergenlerin Dini Algısı	47
1.4.2.4. Genç Yetişkinlik Dönemi Dindarlığı.....	49
1.5. DİNİ SOSYALLEŞME.....	50
1.5.1. Dini Sosyalleşmede Etkili Olan Faktörler.....	50
1.5.1.1. Aile Faktörü	53
1.5.1.2. Eğitim Faktörü	55
1.5.1.3. Toplumsal Çevre Faktörü	57
1.5.1.4. Kitle İletişim Araçları Faktörü.....	59

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE YORUMLARI

2.1. ÖRNEKLEM GRUBUNUN OLGUSAL KİMLİĞİ.....	62
2.1.1. Cinsiyete Göre Dağılımı ve Cinsiyet Dini Sosyalleşme İlişkisi.....	63
2.1.2. Bulundukları Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı ve Sınıf Düzeyi Dini Yönelim İlişkisi	82
2.1.3. Devam Etmekte Oldukları Okul Türüne Göre Dağılımları ve Okul Türü Dini Yönelim İlişkisi	96
2.1.4. Aile Tipine Göre Dağılımı ve Aile Tipi Dini Sosyalleşme İlişkisi	140
2.1.5. İkamet Ettikleri Yerleşim Yerine Göre Dağılımı ve İkamet Edilen Yer ile Dini Sosyalleşme İlişkisi	142
2.1.6. Dindarlık Algılamalarına Göre Dağılımı	166

2.1.7. Uzun Süre Yaşadığı Yere Göre Dağılımı ve Dini Sosyalleşme İlişkisi	208
2.1.8. Sosyal Tabaka Durumlarına Göre Dağılımları ve Sosyo-ekonomik Durum ile Dini Sosyalleşme İlişkisi.....	224
2.1.9. Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Dağılımları ve Annenin Eğitim Durumu ile Dini Sosyalleşme İlişkisi.....	243
2.1.10. Babalarının Eğitim Durumuna Göre Dağılımları ve Babanın Eğitim Durumu ile Dini Sosyalleşme İlişkisi.....	258
GENEL DEĞERLENDİRME	273
GÖRÜŞ VE ÖNERİLER.....	286
SONUÇ.....	291
EKLER.....	297
EK 1.....	297
EK 2.....	298
EK 3.....	299
ÖZGEÇMİŞ.....	305

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DİNİ SOSYALLEŞME SÜRECİNDE ETKEN VE ARAÇLAR (ŞIRNAK
ÖRNEĞİ)

İsmail ZEYREK

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Özcan GÜNGÖR

2016, 305 Sayfa

Jüri: Doç. Dr. Özcan GÜNGÖR

Doç. Dr. Yakup ÇOŞTU

Doç. Dr. Ali Osman KURT

Bu çalışma, günümüz dünyasının hızla değişim sergilediği bir süreçte sosyokültürel ortamda sosyalleşen ve ergenlik geçiş dönemi, ergenlik ve ilk yetişkinlik (14-18 yaş grubu) dönemlerinde olan bireylerin dini sosyalleşme süreçlerinde etkilendikleri etkenler ve araçların araştırıldığı bir saha çalışmasıdır. Belirtilen yaş grubunda bulunan bireylerin sosyalleşme ve dini sosyalleşme süreçlerinde inanç yönelimleri, tutum ve davranışları üzerinde etkili olan gelişim düzeyi, cinsiyet, aile, arkadaş çevresi, kitle iletişim araçları ve fitri özellikleri önemli birer unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışmamız üç kısımdan oluşmuştur.

Ele alınan bu çalışmada dini sosyalleşme sürecinde kişi üzerinde etkili olan etken ve araçlar irdelenmiştir. Bu kapsamda konuyla ilgili 10 adet hipotez geliştirilmiş ve alan çalışması sonucunda elde edilen bulgular ışığında bu hipotezler test edilmiştir.

Şırnak ili genelinde ikamet eden ve 14-18 yaş aralığında bulunan ergenlik geçiş dönemi, ergenlik ve ilk yetişkinlik döneminde bulunan ortaöğretim 9. ve 12. sınıflarda eğitim ve öğretime devam eden kişiler araştırmamızın evrenini oluşturmaktadır. Evrenden basit tesadüfî yöntemle seçilmiş 1151 deneğe 2013 yılının Mayıs ve Haziran ayında nicel veri toplama yöntemiyle araştırmanın teorik yönüne uygun olarak geliştirilmiş kişisel bilgi anketi ve dini sosyalleşme faktörleri anketi uygulanmıştır. Ayrıca ortalama 180 öğrenciyle de yüz yüze görüşmeler ve karşılıklı analizler yapılmıştır. Çalışmamızın sonunda konuyla ilgili genel bakışımızı yansıtan bir değerlendirme yapılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Sosyalleşme, Dini sosyalleşme, Dindarlık, Çocuklar.

ABSTRACT**MASTER THESIS****THE FACTORS AND TOOLS OF RELIGIOUS SOCIALIZATION (SAMPLE OF
ŞIRNAK)****İsmail ZEYREK****Advisor: Assoc. Prof. Dr. Özcan GÜNGÖR****2016, Page: 305****Jury: Assoc. Prof. Dr. Özcan GÜNGÖR****Assoc. Prof. Dr. Yakup ÇOŞTU****Assoc. Prof. Dr. Ali Osman KURT**

It is a fieldwork that searches factors and instruments which affect teenagers, first adulthoods (14-18 years old) and child to teenage who are individuals in the process of religious socialization in today's world of rapidly changing process. In the specified age group, in the process of socialization and religious socialization, individuals whose faith orientations, levels of development, genders, family, their friends, means of communication, features of their characters which affect behaviors and manners, emerge as important elements.

It is a study that searches factors and instruments affect individuals who are in the process of religious socialization. In this context, ten hypotheses were developed and tested by the findings which came from results of fieldwork.

The teenagers, and first adulthood that live in Şırnak and in 9th grade and 12th grade of secondary school constitute the universe of our research. Personal information questionnaire which has been developed in accordance with the theoretical aspect of the research and religious questionnaire were applied to 1151 subjects who are chosen randomly. Moreover; approximately 180 students were interviewed face to face and analyses on the mutual. We have completed our study with a final article expressing our general point of view towards the subject.

Keywords: Socialization, Religious Socialization, Religious, Childeren

KISALTMALAR DİZİNİ

çev.	: Çeviren
der.	: Derleyen
Ed.	: Editör
Haz.	: Hazırlayan
No.	: Numara
p	: Anlamlılık seviyesi (p değeri)
Trans.	: Translate (Tercüme)
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
X	: Aritmetik ortalama
Yay. Haz	: Yayına Hazırlayan
SBS	: Seviye Belirleme Sınavı
ÖSYM	: Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi
YGS	: Yükseköğretime Geçiş Sınavı
LYS	: Lisans Yerleştirme Sınavı
TDK	: Türk Dil Kurumu
v.b.	: Ve Benzeri
SES	: Sosyo Ekonomik Statü
ODTÜ G. V.	: Ortadoğu Teknik Üniversitesi Geliştirme Vakfı
KPSS	: Kamu Personeli Seçme Sınavı
s.	: Sayfa
Y.	: Yaş
ÇPL	: Çok Programlı Lise
AL	: Anadolu Lisesi
FL	: Fen Lisesi
AÖL	: Anadolu Öğretmen Lisesi
SML	: Sağlık Meslek Lisesi
EML	: Endüstri Meslek Lisesi
KML	: Kız Meslek Lisesi
İHL	: İmam Hatip Lisesi
GSL	: Güzel Sanatlar Lisesi
TML	: Ticaret Meslek Lisesi
G.LİSE	: Genel Lise

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Dini Sosyalleşme Sürecinde Bireyi Etkileyen Faktörler Şeması.....	292

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 2.1. Dini Algı (%)	48
Tablo 2.2. Dini Algı (Cinsiyete Göre) (%).....	48
Tablo 2.3. Dini Algı (SES'e Göre) (%)	49
Tablo 2.1. Örneklem Grubunun Cinsiyete Göre Dağılımı	63
Tablo 2.2. Cinsiyet * Annenizin Dini Yönelimini Hangi Seçenekte Görüyorsunuz	64
Tablo 2.3. Cinsiyet * Babanızın Dini Yönelimini Hangi Seçenekte Görüyorsunuz	65
Tablo 2.4. Cinsiyet * Babanızın Size Karşı Dini Konulardaki Tutumu Nasıldır.	66
Tablo 2.5. Cinsiyet * Annenizin Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi.....	67
Tablo 2.6. Cinsiyet * Babanızın Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi.....	68
Tablo 2.7. Cinsiyet * Kardeşlerinizin Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi.....	69
Tablo 2.8. Cinsiyet * Dede ve Ninenizin Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi.....	70
Tablo 2.9. Cinsiyet * Yakın Akrabalarınızın Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi.....	71
Tablo 2.10. Cinsiyet * Dini Grup Tarikat ve Cemaatlerin Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi.....	72
Tablo 2.11. Cinsiyet * Resmi Dini Kurumların Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi.....	73
Tablo 2.12. Cinsiyet * Oldu İse Hangi Yolla Oldu	74
Tablo 2.13. Cinsiyet * Temel Dini Bilgiler Öğrenmek Amacıyla Diyanet Tarafından Hazırlanan ve Katıldığınız Etkinlikler	75
Tablo 2.14. Cinsiyet *Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Mahalle ve İş Arkadaşlarının Etkisi.....	76
Tablo 2.15. Cinsiyet * Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Din Görevlilerinin Etkisi.....	77
Tablo 2.16. Cinsiyet * Kitle İletişim Araçlarında Yer Alan Dini Yayınlar Hakkında Ne Düşünüyorsunuz	78
Tablo 2.17. Cinsiyet * Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Radyo Etkisi ...	79

Tablo 2.18. Cinsiyet * İbadetlerinizi Yerine Getirmedeki Temel Etkeninizin Nedir	80
Tablo 2.19. Cinsiyet * Aklınıza Takılan Dini Bir Konuda Başvurduğunuz İlk Kaynak Hangisidir.....	81
Tablo 2.20. Örneklem Grubunun Bulundukları Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı	82
Tablo 2.21. Sınıf Düzeyi* Annenizin Dini Yönelimini Hangi Seçenekte Görüyorsunuz?	83
Tablo 2.22. Sınıf Düzeyi * Babanızın Dini Yönelimini Hangi Seçenekte Görüyorsunuz	84
Tablo 2.23. Sınıf Düzeyi* Annenizin Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi.....	85
Tablo 2.24. Sınıf Düzeyi* Babanızın Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi.....	86
Tablo 2.25. Sınıf Düzeyi* Kardeşlerinizin Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi.....	87
Tablo 2.26. Sınıf Düzeyi* Yakın Akrabalarınızın Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi.....	88
Tablo 2.27. Sınıf Düzeyi * Din Derslerinin Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi.....	89
Tablo 2.28. Sınıf Düzeyi* Oldu İse Hangi Yolla Oldu	90
Tablo 2.29. Sınıf Düzeyi* Dini Gruplar Hakkındaki Size Göre En Uygun İfade Hangisidir.	91
Tablo 2.30. Sınıf Düzeyi* Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Mahalle ve İş Arkadaşlarının Etkisi	92
Tablo 2.31. Sınıf Düzeyi * Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Komşularımın Etkisi	93
Tablo 2.32. Sınıf Düzeyi* Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Din Dersi Öğretmenlerinin Etkisi	94
Tablo 2.33. Sınıf Düzeyi* Aklınıza Takılan Dini Bir Konuda Başvurduğunuz İlk Kaynak Hangisidir?.....	95
Tablo 2.34. Örneklem Grubunun Devam Etmekte Oldukları Okul Türüne Göre Dağılımları	96

Tablo 2.35. Okul Türü *Annenizin Dini Yönelimini Hangi Seçenekte Görüyorsunuz?	98
Tablo 2.36. Okul Türü* Babanızın Dini Yönelimini Hangi Seçenekte Görüyorsunuz?	100
Tablo 2.37. Okul Türü* Kardeşlerinizin Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi.....	102
Tablo 2.38. Okul Türü* Dede ve Ninenizin Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi.....	104
Tablo 2.39. Okul Türü* Yakın Akrabalarınızın Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi.....	106
Tablo 2.40. Okul Türü* Din Derslerinin Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi.....	108
Tablo 2.41. Okul Türü* Dini Grup Tarikat ve Cemaatlerin Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi.....	110
Tablo 2.42. Okul Türü * Resmi Dini Kurumların Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi.....	112
Tablo 2.43. Okul Türü* Oldu İse Hangi Yolla Oldu?.....	114
Tablo 2.44. Okul Türü* Dini Gruplar Hakkındaki Size Göre En Uygun İfade Hangisidir?	116
Tablo 2.45. Okul Türü * Temel Dini Bilgiler Öğrenmek Amacıyla Diyanet Tarafından Hazırlanan ve Katıldığınız Etkinlikler.....	118
Tablo 2.46. Okul Türü * Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Okul Arkadaşlarınızın Etkisi.....	120
Tablo 2.47. Okul Türü * Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Mahalle ve İş Arkadaşlarının Etkisi	122
Tablo 2.48. Okul Türü* Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Komşularınızın Etkisi	124
Tablo 2.49. Okul Türü * Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Din Dersi Öğretmenlerinin Etkisi	125
Tablo 2.50. Okul Türü* Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Din Görevlilerinin Etkisi.....	126

Tablo 2.51. Okul Türü * Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında	
Çevremdeki Dindar Kimselerin Etkisi	128
Tablo 2.52. Okul Türü * Kitle İletişim Araçlarında Yer Alan Dini Yayınları	
Takip Eder misiniz?	129
Tablo 2.53. Okul Türü * Kitle İletişim Araçlarında Yer Alan Dini Yayınlar	
Hakkında Ne Düşünüyorsunuz.....	131
Tablo 2.54. Okul Türü* Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Televizyon	
Etkisi.....	133
Tablo 2.55. Okul Türü * Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Radyo	
Etkisi.....	134
Tablo 2.56. Okul Türü * Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Gazete	
Etkisi.....	135
Tablo 2.57. Okul Türü* Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Kitap ve	
Dergi Etkisi	136
Tablo 2.58. Okul Türü* Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında İnternet	
Etkisi.....	137
Tablo 2.59. Okul Türü* Aklınıza Takılan Dini Bir Konuda Başvurduğunuz İlk	
Kaynak Hangisidir?.....	139
Tablo 2.60. Örneklem Grubunun Aile Tipine Göre Dağılımı	140
Tablo 2.61. Evde Kiminle Kalıyorsunuz* Temel Dini Bilgiler Öğrenmek	
Amacıyla Diyanet Tarafından Hazırlanan ve Katıldığınız Etkinlikler.....	141
Tablo 2.62. Örneklem Grubunun İkamet Ettikleri Yerleşim Yerine Göre Dağılımı....	143
Tablo 2.63. Hangi İlçede Oturuyorsunuz* Din Derslerinin Şuanki Dini Bilgi ve	
Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi.....	144
Tablo 2.64. Hangi İlçede Oturuyorsunuz * Dini Grup Tarikat ve Cemaatlerin	
Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi.....	145
Tablo 2.65. Hangi İlçede Oturuyorsunuz* Oldu İse Hangi Yolla Oldu.....	147
Tablo 2.66. Hangi İlçede Oturuyorsunuz * Dini Gruplar Hakkındaki Size Göre En	
Uygun İfade Hangisidir.	148
Tablo 2.67. Hangi İlçede Oturuyorsunuz* Temel Dini Bilgiler Öğrenmek	
Amacıyla Diyanet Tarafından Hazırlanan ve Katıldığınız Etkinlikler.....	150

Tablo 2.68. Hangi İlçede Oturuyorsunuz* Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Okul Arkadaşlarımın Etkisi	151
Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Okul Arkadaşlarımın Etkisi	151
Tablo 2.69. Hangi İlçede Oturuyorsunuz* Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Mahalle ve Is Arkadaşlarının Etkisi	153
Tablo 2.70. Hangi İlçede Oturuyorsunuz* Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Komşularımın Etkisi.....	154
Tablo 2.71. Hangi İlçede Oturuyorsunuz * Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Din Dersi Öğretmenlerinin etkisi	156
Tablo 2.72. Hangi İlçede Oturuyorsunuz* Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Din Görevlilerinin Etkisi	157
Tablo 2.73. Hangi İlçede Oturuyorsunuz * Kitle İletişim Araçlarında Yer Alan Dini Yayınları Takip Eder misiniz?	159
Tablo 2.74. Hangi İlçede Oturuyorsunuz* Kitle İletişim Araçlarında Yer Alan Dini Yayınlar Hakkında Ne Düşünüyorsunuz.....	161
Tablo 2.75. Hangi İlçede Oturuyorsunuz* Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Radyo Etkisi	163
Tablo 2.76. Hangi İlçede Oturuyorsunuz* Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Kitap ve Dergi Etkisi	164
Tablo 2.77. Hangi İlçede Oturuyorsunuz * Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında İnternet Etkisi	165
Tablo 2.78. Örneklem Grubunun Dindarlık Algılamalarına Göre Dağılımı	166
Tablo 2.79. Dindarlık Bakımından Kendizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz*	
Annenizin Dini Yönelimini Hangi Seçenekte Görüyorsunuz	167
Tablo 2.80. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz*	
Babanızın Dini Yönelimini Hangi Seçenekte Görüyorsunuz	168
Tablo 2.81. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz*	
Aileniz Tarafından Size Dini Eğitim İle İlgili Bilgiler Verildi mi?	169
Tablo 2.82. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz *	
Annenizin Size Karşı Dini Konulardaki Tutumu Nasıldır.	171
Tablo 2.83. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz *	
Babanızın Size Karşı Dini Konulardaki Tutumu Nasıldır.	172

Tablo 2.84. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz*	
Annenizin Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi	173
Tablo 2.85. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz *	
Babanızın Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi	174
Tablo 2.86. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz *	
Kardelerinizin Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi.....	175
Tablo 2.87. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz *	
Dede ve Ninenizin Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi.....	176
Tablo 2.88. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz*	
Yakın Akrabalarınızın Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi.....	177
Tablo 2.89. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz *	
Din Derslerinin Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi.....	178
Tablo 2.90. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz *	
Dini Grup Tarikat ve Cemaatlerin Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi.....	180
Tablo 2.91. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz *	
Resmi Dini Kurumların Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi.....	181
Tablo 2.92. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz *	
Okul Haricinde Dini Bilgi Edinme Gayretiniz Oldu mu?.....	182
Tablo 2.93. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz *	
Oldu İse Hangi Yolla Oldu.....	183
Tablo 2.94. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz *	
Dini Gruplar Hakkındaki Size Göre En Uygun İfade Hangisidir.	184
Tablo 2.95. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz*	
Temel Dini Bilgiler Öğretmek Amacıyla Diyanet Tarafından Hazırlanan ve Katıldığınız Etkinlikler	186

Tablo 2.96. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz *	
Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Okul Arkadaşlarımın Etkisi.....	187
Tablo 2.97. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz*	
Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Mahalle ve İş Arkadaşlarının Etkisi.....	189
Tablo 2.98. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz*	
Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Komsularımın Etkisi	190
Tablo 2.99. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz *	
Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Din Dersi Öğretmenlerinin Etkisi	191
Tablo 2.100. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz *	
Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Din Gorevlilerinin Etkisi.....	192
Tablo 2.101. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz *	
Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Çevremdeki Dindar Kimselerin Etkisi.....	194
Tablo 2.102. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz *	
Kitle İletişim Araçlarında Yer Alan Dini Yayınları Takip Eder misiniz?	196
Tablo 2.103. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz *	
Kitle İletişim Araçlarında Yer Alan Dini Yayınlar Hakkında Ne Düşünüyorsunuz	197
Tablo 2.104. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz *	
Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Televizyon Etkisi	198
Tablo 2.105. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz*	
Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Radyo Etkisi	200
Tablo 2.106. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz *	
Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Gazete Etkisi	201
Tablo 2.107. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz *	
Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Kitap ve Dergi Etkisi....	202

Tablo 2.108. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz *	
Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında İnternet Etkisi	203
Tablo 2.109. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz *	
Allah İnanma Hususunda Size Göre En Uygun İfade Hangisidir?	204
Tablo 2.110. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz *	
İbadetlerinizi Yerine Getirmedeki Temel Etkeninizin Nedir	205
Tablo 2.111. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz *	
Aklınıza Takılan Dini Bir Konuda Başvurduğunuz İlk Kaynak	
Hangisidir	207
Tablo 2.112. Örneklem Grubunun Uzun Süre Yaşadığı Yere Göre Dağılımı	208
Tablo 2.113. Bulunduğunuz Yerde Kaç Yıldır Oturuyorsunuz* Annenizin Dini	
Yönelimini Hangi Seçenekte Görüyorsunuz	209
Tablo 2.114. Bulunduğunuz Yerde Kaç Yıldır Oturuyorsunuz * Babanızın Size	
Karşı Dini Konulardaki Tutumu Nasıldır.....	210
Tablo 2.115. Bulunduğunuz Yerde Kaç Yıldır Oturuyorsunuz * Oldu İse Hangi	
Yolla Oldu	211
Tablo 2.116. Bulunduğunuz Yerde Kaç Yıldır Oturuyorsunuz * Dini Gruplar	
Hakkındaki Size Göre En Uygun İfade Hangisidir.	212
Tablo 2.117. Bulunduğunuz Yerde Kaç Yıldır Oturuyorsunuz* Dini Tutum ve	
Davranışlarınızın Oluşmasında Okul Arkadaşlarımın Etkisi	214
Tablo 2.118. Bulunduğunuz Yerde Kaç Yıldır Oturuyorsunuz * Dini Tutum ve	
Davranışlarınızın Oluşmasında Mahalle ve İs Arkadaşlarının Etkisi	215
Tablo 2.119. Bulunduğunuz Yerde Kaç Yıldır Oturuyorsunuz * Dini Tutum ve	
Davranışlarınızın Oluşmasında Komşularımın Etkisi.....	216
Tablo 2.120. Bulunduğunuz Yerde Kaç Yıldır Oturuyorsunuz* Dini Tutum ve	
Davranışlarınızın Oluşmasında Din Dersi Öğretmenlerinin Etkisi.....	217
Tablo 2.121. Bulunduğunuz Yerde Kaç Yıldır Oturuyorsunuz* Dini Tutum ve	
Davranışlarınızın Oluşmasında Din Görevlilerinin Etkisi	218
Tablo 2.122. Bulunduğunuz Yerde Kaç Yıldır Oturuyorsunuz* Dini Tutum ve	
Davranışlarınızın Oluşmasında Çevremdeki Dindar Kimselerin Etkisi..	220
Tablo 2.123. Bulunduğunuz Yerde Kaç Yıldır Oturuyorsunuz * Kitle İletişim	
Araçlarında Yer Alan Dini Yayınları Takip Eder misiniz?.....	221

Tablo 2.124. Bulunduğunuz Yerde Kaç Yıldır Oturuyorsunuz * Kitle İletişim Araçlarında Yer Alan Dini Yayınlar Hakkında Ne Düşünüyorsunuz.....	223
Tablo 2.125. Örneklem Grubunun Sosyal Tabaka Durumlarına Göre Dağılımları	224
Tablo 2.126. Aileniz Ekonomik Olarak Hangi Katagoriye Girer. * Babanızın Dini Yönelimini Hangi Seçenekte Görüyorsunuz	225
Tablo 2.127. Aileniz Ekonomik Olarak Hangi Katagoriye Girer. * Aileniz Tarafından Size Dini Eğitim İle İlgili Bilgiler Verildi mi?	226
Tablo 2.128. Aileniz Ekonomik Olarak Hangi Katagoriye Girer. * Okul Haricinde Dini Bilgi Edinme Gayretiniz Oldu mu?.....	227
Tablo 2.129 Aileniz Ekonomik Olarak Hangi Katagoriye Girer. * Oldu İse Hangi Yolla Oldu	229
Tablo 2.130. Aileniz Ekonomik Olarak Hangi Katagoriye Girer.* Dini Gruplar Hakkındaki Size Göre En Uygun İfade Hangisidir.	230
Tablo 2.131. Aileniz Ekonomik Olarak Hangi Katagoriye Girer. * Temel Dini Bilgiler Öğretmek Amacıyla Diyanet Tarafından Hazırlanan ve Katıldığınız Etkinlikler.....	231
Tablo 2.132. Aileniz Ekonomik Olarak Hangi Katagoriye Girer.* Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Okul Arkadaşlarımın Etkisi	232
Tablo 2.133. Aileniz Ekonomik Olarak Hangi Katagoriye Girer. * Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Komşularımın Etkisi.....	233
Tablo 2.134. Aileniz Ekonomik Olarak Hangi Katagoriye Girer. * Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Din Dersi Öğretmenlerinin Etkisi.....	235
Tablo 2.135. Aileniz Ekonomik Olarak Hangi Katagoriye Girer.* Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Din Görevlilerinin Etkisi	237
Tablo 2.136. Aileniz Ekonomik Olarak Hangi Katagoriye Girer.* Kitle İletişim Araçlarında Yer Alan Dini Yayınları Takip Eder misiniz?.....	239
Tablo 2.137. Aileniz Ekonomik Olarak Hangi Katagoriye Girer. * Kitle İletişim Araçlarında Yer Alan Dini Yayınlar Hakkında Ne Düşünüyorsunuz.....	241
Tablo 2.138. Annenizin Eğitim Durumu Nedir?	243
Tablo 2.139. Annenizin Eğitim Durumu Nedir * Annenizin Dini Yönelimini Hangi Seçenekte Görüyorsunuz	244

Tablo 2.140. Annenizin Egitim Durumu Nedir * Babanızın Dini Yönelimini	
Hangi Seçenekte Görüyorsunuz	246
Tablo 2.141. Annenizin Egitim Durumu Nedir* Annenizin Size Karşı Dini	
Konulardaki Tutumu Nasıldır.	247
Tablo 2.142. Annenizin Egitim Durumu Nedir * Annenizin Şuanki Dini Bilgi ve	
Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi.....	248
Tablo 2.143. Annenizin Egitim Durumu Nedir * Dede ve Ninenizin Şuanki Dini	
Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi	250
Tablo 2.144. Annenizin Egitim Durumu Nedir* Okul Haricinde Dini Bilgi Edinme	
Gayretiniz Oldu mu?	251
Tablo 2.145. Annenizin Egitim Durumu Nedir * Oldu İse Hangi Yolla Oldu?.....	252
Tablo 2.146. Annenizin Egitim Durumu Nedir* Dini Tutum ve Davranışlarınızın	
Oluşmasında Din Gorevlilerinin Etkisi	254
Tablo 2.147. Annenizin Egitim Durumu Nedir * Kitle İletişim Araçlarında Yer	
Alan Dini Yayınları Takip Eder misiniz?.....	255
Tablo 2.148. Annenizin Egitim Durumu Nedir * Kitle İletişim Araçlarında Yer	
Alan Dini Yayınlar Hakkında Ne Düşünüyorsunuz.....	256
Tablo 2.149. Annenizin Egitim Durumu Nedir * Aklınıza Takılan Dini Bir Konuda	
Başvurduğunuz İlk Kaynak Hangisidir	257
Tablo 2.150. Babanızın Egitim Durumu Nedir?	258
Tablo 2.151. Babanızın Egitim Durumu Nedir * Annenizin Dini Yönelimini	
Hangi Seçenekte Görüyorsunuz	259
Tablo 2.152. Babanızın Egitim Durumu Nedir? * Babanızın Dini Yönelimini	
Hangi Seçenekte Görüyorsunuz?	261
Tablo 2.153. Babanızın Egitim Durumu Nedir * Annenizin Size Karşı Dini	
Konulardaki Tutumu Nasıldır.	262
Tablo 2.154. Babanızın Egitim Durumu Nedir * Babanızın Size Karşı Dini	
Konulardaki Tutumu Nasıldır.	263
Tablo 2.155. Babanızın Egitim Durumu Nedir * Babanızın Şuanki Dini Bilgi ve	
Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi.....	265
Tablo 2.156. Babanızın Egitim Durumu Nedir * Okul Haricinde Dini Bilgi Edinme	
Gayretiniz Oldu Mu?	266

Tablo 2.157. Babanızın Eğitim Durumu Nedir * Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Din Görevlilerinin Etkisi	267
Tablo 2.158. Abanızın Eğitim Durumu Nedir * Kitle İletişim Araçlarında Yer Alan Dini Yayınları Takip Eder misiniz?	268
Tablo 2.159. Babanızın Eğitim Durumu Nedir * Kitle İletişim Araçlarında Yer Alan Dini Yayınlar Hakkında Ne Düşünüyorsunuz.....	270
Tablo 2.160. Babanızın Eğitim Durumu Nedir * Aklınıza Takılan Dini Bir Konuda Başvurduğunuz İlk Kaynak Hangisidir	271

ÖN SÖZ

Din, insanlık tarihinin başlangıcından beri insanoğlunun gündemini işgal eden bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle din, neredeyse tüm toplumlarda görülmektedir. İnsanlar arasındaki ilişkileri düzenleyen, toplumsal kural ve normları belirleyen bir kurumdur.

İnsanların bir araya gelerek oluşturduğu toplum dokusu bölgeden bölgeye, milletten millete değişiklik gösterebilir. Günün değişen ve gelişen şartları da toplumların değişimi ve gelişimi konularında farklılıklar arz edebilir. Genel olarak denilebilir ki toplum sürekli değişen ve gelişen bir yapıya sahiptir. Toplumsal durağanlık toplumların gerileme ve çöküşlerinin en büyük sebebidir. Toplumun gelişimi toplumu oluşturan bireyin gelişimi sonucunda meydana gelmektedir.

Sosyalleşme kısaca bireyin içinde yaşadığı ortama ve topluma uyum sağlama süreci olarak tanımlanabilir. Bu süreç içerisinde bir kimlik kazanmaya başlayan birey, içinde bulunduğu toplumun öngördüğü toplumsal norm ve kurallara uygun yaşama kültürü kazanmaya başlamaktadır. Biyolojik gelişime uygun olarak ruhsal anlamda bir adaptasyondan da söz edilebilir. Birey, gelişim dönemlerine uygun olarak, sosyalleşme safhalarını genel olarak toplumun değerlerine uygun bir biçimde sürdürür. Bu aşamada kişinin sosyalleşmesinin şekil kazanması, bireyin içinde bulunduğu sosyal, dini ve akran çevresi, ailesi, okul ortamı ve öz kişilik özellikleri vasıtasıyla olmaktadır. Toplumu oluşturan en küçük yapı taşı olan birey, aynı zamanda toplumun değer, kültür ve ananelerini geçmişten alarak geleceğe iletmeye yarayan bir iletken görevine de sahiptir.

Genel olarak bir aktarım süreci olarak karşımıza çıkan sosyalleşme süreci, kişinin dini anlamda sosyalleşmesi konusunda da benzer bir yol izlemektedir. Kişinin birey olma sürecinde kişi üzerindeki en etkili faktörlerden biri de dini tutum, davranış ve bulunulan dini çevrelerdir.

Bu bağlamda ele alacağımız çalışmamızda amacımız, bireyin dini anlamda sosyalleşme sürecinde; aile, sosyal çevre, kitle iletişim araçları, okul gibi etken ve araçlardan hangilerinden daha fazla etkilendiğidir.

Araştırmamızın kapsamı Şırnak merkez ve ilçelerindeki ortaöğretim kurumlarında (Lise) eğitime devam eden 9 ve 12. Sınıf öğrencileriyle sınırlıdır. Toplumu oluşturan bu

genç bireylerin dini sosyalleşme süreçlerinin irdeleneceği bu çalışma karşımıza birkaç yıl sonra genç yetişkin olarak çıkacak bireylerin dini anlamda sosyalleşme süreçlerindeki araçlar ve etkenler hakkında tahlil yapma fırsatı sunacaktır.

Hızla gelişen günümüz dünyasında önemli bir yere ve konuma sahip olan Türkiye, bünyesinde farklı kültür, ırk ve dini inançları barındırmaktadır. Bu bağlamda Türkiye'de yaşayan toplumların dinsel yaşayış ve dini sosyalleşme süreçlerinde etkilendikleri genel faktörlere önemli bir örnek teşkil etmesi açısından Doğu Anadolu ve Güney Doğu Anadolu Bölgelerinin kesiştiği noktada, Suriye ve Irak ülkelerine sınırı olan Şırnak İli'nde yaşayan geleceğin büyükleri olacak ortaöğretim 9. ve 12. sınıf öğrencilerinin dini sosyalleşme süreçlerinde etkilendikleri etken ve araçların ne olduğu üzerinde durulmuştur.

Bu çalışma üç ana bölüm ve sonuç kısımlarından oluşmaktadır. Birinci bölümünde, araştırmanın temel problemi, alt problemleri hipotezleri ortaya konulmuş, ardından da araştırmanın amacı, önemi ve sınırlılıklarına yer verilmiştir. Yine bu bölümde araştırma süresince kullanılan yöntem ve tekniklerin hangileri olduğuna değinilmiştir.

İkinci bölümde, araştırmanın teorik boyutu incelenmiştir. Buna göre, ilk önce Şırnak ilinin genel özelliklerine değinilmiş, tarihi, sosyo-ekonomik durumu, coğrafi konumu ve eğitim durumu hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra sosyalleşme, din ve dini sosyalleşme kavramlarının sosyolojik arka planı ve mahiyeti üzerinde durulmuştur. Ayrıca, sosyalleşme ve dini sosyalleşme süreçlerinde rol oynayan faktörler (aile, eğitim, toplumsal çevre, kitle iletişim araçları) ile bireyin gelişim dönemlerinde (çocukluk, gençlik/ergenlik ve genç yetişkinlik) görülen dini tutumların nasıl olduğuna değinilmiştir.

Üçüncü bölüm ise, araştırmanın bulgular ve yorum kısmından oluşmaktadır. Araştırmanın teorik boyutuyla uyumlu olarak geliştirilen veri toplama araçlarının, Şırnak'ta ikamet eden ve orta öğretim kurumlarında eğitimlerine devam eden 9. ve 12. Sınıf öğrencilerinden seçilen örnekleme uygulanmasıyla elde edilen bulguların istatistiksel yorumu yapılmıştır. Bunun yanında bu Sınıf düzeylerinde bulunan kişilerle görüşmeler yapılarak bu konudaki düşüncelerinin ne olduğu hakkında bire bir ve yüz yüze çalışmalar yapılmıştır. Buna göre, örneklem grubunun, bir taraftan demografik

değişkenlere göre Dindarlık yönelimlerinde herhangi bir farklılaşmanın olup olmadığı incelenmiş, diğer taraftan da dini sosyalleşme kanallarının dini tutum ve davranışlar üzerindeki etki düzeyi analiz edilmeye çalışılmıştır.

Çalışma, araştırmanın bulgularıyla ve hipotezlerin sonuçlarıyla ilgili genel bir değerlendirme yapılarak sonuçlandırılmıştır.

Bu çalışma, birçok kişinin katkı ve yardımları sonucu gerçekleştirilmiştir. Konunun seçiminden itibaren, yapıcı tenkit ve yönlendirmeleriyle bu çalışmanın her aşamasında emeği olan danışman hocam sayın Doç. Dr. Özcan GÜNGÖR'e en içten şükranlarımı arz etmek istiyorum. Ayrıca eğitimim süresince bana her türlü desteğini eksik etmeyen Prof. Dr. Fazlı Polat hocama da minnetlerimi sunmak istiyorum. Anket sorularının hazırlanmasında büyük ölçüde faydalandığım Doç. Dr. Yakup Çoştı hocama da teşekkürü bir borç bilirim. Anket formlarının dağıtılmasında bana yardımcı olan arkadaşlarıma, meslektaşlarım Yusuf Kotan ile Zeki Atay'a ve bana desteklerini esirgemeyen kardeşlerim Züleyha, Muhammed ve Halil İbrahim'e, aileme ve eşime anketi cevaplayan Şırnaklı öğrencilere ve araştırmaya katkı sağlayan herkese çok teşekkür ediyorum.

Erzurum – 2016

İsmail ZEYREK

GİRİŞ

I. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

"Sosyalleşmenin fonksiyonu bireyin ihtiyaç duyduğu yetenek ve disiplini temin etmek, geliştirmek, toplumun istek ve arzularını, değerler sistemini idealleri ona aktarmak ve özellikle sosyal hayatta oynayacağı ve yerine getireceği rolleri bireye öğretmektir."¹ "Sosyalleşme süreci insanın gelişiminde önemli bir faktördür ve insanın içinde yaşlandığı toplumun kültürel norm ve değerlerini öğrenerek sosyal bir varlık haline gelmesini sağlar."² Buradan da anlaşılacağı üzere sosyalleşme bir süreç işidir. Sosyalleşme sürecini kimi araştırmacılar anne karnından başlatsalar da esasen sosyalleşme sürecinin İlk anı insanın doğumu ile başlar. Çevresinde bir farkındalık oluşturan bireyin gerçek anlamda sosyalleşme süreci 02-06 yaş arasında başlamakta ve bir ömür boyu devam etmektedir.³

Sosyoloji toplum bilimi yahut toplum şartlarından doğan ve toplumsal etki yaratan olaylar bilimi olarak tanımlanırsa bu tanım bütün kültür bilimlerini içine almış olur. Bu durumda sosyoloji insanların gelişme, çalışma ve yaratma alanlarını çevreleyen evrensel bir bilim sayılır.⁴ "İnsanoğlunun, toplum içinde ve sosyalleşme sürecinde diğer canlılardan ayrıldığı sosyal bir gerçektir. Birey, toplumun değerlerini, normlarını, bilgi birikimini, becerilerini, inançlarını, davranışlarını ve dünya algısını anlayarak ve bunları hayatına aktararak toplumun gerçek bir üyesi olabilmektedir. Bu öğrenme ve sosyalleşme süreci bireye kimlik, kişilik ve hayata bakışına dair tutum kazandırmaktadır."⁵ Buradan hareketle sosyalleşme kavramının öğrenme ve öğrendiklerini hayata geçirme kavramlarıyla da yakından ilgili olduğu görülmektedir.

Özet olarak kişinin çevresinde gördüğü durum, olay ve olguları hayatına tatbik etmesi sosyalleşme sürecinin birinci basamağı olarak kabul edilebilir.

¹ Sülhi Dönmezer, *Toplum Bilim*, Beta Yayınları, İstanbul 1999.

² Nilay Çabuk Kaya, (Ed. Aytül Kasapoğlu, Nadide Karkıner), *Aile Sosyolojisi*, (3. Baskı), Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Yayınları, Eskişehir 2012, 111.

³ Çabuk Kaya, 112.

⁴ Mehmet Taplamacıoğlu, *Din Sosyolojisi*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Yayınları, Ankara 1963, 7.

⁵ Özcan Güngör, "Amerika'daki Türk Gençleri İçin Cami ve Dini Sosyalleşme (New Jersey Örneği)", *Diyanet İlmi Dergisi*, Diyanet İşleri Başkanlığı Genel Müdürlüğü, 48(4), 2012, 117.

"Sosyalleşme, bir öğrenme süreci olarak yaşadığı toplumun istediği şekilde bir toplum üyesi haline gelmesi için toplumun sosyo-kültürel değerlerini çocuğa aktarmasıdır."⁶ Sosyal bir varlık olan insan, öğrenme yoluyla edindiği bilgi ve davranış birikimini çevresinde bulunan kişilerden ve içinde bulunduğu sosyal yapıdan alıp onları günün değişen koşullarıyla harmanlayarak gelecek kuşaklara aktarmaktadır.

Toplumun en küçük grubu olan aile, insanın sosyalleşmeye ilk başladığı ilk ortamdır. Aile çocuğun içinde yaşadığı toplumsal çevreye uyarlanması için gereken kültür kodlarının (normlar ve kuralların) öğrenildiği yerdir.⁷ Aile, kişinin dış dünyaya açılması için kişiyi hazırlayan en önemli etmendir. Temel sosyal beceri ve davranışları ailede alan birey, dış dünyaya açılarak aldığı bilgi ve birikimi, davranış ve normları orada uygulama fırsatı bulmaktadır. Bu bağlamda bakıldığında çocuğun doğal olarak ilk dini bilgilerini edindiği kurumun aile kurumu olması da yadsınamaz bir gerçektir. İlk arkadaş çevresi ve okul, çocuğunun sosyalleşme faaliyetini hayata geçirme imkânı bulabildiği en temel ortamlardandır.

Sosyalleşme genel olarak toplumun değer yargılarının ve normlarının bireye çeşitli yollarla kazandırılarak bireyin bu yargı ve normları kanıksamasına denir. Sosyalleşme, kişinin grup normlarına uymasını öğrenmesini sağlayan süreçtir. Şu halde sosyalleşme bir nevi öğrenme sürecidir. "Bundan dolayı sosyal nizam, geniş ölçüde sosyalleşme süreci ile varlığını muhafaza eder. Öyle ki, toplum fertlerinin çoğunun, toplumun değerlerine uygun şekilde hareket etmeleri beklenir."⁸

"Sosyalleşme, mutlak bir suretle öğrenmekten geçmekte olup, bir aktarım yoluyla devam eden bir süreç görünümündedir. Bu nedenledir ki her toplum; eğitim, telkin ve taklit gibi çeşitli yollarla kendi kültürü, değerleri, sembolleri, gelenek ve görenekleri ve kurumlarına uygun düşen davranış modellerini üyelerine aktarmak suretiyle, toplum içerisinde yaygın bir şahsiyet tipini oluşturur. Kişinin içinde yaşadığı topluma katılmasını sağlayan bu sürece "sosyalleşme" (socialisation) denmektedir. Daha geniş bir anlamda sosyalleşme, ferdin, içinde yaşamak durumunda bulunduğu grubun, toplumun, kültürün ve medeniyetin inançları, bilgileri, değerleri, modelleri ve sembolleri gibi o gruba, topluma, kültüre ve medeniyete mahsus duyuş, düşünüş, yapış

⁶ Çabuk Kaya, 112.

⁷ Çabuk Kaya, 107.

⁸ Dönmezer, 38.

ve inanış biçimlerini alması sürecidir."⁹ Bireyde çeşitli yollarla kazanılan bu edimler onu süreç içerisinde toplumun bir parçası haline getirecektir. Tüm bunların yanında unutulmaması gereken en önemli unsurlardan bir tanesi de toplumların yapısının birbirlerinden farklı oluşudur. Dolayısıyla kişinin sosyalleşme biçimi, edindiği tutum ve davranışlar, içinde yaşadığı toplumun özelliklerini yansıtır. Tam da bu bağlamda bireyin şahsiyet kazandığı sosyal ortamı, kültürel aktarım yoluyla ona İlk dini tecrübelerini de edinme fırsatı vermektedir.

Araştırmalardan elde edilen genel kanı, insanoğlunun dine fitri olarak yatkınlığının varlığıdır. Bu yatkınlık sosyal çevrenin etkisiyle gelişeceği gibi körelebilir de. İnsanın bilişsel özelliklerine uygun olarak dindarlık belirli bir noktadan başlayıp ömür boyu devam eden bir süreç şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanında dinî gelişim sürekli ileri doğru devam eden bir süreç olmayıp bu süreç içinde zaman zaman duraklamalar, geriye gidişler veya tamamen kopmalar da meydana gelebilir. Ancak bu kopmalar yeni dinî bağlanmalara neden olduğu gibi, herhangi bir dine inanıp onu yaşamaya çalışan birey, hayatının herhangi bir döneminde dinî bir yeniden doğuş yakalayarak hızlı bir gelişim sürecine girebilir. Dini hayatta, inanç, bilgi ve duygu boyutları önemli yer işgal etmesine rağmen dinî gelişimde uygulama daha ön plana çıkmaktadır. Herhangi bir dine inanan birey, dininin öngörmüş olduğu dini pratikleri uygulayarak dini şuurunu geliştirir. Bilinçli bir şuur gelişimi ergenlikten itibaren başlayarak hayatın ileriki bölümlerinde değişik gelişim çizgileri takip ederek gelişimine devam eder.¹⁰

Gelişim çağlarından itibaren (çocukluk, ergenlik, yetişkinlik ve olgunluk) dine ilgi duyan bireyler genel olarak daha sonraki yaşantılarında da dine olan ilgilerini devam ettirmektedirler.¹¹ Doğal olarak bu durum tam tersi olarak da gelişebilir.

Sosyolojik olarak dindarlık konusu irdelendiğinde; temel olarak bireyin içinde bulunduğu grubun veya sosyal çevrenin kişinin dini eğilimleri üzerinde etkisinin nasıl ve ne derecede olduğu problemidir. Sosyal bir varlık olan insan, yine sosyal yapının en küçük birimi olan ailede İlk dini telkinlerini almakta ve bunu pratiğe dökme fırsatını

⁹ Niyazi Akyüz, İhsan Çapçioğlu, (Ed.), *Anabashlıklarıyla Din Sosyolojisi*, (3 Baskı), Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara 2011, 316.

¹⁰ Faruk Karaca, *Din Psikolojisi*, (Ed. Hayati Hökelekli), Dindarlığın Gelişimi, (1. Baskı), Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 2010, 139.

¹¹ Karaca, 139.

bulmaktadır. İlk dönemlerde taklit yoluyla gelişen dini eğilim zaman içinde ailede model alınan bireylerin yönlendirmeleriyle şekil bulmaktadır. Bunun yanında, belirli bir dine inan ve o dinin gerektirdiği işler yapıp bunu hayatına tatbik eden kişiler de dindar olarak vasıflandırılabilir.

Araştırmamızın problemini şu şekilde ifade etmek mümkündür:

Dini sosyalleşme kavramlarının sosyolojik temeli; geçiş dönemi, ergenlik ve genç yetişkinlik (14-18 yaş grubu) dönemlerinde yaşanan genel olarak sosyalleşme, özel olarak da dini sosyalleşme süreci içerisinde, cinsiyet, yaş, eğitim, sosyal tabaka gibi birtakım bağımsız değişkenlere göre kişilerin dini tutumlarının farklılık gösterip göstermediği; dini sosyalleşme kanalları olarak aile, din eğitimi kurumları, kişinin toplumsal çevresi ve kitle iletişim araçları gibi sosyal faktörlerin, kişilerin dini inanç, tutum ve davranışları üzerinde bir farklılaşmaya neden olup olmadığı araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır.

Bu araştırmada, yukarıda anılan temel problem çerçevesinde aşağıdaki alt problemlere cevap aranacaktır.

1. Aile fertlerinin (anne, baba, kardeşler, büyükbaba, büyükanne, yakın akrabalar) kişilerin dini sosyalleşmeleri üzerinde bağımsız değişkenler eşliğinde etkileri var mıdır?

2. Dini eğitim veren kurumların, (okullarda verilen din derslerinin, resmi din kurumlarının -Cami, gibi-, dini grupların) kişilerin dini sosyalleşme süreçleri üzerinde bağımsız değişkenler dikkate alındığında önemli bir etkisi var mıdır?

3. Bireyin toplumsal çevresinin (okul, mahalle ve is arkadaşları, komsuları, okullardaki din dersi öğretmenleri, din görevlileri -İmam, Vaiz, Müftü, vb.- ve dindar insanlar), dini sosyalleşme üzerinde bağımsız değişkenler örneğinde önemli bir etkisi var mıdır?

4. Kitle iletişim araçlarının (televizyon, radyo, kitap ve dergi, gazete, internet), kişilerin dini sosyalleşmeleri üzerinde bağımsız değişkenlerle karşılaştırıldığında anlamlı bir ilişkisi var mıdır?

II. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bulunduğu coğrafyada genç, dinamik ve kozmopolit bir nüfusu olan ve yüzü Batı'ya dönük, büyük ölçüde Müslüman bir halka sahip ülkemizde, bilgi akışının son derece hızlı olduğu ve her türlü bilgiye çabucak ulaşılabilindiği bir ortamda yaşayan bireylerin din algılarının oluşma süreçlerinin nasıl meydana geldiğinin, dini anlamda sosyalleşmeleri esnasında etkilendikleri etken ve araçların ne olduğunun öğrenilmesi bize gelecek nesillerinin dindarlık altyapıları hakkında önemli bilgiler sağlayacaktır.

Sosyokültürel anlamda oldukça zengin bir altyapıya sahip olan ülkemizde dini algılayış ve uygulayış biçimleri de oldukça çeşitlilik arz etmektedir. Bu çeşitlilik insanların dini sosyalleşme süreçlerine de yansımakta olup, bu çalışmayla ülkemizin en doğusunda bulunan Şırnak İlinde yaşayan ergenlik geçiş dönemi, ergenlik ve İlk yetişkinlik döneminde bulunan (14-18 yaş) gençlerin dini yönelimleri ve dini sosyalleşme sürecinde etkilendikleri etken ve araçların anlaşılması amaçlanmaktadır.

III. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Çeşitli nedenlerle üzerinde fazlaca akademik çalışmalar yapılmayan Şırnak İlinde yapılacak her çalışmanın yeni ve güncel olduğu dolayısıyla yapılacak bu ve bu türdeki her türlü akademik çalışmanın bu bölgelerde çalışma isteği olup bu konuda fırsat bulamayan birçok araştırmacıya kaynak ve yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Bu çalışma, bize bölgede yaşayan ergenlik geçiş dönemi, ergenlik ve İlk yetişkinlik (14-18 yaş grubu) döneminde bulunan bireylerin dini eğilim ve sosyalleşme süreçlerinde etkilendikleri kaynak ve etkenler hakkında detaylı bir bilgi sunacaktır.

Bunun yanında yapılacak bu çalışma Şırnak'ın ilçelerini de kapsadığından özelde Şırnak ili, genelde İse Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yetişmekte olan genç bireylerin dini algılama ve dini anlamda sosyalleşme süreçlerinde ne gibi faktörlere maruz kaldıkları hakkında bir fikir edinmemiz konusunda bize yardımcı olacaktır.

Din sosyolojisi açısından bu çalışma bizde, sosyalleşme sürecinde genç bireylerin dini algılayış ve yaşayış modelleri ve bölgenin dini sosyal yapısı hakkında bilgi verecek özgün ve önemli bir çalışma olacağı kanısı uyandırmaktadır.

IV. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ

"Tüm bilimsel araştırmaların ortak amacı, bilim dünyasına özgün ve yeni bir buluş kazandırmaktır. Dolayısıyla bilimsel araştırmalar yeni ve özgünü bulabilmek için belirli araştırma parametreleri kullanmaktadır. Ne var ki sosyal bilimler ile fen bilimlerinin araştırma teknikleri kimi zaman farklılıklar arz etmektedir. Fen bilimleri kapsamında yer alan fizik, kimya, biyoloji, matematik, mühendislik, tıp gibi bilim dalları, inceledikleri olgular nedeniyle, bilimsel araştırma tanımına çok uygun, diğer bir deyişle, sistematik olarak veri toplama ve analizine dayalı bilimsel araştırmalar yürütebilmektedir. Sosyal bilimler kapsamında yer alan psikoloji, sosyoloji, ekonomi, antropoloji, hukuk gibi bilim dalları İse, toplumsal olguları ve bireylerin toplumsal özelliklerini incelemektedir."¹²

"Sosyal bilimler alanında yapılan araştırmalarda genel olarak belirlenen parametrelere iki yoldan ulaşmak mümkündür. Birincisi araştırmacı ele aldığı evrenin tümü üzerinden araştırmasını sürdürür (tümdengelim). İkincisi İse evrenden seçtiği bir grup üzerinden araştırmalarını devam ettirir (tümevarım)"¹³.

Genel olarak araştırmacılar, daha pratik ve ekonomik olduğu için ikinci yöntemi benimserler. Bu yöntemle araştırmacı, seçilen örneklem grubu üzerinden evren hakkında genel bir kanıya varmaktadır. Araştırmada tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılarak bir örneklem grubu oluşturulmuştur. Belirtilen dönemde okul idarecilerinden okuldaki 9 ve 12. Sınıflardan birer bir sınıfta anket uygulaması yapılması istenmiştir.

Ele aldığımız bu çalışmada, araştırmanın evrenini 2013 yılında il genelinde okuyan toplam 20.026 lise öğrencisi arasından¹⁴, Şırnak ilinin, Cizre, Silopi, Beytüşşebap, İdil, Uludere, Güçlükönak ve Merkez ilçelerinde ikamet eden 9. ve 12. Sınıftaki lise öğrencileri oluşturmaktadır.

Araştırmamızın örneklemini de yukarıda belirtilen sınıflar düzeyinde bulunan 1151 kişi oluşturmaktadır.

¹² Ali Atıf Bir, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 1999.

¹³ Bir, 3.

¹⁴ Türkiye İstatistik Kurumu, *Seçilmiş Göstergelerle 2013 Şırnak*, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara 2013, 127.

V. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE SINIRLILIKLARI

Araştırmaların evren ve örneklemi araştırılan konuya has bilgiler içerdiğinden kendi içinde sınırlı bir yapıya sahiptir. Bunun yanında araştırma belirli ve dar bir zaman diliminde yapıldığından zaman anlamında da bir sınırlılıktan söz edilebilir.

Araştırmamızın çalışma bölgesi, Şırnak merkez ve ilçelerindeki farklı türdeki ortaöğretim kurumlarında (Lise) eğitim-öğretime devam eden 9 ve 12. sınıf öğrencileriyle sınırlıdır.

Araştırmamızın belirli kısımlarında öğrencilerle yapılan yüz yüze görüşmelerde öğrencilerin ifadeleri aynen alınmış olup dilbilgisi kuralları onların bilgileriyle sınırlıdır.

Araştırmamızın örneklemini ortaöğretim 9. ve 12. sınıflarında okuyan öğrencilerle sınırlı olup, ara sınıflardaki diğer öğrencileri kapsamamaktadır.

Araştırma, 2013 yılı Mayıs ve Haziran ayları arasında yapıldığından ankete katılan deneklerin tutumları ve görüşleri daha sonra değişkenlik gösterebileceğinden, araştırmamız belirtilen zaman dilimiyle sınırlıdır.

Araştırmada katılımcıların değerlendirme ölçeğinde sorulan sorulara verdiği cevapların doğru ve samimi olduğu şartı ile sınırlıdır.

VI. ARAŞTIRMADA KULLANILAN YÖNTEM VE MATERYALLER

A. Metodolojik Yaklaşım ve Veri Toplama Teknikleri

Çalışmamız İlk etapta nitel bir sosyolojik anlayışla ele alınacak olup, anlayıcı yaklaşımın yöntemlerinden olan doküman tarama ve bu konuda yapılmış çalışmaların (tez, kitap, makale, araştırma vb.) içeriklerinin analizi tekniği kullanılarak yapılacaktır. Daha sonra pozitivist anlayışın nicel yöntemlerinden anket uygulamasıyla araştırmaya bilimsel bir nitelik kazandırılacaktır. Tümevarım yönteminin uygulanacağı denek grubu bize özelden genele bir bilgi akışı sağlama fırsatı tanıyacaktır. Tüm bunların yanında ergenlik geçiş dönemi, ergenlik ve İlk yetişkinlik (14-18 yaş grubu) döneminde bulunan kişilerle de görüşme ve ortam sağaltılması yöntemi ile konuyla ilgili bilgi edinme yoluna başvurulmuştur. Örneklem grubu 9 ve 12. Sınıfta eğitim öğretime devam

etmekte olan bireyleri kapsayacaktır. Bu şekliyle bu örneklem grubu bize (Şırnak İlinde) önümüzdeki 5-10 yıl sonra toplumda yerini alacak bireylerin dini sosyalleşme araçları hakkında bilgi verecektir.

Araştırma verilerinin analizinde öğrencilerin dini sosyalleşmelerine etki eden etken ve araçlarını, kişisel bilgilerinden oluşan faktörlere göre, anket soruları dışında belirlenen bazı sorularla bu faktörler arasında farklılık ilişkisi olup olmadığını tespit etmek için Ki-kare analizi kullanılmıştır. Araştırmamızda tabloların ki-kare testi yanında aynı zamanda sayısal ve yüzdelik değerleri de dikkate alınarak konuyla ilgili yorumlara gidilmiştir. Böylece verilerin istatistiksel analizinden elde edilen sonuçlar tablolastırılmış çalışmamızın uygulama bölümünde sunulmuştur.

B. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmamızda temel problem ve alt problemlere dayalı olarak şu hipotezler geliştirilmiştir.

1. Cinsiyete göre, katılımcıların dini sosyalleşme araç ve etkenleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?
2. Bulundukları Sınıf düzeyine göre, katılımcıların dini sosyalleşme araç ve etkenleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?
3. Eğitim gördükleri okul türüne (Fen Lisesi, Çok Programlı Lise, İmam Hatip Lisesi vb.) göre, katılımcıların dini sosyalleşme araç ve etkenleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?
4. Aile tipine göre, katılımcıların dini sosyalleşme araç ve etkenleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?
5. Yaşadığı ilçeye göre, katılımcıların dini sosyalleşme araç ve etkenleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?
6. Dindarlık düzeylerine göre katılımcıların dini sosyalleşme araç ve etkenleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?
7. İkamet edilen yerde geçirilen süreye göre katılımcıların dini sosyalleşme araç ve etkenleri arasında anlamlı farklılıklar yok mudur?
8. Sosyo-ekonomik düzeye göre, katılımcıların dini sosyalleşme araç ve etkenleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?

9. Annenin eğitim durumuna göre katılımcıların dini sosyalleşme araç ve etkenleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?
10. Babanın eğitim durumuna göre katılımcıların dini sosyalleşme araç ve etkenleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde araştırmamıza teorik altyapı oluşturması ve konunun daha iyi anlaşılması açısından önemli bir unsur olacağı düşünülen Şırnak İlinin genel özellikleri kapsamında ilin, tarihi, coğrafi konumu, idari ve sosyo-ekonomik durumu ve eğitimi hakkında genel bilgiler verilecektir. Daha sonra araştırmamızın kavramsal çerçevesi kapsamında da; sosyalleşme, sosyalleşme kuramları, dini sosyalleşme, dindarlık, bireyin gelişim düzeyi ile dindarlık ilişkisi, kişinin dindarlığını etkileyen faktörlerden aile, din, medya, ekonomi, akran grubu ve okul gibi kavramlar ele alınıp özlü bir şekilde açıklanmaya çalışılacaktır.

1.1. ŞIRNAK İLİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

• Tarihi

“Ey yeryüzü! Yut suyunu. Ey gök! Tut suyunu!” denildi. Su çekildi, iş bitirildi. Gemi de Cudi'ye oturdu ve "Zalimler topluluğu, Allah'ın rahmetinden uzak olsun!" denildi.”¹⁵

İnsanlığın ikinci diriliş veya ikinci varoluş serüveninin başladığı Nuh Tufanı olayı, tarih boyunca pek çok millettten, pek çok dinden araştırmacının ilgisini çekmiş ve bu olay üzerine oldukça ilgi çekici fikirler ortaya atılmıştır. Nuh Tufanı olayının bu kadar çok ilgi çekiyor olması elbette ki diğer dinlerde ve inanışlarda da var olmasından kaynaklanmaktadır. "Dünya üzerinde 19 antik kavmin, 7 ana bölgenin, 39 ayrı dilin ortak kabul ettiği bir efsanedir Nuh'un hikâyesi. Nuh'a İbraniler Nôah, Hintliler Manu, Çinliler A-Zie, Sümerler Ziusudra, Babilliler Utnapiştım, Akadalılar Atra-Hais, Yunanlılar kendi mitlerinde Deucalion (ve Sümer mitindeki kral figürüne Xisuthros), Aztekler İse Tapi demişlerdir. Bu efsane, Güney Afrika'dan Güney Amerika'ya ve Çin'e; Polinezya, özellikle de Hawaii'nin Huna (Sır) sisteminden Avustralya'nın Aborijin inançlarına kadar her zaman karşımıza çıkmıştır. Bize yakın bir bölge olan

¹⁵ Halil Altuntaş, Muzaffer Şahin, *Kur'an-ı Kerim Meali*, (20. Baskı), Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2010, 225.

Orta Doğu'daki Gılgamış destanında, Ziusudra'nın hikâyesi 3 büyük dinde geçen hikâyeye aynıdır."¹⁶

Şırnak ilinin tarihsel gelişimine bakıldığında insanlık tarihinin ikinci başlangıç noktasının Şırnak olduğu söylenebilir. Kesin olmamakla birlikte Şırnak ilinin adının kaynağı hakkında çeşitli rivayetler bulunmaktadır. Bu rivayetlerden en bilineni, ilin adının Nuh Tufanıyla ilgili olduğu görüştür. İslam inancına göre, Tufandan sonra Hz. Nuh'un gemisi Kur'an-ı Kerim'de Hud Suresinin 44. Ayetinde "*Ey yeryüzü! Yut suyunu. Ey gök! Tut suyunu!*" denildi. *Su çekildi, iş bitirildi. Gemi de Cudi'ye oturdu ve "Zalimler topluluğu, Allah'ın rahmetinden uzak olsun!" denildi.*" şeklinde anlatılmaktadır. O dağdan inen seksen veya sekiz kişi önce Heştan'ı¹⁷ (Bugünkü ismiyle Yoğurtçular Köyü), Hz. Nuh Peygamberin de içinde bulunduğu diğer bir grup da Namaz Dağı eteklerindeki bugünkü Şırnak yerleşim birimini kurmuşlardır. İşte Hz. Nuh'un kurduğu bu kente önceleri Nuh'un şehri anlamına gelen Şehr-i Nuh adı verilmiştir. Şehr-i Nuh adı zamanla değişerek Şernah, Şırnek ve günümüzde de Şırnak halini almıştır.¹⁸

Fırat ve Dicle nehirleri arasında kalan ve tarihte Mezopotamya olarak bilinen bölge, taşıdığı önem ve özellik itibarıyla birçok uygarlığa beşiklik yapmıştır. Şırnak İli de bu coğrafyanın bir parçası olduğundan tarih boyunca onlarca devletin ve uygarlığın yaşadığı bir yer olmuştur.¹⁹

Bilindiği gibi kültür geçmişten geleceğe ancak aktarım yoluyla devam eder. "Onlarca farklı uygarlığa ev sahipliği yapmış bu kara parçası, geçmişle olan bağlarını İslamiyet öncesine kadar dayandırmaktadır. İslamiyet öncesinde Şırnak topraklarında iz bırakan başlıca uygarlıklar; Sümerler, Gutiler, Huriler, Babiller, Mitaniler, Asurlar, Urartular, Medler, Persler, Makedonya Kralı Büyük İskender, Partlar ve Sasaniler'dir."²⁰ "Şırnak ilinin kültürel, sosyal ve dini hayatını derinden etkileyecek bu durum İslamiyet sonrasında da devam etmiştir. İslamiyet'in kabulünden sonra bölgeye sırasıyla

¹⁶ Oğuzhan Ceyhan, *Nuh Peygamber Kimdi ve Tufan Miti Neden Tüm Kültürlerde Ortaktır ?*, Erişim Tarihi: 08 Temmuz 2014, <http://www.ntvmsnbc.com/id/25074419/>.

¹⁷ Kürtçede sekiz veya seksen anlamına gelir. Halen de bu köy bu isimle varlığını devam ettirmektedir.

¹⁸ Şehr-i Nuh-Şırnak, Şırnak Valiliği, Şırnak, 2001, s. 1.

¹⁹ Şehr-i Nuh-Şırnak, 3.

²⁰ Şehr-i Nuh-Şırnak, 3.

Abbasiler, Mervaniler, Selçuklular ve en sonunda Osmanlıların hâkimiyet kurduğu görülmektedir."²¹

Cumhuriyetin ilanından önce 1913 yılında ilçe olmuş ve Siirt iline bağlanmıştır. Bu konumu 1990 yılına kadar sürmüştür. 18.05.1990 tarih ve 20522 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan 16.05.1990 tarih ve 3647 sayılı yasa ile il statüsüne kavuşmuştur. İle bağlı altı ilçe bulunmaktadır. Bu ilçeler Beytüşşebap, Cizre, Güçlükonak, İdil, Silopi ve Uludere'dir.

Sonuç olarak görüldüğü üzere Şırnak ili tarihten gelen birikimiyle oldukça önemli bir yere ve konuma sahiptir.

• Coğrafi Konumu

"Şırnak ili coğrafi konum itibariyle oldukça stratejik bir konumda yer almaktadır. Şırnak ilinin topraklarının batı kesimi, Güneydoğu Anadolu Bölgesinin Dicle bölümünde yer alır. Öteki yarısı da Doğu Anadolu Bölgesi sınırları içerisinde kalan ilin toplam alanı 7. 152 km²'dir. İl Batıda Mardin, Kuzeyde Siirt, Kuzeydoğuda Hakkâri illeri, Güneyde de Irak ve Suriye ile çevrilidir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin 73. ilidir. Güney yönünde Suriye ve Irak topraklarıyla sınırlanan ilin doğu ve kuzey doğusunu dağlar (Cudi, Namaz, Gabar), batı ve güneybatısını düzlükler kaplar. Namaz Dağı'nın yamacında kurulan ilimizin denizden yüksekliği 1.350 metredir."²²

Şırnak'ta karasal iklim hüküm sürer. Orta kesimleri kışın çok yağış alır. Güney ve güneybatı kesimlerinde iklim daha yumuşaktır. Yüksek dağlardan meydana gelen doğu kesimindeyse kışları sert ve kar yağışlı geçer.

Bir ülkenin coğrafi konumunun ona sağladığı avantajlara Jeopolitik konum denir. Şırnak ilinin de Güneyde Irak ve Suriye devletleriyle komşu olması, onun son derece önemli bir joepolitik konumda olduğunun göstergesidir. Bölgede bulunan sınır kapılarıyla yapılan dış ticaret bölge ve ülke ekonomisine ciddi katkılar sağlamaktadır.

• İdari ve Sosyo-Ekonomik Durumu

İdari yapı: Şırnak'ta merkez ilçe dahil 7 ilçe, 20 belediye ve 235 köy bulunmaktadır.

²¹ Şehr-i Nuh-Şırnak, 4.

²² Mehmet Top (Ed.), *Şırnak Kültür Envanteri*, Anıt Matbaa, Ankara 2010, 21.

Nüfus: Şırnak ilinin nüfusu, 2012 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre 466 982'dir.

Alan: Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yer alan Şırnak, 7.152 kilometrekare'lik (göl dahil) yüzölçümü ile Türkiye yüzölçümünün % 0,9'una denk gelmektedir.

İlçeler: Nüfus bakımından en büyük ilçeleri sırasıyla Cizre, Silopi, Merkez ve İdil'dir. Yüzölçümü bakımından en büyük ilçesi Merkez, nüfus ve yüzölçümü bakımından en küçük ilçesi İse Güçlükönak'tır.

Ekonomik: Ekonomisi tarım ve ticarete dayalıdır. İlin kırsal kesimlerinde başlıca gelir kaynağı hayvancılıktır. Yaylacılık metoduyla çok sayıda küçükbaş hayvan beslenir. Tereyağı, peynir, yün, kıl ve tiftik ilde üretilen başlıca hayvansal ürünlerdir. Ekime uygun arazi alanı az olduğundan, yetiştirilen tarım ürünlerinin miktarı da azdır. Başlıca tarım ürünleri buğday, mercimek, arpa, üzüm ve pamuktur. Şırnak ilinde madencilik sektörü de gelişme göstermekte ve ilde kömür çıkarılmaktadır. Şırnak ilinin Nüfus ve Konut araştırmasına göre işsizlik oranı 2011 yılı için % 15,3, işgücüne katılma oranı % 42,7 ve istihdam oranı %35,7'dir. 2012 Yılında Şırnak ilinin işlenen tarımsal alanı ile uzun ömürlü bitkiler alan toplamı 95,2313 hektardır.

Şırnak ilinin Türkiye dış ticaretinde oldukça önemli bir yeri vardır. Cizre kentinde E-24 Karayolu'ndan ayrılan E-26 Karayolu Silopi'nin güneydoğusundaki Habur sınır kapısından Irak topraklarına ulaşır. Son yıllarda ülkemiz ile Irak arasında gelişen ticaret ilişkileri nedeniyle karayoluyla mal taşımacılığı açısından Habur sınır kapısı ülke be bölge ekonomisine büyük ölçüde canlılık kazandırmıştır. Habur sınır kapısı, 1990 yılı yazında Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesinden sonra Birleşmiş Milletlerin aldığı ambargo kararı üzerine bu canlılığını yitirmiştir. Daha sonraki süreçlerde Habur, Türkiye ile özellikle Kuzey Irak arasındaki ticaret konusunda tekrardan önem kazanmaya başlamıştır. Hakkâri, Siirt, Batman ve Mardin kentlerinden gelen yollar Cizre'de kesiştikten sonra Silopi'de bulunan Habur sınır kapısına ulaşır. Bu nedenle de Cizre ve Silopi önemli birer ulaşım, ticaret ve konaklama merkezleridir.

2012 verilerine göre İl ve ilçe merkez nüfusunun toplam nüfusa oranı % 64'dür. Nüfusun 298.929 kişisi şehirlerde yaşarken, 168.053 kişisi bucak ve köylerde yaşamaktadır. İl merkezi nüfusu 63.298'dir. Şırnak ilinde genç nüfusun ağırlığı dikkat çekicidir. 2012 yılında il nüfusunun % 66'sı 25 yaşın altındadır. 25-65 yaş arası nüfus

toplam nüfusun % 31'i, 65 yaş üstü nüfus toplam nüfusun % 3'ünü oluşturmaktadır. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verilerine göre ilin kilometrekareye 65 kişi olan nüfus yoğunluğu, 98 olan ülke nüfus yoğunluğunun altındadır. Şırnak ili 2011-2012 yılları arası yıllık nüfus artış hızı % 19,4'dür. Aynı yılda 6 yaş üzeri nüfus için okuryazarlık oranı % 90'dır. 2011-2012 yılları için Şırnak ilinin % -7,6 net göç hızı ile göç verdiği anlaşılmaktadır.²³

•Eğitim Durumu

1913 yılında kaza (ilçe) statüsü kazanan Şırnak iline İlk İlse ilçe olduğu tarih dikkate alındığında 60 yıl sonra (1973) açılmıştır. Daha sonra Şırnak, 79 yıl sonra (1992) Endüstri Meslek Lisesine, 80 yıl sonra da (1993) Anadolu Lisesi'ne kavuşmuştur. Bu tarihlere kadar İlse eğitimi almak isteyen öğrenciler çevre illere gitmek zorunda kalmaktadır. Bu noktadan bile bakıldığında, Şırnak'taki bu durum, eğitim anlamında Türkiye'nin genel ortalamasının altında neden kaldığı konusunda bize bir fikir vermektedir.

Altı ve üzeri yaş baz alındığında ilimizde 387.563 kişi yaşamakta olup, bunlardan okur yazar olanların sayısı 336.701 (%86,8), okur yazar olmayanların sayısı 39.183 (%10,2) bilgisine ulaşılmayanların sayısı da 11.679 (%3)'dur.²⁴

Şırnak'ta yürütülen eğitim öğretim faaliyetlerinde karşılaşılan başlıca problemlerden biri öğretmen ihtiyacı olarak karşımıza çıkmaktadır. Gerek bölgenin koşulları gerekse bölgede yaşanan terör olayları ile birlikte insanlar üzerinde oluşan olumsuz intiba yüzünden ciddi anlamda bir öğretmen ve personel sirkülasyonu meydana gelmektedir. Bu durum ilin genel akademik başarısını olumsuz etkilemektedir. Şırnak ili genelinde 7.660 öğretmen normu bulunmakta olup bunlardan 5.759 kişisi kadrolu, 1.306 kişi İse ek ders ücreti karşılığında ücretli öğretmen olarak görev yapmakta, halen de çeşitli alan ve dallarda 1.901 öğretmene ihtiyaç duyulmaktadır.²⁵

Son yıllarda hem okullaşma hem de okul yapımlarında ilimizde ciddi bir ivmenin yakalandığı görülmektedir. Nitekim 2013 yılı itibariyle yedisi özel eğitim kurumu

²³ Türkiye İstatistik Kurumu, XII.

²⁴ Şırnak İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2013-2014 Eğitim-Öğretim Yılı Eğitim Göstergeleri, (Brifing Dosyası) Şırnak 2013, 43.

²⁵ Şırnak İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 11.

olmakla beraber toplam 607 adet kurum veya okul ilimizde eğitim öğretim faaliyeti yürütmektedir. Bu eğitim kurumlarında toplam 156.436 öğrenci öğrenim görmektedir.

2013 yılında SBS (Seviye Belirleme Sınavı)'ye giren 10.189 8. Sınıf öğrencisinden 2.889 öğrenci (%28 başarı düzeyi) puanla öğrenci alan bir üst kuruma yerleşebilmiştir. Türkiye'nin eğitim başarısını ölçme konusunda önemli parametrelerinden olan ve öğrencilerin üniversitelere yerleşmek için başarması gereken Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM)'nin yaptığı Yükseköğretime Geçiş Sınavı (YGS) ve Lisans Yerleştirme Sınavlarında (LYS) da karşımıza pek de olumlu olmayan bir tablo çıkmaktadır. Aynı yıl içerisinde YGS (Yükseköğretim Geçiş Sınavı) 'ye giren 3662 ortaöğretim öğrencisinden lisans veya önlisans düzeyinde bir üst kuruma yerleşen öğrenci sayısı da 569 (%15.53)'dur. Türkiye'deki 81 il arasında üniversiteye öğrenci yerleştirme sıralamasında Şırnak'ın 80. sırada olduğu görülmektedir.²⁶

Genel olarak bakıldığında geçmişten günümüze doğru Şırnak'ın eğitim seviyesinin az da olsa olumlu bir seyir izlediği görülse de bunun istenilen düzeyde olmadığı Şırnak'ın Türkiye ortalamalarındaki yerinden anlaşılmaktadır.

1.2. SOSYALLEŞME

Sözlükte, sosyal çevreye uyumlu hale gelmek, içtimaileşmek²⁷ anlamına gelen sosyalleşme kavramı, araştırmamızın anahtar sözcüklerinden biri olarak araştırma boyunca sık sık karşımıza çıkacaktır. Dolayısıyla bu kavramı hem gündelik yaşantıdaki anlamıyla hem sosyolojik boyutuyla iyice irdelemek konunun daha iyi anlaşılması açısından oldukça önem arz etmektedir. TDK (Türk Dil Kurumu)'nın güncel Türkçe sözlüğünde İse sosyalleşme, bireyin kişilik kazanarak belli bir toplumsal çevreye hazırlanması, toplumla bütünleşmesi süreci²⁸ olarak tanımlanmıştır. Gordon Marshall İse toplumlaşmayı Sosyoloji Sözlüğü adlı eserinde şöyle tanımlar; sosyalleşme, bizlerin gerek toplumun norm ve değerlerini içselleştirerek, gerekse toplumsal rollerimizi (işçi,

²⁶ Şırnak İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 41-4 2.

²⁷ İlhan Ayverdi, *Asırlar Boyu Tarihi Seyri İçinde Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, (2. Baskı), Bilnet Matbaacılık, İstanbul 2011, 1123.

²⁸ Türk Dil Kurumu, Erişim Tarihi: 14.07.2014, <http://www.tdk.gov.tr>

arkadaş, yurttaş vb. olarak) yerine getirmeyi öğrenerek, toplumun üyeleri haline gelmeyi öğrenme sürecimizdir.²⁹

Sosyologlar sosyalleşmenin genellikle iki aşamada gerçekleştiğinden söz etmektedir. Birincil sosyalleşme, bebeklik ve çocukluğun İlk döneminde gerçekleşir. Bu sosyalleşme süreci birincil grup olarak adlandırabileceğimiz ailede başlar. İkincil sosyalleşme İse çocukluktan sonraki dönem ile olgunluk döneminde gerçekleşir. Bu aşamada sosyalleşmenin İlk aracı olan aileden sorumluluğun bir kısmını alır ve bunu okullara, toplumsal gruplara ve iletişim araçlarına devreder.³⁰

Sosyalleşme sürecini belli bir dönemle kısıtlamayan Marshall bu süreci, insan yaşamı boyunca devam eden bir süreç olarak ele alır insanı toplumsal normlar arasında sıkışmış bir kalıptan çıkarır. O bu durumu, “sosyalleşme artık sadece çocukluğu (başlıca unsurları aile ve okuldur) kapsayan bir olgu olarak görülmemektedir. Sosyalleşmenin tüm yaşam boyunca devam ettiği; ayrıca, bireylerin topluma uyum sağlamayı öğrenecekleri tek yönlü bir süreç olmadığı, insanların da kendi toplumsal rol ve yükümlülüklerini yeniden belirleyebilecekleri artık genel kabul gören bir düşüncedir³¹.” şeklinde açıklar.

Bireyin doğumundan itibaren başlayan sosyalleşme süreci ömür boyu devam etmektedir. Bireyin toplum içinde sağlıklı bir sosyalleşme süreci geçirebilmesinin önkoşulu bireyin sağlıklı bir şahsiyete sahip olmasıdır. İnsan, bir şahıs olarak değil, fakat bir şahıs olmak imkân ve istidatları ile dünyaya gelmektedir. Dünyaya gelen çocuk, organizması, anatomisi, fizyolojisi ve sinir sistemi üzerinde etki yapan sosyal faktörler aracılığı ile şahıs halini alır. Bir şahsiyet olabilmesi için organizmanın, dili ve dil vasıtasıyla da düşünce ve fikirleri, maksat ve gayeleri iktisap etmesi gerekir. Şu halde şahıs, insan toplumlarında evrensel sosyalleşmiş özellikleri, dili, statü ve rolleri, inançları ve müşterek bir ahlaki normlar bütününe paylaşılmaktadır.³²

Sosyalleşme, bireyin, içinde birtakım işlevleri olabileceği belirli bir toplum ya da toplumsal grubun tarzlarını öğrenme süreci olup, uygun örneklerle değerlerin ve duyguların kişiselleştirmesini ve öğrenilmesini içerir. Başka bir tanımla, kişi ile diğer

²⁹ Gordon Marshall, (Çev. Osman Akınhay, Derya Kömürcü) , *Sosyoloji Sözlüğü*, (2. Baskı), Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara 2005, 760.

³⁰ Çabuk Kaya, 112.

³¹ Marshall, 761

³² Dönmezer, 330.

kişiler arasında cereyan eden ve sonunda toplumsal davranış örneklerinin kabulünü ve uygulamasını sağlayan bir karşılıklı etkileşim sürecidir. Toplum içinde hangi davranışın doğru, hangi davranışın yanlış olduğunu işaret eden kurallar, kıymet hükümleri, prensipler ve adetler vardır. Bu normal gelişim sürecinde toplumun fertleri internaliz (kendilerine mal etme) edilirler ve sırasıyla bunlar bir ferdin davranışlarına rehberlik ederler. Aile, okul ve toplumun kendisi gibi ferdin sosyalleşmesinde etkin olan enstitüler bu normların ayakta kalması için çaba harcarlar.³³

Dönmezer, sosyalleşme sürecini objektif ve sübjektif olmak üzere iki şekilde ayırır:

1. "Objektif açıdan sosyalleşmenin ele alınması, toplum yönünden fert üzerine faaliyette bulunan faktörlerin mütalaası demektir. Bu bakımdan sosyalleşme, cemiyetin kültürünü nesillerden nesillere devretmesini ve ferdin teşkilatlanmış cemiyet hayatını kabul ve tasvip ettiği şekil ve usullere uymasını sağlar".
2. "Sübjektif yönden sosyalleşme, ferdin kendisini ihata eden (çevreleyen) varlıklara intibak ederken geçirdiği uzun ve -büyük bir kısmı itibariyle- şuurlu olmayan bir süreçtir."³⁴

Sosyologlara göre sosyalleşme, daima belirli bir toplum içinde işleyen bir süreçtir. Her birey, ancak içinde doğduğu ve yaşadığı somut bir toplum tarafından toplumsallaştırılır. Başka bir ifadeyle, sosyalleşme zaman ve mekânla sınırlı belirli bir toplumda gerçekleşir.³⁵ Toplumların kültür farklılığı, mutlaka belli bir yerde, belli bir zamanda yaşamakta olan belli bir topluma göre sosyalleşmeyi gerekli kılmaktadır.³⁶

Bu süreçte birey, biyolojik bir varlık olmaktan çıkar, toplumdaki norm, değer ve kurumlarla bütünleşmeye başlar. Topluma uyum sağlar. Toplumun beklentilerine uygun davranır. Temel davranış kalıplarını ve rollerini öğrenir. Toplumda yaşamayı öğreten bu süreç, bireye kişilik kazandırır. İnsan kendini ancak başka insanlar aracılığıyla tanır. Toplumun özelliklerini bilmek, toplumda yerini bulmaya çalışmak, toplumsal deneyimlerle karşılaşmak, bilgi ve becerilerini geliştirme olanağı bulmak;

³³ Hüseyin Emin Öztürk, *Çocuğun Sosyalleşmesinde Televizyonun Etkisi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya 1999, 20.

³⁴ Dönmezer, 330.

³⁵ Yakup Coştu, *Toplumsallaşma Sürecinde Dindarlığı Etkileyen Faktörler (Samsun Örneği)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ondokuzmayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun 2009, 18.

³⁶ Öztürk, 20.

tüm bunlar, kişinin doğuştan kalıtsal olarak getirdiği özellikleri ile birleşerek bireyin kişiliğini kazanmasında etkili olur. Sosyalleşme, ancak belli bir zaman ve mekândaki toplum içinde gerçekleşir. Aynı ortamdaki bireylerin benzer özellikler göstermesi, bireyin yaratıcılığı ve kendine özgü yanlarını ortadan kaldırmaz. Sosyalleşme sürecinde birey ve toplum etkileşimi karşılıklı bir nitelik gösterir. Toplum, bireylerin hepsine tekdüze ve aynı türden etkide bulunmaz. Her bireyin kültürün tümünü benimsemesi zorunluluğu yoktur. Ayrıca insanların kişiliğine etkide bulunan toplumsal deneyimleri farklıdır. Sosyalleşme, toplum açısından kültürün kuşaklar arasında aktarılması ve topluma yeni katılan insanların veya toplumsal değişme içinde olan toplumdaki tüm insanların toplumla uyumlu hale getirilmesidir.³⁷

Genel olarak tanımlara bakıldığında sosyalleşme süreci, bir öğrenme süreci olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanında bireyin şahsiyet kazanması, bulunduğu ortama uyum sağlaması (adaptasyon), bulunduğu çevrenin kültürünü içselleştirmesi ve bu sürecin insanın yaşamı boyunca devam etmesi sosyalleşme olgusunun kayda değer unsurlarıdır. Bunun yanında bireyin içinde bulunduğu toplumun yapısı, değerleri, gelenek ve görenekleri vb. unsurlar sosyalleşme sürecinde toplumdan topluma farklılıklar arz edebilir. Her toplumun kendine has ve özgün bir yapısı vardır. Dolayısıyla birey içinde yaşadığı toplumun tabiri caizse bir aynası konumundadır.³⁸

1.2.1. Sosyalleşme Kuramları

Kuram, sistemli bir biçimde düzenlenmiş, birçok olayı açıklayan ve bir bilime temel olan kurallar ve İlkeler bütünüdür. Kuram, bir takım İlkelerden yola çıkarak gerçekliği açıklamaya çalışan kavramsal bir çerçeve sunar. Kuramın ortaya koyduğu önermeler görgül (ampirik) araştırmalar ile test edilebilir.³⁹

Sosyalleşme kuramları kısmında genel hatlarıyla ne gibi çalışmalar yürütüldüğü, bu çalışmalar kapsamında sosyolojik ve psikolojik kuramların sosyalleşme süreçlerinde

³⁷ Fatih Çelik, *Lise Öğrencilerinin Dini Sosyalleşme Sürecine Katılımı*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2006, 16.

³⁸ Fazlı Polat, "Türk Toplumunda Zihniyet Oluşturması Açısından Dini Sosyalleşme ve Karşılaşılan Bazı Problemler", *A.Ü. Türkiyat Araştırma Dergisi*, Sayı:19, 2002, 207.

³⁹ Bilge Yağmurlu, (Ed.Zeynep Cemalcılar), *Psikolojiye Giriş*, (1 Baskı), Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Yayınları, Eskişehir 2012, 134.

ne gibi teoriler geliştirildiği ve teorilerin ne olduğu konusunda genel bir bilgilendirme çalışması yapılacaktır.

1.2.1.1. Sosyolojik Kuramlar

Sosyolojik olarak sosyalleşme kuramlarını klasik ve modern dönem adı altında iki dönemde incelememiz mümkündür. Klasik dönem sosyoloji ile modern dönem sosyoloji teorisyenleri sosyalleşme mefhumunu farklı bakış açılarıyla değerlendirmektedir.

Buna göre klasik dönem sosyologları sosyalleşme kavramını ve onun çeşitli türevlerini İlk olarak 1890'lı yılların ortalarındaki sosyolojik yazılarda kullanmaya başlamışlardır. İlgili çalışmalarda her ne kadar 'sosyalleşme' kavramsallaştırması açık bir biçimde kullanılmasa da, 'birey'- 'toplum/sal' etkileşimi üzerine çözümlemeler yapıldığı görülmektedir. Bu çözümlemelerde, her bir sosyologun, genel sosyoloji ve toplum anlayışına endeksli olarak 'birey'-'toplum/sal' etkileşimi farklı yönlerden ele aldığı görülmektedir⁴⁰

"Sosyalleşme kavramını, sosyal bilim literatüründe sosyolojik bir tanımlama içerisinde İlk kullanan yazar Georg Simmel'dir. Simmel, sosyalleşmeyi "grupların ve bireylerin grup birliğinin sürekliliğini sağladıkları ilişkilerin oluşum" süreci olarak tanımlamaktadır. Simmel, sosyalleşme sürecinde bireysel gelişimden daha çok grup oluşumu süreciyle ilgilenmektedir.

Sosyalleşme konusuyla ilgili öncü sosyolojik yazılardan bir diğeri İse, Simmel'in 'sosyalleşme' kavramsallaştırmasını benimseyen fakat ondan biraz farklı bir şekilde tanımlama girişiminde bulunan Franklin Henry Giddings'e aittir. Giddings, sosyalleşmeyi "(birbirleriyle) ilişkide bulunan bireylerdeki sosyal mizacın ya da karakterin-zihnin sosyal bir durumu olarak- gelişimi" olarak tanımlamaktadır. Ona göre, sosyalleşme hayatın pratik faaliyetlerini düzenleyen dört büyük süreçten biridir. Bu süreçler:

- Değer kazanma/değerini anlama süreci (appreciation).
- Kullanma, yararlanma süreci (utilization).

⁴⁰ Coştu, 29.

- Karakterize etme, nitelendirme süreci (characterization).
- Sosyalleşme süreci (socialization).

Günümüz modern sosyolojik çalışmalarda sosyalleşme konusuna yönelik iki temel yaklaşımdan söz edilebilir. Bunlar; “sosyal rollerin öğrenilmesi” ile “benlik/öz benlik oluşumu yaklaşımlarıdır.

Sosyal rollerin öğrenilmesi yaklaşımına göre, bireyler ait oldukları grupların uygun rollerini ve statülerini öğrenme ve özümseme yoluyla toplumun üyeleriyle bütünleşirler.

Benlik/öz benlik yaklaşımı İse; özel ve karşılıklı ilişkiler bağlamında benlik ve kimlik gelişim sürecini sosyalleşmenin temeli olarak ele almaktadır.⁴¹

1.2.1.2. Psikolojik Kuramlar

Psikolojik kuramlar kısmında bireyin sosyalleşmesi süreci, psikanalist, öğrenme, psikososyal öğrenme, davranışçı kuram, sosyal öğrenme, bilişsel gelişim kuramları öz bir şekilde açıklanmaya çalışılacaktır.

Psikanalist kuramı, İlk olarak Sigmund Freud'un geliştirdiği ve daha sonraki psikanalistler tarafından çeşitli yollarla genişletilen bir psikolojik kuram ve psikolojik rahatsızlıkları tedavi yöntemidir. Psikanalizin özü, id, ego ve süper ego diye adlandırılan ve karşılıklı ilişkili üç sistemden oluşan bilinçdışı ve yapısal psişe modeli kuramıdır.⁴²

Bu kurama göre id, kalıtım yoluyla gelen ve insanın doğuştan itibaren sahip olduğu tüm güdülerinin toplamıdır. Ego (ben) İse, kişinin çevreyle etkileşimi sonucu ortaya çıkan kişiliğin gerçekçi ve ussal ögesidir. Ego'nun hangi isteklerinin bilinç düzeyine çıkmasına izin vereceğini, hangilerini İse bilinçaltında tutması gerektiğini belirleyen İse süper-ego (üst-ben)'dur. Süper-ego, çocukluk döneminde çocuğun çevresindeki bireylerle etkileşimi sonucu gelişir ve toplumsal beklentileri içerir. Bu nedenle, toplumun kuralları süper-ego yoluyla kişiliğin bir parçası haline gelmektedir. Psikanaliz kurama göre, bireyin sosyalleşmesi, süper-ego'nun gelişimiyle yakından

⁴¹ Coştu, 33.

⁴² Marshall, 605.

ilişkilidir. Çünkü süper-ego, bireyin üyesi olduğu toplumun yapısıyla uyuşabildiği zaman sosyalleşmesiyle ilgili bir konu haline gelmektedir.⁴³

Bireyin kalıtsal niteliğinden kaynaklanan bu ayrımlar, sosyal çevresiyle olan etkileşimle biçimlenmektedir. Burada, bireyin gelişiminde çevresel etkenlerin benimsendiği görülmektedir. Her ne kadar gelişimde çevresel etkenler önemli olsa da, Freud'a göre, bireyin kalıtsal özellikleri onun kişiliğinin temel unsurunu oluşturmaktadır.⁴⁴

Öğrenme kuramı psikolojik kuramların bir diğeri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kurama göre, tekrar ve yaşantı sonucu davranışta gözlenen kalıcı davranış değişikliklerine öğrenme denir. Organizmanın, özellikle de insanoğlunun yaşamını sürdürebilmesi, çevreye uyum sağlayabilmesi, kısaca gelişimini sürdürebilmesi için sadece büyüme ve olgunlaşma yeterli olmaz, bunların yanı sıra öğrenme de gereklidir. Aynı zamanda öğrenmenin olabilmesi için de mutlaka belli bir büyüme ve olgunlaşmaya ihtiyaç vardır.⁴⁵

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, her öğrenmede olumlu veya olumsuz bir yönde, mutlaka bir davranış değişikliği olmalıdır. Bu davranış değişikliğinin uzunca bir süre devam etmesi, kalıcı olması ve belli bir olgunluğa (bedensel ve ruhsal) ulaşmış olması gerekmektedir. Tüm bunlarla beraber öğrenmede söz konusu olan davranış değişikliği tekrar ve yaşantı sonucu meydana gelmiş olmalıdır.

Öğrenme süreçlerinde karşımıza değişik kuramlar çıkmaktadır. Buna göre üç noktada Freud'un psikanalitik kuramından ayrılan Erik H. Erikson'un geliştirdiği **psikosozal öğrenme kuramı** bize öğrenme konusunda farklı bir bakış açısı sunmaktadır. Buna göre Erikson (1963) çocuğun, *pasif* biyolojik dürtülerin esiri olan ve ebeveynleri tarafından şekillendirilen bir varlık değil, çevresine nasıl uyum sağlayacağını araştıran, meraklı, *aktif* bir araştırmacı olduğunu savunur. Çocuk, her bir gelişim döneminin gerekliliklerine başarıyla uyum göstermek ve normal gelişimi tamamlamak için sosyal gerçeklerle baş etmek zorundadır. İkinci fark, Freud'an kıyasla

⁴³ Patricia H. Miller, (Çev. Zeynep Gültekin), *Gelişim Psikolojisi Kuramları*, (1.Baskı) İmge Kitapevi Yayınları, Ankara 2008, 169.

⁴⁴ Coştu, 38.

⁴⁵ Mustafa Bayrakçı, "Sosyal Öğrenme Kuramı ve Eğitimde Uygulanması", *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 14, 2007.

Erikson cinsel dürtülere daha az, *sosyal ve kültürel etkilere* daha fazla vurgu yapar. Gelişimi, içsel dürtüler ve dışsal (kültürel-sosyal) talepler arasındaki etkileşimin bir sonucu olarak görür. Üçüncü fark, Erikson'a göre gelişim *tüm yaşam boyu* devam eder.⁴⁶

Davranışçı kuram İse öğrenme sürecinde karşımıza çıkan diğer kuramdır. Bu kuramın fikir babası John B. Watson'dur. Davranışçılığın temel prensibine göre insan gelişimi, dışsal uyarıcılar ile gözlenebilen tepkiler (alışkanlıklar) arasındaki iyi öğrenilmiş bağların sonucudur. Bu anlamda davranışçılık, gözlenen davranışların azalması ya da çoğalmasına sebep olan mekanizma olarak *pekiştirme* kavramını sunar. *Pekiştirme*, bir davranışın gelecekte tekrarlanma olasılığını veya sıklığını artıran ya da azaltan, o davranışı takip eden ödül veya ceza olarak tanımlanmaktadır. *Ödül*, bir davranış sonucunda hoş bir uyarıcının elde edilmesi ya da nahoş bir uyarıcının ortadan kalkmasıdır. *Ceza* İse bir davranış sonucunda hoş bir uyarıcının geri çekilmesi ya da nahoş bir uyarıcının verilmesidir. Davranışçı kurama göre ödül, davranışın gelecekte yapılma sıklığını artırır, ceza İse davranışın sıklığını azaltır. Watson, bebekleri sosyal deneyimler sonucu alışkanlıklar geliştiren boş levhalar (doğuştan getirdiği herhangi bir bilgi ve becerisi olmayan varlıklar) şeklinde görür. Uygun bir eğitimle toplumun istediği gibi bireylerin yaratılabileceğini savunur.⁴⁷

Sosyalleşme sürecini daha iyi anlamamızı sağlayan psikolojik teorilerden birisi **sosyal öğrenme teorisidir**. Bu teoriye göre sosyal öğrenme İlkeleri, *ödül*, *ceza*, *pekiştirme*, *taklit* ve *model alma* fikirlerine dayanmaktadır. Basit bir şekilde çocuklar herhangi bir ödül kazandıkları davranışları hatırlamaları veya onları tekrarlamaları kuvvetle muhtemelken, cezalandırıldıkları davranışları tekrarlama ihtimalleri azdır. Bu teorinin daha yeni sürümüne göre, pekiştirilen davranışlar, daha sonradan bu hatıraları yeniden üretsın ve onlarla temsil edilen davranışlar yasalaşsın ve yeniden üretilebilsin diye, bilişsel dönüşüm sisteminde bellek parçacıkları olarak kaydedilmektedir. Taklit ve model alma süreçleri de aynı şekilde işlemektedir. Çocuk yetişkin birini herhangi bir davranışı yaptığını gördüğünde, bu algının kısmi bir temsili, çocuğun bilişsel sisteminde

⁴⁶ Yağmurlu, 136.

⁴⁷ Yağmurlu, 137

bellek parçacıkları olarak kaydedilmekte ve daha sonra çocuk yeterince motive olduğu zaman bu davranış yeniden üretilmekte ve uygulanmaktadır.⁴⁸

Bilişsel Gelişim Kuramı, Jean Piaget tarafından geliştirilen bir kuramdır. Jean Piaget, gelişim psikologu ve genetik epistemolog olarak kendini bilginin kökenini incelemeye adanmıştır. Çalışmaları insanların nasıl düşündüğü, dünyaya nasıl baktığı ve nasıl algıladığına odaklanır. Piaget biyoloji, felsefe ve psikoloji bilimlerine temellendirdiği bilişsel gelişim kuramında, çocukların aktif şekilde etkileşerek ve bu etkileşimler üzerinde düşünerek dünya hakkındaki bilgileri nasıl yapılandığına dair önermelerde bulunmuştur. Piaget'nin kuramının temel yapısı, sosyal gelişimin evrensel olduğu yönündedir. Davranış (örn. paylaşma ve işbirliği) toplumlarda farklı şekillerde sergilenebilir ama temelleri aynıdır. Sosyal becerilerin kazanılmasıyla ilgili odak noktası, yetişkin çocuk etkileşiminden ziyade akran-çocuk etkileşimidir. Yetişkin-çocuk etkileşimi bir kültürden diğerine büyük çeşitlilik gösterebilir ancak akran-çocuk etkileşimi karşılıklılık ve işbirliğine dayanır ki bu hâliyle evrenselidir. Bilişsel gelişim kuramının bu önermesi farklı kültürlerde incelenmiş ve sosyal gelişime dair bilimizi ileriye götüren araştırmaları tetiklemiştir.⁴⁹

1.2.2. Sosyalleşme Sürecinde Etkili Olan Faktörler

Sosyalleştirme, kişiyi toplumda sosyal davranışı ile kabullenip etkin bir sosyal üye olmasını temin etmek için karmaşık iç içe bir ortam içinde gerçekleşen sürekli gelişim ve sosyal öğrenme sürecidir. Kişi ile etkileşim içinde olan toplumun, kültür ve uygarlık ile ilgili iki yönü bulunmaktadır. Sosyalleşmenin her sedyen önce sosyal gruplar içerisinde gerçekleşen bir süreç olduğu daha önce vurgulanmıştı. Bu gruplar, birincil ve ikincil bir karakter arz edebilir. Bilhassa aile ve arkadaşlık gibi birincil grupların sosyalleşme sürecindeki etkinliği kabul edilmektedir.⁵⁰

Birincil grup (*primary group*) kavramını İlk kez, Amerikalı sosyolog Charles Horton Cooley, *Social Organization* (Toplumsal Örgütlenme) adlı kitabında kullanmıştır. Cooley, birincil grup kavramı ile yakın, yüz yüze ilişkiler kurulan ve dayanışmanın hâkim olduğu grupları tanımlamaktadır. Bu gruplar, bireyin toplumsal

⁴⁸ Karaca, 124.

⁴⁹ Yağmurlu, 139.

⁵⁰ Çelik, 22.

doğasının ve ideallerinin oluşumunda temeldir. Yakın ilişkiler sonucunda, bireysellikler belli bir ortak bütün içinde kaynaşmaktadır ve bu bütünlük, en basit şekilde “biz” olarak tanımlanmaktadır. Bu yakın ilişkilerin ve dayanışmanın var olduğu, gruplar arasında en önemlileri aile, arkadaşlar, komşular ve akrabalar ile çocukların oyun gruplarıdır. İnsanlar, birincil grup içerisinde toplumsal yaşamı öğrenmektedir. Cooley, birincil grupları, insan neslinin bakıldığı, korunduğu ve buna bağlı olarak grup üyeleri arasında güven verici ilişkilerin kurulduğu yerler, olarak tanımlamaktadır.⁵¹ Birincil grupları resmi olmayan gelenekçi bir yapıya benzetebiliriz. Bunun yanında birincil grupların en önemli unsuru olarak aile kavramı karşımıza çıkmaktadır. Kişinin en erken deneyimlerinin olduğu birincil grup, ailedir. Aile, bireyin hayatında uzun süre etkili olan bir sosyalleşme grubudur. Bireyin toplumsal benliğinin oluşumu, büyük ölçüde ailesiyle temas ve iletişimi sonucunda gerçekleşmektedir. Bireyin ilişkide bulunduğu arkadaş ve benzeri gruplar da yakın ilişkiler kurulduğu için, birincil gruplar arasında yer almaktadır.⁵²

İkincil gruplar, bireylerin gönüllü ve belli bir amaca yönelik olarak, genellikle bir anlaşma aracılığıyla katıldığı gruplardır. İkincil grup ilişkileri, yasa ve kurallarla, resmi sözleşmelerle düzenlenmiştir. Birincil gruplardaki yakın ve gayri resmi ilişkilerin yerini, ikincil gruplarda resmi ilişkiler almaktadır. İkincil gruplarda, üyeler arasında karşılıklı yükümlülükler ve haklar, yazılı yasalarla, yönetmeliklerle ve kurallarla belirlenmiştir. İkincil grup üyelerinin, öncelikli olarak, sorumlu oldukları görevleri yerine getirmeleri beklenmektedir. Resmi örgütler olarak dernekler, şirketler, siyasi partiler, bankalar ve sendikalar, ikincil gruplara örnek gösterilebilir.⁵³

Birincil ve ikincil grup eksenli olarak kişinin sosyalleşme sürecine etki eden faktörlere aşağıdaki sıralamaya uygun olarak değinilecektir.

- Aile
- Okul
- Toplumsal Çevre
- Kitle İletişim Araçları

⁵¹ Ayşın K. Turhanoğlu, (Ed. Nadir Suğur), *İnsan ve Toplum*, (2. Baskı), Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Yayınları, Eskişehir 2013, 6.

⁵² Turhanoğlu, 7.

⁵³ Turhanoğlu, 8.

1.2.2.1. Aile

Toplumu meydana getiren en küçük yapı taşı ailedir. Aynı zamanda aile bireyin sosyalleşmesinin başlama noktasıdır. Sosyalleşme sürecinde birincil tip gruba dâhil olan aile, günümüzde toplumun korunması ve toplumsal anlamda sağlıklı bireyler yetişmesi açısından en önemli sosyal kurumlardan birisidir. Bu bölümde sosyalleşme aracı olarak aile kavramları üzerinde durulacaktır.

Toplumsal yaşamın ana unsurlarından olan aile, ana-baba-çocuklar ve tarafların kan akrabalarından meydana gelmiş ekonomik ve toplumsal bir kurumdur. Aile toplumsal kurumlar içinde yaşamsal niteliği gereği birinci sırayı almaktadır. Çünkü ailenin görevlerinden biri insan türünü üretmek ve devam ettirmektir. Ailenin temel bir kurum olmasının bir başka nedeni de çocuğun sosyalleşmesinde oynadığı roldür. Böylece aile, çocuğun dünyaya getirilmesinde, yetiştirilmesinde, korunmasında ve topluma kabul edilmesinde çok büyük görev üstlenmektedir.⁵⁴

Aile, sosyalleşme sürecinin temel ajanlarından biridir. Birincil bir küme niteliğine sahip olan ailenin çağdaş toplumdaki temel işlevi, çocuğun sosyalleşme sürecine olan katkısıdır. Diğer bir deyişle çocukların bakımı ve toplumsal çevreye hazırlanmalarında ailenin önemi ortaya çıkar. Çocuk için yeri doldurulamayan bir eğitim kurumudur. Aile, üyelerine birtakım davranış biçimleri kazandırır. Kazandırdığı davranış örüntülerinin, toplumsal normlar ve değerlerle çatışmamasına özen gösterir. Bu anlamda ahlak kurallarına dayalı bir kümedir. Ayrıca, toplumda görülen birtakım istenmedik davranışları da denetler. Böylece üyelerin toplumdaki kötü davranışların etkisinde kalmasını önlemeye çalışır. O halde aile, bireylerin kural ve ölçülere duyarlı olarak yetiştirildiği, toplumsal cinsiyetçi davranışlarını düzenleyen, aynı zamanda da kuvvetli bir toplumsal denetimin var olduğu toplumsal kurumdur.⁵⁵

Aile, sosyalleşmede İlk basamaktır. O sebeple, sosyalleşme aile ile İlk adımda hem ferde, hem de topluma açılan iki yönlü penceredir. Sosyalleşme, ferdin kendi açısından da önemlidir. Şahıs, bilgisini, görgüsünü ve beceri ile davranışlarını sosyalleşme süreci içinde kazanır ve geliştirir. Aynı şahıs, toplumun normlarını sosyalleşme süreci içinde kazanır. Sosyalleşme yalnız çocukları değil, yetişkin insanları

⁵⁴ Kaya, 51.

⁵⁵ Kaya, 7-8.

da topluma hazırlayan bir süreçtir. Sosyalleşme ile toplum ve toplumun sosyal grupları varlık kazanırlar, işleyişlerini sürdürür, sosyal birliklerini kazanır ve devam ettirirler. İnsan sosyalleşme süreci içinde güçlenir, gelişir, daha yüksek statüler elde etmek için kendisinin hangi yetenekleri kazanacağını ve geliştireceğini ve de olaylar içinde onları nasıl kullanacağını ve rollendireceğini öğrenir.⁵⁶

Sosyalleşme, bireylerin çevresindekileri anlayabilecek yaşa gelmesiyle ailede başlar. Aile içinde sosyalleşme süreci başlayan bireyin hayatı boyunca bulunduğu yere ve zamana göre sosyalleşme şekli değişecektir. Sosyalleşme birey hayatı bitene dek sürmektedir.⁵⁷ Aile içinde bireyin sosyalleşme sürecine girmesine yardımcı olabilecek etmenler şu şekilde sıralanabilir:

- Dil ve davranış bilgisinin İlk alındığı yer ailedir. Sosyalleşme sürecinde bireyler öncelikle içinde bulundukları toplumun dilini öğrenirler. Kiminle nasıl konuşması gerektiğini de aile içinde aldığı eğitimle alıp onu bir davranış haline getirmektedirler.
- Toplumsal cinsiyetin şekillenmeye başladığı İlk yer ailedir. Yeni doğmuş bebeklerin cinsiyetine göre davranışlarını şekillendiren aileler, bu şekilde çocuklarının cinsiyetine uygun sosyalleşmelerini sağlamaktadırlar.
- Farklı kültürlerde görülen farklı aile yapıları, çocukların sosyalleşme şekillerine de etki etmektedir. Örneğin biz büyüklerimize isimleriyle hitap etmeyi ayıp olarak karşılarken bu durum Avrupa'da gayet olağan bir durum olarak görülmektedir.
- Aile içi sosyalleşme sürecinde diğer bir konu da statü geçişidir. Eski toplumlarda aile statüsü doğrudan çocuğa geçerken modern dünyada bu durumun böyle olması söz konusu bile değildir.⁵⁸

Sonuç olarak nasıl ki, bir tohumun filizlenip fidan haline gelmesi için toprak, su ve güneş gibi gereksinimler karşılanarak tohumun serpilmesine ortam sağlayacak uygun şartlar ve imkânların oluşması gerekiyorsa, insanın da içtimai hayatta yer edinebilmesi için çeşitli imkân ve şartların uygun hale gelmesi gerekmektedir. İnsanın toplum

⁵⁶ Öztürk, 26.

⁵⁷ Vejdi Bilgin, *Dini Sosyalleşme ve Dini Bilinçlenmede Camiin Yeri ve Önemi*, Tartışmalı İlmi Toplantılar Dizisi, İstanbul 2009, 193.

⁵⁸ Bektaş Şahin, *Aile Sosyolojisi*, 2012, Erişim Tarihi: 21/07/2014, Gündem Türkiye, <http://www.gundemturkiye.com/toplum/aile-sosyolojisi/sosyallesmeye-baslamak-aile.html>

hayatında sağlıklı bir fert olarak yer edinebilmesinin İlk en önemli önkoşulu bir aile içerisinde dünyaya gelmesidir. Kişi, hayatının İlk deneyimlerini gözlem ve öğrenme yoluyla geçmişten getirdikleri birikimle aile bireylerinden almaktadır. Dolayısıyla aile çocuğun informal olarak eğitildiği İlk eğitim kurumudur. Çocuğu dış dünyaya hazırlayan temel basamaktır.

Özellikle doğumdan itibaren aile içinde başlayan sosyalleşme süreci 5 ila 6 yaşına kadar yoğun bir şekilde sürmektedir. Daha önce de belirtildiği gibi İlk çocukluk dönemi sosyalleşme faaliyetlerinin en yoğun olduğu dönmedir. Bu dönemden sonra sosyalleşme faaliyetlerinin yoğunluğu okul ortamına kaymaya başlayacaktır.

1.2.2.2. Okul

Okul insan yaşantısının dönüm noktalarından bir tanesidir. Aile ortamında dış dünyaya hazırlanan birey, ciddi manada bu hazırlıklarını ve ailesinde tecrübe ettiklerini okul ikliminde uygulama fırsatı bulmaktadır. Aileden sonra okul, birey için ikinci eğitim yuvasıdır. Anaokulundan başlayıp üniversite eğitimine kadarki uzun ve geniş bir zaman dilimini kapsamaktadır. Bu açıdan bakıldığında bireyin İlk çocukluktan yetişkinliğe kadarki tüm gelişimsel düzeylerini okulda bulundukları süre zarfında tamamladıkları söylenebilir. Dolayısıyla okul yaşantısının bireyin sosyalleşme araçları arasında oldukça mühim bir konumda olduğu görülmektedir. Aile içinde informal olarak edinilen bilgiler okulda formal olarak bireyin karşısına çıkmaktadır. Okul, birey için dış dünyaya açılan İlk basamaktır.⁵⁹ Bu bölümde eğitimin işlevleri ve okulun bireyin sosyalleşmesi üzerindeki etkilerine değinilecektir.

Bir eğitim kurumu olan okullar; İlk hedefleri belirlenmiş, düzenli örgütlenmeler olmaları dolayısıyla çocuğun sosyalleşmesinde oldukça önemli bir yere sahiptirler. Okul ikincil bir grup olarak, ailenin bilgi ve duygu boyutlarıyla kazandırdığı dini kültürü özellikle bilgi yönünden geliştirmede önemli bir fonksiyon görmektedir. Bu açıdan, çocuğu etkileyen İlk resmi organizasyonun eğitim olduğu söylenebilir. Bir diğer anlatımla, bireyi sosyal hayata hazırlama ve toplumda yaşamanın gereklerini öğretme, okulun görevleri arasında yer almaktadır. Okul, ailenin çeşitli sebeplerle eksik bıraktığı

⁵⁹ Melek Coşgun, “Gençlerin Kimlik Gelişimi ve Sosyalleşme Sürecine Televizyon Dizilerinin Etkisi (Sakarya İli Kocaali İlçesi Örneği)”, *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı:28, 2012, 5.

sosyalleşmeyi organize olmuş bir faaliyet biçimi olarak tamamlamaya çalışan bir örgüt yapısıdır.⁶⁰

Türkiye’de eğitim faaliyetleri örgün ve yaygın olmak üzere iki şekilde yürütülmektedir. Örgün eğitim, belirli yaş grubundaki ve aynı seviyedeki bireylere, amaca göre hazırlanmış programlarla okul çatısı altında yapılan düzenli eğitimidir. Örgün eğitim, okulöncesi, İlköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarını kapsamaktadır. Yaygın eğitim İse örgün eğitim imkânlarından hiç yararlanmamış olanlara, gittikleri okuldan erken ayrılanlara veya örgün eğitim kurumlarında okumakta olanlara ve meslek dallarında daha yeterli duruma gelmek isteyenlere uygulanan eğitim modelidir.

Yaygın ve örgün eğitim faaliyetleriyle bireyin, değişik içerikte ve boyutta toplumsal kuralları öğrenmesi sağlanır. Böylece birey, toplum yaşamına katılmayı sağlayan bilgi ve becerileri öğrenir, toplumun rol beklentilerine uygun bir kişilik yapısı geliştirir. Eğitim, her toplumun kendine özgü kuralları içerisinde sistematik ve planlı bir sosyalleşmeyi amaçlar. Bu yapı içerisinde toplumsallaşan birey toplumun kurallarına ve beklentilerine uyum gösterir.⁶¹

Okul, kişiyi toplumda kabul gören bir konuma gelmesi için hazırlar. Okul kariyer ve statü açısından kişiyi geleceğe hazırlayan en önemli kurumdur. Bireyin aile içinde eser miktarda aldığı dini, ahlaki, toplumsal ve milli değerleri kişi, okul ortamında disipline olmuş ve daha düzenli bir sistemle almaktadır.

Okul, aileden sonra gelen bir eğitim yuvasıdır. Çocuk veya genç dediğimiz insan, burada biraz daha gelişme ve sosyalleşme imkânı bulmaktadır. Ailede kazanılan bilgi ve davranışların okul hayatında kuvvetlenmesi, belki de daha değişik açıdan ele alınması gerekmektedir. Çocuk veya genç, kendi emsalleriyle okulda çeşitli problemleri nasıl halledeceğini ve kendini nasıl geliştirebileceğini öğrenme imkânı bulmaktadır. Okul, toplumsal evrede çeşitli öğeleri dengeleştirir ve bireyi içinde doğduğu en yakın toplumsal grubun sınırlamalarından kurtarmak ister ve onu daha geniş çevre ile temasa getirir. Onu topluluktan toplum yaşamına ulaştırır. Bu da bireye hareketlilik olanağı

⁶⁰ Çelik, 26.

⁶¹ Coştu, 48.

sağlar. Bu suretle her bireyde bir denge sağlanmış olur. Çocuğun sosyalleşmesi genel itibarla Sınıf içinde olmaktadır.⁶²

Okul ortamında çocuğun sosyalleşmesinde, rol model aldığı öğretmenlerinin tutumları ve davranışları da son derece önemlidir. Özellikle İlk ve ikinci çocukluk döneminde yani anaokulu, İlk ve ortaokul kısımda okuyan çocuklar, öğretmenlerini model alama konusunda oldukça yüksek bir grafik izlemektedirler. Ailede model alınan anne baba görevini okulda öğretmenlere bırakmaktadırlar. Öğretmenlerin öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun olarak geliştirdikleri tutumlar, öğrencilerin hayatları boyunca onları etkilemektedirler. Örneğin Türkçe öğretmenini sevdiği için Türkçe öğretmeni olmak isteyen birçok çocuğa rastlama imkânı bulunmaktadır. Bunun tersi olarak da matematik öğretmenini sevmeyen bir çocuğun ömrü boyunca matematiğe karşı bir tepki geliştirdiği durumlara rastlamak da olasıdır.

Eğitim Sosyolojisi adlı eserinde Mahmut Tezcan, eğitimin toplumsal işlevlerini “Açık” ve “Gizli” olarak ikiye ayırmaktadır. Daha sonra Tezcan, okulun bireyi sosyalleştirmesi işlevine de değinmiştir. Ona göre eğitimin açık işlevleri şunlardır:

- Toplumun kültür mirasının birikimi ve aktarılması işlevi,
- Çocuğun toplumsallaştırılması işlevi,
- Yenilikçi ve değişmeyi sağlayacak elemanların yetiştirilmesi işlevi,
- Siyasal işlevi (Toplumdaki var olan siyasal duruma –mevcut düzene sadakat ve siyasal önder seçimi- uygun eğitim sistemi geliştirmek.)
- Eğitimin seçme işlevi (Eğitimde fırsat eşitliği)
- Eğitimin ekonomik işlevi (Ekonominin ihtiyaçlarına uyan ve geleceğin tüketicilerine gerekli bilgiyi verecek insan gücü yetiştirmek.)

Eğitimin gizli işlevleri de şu şekilde sıralanabilir:

- Eş seçme (Eş seçimleri genellikle okul arkadaşlarının içinden yapılır)
- Tanıdık sağlama (Eğitim, öğrencinin arkadaş çevresini genişletmek imkânı sağlar)
- Statü kazandırma

⁶² Öztürk, 28-30.

- Çocuk bakıcılığı (Okul bir çeşit, kurumlaşmış çocuk bakıcılığı görevi yapmaktadır)
- İşsizliği önleme (Çocuğun eğitim süresince okulda bulunması geçici olarak işsizliği önler)
- Çocuğun ekonomik sömürülmesini engelleme (Çocuklar açısından zorunlu eğitim, onları iş merkezlerinin dışında tutarak, onları iş için yetişkinlerle rekabete girmekten ve ekonomik sömürüden korur)
- Temizleyicilik (Birçok gözlemci, okulun suç önleme, seksüel sapma, uyuşturucu madde alışkanlığı kötü araç kullanma, aşırı nüfus artışı ve hava kirlenmesi gibi konuları çözmeye yetkili bir kuruluş olduğunda ısrarlıdır.)⁶³

Aynı eserde, okulun bireyi sosyalleştirme özellikleri de şu şekilde ele alınmıştır;

- Okulun başta gelen sosyalleşme işlevi, çocuğu eğitmektir. Bu da kültürün temel bilgi ve becerilerini nakletmek demektir.
- Okul, çocuğa ailesinden duygusal bağımsızlık kazanmasına yardımcı olur.
- Okulun başka bir işlevi de seçme ve ayırmadır. Bir yandan öğrencilerin mevcut statülerini takviye eder, diğer yandan da yukarı doğru hareketliliği teşvik eder.
- Okul toplumda geçerli değerleri takviye eder. Toplumsal değerler ve toplumsal sadakati öğretir (Topluma, aileye, devlete sadakat gibi). Başarılı eğitimciler rehberliğinde meslek adamlarıyla dolu bir kurum olarak okulun sapıcı ve asi düşünceleri temsil etmesi beklenemez.
- Diğer yandan, öğretmen de bir yetişkin olarak çocuğun sosyalleşmesini sağlayan bir araçtır.
- Öğretmenlerin öğrenciler için bir model oluşturmaları bakımından da sosyalleşmede önemli rolleri olmaktadır.⁶⁴

1.2.3. Toplumsal Çevre

Toplumsal çevre sosyalleşme sürecinde bireyin etrafını çevreleyen unsurlardır (okul, aile, arkadaş, iş, dini grup, v.b). Başka bir deyişle toplumun bireye etki eden kurum, kalıp ve süreçlerin tüme denir. Toplumsal çevre konusunun ele alınacağı bu

⁶³ Mahmut Tezcan, *Eğitim Sosyolojisi*, (4. Baskı), Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1985, 66-78.

⁶⁴ Tezcan, 296-297.

bölümde, birincil ve ikincil grup kavramları içine girecek grup türleri ve bunun bireyler üzerindeki etkisi ile sosyalleşme ajanı olarak toplumsal çevre kavramı irdelenmeye çalışılacaktır.

Sosyalleşme, bireyin içinde bulunduğu belli bir sosyal çevrede gerçekleşen bir olgudur. Çevrenin etkisi ki bu, sosyal etki olarak tanımlanmaktadır, bireyin tutum ve davranışlarının şekillenmesinde önemli bir rol oynar. Birey, toplumun en küçük birimi olan aileden başlayarak tüm toplumsal unsurlar tarafından çevrelenmiş durumdadır. Bu nedenle toplumsal çevre denilince, buna bireyin dışındaki tüm etmenler dâhil edilebilir. Toplumsal çevre denilirken, aile ve okul dışında bireyin gündelik hayatta iletişim kurduğu insanlar ve sosyal kurumlar kastedilmektedir. Bireyin çevresindeki insanlarla ve sosyal kurumlarla olan etkileşiminin niteliği, hiç kuşkusuz sosyalleşme üzerinde önemli bir rol oynar.⁶⁵

Bireyin kendini bulması ve şahsiyet kazanması açısından sosyal çevrede bulunana birincil ve ikincil gruplardan bahsedilebilir. Buna göre birincil tür grupların içerisine; gelişim düzeyine göre akran, yaşıtlı grubu ile aile fertleri dışında insan hayatında önemli bir konuma sahip kişiler de girebilir.

Bebeklik veya çocukluk döneminde komşu ya da akraba akran/yaşıtlı grupları; okul döneminde sınıf veya okul akran/grupları; ergenlik döneminde lise, üniversite akran grupları; yetişkinlik döneminde ise çeşitli sosyal, ekonomik, siyasal ve dini organizasyonlarda (dernekler, vakıflar, şirketleri partiler, dini cemaat veya gruplar gibi) kazanılan arkadaş grupları söz konusu olabilmektedir. Bireyin çocukluktan, ergenlik ve yetişkinliğe geçişiyle farklılaşan akran/yaşıtlı gruplarının toplumsallaştırıcı rolleri görece olarak azalmaktadır. Çocukluk ve ergenlik döneminde etki daha yoğun ve şiddetli iken, yetişkinlikte ise, biçimlenmiş kimliğin sınırları içerisinde etkili olabilmektedir. Önemli kişilerden, gündelik hayatta bireye önderlik ve rehberlik yapan veya rol model olan kişiler kastedilmektedir. Bu kişiler, kimi zaman bir ağabey, üstat, öğretmen, patron, kimi zaman da bir sanatçı, siyasal lider, dini önder olabilir. Bunlardan her biri özel konumları, görevleri, yetenekleri gereği bireyin yaşamında belirli bir biçimde yer alır ve

⁶⁵ Coştu, 50.

onun gelişiminde, tutum ve davranışlarının oluşmasında muhtelif yollardan aracı olurlar.⁶⁶

Toplumsal çevre içerisinde yer alan ikincil kümelerden kasıt ise, bireyin gündelik yaşamda ilişki kurduğu sosyal organizasyonlardır. Toplum içinde birey, çeşitli ekonomik, sosyal, kültürel, siyasal ve dini bir organizasyon içinde yer alabilir. İçerisinde bulunan sosyal organizasyonun (dernek, şirket, parti, dini grup veya cemaat) amacı ve beklentileri doğrultusunda bireyin hareket etmesi beklenir. Buradaki etki mekanizmasının gücü, bireyin söz konusu organizasyonla ilişkisinin niteliğine bağlıdır. Çünkü birey sosyal yaşamında irtibatlı olduğu kurum ya da kuruluşla olan ilişkisinde, kendi kişilik özelliklerine, ihtiyaç ve beklentilerine göre hareket eder. Bu nedenle, birtakım yeni kuralların, rol beklentilerinin ve sorumlulukların kazanılması, birey ile sosyal kurum arasındaki bağın niteliğine göre gerçekleşmektedir.⁶⁷

Toplumsal çevre insanın çevresinde bulunan ve etkileşime girebileceği her şey olabilir. İnsan içerisinde bulunduğu toplumsal çevrenin direktif ve normlarıyla yönlendirilir, toplum içerisindeki rolleri bu çevrenin etkisiyle şekillenir. Bireyin bulunduğu sosyal çevre onun doğrudan karakterine ve davranışlarına da etki eder. Sosyal çevrede bulunan akran grupları ile aile dışında kalan önemli kişilerin tutum ve davranışları ile bireyin etrafında bulunan sosyal yapılanmalar bireyi olumlu veya olumsuz bir şekilde etkiler. Çok genel bir tavırla söylenebilir ki eğer bir kişinin çevresi iyi ise kendisi de iyi olur. Bu durum çevrenin birey üzerindeki etkisi konusunda bize az da olsa bir bilgi vermektedir. Tabi kişinin kalıtsal özellikleri ve kişisel davranışları bu süreçlerin şekillenmesinde önemli diğer hususlardır.

1.2.4. Kitle İletişim Araçları

Andy Warhol'un dediği gibi; "Herkes bir gün on beş dakikalığına ünlü olacaktır."⁶⁸ Günümüzde hızla gelişen teknoloji, insan hayatına her daim yenilikler katmaya devam etmektedir. Öyle ki eskiden bir haberin veya mesajın bir yere ulaşması aylar alırken günümüzde bu saniyeler içinde hallolmaktadır. Günümüz dünyasının iletişim araçları sayesinde bir haber, müzik klipi veya bir video aynı anda milyonlarca

⁶⁶ Coştu, 50.

⁶⁷ Coştu, 51.

⁶⁸ https://tr.wikiquote.org/wiki/Andy_Warhol, Erişim Tarihi: 06/01/2015.

kişiyi ulaşabilmektedir. Bu durum karşısında Warhol'un ne kadar haklı olduğu ve isabetli bir öngöründe bulunduğu daha iyi anlaşılmaktadır. Araştırmamızın bu kısmında kitle iletişim araçlarının kişinin sosyalleşme süreci üzerindeki etkilerine değinilecektir.

İçinde bulunduğumuz çağ iletişim çağı olarak adlandırılmaktadır. Öyle ki günümüz teknolojisi baş döndürücü bir hızla ilerlemektedir. Bu ilerleme karşısında insanoğlu boş durmamakta, o da bu hızlı değişim sürecine ayak uydurmaktadır. Her şeyde olduğu gibi toplumlarda oluşan hızlı değişimlerin olumlu ve olumsuz yönleri de bulunmaktadır. Günümüz teknolojik imkânları sayesinde insanlar, dünyanın diğer tarafındaki bir insanlarla rahatlıkla iletişime geçebiliyorken, kendi kapı komsusuna karşı yabancılaşmaktadırlar. Son dönemlerde gelişen akıllı telefon ve tabletler ile kablosuz internet erişim imkânları insanları masa başı internete bağlı olmaktan kurtarmış, onları, görünürde daha özgür ama özünde ellerindeki aletlere esir bir hale getirmiştir. Kitle iletişim araçlarından olan gazete, dergi ve radyo gibi yazılı ve sesli unsurlar önemini yitirmekte, onların yerini televizyon ve özellikle de internet almaktadır. Günümüzdeki en popüler söylemlerden biri olan "sosyal medya" söylemi tam da bu noktada bize iletişim konusunda bu söylemin insan hayatında ne kadar önemli bir yer edindiği konusunda fikir verecektir. Günümüzde yediden yetmişe neredeyse herkesin bir "facebook", "instagram" veya "twitter" hesabı bulunmaktadır. Bu tür sosyal ağların dünya genelinde milyonlarca kullanıcısı bulunmaktadır. Bu durum bize sosyal medyanın ne kadar güçlü bir hale geldiğini de ayrıca göstermektedir.

Günümüzde kullanım genişliği bakımından kitle iletişim araçları gündelik hayatın tüm alanlarını kapsamış durumdadır. Öyle ki, televizyon, bilgisayar, internet gibi kitle iletişim araçları, insan yaşamının en mahrem ve kişisel alanlarından, toplumun sosyal, siyasal ve dini yönlerine varıncaya kadar hemen hemen her alanda etkili alabilmektedir. Bu nedenle, bireyin gerek çocukluk ve ergenlik, gerekse de yetişkinlik dönemlerinde, kitle iletişim araçları vasıtasıyla toplumsallaştığı kabul edilen bir durumdur.⁶⁹

Kitle iletişim araçları, rol örnekleri, kazandırdıkları yaşantılar ve örnekledikleri değer yargıları yoluyla sosyalleşme sürecini etkileyebilmektedirler. Ancak, kitle iletişim araçlarının etkilerinin ne düzeyde olduğu açık değildir. Nitekim kitle iletişim araçları, kimi zaman, bireylerin tutum ve davranışlarını açık bir biçimde etkileyebilirken, kimi

⁶⁹ Öztürk, 34.

zaman da herhangi bir etkisinin olmadığı müşahade edilmektedir. Kitle iletişim araçlarının sosyalleşme açısından önemi, söz konusu bu araçların salt kendilerinden kaynaklanmayıp, onlarla hedef kitle arasında ya da diğer bir ifadeyle onlarla tüketici arasındaki etkileşimin niteliğinden kaynaklanmaktadır.⁷⁰

Günümüzde insanların sosyal gelişiminde, eğitiminde büyük rol oynayan kitle iletişim araçlarından en önemlileri şüphesiz ki, televizyon ve internettir. Bu iletişim araçlarının birey ve toplum üzerinde yadsınamayacak bir etkisi bulunmaktadır. Özellikle modern toplumlarda hayatın vazgeçilmez unsurları haline gelen televizyon ve internet, bireylerin gündemini belirleyen, yaşam alışkanlıklarını değiştiren önemli toplumsallaştırıcı faktörlerdir. Televizyonun ve internetin bu güçlü ve güncel etkisi, pek çok sosyolojik çalışmanın konusu olmuştur. Bu çalışmalardan, çocuk ve ergen sosyalleşmesiyle ilgili olanlarda, televizyon ve internetin sunduğu görsel, işitsel ve yazıtsal modellerin niteliğine ve bu araçlar karşısında geçirilen sürenin boyutuna göre etkinin farklılaştığı tespit edilmiştir.⁷¹

Çağdaş toplumlarda toplumsal olay ve haberlerin geniş kitlelere ulaştırılmasında kitle iletişim araçlarının önemli bir rolü olduğu kabul edilmektedir. Kitle iletişiminin bu tartışmasız kabul edilen gücü onun geniş kitlelere ulaşma ya da imkânından ileri gelmektedir. Bir görüşe göre, önceden çocuğun sosyalleşmesinde en etkin kurumlar ana-babalar, arkadaş grupları ve öğretmenler iken; çağımız modern toplumlarında özellikle radyo, televizyon ve sinema, dolaylı yoldan sosyalleşme sürecini etkileyen güçlü kitle iletişim araçları olmuştur. Hatta kitle araçlarının özellikle büyük ölçüde endüstrileşme ve modernleşme şartlarında çekirdek ailenin etkisini azaltarak sosyalleşme sürecinde gittikçe önem kazandığını gösteren bulgulara rastlanmaktadır. Buna göre, günümüz toplumlarında kitle iletişim araçları, birer eğitim ve dolayısıyla sosyalleşme aracı haline gelmişlerdir. Kitle araçlarının en temel fonksiyonun; toplumu yeni bilgi, düşünce, tutum ve görüşlere açmak ve dış dünya hakkında oturdukları yerden daha fazla bilgi ve düşünce kazanmalarına yardım etmek olduğu kabul edilmektedir.

⁷⁰ Coştu, 52. (Elkin&Handel, *The Child and Society: The Process of Socialization*, 1978: 161'den nakilen)

⁷¹ Coştu, 53. (Dubow, Huesmann&Greenwood 2007: 405-407 Handbook of Socialization Theory and Research' den naklen).

Kitle araçlarının bilgi ve değer aktarma yönüyle hizmet ettiği bu toplumsal amaç, sosyalleşmenin ta kendisidir.⁷²

Sonuç olarak bakıldığında insanları kısa sürede etkilemenin en kolay ve hızlı yolunun kitle iletişim araçlarından geçtiği görülmektedir. Kitle iletişim araçları insanların ne yiyip ne içeceğine, ne giyip ne giymeyeceğine ve hatta nasıl düşünmesi gerektiğine kadar insanların algılarına nüfuz etmektedir. Dolayısıyla insanların kitle iletişim araçları vasıtasıyla istendik bir yönde sosyalleştirildikleri düşünülebilir. Özellikle siyasi partilerin yoğun bir şekilde toplum mühendisliği (Planlı toplumsal değişimi ve toplumsal gelişmeyi anlatan toplum mühendisliğinin temel fikri, kendiliğinden trendlerle ilgili yeterli bilgilerin toplumsal göstergeler ve toplumsal trendlerin raporlarından elde edilebileceğini varsayarak, hükümetlerin, ekonominin yönetilmesiyle hemen hemen aynı biçimde toplumun kilit özelliklerini de şekillendirip yönetebilecekleri düşüncesinde somutlaşır.)⁷³ faaliyetlerini bu araçlarla yürüttüğü görülmektedir. Toplumsal algı oluşturmak, kendi fikir ve inançlarını hedef kitlelere empoze edip yaymak için birçok grup, siyasi yapılanma, dini grup ve cemaatler ve farklı türdeki fraksiyonlar kitle iletişim araçlarının gücünden faydalanmaktadır. Görünen o ki, gelecek birkaç yılda kitle iletişim araçları en önemli sosyalleşme aracı olarak karşımıza çıkacaktır.

1.3. DİN ve TOPLUM

Sosyologlara göre ‘kutsalın bir tecrübesi’⁷⁴ olan din, İlk insan Hz. Âdem ile başlar ve insanlık tarihi kadar eski bir unsur olarak karşımıza çıkar. Din, ister ilahi kaynaklı olsun ister olmasın insanının bulunduğu ve yaşamını devam ettirdiği her kurumda ve her alanda etkili olan ve toplumsal düzenin oluşturulmasında önemli bir misyona sahip son derece mühim bir kurumdur. Araştırmamızın bu bölümünde dinin çeşitli araştırmacılar tarafından yapılan tanımı, dininin sosyolojik tanımı ve din toplum ilişkisi üzerinde durulacaktır.

⁷² Çelik, 27.

⁷³ Marshall, 732.

⁷⁴ Joachim Wach, *Din Sosyolojisi*, (Çev. Ünver Güney), Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul 1995, 37.

1.3.1. Din Nedir?

Dünyada gelmiş geçmiş bütün toplumlarda ve hâlen yaşamakta olan bütün toplumlarda din olgusuna rastlamak mümkündür. Bu olgu ya tam teşekküllü bir kilise, cemaat, tapınak ve ritüelleriyle yaşanan ve bütün toplumu etkisi altına alan bir şekilde ya da bir bütünsellikten yoksun bireysel dinî inançlar veya davranışlar şeklinde ortaya çıkmaktadır. Üstelik dünyanın her yerinde dini inanç ya da davranış olarak ortaya konulan pratikler birbirinden oldukça farklılık gösterebilmektedir. Kısaca, dinin bir sosyal olgu olarak her yerde varlığı görülmektedir.⁷⁵ Bundan hareketle aşağıda “din nedir?” sorusuna cevap aranmaya çalışılacaktır.

Ünver Günay, *Din Sosyolojisi* adlı eserinde din sözcüğünün etimolojik ayrımını yaptıktan sonra sözcüğün tanımını şu şekilde yapmaktadır; Arapçada din kelimesi “de-ye-ne” veya “da-ne” kökünden gelmekte olup üç muhtelif kaynağa dayanmaktadır.

- Öz Arapçada din, “usul, adet, tutulan yol ve huy” gibi manalara gelmektedir.
- Arami-İbrani dillerinden geldiği ifade edilen anlamı ile din, “mülk, idare etmek, hükmetmek, ceza, yargı, hesap, muhasebe ve mükâfat” anlamlarında kullanılmaktadır.
- Farsça, Zend-Avesta’daki Dâena sözünden geldiği öne sürülen din kelimesi, “din ve mezhep edinmek, inanmak, adet edinmek” manalarını ifade etmektedir.
- Kur’an-ı Kerim’de din kelimesinin, muhtelif ayetlerde, “taat, itaat, teslimiyet, ibadet, millet, vs.” gibi çeşitli manalarda kullanıldığı görülmektedir.
- Eski Yunancada din sözü, “korku ile karışık sevgi ve saygı” manalarını ifade etmektedir.
- Batı dillerinde din sözcüğünün iki ayrı kökten geldiği varsayılmaktadır. Bunlardan birincisi bu sözcüğün, “Reli-gare” yani “bağlanmak” kökünden geldiği varsayımdır. İkincisi İse, “Religere” kökünden gelen ve “bir işi tekrar tekrar ve dikkatlice yapmak” anlamına gelen kökten geldiği savunulmaktadır.⁷⁶

⁷⁵ Yasin Aktay, (Ed. Emre Gökalp), *Sosyal Bilimlerde Temel Kavramlar*, (1. Baskı), Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 2012, 51.

⁷⁶ Ünver Günay, *Din Sosyolojisi*, (10. Baskı), İnsan Yayınları, İstanbul 2011, 212-213.

Marshall dini şu şekilde tanımlar; kutsal fikrine dayalı olan ve müminleri bir sosyo-dinsel topluluk içinde birleştiren bir inançlar, semboller, pratikler ve ritüeller kümesidir.⁷⁷

Misalli Büyük Türkçe Sözlükte İse din; insanların yaratıcı olarak kabul ettikleri üstün güce olan imanlarını, ona yapacakları ibadetlerin bütünü ve bu imana göre davranışlarının nasıl olması gerektiğini düzenleyen inanış yolu, inanç ve iman şeklinde tanımlanmaktadır.⁷⁸

"Din, Allah'a inan insanların, Yaratıcıya olan sorumluluklarının ve samimiyetlerinin bir İfadesidir."⁷⁹

Abdurrahman Küçük, Günay Tümer ve M. Alparslan Küçük, de Dinler Tarihi adlı eserlerinde İslam ve Hristiyan/Yahudi kökenli düşünürlerin yaptığı din tanımlarına şu şekilde yer vermiştir.

“Din, akıl sahiplerini Peygamberin bildirdiği şeyleri kabule çağıran ilahi bir kanundur. (Seyyid Şerif Cürcânî)”

“Din, insanın kutsal saydığı şeylere olan ilişkisidir. (Rudolf Otto)”

“Din, akıl sahibi şuurlu insanları, kendi irade ve arzularıyla hayırlı olan şeylere sevk eden, onların kemale erişmek üzere takip edebilecekleri ilahi bir kanundur. (A. Hamdi Akseki)”

“Din, insanın sonsuzu kavramasını sağlayan, akıl ve mantığa tabi olmayan zihni bir meleke veya yetenektir. (Max Müller)”

Yapılan tariflerde inanılan dinin, yaşanan çevrenin/coğrafyanın, benimsenen kültürün, kabul edilen gelenek ve göreneklerin etkisi büyüktür. Bundan dolayı her din mensubunun “din” tarifinde, benimsediği veya içinde yaşadığı dini ve kültürel ortamın etkisi şöyle veya böyle kendisini hissettirmektedir.⁸⁰

Dinin etimolojik manasının da ima ettiği gibi her halükarda din, inanma, bağlanma ve uyma ile karakterize olmaktadır. Din sosyolojisi, dinler tarihi, din

⁷⁷ Marshall, 156.

⁷⁸ Ayverdi, 287.

⁷⁹ Yusuf Kotan, *Nurullah Genç'in Şiirlerinde Dini Unsurlar*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2015, 133.

⁸⁰ Abdurrahman Küçük, Günay Tümer, M. Alparslan Küçük, (3. Baskı), *Dinler Tarihi*, Berikan Yayınevi, Ankara 2011, 21-22.

antropolojisi, din psikolojisi, din felsefesi, din etnolojisi, din sosyal psikolojisi gibi ilim dallarına mensup bilim insanları tarafından din hakkında yapılan tanımlara bakıldığında, inanma, bağlanma ve uymaya odaklanıldığı fark edilir.⁸¹

1.3.1.1. Dinin Sosyolojik Tanımı

Dinin toplumsal hayat üzerindeki etkin niteliği din ve toplum ilişkilerinin sıkı ve ayrılmaz birer unsur olduğu gerçeğini göstermektedir. "Her ne kadar din kutsalla kurulan bağla belirse ve bu nedenle de beşer üstü olma eğilimi gösterse de, insan topluluklarında yaşanan beşeri ve toplumsal şartlarda tezahür etmesi sebebiyle, bir toplum olayı olarak karşımıza çıkmaktadır ve toplumsal bir karaktere sahip olmaktadır. Bu nedenle din, psikolojik bir vakıa olması dolayısıyla ferdi ilgilendirdiği gibi aynı zamanda sosyal bir olay olması nedeniyle de toplumu ve sonuç olarak da sosyolojiyi ilgilendirmektedir."⁸²

Yapılan araştırmalara göre din, insanın zorunlu bir boyutunu oluşturmaktadır. İnsan, tabiatı gereği dindar (din ve inanç sahibi, dine mensup) bir varlıktır. İnsan, yine İbn-i Haldun'un (1332-1406) ifade ettiği gibi tabiatı gereği sosyal bir varlıktır. O halde din de tabiatı gereği toplumsal bir olgudur. Bu çıkarıma mantıksal olarak ulaşılabilir, ama tarihsel ve sosyolojik olarak insanın dindar ve toplumsal bir varlık, dinin de toplumsal bir fenomen olduğu açıkça gözlenebilmektedir. Din, farklı bireysel düzlemlerde, ama toplumda, toplumsal olarak yaşanmakta, kolektif bir biçimde, toplumsal hayatın ayrılmaz bir parçası olarak tecrübe edilmektedir. Tek tek bireylerden dinsiz veya inançsız olmayanların olduğu veya olabileceği tartışılabilir de, herhangi bir toplumun ve toplumsal hayatın bütünüyle dinsiz veya inançsız olduğu ya da olabileceği tartışılmaz; çünkü tarihte ve günümüzde, yapılan bilimsel araştırmaların da gösterdiği gibi böyle bir toplum var olmamıştır. Hangi din ve inanç olursa olsun, bu din ve inanç nasıl yaşanır, yaşansın, her toplum mutlaka dine veya dinlere mensuptur. O halde Emile Durkheim'in (1858-1957) da belirttiği üzere din, bütün insan toplumlarında karşılaştığımız evrensel sosyal bir fenomendir. Çağdaş birçok din bilimci ve sosyal bilimci dinden evrensel bir olgu olarak bahsederler. Örneğin K. Davis'e göre din,

⁸¹ Ejder Okumuş, (Ed. Talip Küçükcan), *Din Sosyolojisi*, (3.Baskı), Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 2012, 58.

⁸² Günay, 222.

toplumda öyle evrensel, devamlı ve her şeye nüfuz eden bir olgudur ki eğer onu hakkıyla anlayamazsak toplumu da doğru kavrayamayız. E. Norbeck İse dinin kültürel olarak evrensel olduğunu söylemektedir.⁸³

Din olgusunun dinden dine, kültürden kültüre ve inançtan inanca farklılık göstermesi açısından ortak bir din tanımının yapılması sosyologlar açısından oldukça güçtür. Din sosyolojisi literatüründe din tanımlarının genel olarak iki kategoride toplandığı, din tanımlama işinde din sosyologları tarafından iki ana strateji izlendiği söylenebilir. Bunlardan biri, substantif tanımlar, diğeri İse fonksiyonel tanımlardır. Dinin dar tanımları denilebilecek substantif (özel) tanımlar, dinin ne olduğunu, dinin geniş tanımları denilebilecek fonksiyonel (işlevsel) tanımlar İse, dinin ne yaptığını tespit ve tasvir etmeye çalışırlar.⁸⁴

Substantif (substantiyel, özel) tanımlarda din, içerik olarak sahip olduğu kutsal, aşkın, ilahî, sır, tanrı, hakikat, tabiat-üstü veya fizik ötesi anlam ve değer muhtevalarına bağlı olarak tanımlanır. Bu yaklaşımı benimseyenler, dinin özü veya esasını eksene alıp belirlemeye çalışırlar. Başka bir ifadeyle substantif tanımlar, dinin ne olduğunu tespit etmeye çalışırlar. Bu tanımlar, din olarak nitelenen dini içeriğin kategorilerini ve din-olmayan olarak belirlenen diğer kategorileri tespit etmeye çabalar. Substantif tanımlarda, din tanımlanırken genellikle insan-dışı failler, doğaüstü dünya, deney-dışı gerçeklik, aşkın gerçeklik, kutsal kozmoz gibi ifadeler kullanılmaktadır. Otto'nun "Din, kutsalın tecrübesidir" tanımı özel tanıma örnek olarak gösterilebilir.⁸⁵

Fonksiyonel (işlevsel) tanımlara gelince; bir ölçüde formel ve geniş tanımlar olarak da isimlendirilebilecek olan işlevsel tanımlarda din, birey ve toplum hayatında hangi işlevi yerine getirdiğine bağlı olarak tanımlanmaktadır. Bu yaklaşımı benimseyenler, dinin özde ve temelde ne olduğu ile değil, ne yaptığı ve insan ve toplumu nasıl etkilediği ile ilgilenmektedirler. Din kavramını işlevsel olarak ele alan ve tanımlayan Durkheim'a göre "Bir din, kutsal şeyler, yani ayrı tutulan ve yasak kabul edilen şeylerle ilgili inanç ve pratiklerden ibaret birleşik bir sistemdir. Bu inanç ve pratikler, onları kabul eden kimseleri kilise denen manevi bir topluluk halinde bir yere toplar. Tarifimizde yer alan ikinci unsur, birincisinden daha az önemli değildir. Çünkü

⁸³ Okumuş, 58.

⁸⁴ Okumuş, 59.

⁸⁵ Okumuş, 65-66.

din fikrinin, kilise fikrinden ayrılamayacağını göstermekle dinin gayet ortak bir şey olduğunu hissettirir."⁸⁶

1.3.1.2. Din ve Toplum İlişkisi

Daha önce de belirtildiği gibi her toplum belirli bir düzeyde bir dini inanca sahiptir. Din neredeyse her alanda toplumu ve toplumu oluşturan unsurları etkilemekte ve onlara belli oranlarda şekil vermektedir. Bu durum, din ile toplum ilişkilerinin ne kadar sıkı ve vazgeçilmez olduğunu göstermektedir. Evlilik, doğum, ölüm, çeşitli gelenek ve görenekler vb. unsurlar içinde yaşanan toplumun dini yapısından mutlak bir biçimde etkilenmektedir. Aynı şekilde belirli yer ve zamanlarda toplumun da din üzerinde çeşitli etkilerinin olduğu görülmektedir.

"Dinin sosyal bir fenomen olması, sadece onun daima toplumsal bir form içinde tezahür eden bir olgu olduğu anlamına gelmez, aynı zamanda dini fenomenlerin toplumsal realitenin aslî öğeleri oldukları anlamına da gelir. Din, toplumsal hayatın hemen her alanında insanları etki altında bırakır. Dinlerde bulunan itikadî, sosyal, ekonomik, idarî, ahlâkî ilke ve esaslar, insanların sosyal eylemlerini güçlü bir biçimde etkilemek suretiyle sosyal düzenin objektif yapısının belirlenmesinde önemli bir rol oynar. Açıktır ki, din ve ondan doğan gruplar herhangi bir kültür çevresinde her türlü etkiden korunmuş, soyutlanmış olarak yaşamaz. Bilâkis kültürel hayatın bütün kısımları ile evlilik veya aile, eğitim, ekonomi, siyaset, boş zamanlar, ahlâk, hukuk, sanat, teknoloji ve bilhassa toplumun genel yapısı, yani zümreler, Sınıflar ve diğer sosyal tabakalar ve doğal olarak siyasî yapı ile sıkı bir ilişki halinde bulunurlar. Bu demektir ki din ile toplum arasındaki ilişkiler tek yönlü değil, karşılıklı etki esasına dayanır. Din-toplum ilişkileri etkileşimsel ilişkiler olup din toplumu, toplumun kültürünü, toplumsal kurumları, toplumsal norm ve değerleri etkilediği gibi onlar da dini etkilemektedir. Bu durumda dinin sosyal boyutundan bahsedildiğinde, onun gerçekte toplumla karşılıklı ilişkilerinden ortaya çıkan boyut anlaşılmaktadır."⁸⁷

"Dinin toplum üzerinde etkili olmasında, özellikle onun meşrulaştırıcılık özelliği önemli bir rol oynar. Din, toplumda olan şeyleri, toplumsal gerçekliği, toplumsal ilişkileri insanlar katında izah etmek ve kurumsal düzenlemeleri, sebepleri Hakkındaki

⁸⁶ Okumuş, 66.

⁸⁷ Okumuş, 67.

sorulara cevaplar vermek suretiyle meşrulaştırır. Din-toplum ilişkilerinde dini meşrulaştırmayı anlamak oldukça önemlidir. İnsanlar, toplumsal yaşamlarında yaptıkları ve karşılaştıkları pek çok şey geçmişte olduğu gibi günümüzde de geçerlilik kazandırmak için dine, dinin meşrulaştırıcı yönüne başvurma ihtiyacı duyarlar."⁸⁸

"Toplumun din üzerindeki etkisi, din-toplum ilişkilerini doğru anlamak için önemlidir. Her din başlangıçta içinden çıktığı sosyolojik çevrenin etkisi altında kalır. Kültürel gelişimin daha sonraki aşamalarında dahi peygamber, dinin kurucusu ve İlk taraftarları, sosyolojik kökenlerine uygun olarak yumuşak determinizm ve sebeplilik prensibine uyarlar. Din, toplumun baskın kültür kalıpları tarafından etki altına alınır: Dinin belli bir yerdeki organizasyonu ve teolojisi, bir ölçüde dinin içinde çıkıp kurumlaştığı toplumun özelliklerince paylaşılır."⁸⁹

1.4. GELİŞİM DÜZEYİ VE DİNDARLIK

İslam inancına göre her çocuk, İslam fıtratı ile dünyaya gelir fakat ailesinden aldıkları dini eğitimle başka inançlara yönelmektedirler.⁹⁰ Bu durumdan da anlaşılacağı üzere çocuğun ailesinden aldığı dini eğitim onun inanç dünyasını şekillendirmektedir. Bunun yanında çocukta oluşan bu dini algının onun gelişim düzeyine göre de zaman içinde bir değişim ve devinim gösterdiği bilinmektedir. Altı yaşındaki bir çocuğun dini algılama ve anlama biçimi ile elli yaşındaki yetişkin bir kişinin dini algılama ve anlama biçimi bir değildir. Dolayısıyla dinin anlaşılması ve algılanması kişinin gelişim düzeyine göre farklılıklar arz etmektedirler.

Bu bölümde çocukluk dönemi dindarlığı, çocukluk ve ergenlik dönemi dini gelişimi ile ilgili teoriler, ergenlik dönemi dindarlığı ve genç yetişkinlik dindarlığı üzerinde durularak araştırmamıza kaynaklık eden örneklem grubunun içinde bulunduğu yaş gruplarının dini algılarının gelişim düzeylerine göre nasıl şekillendiği konusu irdelenmeye çalışılacaktır.

⁸⁸ Okumuş, 67-68.

⁸⁹ Okumuş, 69-70.

⁹⁰ Hasan Aycın, *Kırk Hadis Kırk Çizgi*, Edam Yayınları, İstanbul 2008, 3.

1.4.1. Çocukluk Dönemi Dindarlığı

Çocuklar bir dizi gelişim evresinden geçmektedirler. Dinî gelişim de mantıksal olarak bu gelişim evreleriyle paralellik göstermektedir. Daha gelişmiş bir dinî hayata sahip olabilmek için, bireyin öncelikle psikolojik olarak daha fazla gelişmesi gerekmektedir. Bu durumda dindarlık da, hayatın diğer özellikleri gibi, İlk yaşlardan itibaren gelişen bir olgudur. Çocukta tabii bir dinî kabiliyet ve eğilimin varlığı, dinî referanslar yanında bugün artık bilim çevrelerince de kabul edilmektedir. Çocukta kendiliğinden, tabii bir duygu olarak varlığını gösteren din, taklit, özdeşleşme, örnek alma ve öğrenme gibi psikolojik süreçlerle şekillenmekte ve gelişmeye başlamaktadır. Çocuklar ancak 3 yaşından itibaren dinî mahiyette söz, duygu ve davranışla ilgilenmeye başlamaktadır. Başlangıçta dini kavramların muhtevasını anlayamasa da, çocukların dualara ve ibadetlere karşı ilgisi oldukça yüksektir. İlk olarak aile büyüklerinin icra etmiş olduğu dinî pratikleri gözlemleyen çocuklardaki dinî ilgi, taklit ve özdeşleşme yoluyla kendini göstermeye başlamakta, zamanla sosyal çevrenin dini ortamı ve kendi ferdi kabiliyetine göre yavaş yavaş gelişip derinleşerek kişiliğe mal olmaktadır.⁹¹

Faruk Karaca'nın hazırladığı Hayatı Hökelekli'nin editörlüğünü yaptığı “Din Psikolojisi” adlı eserin “Dindarlığın Gelişimi” adlı bölümünde çocuklarda dini gelişim süreçleri kısaca şu şekilde özetlenebilir.

- Ergenlik dönemine kadar ailenin dini tutumlarını benimserler.
- Bu dönemde çocuklar “düşünmeden kabul” evresindedirler.
- Çocuğun dinî kurumlarla ilişkisi ve zaman zaman bu kurumlarda yapılan etkinliklere katılması bu dönemde din algısının gelişmesine yardımcı olmaktadır.
- Çocukta gelişmeye başlayan fizyolojik ve bilişsel özellikler yanında “*himaye altında bulunma*” ihtiyacı da kendisini göstermeye başlamaktadır. Temel güdülerden biri olan ve az çok insanın bütün hayatı boyunca devam eden bu eğilim, dinî yaşayışın çekirdeğini teşkil eden, “Allah'ın yardımına sığınma ve O'na bağlanma” duygusuna oldukça benzer özellikler taşımaktadır. Başlangıçta ana-babanın varlığı tarafından sağlanan *temel güven duygusu*, çocukta Allah'la ilgili bilgi ve inancın gelişmesine bağlı olarak güç ve süreklilik kazanmaktadır.

⁹¹ Karaca, 120.

- Çocukluk dönemi dindarlığının diğer bir karakteristiği *benmerkezcilik*dir. Bu dönemde çocuğun din algısının temelinde kendisi bulunmaktadır.
- İnsanbiçimcilik (*antropomorfizm*). Bu dönemde Allah onlar için genellikle büyük bir insan şeklinde tasavvur edilir.
- Çocuğun dini hayatının büyük bir bölümü, taklit ve telkin şeklindeki öğrenmelerden oluşmaktadır.
- Bu dönemde çocuğun sosyal çevresinin, çocuğun dinî gelişimini destekleyerek hızlandırması veya desteklemeyerek geciktirmesi ya da yavaşlatması mümkündür.⁹²

Görüldüğü gibi çocuğun dini gelişimi onun bilişsel ve gelişimsel düzeyine göre daha çok somutlaştırma ve taklit yoluyla gelişmektedir. Soyut varlık ve kavramların çevrelerindeki güçlü veya model alınan kişilerle özdeşleştirilmesi ve bu kişilerin yaptıkları dini davranışları tekrarlamaları ve taklit etmeleri onların temel dini algılarının oluşmasına neden olmaktadır.

1.4.2. Ergenlik Dönemi Dindarlığı

Ergenlik, bireylerin hem kendi hayatlarına dair algılarının yoğun olarak değiştiği hem de aileleri dışında toplumun diğer kurumlarıyla yoğun ilişkiler kurmaya başladıkları dönemdir. Bireylerin çocukluktan gençliğe adım attığı ve değer yargılarının ve davranışlarının okul başta olmak üzere kamusal alanın birçok aktörü tarafından şekillendirildiği bu dönemde ergenlik, toplumbilim araştırmalarının önemli bir araştırma öznesi olarak karşımıza çıkmaktadır.⁹³

Yetişkinlik evresinin hemen öncesinde bireyde görülen bu durum birey için bir geçiş dönemi olarak kabul edilebilir. Bu aşamada birey –bilişsel, duyuşsal ve psikomotor olarak- ne tam olarak çocuk, ne de tam olarak yetişkin sayılmaktadır. Ergenlik dönemi, bir nevi kişinin tam olarak kendi olabilmesi veya kendini

⁹² Karaca, 119-122.

⁹³ Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, *Türkiye Ergen Profili Araştırması 2013*, (1. Baskı), Uzerler Matbaacılık, Ankara 2014, 4.

gerçekleştirebilmesi için bir hazırlık dönemidir. Bu evre, ergenlerde hem duygusal hem de fiziksel anlamda birçok değişikliğin meydana geldiği evredir.⁹⁴

Ergenlerde bu denli değişikliğin meydana gelmesi sonucunda inanç dünyalarında da bir takım değişiklikler meydana gelmektedir. Daha öncede değinildiği gibi zihinsel işlevler yaşa bağlı olarak gelişmektedirler. Ergenlerde de fiziksel ve yaş gelişimine bağlı olarak inanç dünyaları da somuttan soyuta doğru bir gelişim sergilemektedirler. Bu dönmedeki bireyler soyut varlıkları ve kavramları kendi mantık çerçeveleri doğrultusunda daha iyi anlamaya başlamaktadırlar. Dini anlamda İlk deneyimlerin edinildiği aile ortamından bağımsızlaşmaya başlayan birey, çevresinde bulunan dış uyaranlar doğrultusunda ailede edindiği dini bilgileri geliştirme ve ilerletme fırsatı bulmaktadır. Bu durum kişinin bulunduğu çevrenin özellikleri açısından tersi bir şekilde de gelişebilmektedir.⁹⁵

Ergenlik dönemi gelişim özellikleri, çocukluk dönemine kıyasla oldukça farklı olmakla birlikte, hem nicelik hem de nitelik bakımından oldukça yoğundur. Bu bakımdan ergenlik dönemine “*yeniden doğuş*” diyen psikologlar olmuştur. Bu dönemdeki dinî gelişim üzerine yapılan çalışmalar, genellikle çocukluk döneminde ortaya çıkan dinî ilginin, bu dönemde de devam ettiğini, bu durumda nesilden nesile önemli bir değişikliğin olmadığını ortaya koymaktadır.⁹⁶

Bu bölümde, ergenlik dönemi dini gelişiminde ayırıcı özellikler, ergenlik dönemi dini gelişiminde belirleyici faktörler ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın 2013 yılında 6.747 ergen üzerinde yaptığı Ergen Profili Araştırmasında ergenlerin dini algısı üzerine yapılmış bir çalışma üzerinde durularak konu öz bir şekilde anlatılmaya çalışılacaktır.

⁹⁴ Mustafa Koç, “Gelişim Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi ve Genel Özellikleri”, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı : 17, 2004, 231-256.

⁹⁵ Koç, 251.

⁹⁶ Karaca, 130.

1.4.2.1. Ergenlik Dönemi Dinî Gelişiminde Ayırıcı Özellikler

1.4.2.1.1. Şüphe

Ergenlik döneminde dinî ilgi ve tecrübeye ilave olarak yüksek düzeyde dinî şüphe ve sorgulama da ortaya çıkma eğilimindedir. Bu dönemde ortaya çıkan dinî şüphe ve tereddütlerin birçok nedeni olabilir. Ancak bu konuda belki de en temel olan şey, ergenlik döneminde yaşanan bu tipik şüphelerin özel bir öğretiyi reddetmekten ziyade, bu dönemde ortaya çıkan sorgulamaya yönelik genel eğilimin bir ifadesi olmalarıdır. Ergenler daha çok öğrendikleri şeyleri ve alternatif durumları sorgulamaktadırlar. Dini şüpheler genellikle 17-18 yaşlarına doğru yatışmaya başlamaktadır. Daha ileri yaşlara sarkan şüpheler ise duygusal arka plandan çok düşünsel temele dayalı özelliklerle ön plana çıkmaktadır.⁹⁷

1.4.2.1.2. Çelişki ve Çatışmalar

Ergenler, dinî gelişimleri boyunca bazı dönemlerde güncel dinî düşünce tarzlarıyla çözümledikleri çelişkilerle karşılaşmaktadır. Dengesizlik ve gerilik dahil bu yüzleşmeler, bir yandan hala şüphe içinde sorgulanıyorken dinle ilgili kendiliğinden ortaya çıkan daha genel dinî çelişkileri beslerler. Bununla birlikte, bu uyumsuzluk, ergenlik yıllarının genel çelişki eğiliminin bir örneği olarak anlaşılabilir.

Ergenin hayatında din, hayatın çatışma halindeki istek ve ihtiyaçlarıyla ilgilenme girişimindeki genel başa çıkma örüntüsünün bir parçası olarak anlaşılabilir. Bazı din psikologları dinin ergenlik döneminde en az üç ihtiyacın karşılanmasında özellikle faydalı olduğuna işaret etmiştir:

- Günahkârlık duygusunun hafifletilmesi ve ahlak
- Güvenlik
- Hayat felsefesi⁹⁸

⁹⁷ Karaca, 131.

⁹⁸ Karaca, 133.

1.4.2.2. Ergenlik Dönemi Dinî Gelişiminde Belirleyici Faktörler

1.4.2.2.1. Bilişsel Faktörler

Ergenlik dönemi boyunca gençler, dinî meseleleri düşünebilmek için zorunlu olan *soyut kavramsallaştırma* yeterliğine erişirler. Bazı kültürel farklar olmakla birlikte yetişkinlik dönemine benzer bir dinî hayat 12-13 yaşlarında görülmeye başlar ve bu yaşlar, “*dinî uyanış ve gelişim*” yaşları olarak değerlendirilir. Zihnî bakımdan bütünleşmiş benliğinin farkına varan ergenler, hayatın sentezini tenkitçi bir şekilde yapabilecek güçte ve yapmak zorunda olduklarını hissettikleri için, artık gerçeği tecrübe etmeksizin kabul etmeyerek her şeyi tenkit süzgecinden geçirmek isterler. Ergenler aynı zamanda dinî inançlarının anlamını ve dinî gerçeklerin mahiyetini de zihinsel olarak anlamak ve bunları yaşanan hayatla bağdaştırmak isterler. Bir dünya görüşü geliştirme, kendine yön verecek değerleri araştırma, hayatın anlamı ve kendisinin yeri ve rolü konusunda tatmin edici cevaplar bulma gibi arayış ve yönelişler gençlik döneminin kendine has özellikleridir⁹⁹.

1.4.2.2.2. Sosyal Faktörler

Çocukluk dönemi boyunca, iki temel faktör olan aile ve dinî kurumlar dine yönelik olarak (dindar olmayan ailelerde dine karşı) çocuğu farklı derecelerde etkilerler. Diğer taraftan ergenlik döneminde ise resme yeni sosyal faktörler girer ve bu faktörler eskilerle karşı karşıya gelir. İlk yeni etki, *akranların etkisidir*. Akran etkisi çocuklar üzerinde de varsa da, çocuklar akranlarından daha fazla etkilenme potansiyeline ergenlik döneminde ulaşmaktadırlar. İkinci kritik sosyal etki kaynağı okuldur. Ergen, evde olaylarla ilgili dinî açıklamalar öğrenmiş olabilir. Yani o, tabiatüstü yüklemeler yapmak için Kutsal dili ailede öğrenmiş olabilir. Ancak okulda vurgu, tabii (natüralist) açıklamalar üzerinedir. Okuldaki ağırlıklı vurgu, bilim ve objektiflik üzerinedir ve bu bakış açısı, ergenin zihninde dini yorumlamaların değerinde güvensizlik meydana getirir.¹⁰⁰

⁹⁹ Karaca, 132.

¹⁰⁰ Karaca, 133.

2.4.2.2.3. Kişisel Faktörler

Kişisel faktörler, *bireyselleşme* ve *kimlik* kavramlarıyla özetlenebilir. Bireyselleşme, farklı, ayrı bir birey olma sürecine, kimlik ise kararlı bir kendilik tanımı geliştirmeye referansta bulunmaktadır.¹⁰¹

1.4.2.3. Ergen Profili Araştırmasında Ergenlerin Dini Algısı

2013 yılında Aile Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından 6.747 ergen üzerinde yapılan geniş çaplı bir araştırma olan Türkiye ergen Araştırması 2013 adlı çalışma, ergenlerin dini algılarını daha iyi anlamamız açısından bize yardımcı olacaktır. Bu bağlamda veriler ışında araştırmaya katılan ergenelerden elde edilen sonuçlar aşağıda belirtilmiştir.

Araştırmaya katılan ergenlerin din ile ilişkisi hakkında bilgi sağlamak için bir soru sorulmuştur. Katılımcıların %46'sı bir dine inandığını, ibadetlerinin bir bölümünü yerine getirdiğini belirtmiştir. İbadetlerinin tümünü yerine getirmeye çalışanlarla, çoğunu yerine getirenlerin toplamı %26'dır. Cinsiyete göre bakıldığında bir dine inanan ve ibadetlerinin tümünü ya da çoğunu yerine getirenlerin kızlar arasında erkeklere göre daha yüksek oranda olduğu görülmektedir (sırasıyla %30 ve %22). Sosyoekonomik statü gruplarına göre bakıldığında belli bir eğilimden söz edilebilir. SES düştükçe dini ibadetlerini yerine getirme oranı artmaktadır. Üst SES grubunda ibadetlerin tümünü yerine getiren ergenlerin oranı %3 iken, bu oran gittikçe artarak alt SES grubunda %10'a yükselmektedir. Benzer şekilde ibadetlerini çoğunu yerine getirenler de alt ses gruplarında daha fazladır. Üst SES grubunda ibadetlerinin çoğunu yerine getirenlerin oranı %13 iken, bu oran alt SES grubunda %26'tır. Bir dine inanmaya bütün olarak bakıldığında üst SES grubunun %84'ü bir dine inandığını belirtirken, alt SES grubunda bu oran %99,7'dir.¹⁰²

¹⁰¹ Karaca, 134.

¹⁰² Türkiye Ergen Profili Araştırması, 2013, 152-153.

Tablo 2.1. Dini Algı (%)

Bir dine inanıyorum, ibadetlerimin tümünü yerine getiriyorum	5,5
Bir dine inanıyorum, ibadetlerimin çoğunu yerine getiriyorum	20,5
Bir dine inanıyorum, ibadetlerimin bir kısmını yerine getiririm	46,3
Bir dine inanıyorum, ama ibadetlerimi yerine getirmiyorum	23,6
Bir Yaratıcıya inanıyorum ama dinlere karşıyım	1,3
Bir Yaratıcı olduğuna inanmıyorum ama tüm dinlere saygılıyım	0,6
Bir Yaratıcı olduğuna inanmıyorum, dinlere karşıyım	0,3
Din ve Yaratıcı meselesi beni ilgilendirmiyor	0,8
Cevap yok	1,1
Toplam	100,0

Kaynak: Türkiye Ergen Profili 2013**Tablo 2.2. Dini Algı (Cinsiyete Göre) (%)**

	Kız	Erkek	Toplam
Bir dine inanıyorum, ibadetlerimin tümünü yerine getiriyorum	6,1	5,1	5,5
Bir dine inanıyorum, ibadetlerimin çoğunu yerine getiriyorum	24,1	17,1	20,5
Bir dine inanıyorum, ibadetlerimin bir kısmını yerine getiririm	44,6	47,9	46,3
Bir dine inanıyorum, ama ibadetlerimi yerine getirmiyorum	21,3	25,8	23,6
Bir Yaratıcıya inanıyorum ama dinlere karşıyım	1,4	1,1	1,3
Bir Yaratıcı olduğuna inanmıyorum ama tüm dinlere saygılıyım	0,7	0,5	0,6
Bir Yaratıcı olduğuna inanmıyorum, dinlere karşıyım	0,3	0,3	0,3
Din ve Yaratıcı meselesi beni ilgilendirmiyor	0,6	1,0	0,8
Cevap yok	1,0	1,2	1,1
Toplam	100	100	100

Kaynak: Türkiye Ergen Profili Araştırması 2013

Tablo 2.3. Dini Algı (SES'e Göre) (%)

	Üst	Ortanın Üstü	Orta	Ortanın Altı	Alt	Toplam
Bir dine inanıyorum, ibadetlerimin tümünü yerine getiriyorum	2,7	2,5	5,2	5,2	9,7	5,5
Bir dine inanıyorum, ibadetlerimin çoğunu yerine getiriyorum	13,0	17,5	18,9	19,8	26,1	19,8
Bir dine inanıyorum, ibadetlerimin bir kısmını yerine getiririm	23,8	40,1	43,5	50,4	51,2	46,7
Bir dine inanıyorum, ama ibadetlerimi yerine getirmiyorum	35,5	31,7	28,2	22,4	12,8	24,2
Bir Yaratıcıya inanıyorum ama dinlere karşıyım	4,6	3,1	1,5	0,7	0,1	1,3
Bir Yaratıcı olduğuna inanmıyorum ama tüm dinlere saygılıyım	3,5	1,5	0,5	0,2	0,0	0,5
Bir Yaratıcı olduğuna inanmıyorum, dinlere karşıyım	0,7	1,5	0,1	0,2	0,0	0,3
Din ve Yaratıcı meselesi beni ilgilendirmiyor	5,9	0,4	0,7	0,4	0,0	0,7
Cevap yok	1,4	0,7	1,4	0,7	0,1	0,8
Toplam	100	100	100	100	100	100

Kaynak: Türkiye Ergen Profili Araştırması 2013

1.4.2.4. Genç Yetişkinlik Dönemi Dindarlığı

Ergenliğin son döneminde genel olarak dinî arayışlar, bocalamalar, şüphe ve kararsızlıklar yatışmakta ve bir sonuca ulaşılmaktadır. Zira genç artık din konusunda kendi tutumunu tam olarak belirleyebilecek zihnî ve duygusal olgunluğa ulaşmıştır. "Genç yetişkinlik dönemi, yaklaşık 18 yaşından 40-45 yaşlarına kadar olan süreyi kapsayan yaş dönemidir."¹⁰³ Genç yetişkinlik döneminde, din ile ilgili kesin tercihler ve kararlar ortaya çıkmaktadır. Dinî hayatta bir dengelenme, yeniden yapılanma, eski inanç ve alışkanlıkları gözden geçirip düzenleme yönünde gelişmeler yaşanan bu dönemde birey genellikle ya dinî şüphelerini çözümleyerek kendisi açısından tatmin edici bir dini hayat şekline kavuşmakta veya yeterince anlamlı bulmadığı ya da çok az bir öneme

¹⁰³ M. Akif Kılavuz, "Yaşlanma Sürecinin Dinî Gelişime Etkileri", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 14(2), 2005, 97-112

sahip olduğunu düşünerek ailesinin dinini reddetmektedir. Bu dönemde mevcut dinin hepsi olduğu gibi kabul edilebileceği gibi bazı noktaların benimsenip bazılarının reddedilmesi de mümkündür. Örneğin bazı bireyler dinin inanç yönünü alıp ibadet yönünü erteleyebilmektedir. Genç yetişkinlik döneminde genel olarak dinî inançların içselleştirilmesinde bir artış gözlemlenmektedir. Ancak genç yetişkinler kişilik ve benlik gelişiminde önemli mesafeler kat ettiğinden, dine karşı dışlayıcı bir tutum sergilemeleri de mümkündür. Ergenlik döneminden itibaren başlayan inanç ve değerleri sorgulamak, tecrübe etmek ve yeniden yapılandırmak bu dönemde de devam etmektedir. Zira genç yetişkinin dinî değer ve inançları artık eleştirilmeden kabul edilmiş örtülü bağlılıklardan ziyade, bilerek seçilmiş ve eleştiriyile desteklenmiş bağlılıklara dönüşmektedir. Ancak özellikle formal eğitim almamış bireylerin çoğunluğu ve hatta eğitim görmüş bireylerin önemli bir kısmı da, çocukluk döneminden edindikleri dinî inanç ve davranışlarını ömür boyu devam ettirebilmektedir.¹⁰⁴

1.5. DİNİ SOSYALLEŞME

1.5.1. Dini Sosyalleşmede Etkili Olan Faktörler

Sosyalleşme kavramı makro bir anlam ifade ederken, dini sosyalleşme kavramı mikro bir anlam ifade etmektedir. Öznesi insan olan sosyalleşme ifadesi, dini, siyasal, ekonomik, kültürel vb. birçok alanda karşımıza çıkmaktadır. Sosyalleşme kavramı içinde özel bir konuma sahip olan dini sosyalleşme kişinin sosyalleşmesi açısından oldukça önemli bir yere sahiptir. Kişinin etkilendiği dini kaynakları (aile, ibadet yerleri, arkadaş grupları, vb.) içinde muhteva eden ve bireyin inanç dünyasının şekillendiği bu süreç, bireyin toplumda yer edinebilmesi açısından insan hayatında kritik bir öneme sahiptir. Bu süreçte de kişilik özellikleri, yaşanan coğrafya, bulunulan sosyal çevre, aile yapısı ve yeterli zihinsel yetiler dini sosyalleşmenin meydana gelmesinde rol oynayan önemli faktörlerdir. Daha önce sosyalleşme kavramı geniş bir şekilde ele alındığından bu bölümde sosyalleşme kavramının daha spesifik bir bölümü olan dini sosyalleşme kavramı üzerinde durulacaktır. Daha sonra dini sosyalleşme sürecinde etkili olan aile, eğitim, toplumsal çevre, kitle iletişim araçlarının işlevleri ve dini grup ve kişiler hakkında bir bilgilendirme yapılarak konu açıklanmaya çalışılacaktır. Bu

¹⁰⁴ Karaca, 136.

bağlamda çeşitli araştırmacıların dini sosyalleşme konusunda yaptığı bazı tanımlara göz atmak, konuyu daha iyi kavramamızı kolaylaştıracaktır.

Çoştı'ya göre, dini sosyalleşme, her bir dinin ya da dini geleneğin kendine özgü inanç, öğreti ve kuralları gözetiminde, kişinin nasıl bir dini tutum geliştirmesi gerektiğinin öğretilmesi ve bunun sonucunda da, kişinin içinde bulunduğu toplumun dini alışkanlıklarına ve beklentilerine uygun davranışlar göstermesi sürecidir. Çoştı, dini sosyalleşme sürecini üç maddede açıklamaktadır. Bunlar;

- Her bir dinin ya da dini geleneğin kendine özgü inanç, öğreti ve kuralları bulunmaktadır ve bu doğrultuda da dini sosyalleşme deneyimi farklılaşmaktadır.
- Dini sosyalleşme bir öğrenme/öğretme sürecidir.
- Dini sosyalleşme sonucunda, kişinin içinde bulunduğu toplumun dini alışkanlıklarına ve beklentilerine uygun davranışlar göstermesi hedeflenmektedir.¹⁰⁵

Dini sosyalleşme, bireyin, sosyo-dini bir bağlam içinde toplumun dini normlarını, inanç ve uygulamalarını öğrenmesi ve özümsemesi süreci olarak tanımlanabilir. Çocuk dünyaya geldiğinde sosyalleşme sürecinde sosyal kişiliğini oluştururken, buna paralel olarak dinsel kimliği de oluşmaya başlar. Çocuk dünyaya dini, ahlaki değerlerle birlikte gelmez. Toplum bu ve benzeri değerleri ona verir. Toplumsal çevre ve onun bireye sunduğu modellerin kişinin dindarlığının oluşumuna etkisi büyüktür.¹⁰⁶

Dinsel sosyalleşme, sisteme uygun değer, tutum ve davranışları öğreterek toplumsal aktörün sosyal yapıyı, sosyal düzenin norm ve değerlerini, toplumsal rolleri sosyo-ekonomik, kültürel ve siyasal statükoyu benimsemesinde rol oynar.¹⁰⁷

Günay, Din Sosyolojisi adlı eserinde din olgusunu toplumun kültürü içinde değerlendirmektedir. Toplum kültürünün özellikle manevi kültür unsurları, normlar, değerler ve inançlar arasında din, dini inançlar, değerler, fikirler, idealler, tasavvurlar ve kurumlar, önemli bir yer işgal ederler. Esasen özellikle İlkel ve geleneksel toplumlarda din, kültürün holistik yapısına hakim görünmektedir. Modern toplumun tüm

¹⁰⁵ Çoştı, 79.

¹⁰⁶ Mustafa Arslan, "Dini Toplumsallaşma ve Temel Etkenleri: Türk Genç Ergenleri Arasında Uygulamalı Bir Araştırma", *Akademik Araştırmalar Dergisi*, Sayı:31, 2006, 61-78.

¹⁰⁷ Okumuş, 72.

sekülerizasyonlarına rağmen orada da din yine de toplumun kültür ve hayatı içerisinde önemli yerini korumaya devam etmektedir. Kısacası tarihin her döneminde ve tüm toplum tiplerinde toplum kültür bağlamında din de yerini almakta, bu bakımdan da insanın kişilik gelişmesinin önemli bir vechesini dini inançlar, değerler, normlar, davranış şekilleri ve kodlarının ve öteki dini kültür unsurlarının insan kişiliğine yerleşmesi ve özümsemesi suretiyle kişiliğin ayrılmaz bir karakterini oluşturması süreci teşkil etmektedir ki biz buna dini yönden sosyalleşme adını veriyor; din ve kişilik gelişmesi bakımından, toplum-kültür-din-kişilik dörtlüsüne erişiyor ve şu hale göre, kişiliğin dini vechesinin şekillenmesinin, gelişim felsefesi bakımından, insanın doğuştan getirdiği dini istidat, eğilim yahut fitratın yukarıda sözü edilen dört unsurun etkileşimi bağlamında gerçekleştiğini belirtmek istiyoruz. Günay bu durumu şu şekilde formüle etmektedir:

$$\text{Dini Sosyalleşme} = \text{İnsan Fitratı} \times \text{Toplum, Kültür, Din} = \text{Dini Kişilik} \\ \text{yahut Kişisel Dindarlık.}^{108}$$

Her insan için doğumdan itibaren hem gelişme hem de sosyalleşme süreci başlar. Çünkü insan hem gelişmeye müsait hem de sosyal bir varlıktır. Bu süreç içerisinde kişi, çevre faktörlerinin de etkisiyle çeşitli objelere karşı tutumlar geliştirir ve onlara karşı bir pozisyon alır. Tutum geliştireceği objelerden biri de dindir. Dine karşı tutum belirlerken kalıtım ve çevre faktörleri belirleyici rol oynamaktadır.¹⁰⁹

Genel olarak bakıldığında tıpkı genel anlamda sosyalleşme sürecinde etkili olan faktörler dini sosyalleşme sürecinde de görülmektedir. Yukarıdaki tanımlardan çıkarılacak ortak kanı, dini sosyalleşme sürecinin İlk olarak ailede başladığı, daha sonra okul, sosyal çevre ve akran grupları gibi unsurların bu süreci olumlu veya olumsuz bir şekilde etkilemesiyle devam ettiğidir.

Yukarıdaki tanımlamalardan hareketle dini sosyalleşme süreci şu şekilde ifade edilebilir. Bir aile içinde doğan birey, belirli bir bilişsel seviyeye ulaştıktan sonra etrafında bulunan kişileri gözlemlene yoluyla İlk dini tecrübelerini edinir. Daha sonra yaptığı gözlemler sonucunda edindiği tecrübelerini taklit etmeye başlar. Yapılan

¹⁰⁸ Günay, 422.

¹⁰⁹ Tahsin Kula, *Ergenlerde Dini Düşüncede Yaşanan Güçlükler (Bir Diyarbakır Örnekleme)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas 2006, 53.

taklitlerin belirli bir süre ve aralıkta tekrar edilmesi sonucunda bu taklitler bireyde davranış halini alır yani öğrenme süreci başlar. Öğrenilen veya içselleştirilen bu davranışlar çocuğun dini sosyalleşmesinin altyapısını oluşturmaktadır. Edinilen dini tecrübeler; yaşanılan yere, bulunulan sosyal çevreye, edinilen arkadaş gruplarına ve takip edilen kitle iletişim araçlarına göre gelişme veyahut gerileme gösterebilir.

1.5.1.1. Aile Faktörü

Sosyal ilişkilerin İlk olarak yaşandığı yer aile kurumudur. Birey, İlk dini bilgi, tutum ve davranışlarını da aile içindeki bireylerle girdiği etkileşim sonucunda elde eder. Dolayısıyla aile kurumu kişinin İlk dini bilgi, beceri, değer ve pratiklerini aldığı kurumdur. Aile içinde yaşanan dini yaşantı aktarım yoluyla bireye yansır. Ebeveynlerin din ile ilgili tutumları ailede bulunan bireylerin dini yaşantılarının şekillenmesinde oldukça önemlidir. Bu durumda aile içinde yaşanan yakın ya da başka bir değişle birincil tür ilişkilerin çocuğun dini sosyalleşmesinde temel etken olduğu görülmektedir. Gündelik devinim içerisinde ebeveynler doğal olarak çocuklarıyla çeşitli şekil ve ortamlarda – gezmek, yemek yemek, televizyon izlemek vb.- zaman geçirmektedirler. Bu günlük aktiviteler yoluyla aile büyükleri dinle ilgili bazı bilgi ve pratikleri çocuklarına aktarırlar (Yemeğe besmele ile başlamak gibi). Belirli aralıklarla tekrar edilen bu tür basit düzeydeki aktiviteler, zamanla bireyde davranış halini almaktadır. Bu vasıtayla birey İlk dini kazanımlarını edinmiş olur.¹¹⁰

Çocuk İlk dini tecrübelerini rol model şeklinde edinir. Rol model alınan kişiler genellikle de anne ve baba figürleridir. Burada, rol model olarak alınan anne ve babanın dini bilgi düzeyi önemlidir. Çünkü ebeveynlerin eğitim, bilgi ve davranış düzeyi, onların model oluş biçimlerini belirleyebildiği gibi, aynı zamanda model alan kişinin dinsel biçimlenmesini de etkileyebilmektedir. Bu nedenle, aile içi dinsel aktarım sürecinde, model olarak alınan kişinin temsil yeteneği, sahip olduğu dini formasyonun niteliği gibi çeşitli faktörler, dini sosyalleşme sonuçlarının farklılaşmasına neden olabilmektedir.¹¹¹

Rol model olması açısından diğer önemli bir husus İse aile büyüklerinin dini pratikleri çocuklarla beraber yapmasıdır. Ebeveynler vasıtasıyla verilen dini bilgilerin

¹¹⁰ Çoştı, 93.

¹¹¹ Çoştı, 88-89.

pratiğe dökülmesi, çocuklarda dini tutum ve davranışların pekişmesinde yardımcı olmaktadır. Birlikte kılınan namaz, beraber gidilen cami veya yemekte yapılan dua dini duyguların çocukta daha iyi yer edinmesine vesile olacaktır.

Aile ile din ilişkisi oldukça eskilere dayanmaktadır ve her dönemde önemini koruduğu görülür. Aile yapısında belli değişiklikler olmakla beraber yine de bireyin dini inanç ve tutumlarının oluşmasında aile en etkili faktördür. Doğumdan ergenlik dönemine kadar çocukların tutumları neredeyse tamamen anne ve babaları tarafından şekillendirilir. İlkokul çocukları çeşitli konulara ilişkin tutumlarını anlatırken anne veya babalarının söylediklerinden örnekler verirler. Aile içinde verilen din eğitiminin çocuklar üzerindeki derin etkisi ailenin aynı zamanda dini davranış ve değerlerin örnek modeli olmasından kaynaklanmaktadır. Çocuklar farkında olarak veya olmayarak yakınlarının kullandıkları kavramları, hareket tarzlarını kendilerine model olarak alırlar ve bunlar ailede sembol ifade ve davranış haline gelir. Aile içinde birey doğal bir şekilde kendisine sunulan hayat tarzını içselleştirir ve bu davranışlar zamanla tutum ve hatta karakter halini alır. Ailede edinilen dini yaşantı yine aile bireyleri aracılığı ile kuşaktan kuşağa aktarılarak devam eder.¹¹²

Ailenin hayat standartları çocuğun biyolojik gelişimi ve buna bağlı olarak zekâsının gelişimine dolayısıyla öğretilenleri anlama ve algılamasına dolaylı yünden etki ederken, aile fertlerinin dini bilgilerinin nitelik ve niceliği normal düzeydeki bir zekâyâ sahip olan çocuğun dini bilgisine direk olarak etkide bulunacaktır. Onun için anne-baba ya da ailenin diğer fertlerinin dini bilgi durumları çocuğun dini sosyalleşmesinde devreye girecektir. Özellikle kültürel bakımdan gelişmiş ailelerle, günlük olay ve ihtiyaçları ifade edecek bir kelime hazinesiyle konuşan bir ailede yetişen çocuğun sosyalleşme seyri aynı olmadığı gibi; dini bakımdan yüzeysel ya da kültürel İslam'ın bilgileriyle yahut sözlü geleneğe dayalı dini bilgilerle donanmış anne-babanın dini bakımdan eğittiği çocukla, sağlam kaynaklara dayalı ve rasyonel temellere oturabilen dini bilgiyle donanmış anne-babanın çocuğunun dini sosyalleşmesi arasında farklılıklar olacaktır.¹¹³

¹¹² Şahin Doğan, "Dini Tutumların Oluşmasına Etki Eden Sosyo-Kültürel Faktörler", *Toplum Bilimleri Dergisi*, Sayı:4, Temmuz - Aralık 2010, 107-126.

¹¹³ Fazlı Arabacı, "Türkiye' de Dini Sosyalleşmenin Temel Etkenleri", *Dini Araştırmalar*, 6(16), Mayıs-Ağustos 2003, 39-54.

Fazlı Arabacı, Türkiye’de Dini Sosyalleşmenin Temel Etkenleri adlı makalesinde geleneksel ve modern aile tiplerinden çekirdek ve geniş aile tiplerinde görülen bireylerin çocukların dini sosyalleşmelerine nasıl etki ettiklerini şu şekilde ifade etmiştir:

"Çekirdek aile fertlerine ilaveten geniş ailede bulunan büyük anne ve büyük babanın dini bilgi durumları da çocuk üzerinde etkili olacaktır. Özellikle Türk örf ve adetlerinin, geçmişten gelen törelerin dini, mistik ve mitik bir renge bürünerek birer norm ve değer olarak belirginliği ve yaşlılar tarafından önemsenmesi, otoriter bir fert ve toplum anlayışının da dayatmasıyla çocukların dini sosyalleşmesine direk yansımaktadır. Burada aile içinde çocuk ayna benlik olarak kimi önceliyorsa, sevgi ve şefkat yönüyle hangisi ona daha yakınsa, hangi aile ferdi çocuğa değer veriyorsa onun etkinliği daha fazla olacaktır. Çekirdek ailelerde de sorun daha çok ya anne-babanın çocuğun dini sorularına ilgisiz kalmaları, ya cevaplayamamaları yahut da meseleyi yakında bulunan büyük anne ve büyük babalara havale etmeleri şeklinde geçirilebilmektedir. Ancak büyük anne ve büyük babaların genellikle dini bilgi durumları (istisnalar hariç) yüzeysel olduğundan yukarda bahsettiğimiz mitik, mistik, örf ve adetler karışımı olan ve dini olarak kabul edilen bir bilgi çocukların zihnine nakşedilebilmektedir. Oysa çocukta bir ihtiyaç olarak beliren bu boşluğun pedagojik ve psikolojik esaslar dikkate alınarak doldurulması gerekmektedir."¹¹⁴

Genel olarak bakıldığında, aile ortamı İlk ve temel dini bilgi ve öğretilerin kazanıldığı bir ortamdır. Aile içi veya ev ortamında kazanılan temel dini inanç, tutum ve davranışların, bireyin daha sonraki dini yöneliminin şekillenmesinde ve bunların pratiğe dökülüp, birey için bir yaşantı haline dönüşmesinde önemli katkısı bulunmaktadır. Kalıtım, sosyoekonomik durum, bulunulan sosyal çevre, akran grupları, aile fertlerin dini tutum ve bilgileri gibi durumlar dini sosyalleşmeyi tetikleyen unsurlardandır.

1.5.1.2. Eğitim Faktörü

Bireyin bir durumu davranış haline getirebilmesi için belli bir eğitim sürecinden geçirilmesi, bunu içten istemesi ve belirli aralıklarla tekrar etmesi gerekmektedir. Bu süreçlere eğitim bilimlerinde öğrenme denilmektedir. Birey, sosyal bir varlık olmasının

¹¹⁴ Arabacı, 39-54.

yanında sürekli öğrenen ve öğrendiklerini uygulayan bir formda yaratılmıştır. Bireyde oluşan bu öğrenme isteği ve merakı bireyi dış dünyayı tanıma ve anlamlandırma yoluna itmektedir. Aile içinde belirli düzeyde eğitilen ve bilgi ile donatılan kişi, bu bilgi ve donanımını eğitim vasıtasıyla geliştirmektedir.

Eğitimin dini sosyalleşmedeki etkinliği, dini kültür unsurlarının bireylere aktarılması yoluyla gerçekleşir. Bu anlamda, dini sosyalleşme, bir din eğitimi sürecidir. Din eğitiminde, planlı bir biçimde dini bilgi ve öğretilerin aktarılması söz konusudur. Bu nedenle, din eğitiminin dini sosyalleşme daki rolü sadece sistematik bilgi aktarımıyla sınırlıdır. Eğitim yoluyla alınan dini bilgi ve öğretilerin bireyin dini kimliğinin şekillenmesine yönelik etkisi, sosyal çevrenin, özellikle de ailenin pekiştirmesine bağlıdır. Eğer söz konusu bu pekiştirme gerçekleştirilemezse, eğitim vasıtasıyla verilen teorik dini bilgi ve öğretilerin pratiğe geçirilmesi yani bireyin tutum ve davranışlarına yansması güçleşebilmektedir.¹¹⁵

Bilindiği gibi eğitim kavramı oldukça geniş bir kavram olmakla beraber bu bölümde eğitimin bireyin dini sosyalleşmesi etkisi üzerinde durulacaktır. Aileden sonra kişinin en çok zaman geçirdiği sosyal çevre okuldur. Neredeyse dört yaşından itibaren başlayan okul süreci bazen otuzlu yaşlara kadar devam etmektedir. Bu arada unutulmaması gereken en önemli meselelerden biri de okul sürecinin belirli bir zaman diliminde bittiği, öğrenme sürecinin ise bir ömür boyu sürdüğü gerçeğidir.

Okul, bireyin hem genel anlamda hem de dini anlamda sosyalleşmesinde temel kurumlardan birisidir. Ailede alınan dini bilgilerin aile bireylerin dini yeterliliklerine göre bazen dağınık ve bazen de eksik olarak verildiği gerçeği göz önünde bulundurulması gereken durumlardan bir tanesidir. Tam da bu tür durumlarda okulun veya eğitimin amaçlarından biri de bu dağınık ve eksik bilgilerin toparlanıp tamamlanmasıdır. Toplumun genel dini tutumlarına ve inançlarına uygun olarak verilen dini eğitimler çocuğun dini sosyalleşmesinde önemli ajanların başında gelmektedir. Bunun yanında dini inanç sistemleri de kendi dini norm ve değerlerini topluma aktarır bir süreklilik sağlama gayretindedirler. Bu bağlamda bakıldığında her inanç sistemi mensuplarına belirli bir eğitimden geçmeyi ve mensubu bulunduğu dini tanıyıp gelecek nesillere aktarmayı hedeflemektedirler. Birçok dini kaynakta bu tür telkinlere rastlamak

¹¹⁵ Çoştı, 90.

mümkündür. Bütün toplumlar gelecek nesillere sahip oldukları anlam kodlarını, kültürünü, tarzlarını aktarmak üzere bazı düzenlemelere, uygulamalara veya davranış örüntülerine yani “eğitim” davranışına sahiptir. Bilinen bütün dinler kendi anlayışlarını sonraki kuşaklara en sağlıklı biçimde aktarmayı önemserler. Dinde işlemekte olan tarihsel süreklilik mutlaka belli eğitim örüntülerinin de işliyor olması sayesinde sağlanır. Dolayısıyla dinlerin varlığı bizatihi güçlü bir eğitim mekanizmasının işleyişine dayanır.¹¹⁶

Genel olarak İfade etmek gerekirse, aile ortamında dine yönelik güdülenmelerle dinî temelleri atılan çocuk, aile ve yakın çevresinin etkisiyle din ağırlıklı bir öğretim programına yönelebilmektedir. Bu çerçevede düşündüğümüzde geride bırakılan her eğitim sürecinin, dindarlıkta artışı da beraberinde getireceği söylenebilir. Türk eğitim sisteminde oldukça fazla okul çeşitliliği bulunmaktadır. Salt dini eğitim veren kurumların yanında din derslerinin sınırlı bir şekilde işlendiği okul türleri de mevcuttur. Bugün Türkiye’de dini bilginin verildiği yerler başta İlköğretimin 4. Sınıfından itibaren İİse son Sınıfa kadar devam eden süreçte genel ve meslek okulları, İmam-hatip İİseleri, Kur'an kursları (resmi-gayri resmi), camilerde yaygın eğitim olarak verilen vaaz ve hutbeler, dini konferans ve seminerler, tasavvufi çevreler, medya yoluyla verilen dini öğretiler, kitaplar ve bunların dışında dini yükseköğrenimin görüldüğü ilahiyat Fakültelerinden oluşmaktadır. Bu cihetten bakıldığında, kişide dini tutumların oluşmasında, alınan din eğitiminin önemli etkisi bulunduğu bir gerçektir. Doğal olarak İmam-Hatip Lisesi ve İlahiyat Fakültesinde okuyan veya mezun olanların dini tutumları ve dindarlık düzeyleri, diğer İİse ve fakültelerden mezun olanlardan daha yüksek çıkması beklenmektedir. Bu da alınan din eğitiminin ve dini eğitim yoğunluğunun dini tutumlara olan etkisini göstermektedir.

1.5.1.3. Toplumsal Çevre Faktörü

"Çocuğun doğarken biyolojik ortamdan kültürel bir ortama yani bir grup ya da onu çevreleyen toplum içine girmektedir. Böyle bir ortamda kişi çocukluk halinde fiziksel bağımlılıklardan dolayı, daha sonra okuma öğrenme ekonomik vb. değişik ihtiyaçlardan dolayı diğer insanlarla ister istemez bir ilişkiye girmektedir. Bu esnada

¹¹⁶ Aktay, 58.

insanlar arasında kendi davranışlarını değiştirebilecek derecede oluşan bir etkileşimden söz etmek mümkündür. Sosyal etkileşim olarak adlandırılan bu süreçte kişi içinde yaşadığı grubun ya da toplumun kültürünü kazanır. Böylece fert kendini çevreleyen sosyo-kültürel şartların etkisi altında, kendisinin bio-psiko özelliklerine bağlı olarak gelişen zekâsı ölçüsünde algıladığı nesneleri kendi zihninde yorumlayıp sosyalleşme sürecini devam ettirir."¹¹⁷

Kişi içinde bulunduğu sosyal ortamdan mutlak suretle etkilenir. Akrabalarının tutumları ve onlarla olan münasebetler, siyasal ve ideolojik çevre, kendisini yakın hissettiği veya içinde aktif görev aldığı dini grup ve cemaatler, arkadaş çevresi, akranları, okul ve iş arkadaşları kişinin sosyal çevresi olarak nitelendirilebilir. Bu sosyal çevrede bulunan bireyin kişisel tercihleri de göz önünde bulundurularak dini anlamda belirli eğilimler göstermesi olasıdır. Birey kendisini duygusal anlamda yakın hissettiği çevrelere veya ortamlara eğilim gösterme olasılığı da yüksek bir ihtimaldir. Dolayısıyla birey, toplumsal ortamında bulunan kişi ve kurumlardan rol model aldığı kişilerin tutumlarını daha kolay benimser. Ailesinden de aldığı dini eğitim ve tutumlar toplumsal çevresinde bulunan dini mekanizmalara yönelme konusunda bireyi yönlendirir. Burada kişinin edindiği dini bilgiler eğer sistematik ve disiplinli bir kaynaktan gelmiyorsa bu bilgiler, kültürel dini bilgi düzeyinde kalacaktır.

Dünya üzerinde bulunan bütün dinler varlıklarını devam ettirebilmek için bir topluluğa ihtiyaç duyar. Yani amacı insan ve insanın mutluluğu olan din, ancak insanların meydana getirdikleri toplumsal gruplar içinde varlıklarını devam ettirebilirler. Dolayısıyla bireyin dini kabul ve tercihleri çevreleriyle girdikleri etkileşim sonucu şekillenir.

Sosyal çevreyle olan ilişkinin belirlenmesinde kontrol, genellikle bireyin elindedir. Yani birey, ilişkinin biçiminden ne kadar süreceğine kadar tüm yetkiyi elinde bulundurur. Bu, çocuklukla başlayan, ergenlikle belirli bir istikamet alan ve yetişkinlikle olgunlaşan bireysel kimlikle yakından ilgilidir. Çünkü olgun bir kimliğe sahip bireyin, ilgisi, tercihleri ve beğenisi, o kimlik tarafından yönlendirilir. Bununla birlikte birey, kendi tercihleri doğrultusunda etkileşime girdiği sosyal çevrenin, kendisi

¹¹⁷ Arabacı, 42.

üzerindeki etki mekanizması üzerinde İse, herhangi bir yönlendirme veya sınırlamaya sahip değildir.¹¹⁸

İnsanlar söz konusu süreç içersinde kendilerine eğitim yoluyla ve kültürel atmosferde sosyal etkileşimlerle verilen bilgileri, dünyayı anlama ve yorumlama biçimlerini içselleştirirler. Başka bir deyişle bireyler içinde bulunduğu grubun geçerli ve meşru kabul edilen normlarını, o gruptakilerde alacağı rolleri, ulaşacağı sosyal mevkileri, bu rol ve yerlerin kendisinden beklediği davranış, beceri ve yetenekleri, grubun kültürünü oluşturan değerleri, inançları öğrenip benimserler. Eğer bireyler içinde yaşadıkları sosyo-kültürel kural ve değerleri iyice benimser, kendi şahsiyet yapısını onun üzerine kurar, kendi iç-kontrol mekanizmaları ile toplumsal kontrol mekanizmalarını özdeşleştirirse buna içselleştirme denir. Bu yönüyle insanlar toplumun ya da içinde sosyalleştiği grubun ürünü olurlar.¹¹⁹

Sonuç olarak bakıldığında, kişinin içinde bulunduğu sosyal atmosfer, bireyin dini kültür unsurlarını kazanmasında önemli bir sosyalleşme aracı olarak görev almaktadır. Kişiyi sarmalayan sosyal çevre, onun dini tutum ve algılarını derinden etkilemektedir. Bireyin toplumda iyi bir statü kazanabilmesi, onun her anlamda içinde bulunduğu sosyal çevreye olan uyumuna bağlıdır. Sosyal çevreyle uyumlu bir görüntü çizen fert, toplum tarafından benimsenir. Aksi durumda toplum içinde bir dışlanma ve ötekileştirilmeye maruz kalabilir.

1.5.1.4. Kitle İletişim Araçları Faktörü

Günümüzdeki teknolojik gelişmeler, insanlık tarihinde benzeri görülmemiş sosyokültürel bir bütünleşmeyi sağlama kapasitesine sahiptir. Öyle ki bu gelişmeler, haberleşme ve ulaşımı daha kolay, daha hızlı ve daha ucuz hale getirmiştir. Televizyon, bilgisayar, internet, uydu iletişimi, fiber-optik teknoloji gibi modern kitle iletişim araçlarının devreye girmesiyle birlikte, bilgiyi toplama, değerlendirme, kullanma ve üretime uygulama daha hızlı ve daha verimli hale gelirken, toplumsal yapıyı etkileyen yönetim, üretim, tüketim, dağıtım ve ulaşım alanlarında köklü değişim ve dönüşümler

¹¹⁸ Çoştı, 93.

¹¹⁹ Arabacı, 44.

yaşandığı gözlemlenmektedir. Dolayısıyla, günümüzde kitle iletişim araçlarının toplum üzerindeki etkinliği ve gücü tartışılmaz bir konuma gelmiştir.¹²⁰

"Bir ülkenin teknolojik anlamda ilerlemesi o ülkenin modernleşme ve gelişmişlik düzeyi ile yakından ilintilidir."¹²¹ Her anlamda söz sahibi olmak isteyen ülkeler ciddi bir teknolojik rekabet içine girmektedirler. Günümüzde teknolojiyi en etkin kullanan ülkeler dünyanın süper güçleri haline gelmektedirler.

Günümüz dünyasının en vazgeçilmez unsurlarından biri olan kitle iletişim araçları, yaşamın en mahrem ve kişisel alanlarına kadar girmekte, bu araçlar bireylerin sosyalleşme sürecini etkiledikleri gibi kitlelerin dini yaşayış şekilleri üzerinde de oldukça etkili olmaktadır. Daha önce dini bir bilginin geniş kitlelere ulaştırılması ve aktarılması oldukça meşakkatli bir işken, günümüz dünyasında hızla gelişen teknoloji sayesinde bu durum oldukça basitleşmiştir. Kitle iletişim araçlarının ve teknolojinin bu baş döndürücü nimetlerinden ve onun bu etkin gücünden neredeyse tüm dini grup ve cemaatler faydalanmakta ve seslerini müritlerine ve takipçilerine daha kolay ulaştırabilmektedirler.

Kitle iletişim araçlarının etkili kullanılmasıyla toplumda istenildiğinde dini bir algı ve yönelim oluşturulacağı gibi dini bir konu gündeme getirilip tartışmaya açık bir hale getirilebilir. Bu şekilde toplumun dini algılarının seyri istendik bir yönde değiştirilebilir. Bu durum kimi zamanlar doğal olarak sıkıntılar da doğurmaktadır. Örneğin, medyada cımbızlama adı verilen yöntemle bir din âliminin söyledikleri çarpıtılarak topluma lanse edilebilir.

Dini sosyalleşme sürecinde kitle iletişim araçlarının işlevi, genelde iki kanaldan gerçekleşmektedir. Birinci işlevi, dini bilgi ve öğretilerin aktarımı yoluyla meydana gelmektedir. Televizyon, radyo, gazete gibi çeşitli kitle iletişim araçlarında dini kültür unsurlarını tanıtıcı ve öğretici birtakım yayınlar ve programlar yer almaktadır. Hatta, sırf dini formasyon üzerine odaklı kitle iletişim araçlarının olduğu da görülebilmektedir. Bunların, temelde bireyleri dini konularda aydınlatıcı ve bilgilendirici amacı bulunmaktadır. Dolayısıyla, dini sosyalleşme sürecinde kitle iletişim unsurları bir 'araç' rolü görmektedir. Kitle iletişim araçlarında yer alan dini yayın ve programlarda islenen

¹²⁰ Çoştı, 95.

¹²¹ Çoştı, 99.

dini bilginin mahiyeti, isleniş biçimi, kullanılan dil ve üslup gibi birtakım unsurlar dini sosyalleşme sonuçları üzerinde farklı etkiler meydana getirebilmektedir. Yukarıda da ifade edildiği gibi, kitle iletişim araçlarının hem enformasyon hem de dezenformasyon yönleri bulunmaktadır. Bu nedenle, bu araçlar yoluyla aktarılan dini kültür unsurlarının mahiyeti önem arz etmektedir. Dini sosyalleşme sürecinde kitle iletişim araçlarının ikinci işlevi ise, rol model olarak sunduğu karakterler yoluyla gerçekleşir. Filmler, müzik, tartışma ve haber programları gibi çeşitli görsel ve işitsel yayınlar yoluyla sunulan karakterler, bireylerin taklit etmeye çalıştığı ve sonuçta da dini tutum ve davranışlarını ona göre düzenlediği birer rol model olarak işlev görebilmektedir. Rol model olarak sunulan karakterin, dini yönelim biçimi ve temsil kabiliyeti gibi unsurlara göre etki düzeyi değişebilmektedir. Kitle iletişim araçlarının sunduğu rol modeller, daha çok çocuklar ve ergenler üzerinde etkili olmaktadır. Çocuğun ve ergenin ilgi ve beğenisi doğrultusunda model alınan karakterler, onların hem genel sosyal gelişimi hem de dini ve ahlakî gelişimi üzerinde etkili olabilmektedir.¹²²

Sonuç olarak bakıldığında kitle iletişim araçlarının kişinin dini sosyalleşmesinde etkili olduğu fakat bu araçların birincil gruplar içinde var olmadığı görülmektedir. Bu araçların etkileri, bireyin kitle iletişim araçlarıyla olan sıklığına göre değişiklik gösterebilir.

¹²² Çoştı, 97.

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE YORUMLARI

Bu bölümde uygulama sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda araştırmamıza katılan katılımcıların olgusal kimlikleri ve dini sosyalleşme sürecinde hangi etken ve araçlardan (Aile, Eğitim, Toplumsal Çevre, Kitle İletişim Araçları, Dini Grup ve Kişiler) daha fazla etkilendikleriyle ilgili analizlere, kişilerle yapılan yüz yüze görüşmelere ve istatistiksel olarak ortaya çıkan sonuçlara yer verilecektir.

2.1. ÖRNEKLEM GRUBUNUN OLGUSAL KİMLİĞİ

Bireyin içinde yaşadığı toplumun kültürünü ve toplumdaki rolünü öğrenerek, toplumla bütünleşmesi anlamına gelen temel sosyal süreç’ kültürlenme ile de ‘bir grubun ya da kişinin kültürünün bir başka grup ya da kişinin kültürüyle karşılıklı etkileşim sonucunda değişmesi’¹²³ kast edilmektedir. Bireyin içinde yaşadığı topluma benzemesi, onlar gibi hareket etmesi, onlar gibi davranması, onlar gibi düşünmesi ve onlar gibi yaşaması bireyin o toplumla bütünleştiğinin kanıtıdır. Zaten sosyalleşme olgusu da tam da böyle oluşmaktadır. Bireyin içinde bulunduğu sosyal ortama adapte olması onların kültürüyle kültürlenmesi sosyalleşme sürecinin sacayağıdır. Din ve toplum ilişkisinde de keza toplum ve din arasında bir etkileşimin olduğu bilinen bir gerçektir. Dinin toplum içinde önemli bir fonksiyonu vardır. Aynı zamanda din, bulunduğu toplumun önemli kurumları ve olayları üzerinde kuvvetli bir etki gücüne sahiptir. ‘Öte yandan, dînî formların, kurumların, tutumların ve davranışların da toplumsal bazı unsurlar tarafından koşullandırıldığı, dînî hayat ve onun şekillerinin farklılaşmasında, toplumun dînî yasayışının şiddetinin azalıp artmasında birtakım toplumsal değişkenlerin (cinsiyet yas, meslek, aile, eğitim, vb.) önemli bir payının bulunduğu bilinmektedir’.¹²⁴

Araştırmamızın bu kısmında örneklem grubumuzun olgusal kimliği hakkında bilgi verilecektir. Bu kapsamda örneklem grubumuzun, cinsiyet, bulundukları Sınıf düzeyi,

¹²³Özcan Güngör, *Günümüz Alevi/Bektaşî Kimliğine Dair Sosyolojik Bir Araştırma (Beypazarı/Karaşar Yöresi Örneği)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2007, 58. (Kızılcıkelik-Erjem, *Açıklamalı Sosyoloji Sözlüğü* 1996: 275-283 Adlı Eserinden Naklen)

¹²⁴Çoştı, 139.

devam etmekte oldukları okul türü, aile tipleri, ikamet ettikleri yer, dindarlık algıları, uzun süre yaşadıkları yer ve sosyal tabaka durumlarına göre dağılımlarının nasıl olduğu bunların dini sosyalleşmeleriyle olan ilişkisinin nasıl olduğu konusunda bilgilendirilme yapılacaktır.

2.1.1. Cinsiyete Göre Dağılımı ve Cinsiyet Dini Sosyalleşme İlişkisi

Temel olarak bakıldığında bireyler arasında bulunan fizyolojik ve psikik farklılıklar, onların tutum ve davranışları arasında da farklılıklara neden olabilmektedir. “Kişilerin cinsiyetleri, onların sosyal hayatta karşılaştıkları birçok olay ve olgu karşısında farklı tavır ve davranış içine girmelerine yol açabilmektedir. Zira cinsiyete dair, dinî, sosyal ve kültürel kimlikleri fert, toplumda sosyalleşme sayesinde öğrenmektedir. Bilindiği üzere bireysel ve toplumsal anlamda benzer durumlarda kadın ve erkek farklı kimliksel tepkiler verebilmektedir.”¹²⁵ Dini yönelimdeki cinsiyetler arası farklılık hiç kuskusuz, erkek ve kadın bireylerin farklı dinî sosyalleşme deneyimlerine sahip olmalarıyla ilintilidir. Kadınların ve erkeklerin dinî sosyalleşme biçim ve düzeyleri onların dinî tutum ve davranışlarının farklılaşmasına neden olabilmektedir.¹²⁶ Bu bakımdan bakıldığında dini sosyalleşme sürecinde kişilerin etkilendikleri sosyalleşme araçlarının cinsiyete göre farklılık arz edebileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Tablo 2.1. Örneklem Grubunun Cinsiyete Göre Dağılımı

CİNSİYET	Dağılım Sayısı	%
KADIN	582	50,6
ERKEK	569	49,4
Toplam	1151	100,0

Katılımcılarımızın dağılımına bakıldığında katılımcılarımızdan 582 (%50,6) kişinin kadın, 569 (%49,4) kişinin de erkek olduğu görülmektedir. Anketimize katılan katılımcılardan kadınların sayısı, erkeklerin sayısına göre 13 kişi (%0,8) fazladır. Bu da önemli bir fark olmamakla beraber ankete katılan kişilerin cinsiyete göre dağılımlarının

¹²⁵ Güngör, (Kızılcıçelik-Erjem, *Açıklamalı Sosyoloji Sözlüğü* 1996: 104 Adlı Eserinden Naklen).

¹²⁶ Çoştı, 140-141.

örneklemin evreni en iyi biçimde temsil edebilmesi açısından dengeli olduğu söylenebilir. Ki kare testi analizine göre araştırmamızın bu bölümünde bağımsız değişkenler içinde anlamlı ilişkiye sahip 18 adet tablo oluşmuştur.

Tablo 2.2. Cinsiyet * Annenizin Dini Yönelimini Hangi Seçenekte Görüyorsunuz

			ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ					
			COK DİNDAR	DİNDAR	BİRAZ DİNDAR	DİNE KARŞI İLGİSİZ	CEVAP YOK	Toplam
CİNSİYET	KADIN	Sayı	271	271	12	4	24	582
		CİNSİYET	46,6%	46,6%	2,1%	,7%	4,1%	100,0%
		ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	45,2%	56,9%	50,0%	57,1%	53,3%	50,6%
	ERKEK	Sayı	328	205	12	3	21	569
		CİNSİYET	57,6%	36,0%	2,1%	,5%	3,7%	100,0%
		ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	54,8%	43,1%	50,0%	42,9%	46,7%	49,4%
Toplam		Sayı	599	476	24	7	45	1151
		CİNSİYET	52,0%	41,4%	2,1%	,6%	3,9%	100,0%

$$X^2 = 14,773 \quad P = 0,005$$

Yapılan analize göre cinsiyet ile annenin dini yönelimi arasında yüksek olmayan anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($P=0,005$). Buna göre kızların % 46,6'sı, erkeklerin İse % 36,0'sı annelerini “dindar” olarak görmektedirler. Diğer taraftan kızların % 46,6'sı ve erkeklerin %57,6'sı İse annelerini “çok dindar” görmektedirler. Görüldüğü gibi kız çocukları annelerini dindar görmede daha yüksek bir orana sahip iken, erkekler İse annelerini daha çok dindar görme eğilimindedirler.

Bilindiği gibi anne, aile içerisinde rol model olarak çocuğun yaşantısının temelini şekillendiren en önemli figürdür. Çocuğun yaşantısal deneyimlerinin, İlk dini tecrübelerinin kaynağı da annedir. Anne babaya nazaran çocukla daha içli dışlı olduğundan çocukların anneye olan bakış açıları babaya göre farklılık arz edebilir.

Bölgede aile bağlarının sıkı olması, anne otoritesinin evde daha hakim olması anneyi dindarlık bakımından farklı bir konuma taşımaktadır.

Tablo 2.3. Cinsiyet * Babanızın Dini Yönelimini Hangi Seçenekte Görüyorsunuz

			BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENEKTE GÖRÜYORSUNUZ					
			COK DİNDAR	DİNDAR	BİRAZ DİNDAR	DİNE KARŞI İLGİSİZ	CEVAP YOK	Toplam
CİNSİYET	KADIN	Sayı	246	286	30	5	15	582
		CİNSİYET	42,3%	49,1%	5,2%	,9%	2,6%	100,0%
		BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	44,6%	56,2%	55,6%	50,0%	55,6%	50,6%
	ERKEK	Sayı	305	223	24	5	12	569
		CİNSİYET	53,6%	39,2%	4,2%	,9%	2,1%	100,0%
		BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	55,4%	43,8%	44,4%	50,0%	44,4%	49,4%
Toplam		Sayı	551	509	54	10	27	1151
		CİNSİYET	47,9%	44,2%	4,7%	,9%	2,3%	100,0%

$X^2 = 14,970$

$P=0,005$

Yapılan analize göre cinsiyet ile babanın dini yönelimi arasında yüksek olmayan anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($P=0,005$). Buna göre kızların % 49,1'i, erkeklerin ise % 39,2'si babalarını "dindar" olarak görmektedirler. Diğer taraftan kızların % 42,3'ü ve erkeklerin %53,6'sı ise babalarını "çok dindar" görmektedirler. Bir önceki tabloda da benzer sonuçlar ortaya çıkmış olup, çocukların genelinde ebeveynlerini dindar veya çok dindar olarak görme eğilimleri vardır. Bu durum yaşadıkları bölgedeki aile bağlarının hala oldukça güçlü olduğunun bir kanıtı olarak karşımıza çıkmaktadır. Burada karşımıza çıkan diğer bir husus da çocukların "dindarlık" kavramından ne anladıklarıdır:

"Dindar deyince aklıma ibadetlerini doğru düzgün yerine getiren insanlar geliyor." (Beybun, Y:18, Mayıs 2013).

"Bence dindar insan, dinine gönülden bağlı olan ve mensubu olduğu dinin gereklerini yerine getiren insandır." (Sima, Y:15, Mayıs 2013)

"Dindar insan deyince aklıma mümin geliyor. Yani iyi inanan, iyi Müslüman." (Adem, Y:14 Mayıs 2013).

"Dindar insan, kendi dinini yerinde ve kurallara uyarak yaşayan kimsedir." (Fatih, Y:14 Mayıs 2013).

Yapılan yüz yüze görüşmelerde genel olarak öğrenciler, dindarlık kavramından ibadetlerini yerine getirme, dinin gereklerine uyma anlamları çıkarmaktadırlar. Bu da bize göstermektedir ki sadece temel ibadetlerini de ifa eden anne veya baba çocukları tarafından dindar olarak kabul görmektedirler. Burada dikkat çekici diğer bir husus da çocukların dindar gördükleri kimselerin genel olarak dini pratiklerini yerine getiren insanlar olduğudur. Çocukların ifadelerine bakıldığında dış görünüşün dindarlık için bir kıstas olmadığı algısı çıkmaktadır.

" Bu devirde ben insanların kıyafetlerine bakmam. Onların yaptıklarına bakarım. Bir de niyet çok önemlidir. İnsanın içindeki iyi niyet dindarlıktan aşağı bir şey değildir." (Şerife, Y:18 Mayıs 2013).

Tablo 2.4. Cinsiyet * Babanızın Size Karşı Dini Konulardaki Tutumu Nasıldır.

			BABANIZIN SIZE KARŞI DİNİ KONULARDAKI TUTUMU NASILDIR.				
			DEMOKRATİK	OTORİTER	İLGİSİZ	CEVAP YOK	Toplam
CİNSİYET	KADIN	Sayı	456	93	15	18	582
		CİNSİYET	78,4%	16,0%	2,6%	3,1%	100,0%
		BABANIZIN SIZE KARŞI DİNİ KONULARDAKI TUTUMU NASILDIR.	53,8%	38,6%	45,5%	62,1%	50,6%
	ERKEK	Sayı	392	148	18	11	569
		CİNSİYET	68,9%	26,0%	3,2%	1,9%	100,0%
		BABANIZIN SIZE KARŞI DİNİ KONULARDAKI TUTUMU NASILDIR.	46,2%	61,4%	54,5%	37,9%	49,4%
Toplam		Sayı	848	241	33	29	1151
		CİNSİYET	73,7%	20,9%	2,9%	2,5%	100,0%

$X^2 = 19,200$ $P=0,000$

Bu tablonun analizine bakıldığında cinsiyet ile babanın kişiye karşı dini konulardaki tutumu arasında yüksek bir anlamlılık çıktığı görülmektedir ($P=0,000$). Buna göre; kadınların %78,4'ü, erkeklerin de %68,9'u dini konularında babalarını "demokratik" görürken, kadınların sadece %16'sı ve erkeklerin de %26'sı babalarını "otoriter" görmektedir.

Genel olarak bakıldığında son yıllarda aile içindeki anne baba tutumlarının bölgedeki siyasi gelişmelerden dolayı değiştiği gözlemlenmiştir. Aile içindeki olası bir baskıcı tutum bölgede yaşayan ve siyasi atmosferden çok çabuk etkilenen gençler üzerinde olumsuz neticeler doğurmaktadır. Öyle ki çocuğunun siyasi akımlara karışma korkusu yüzünden birçok aile çocuklarına neredeyse hiç bir konuda karışmamaktadırlar. Bu korku yüzünden ailelerde "zoraki bir demokratik tutum" oluşmaktadır. Demokratik baba modelinin bu denli yüksek çıkması bu durumla bir nebze açıklanabilir.

"Dinimizin bir gereği olarak dini nasıl yaşamamız ya da uygulamamız gerektiğini anlatır. Ama zorlama yoluna gitmeden dini gerekleri yapmam gerektiğini söyler.

Baskı yapılmasının olumsuz sonuçlarını düşünerek zoraki bir demokrat aile durumu oluşuyor. Çünkü baskı sonucu çocuğun yapabilecekleri göz önüne alınıyor. Örneğin ateistlik, dinden uzaklaşma veya bir taraflara gitme korkusu yüzünden zoraki demokrat oluyorlar." (Hacire, Y:17, Mayıs 2013).

"Babam dini konularda demokratik davranır. Yani üstüne düşeni yapar, bana yapmam gerekenler söylenir ve son karar bana aittir. Bunun sebebi olarak günümüz şartları ve bireyin kendi yapısıdır. Özellikle yapılan eylemler ve bireylerin kendilerine zarar verme korkuları ailelerde mecburu bir demokrat yapı oluşturur." (Şilan, Y:16, Mart 2013)

Tablo 2.5. Cinsiyet * Annenizin Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi

			ANNENİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ						
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
CİNSİYET	KADIN	Sayı	243	164	147	9	7	12	582
		CİNSİYET	41,8%	28,2%	25,3%	1,5%	1,2%	2,1%	100,0%
		ANNENİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	44,6%	52,1%	62,3%	60,0%	41,2%	52,2%	50,6%
	ERKEK	Sayı	302	151	89	6	10	11	569
		CİNSİYET	53,1%	26,5%	15,6%	1,1%	1,8%	1,9%	100,0%
		ANNENİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	55,4%	47,9%	37,7%	40,0%	58,8%	47,8%	49,4%
Toplam		Sayı	545	315	236	15	17	23	1151
		CİNSİYET	47,4%	27,4%	20,5%	1,3%	1,5%	2,0%	100,0%

$X^2 = 22,207$

$P=0,000$

Cinsiyet ile annenin dini bilgi ve tutumların oluşmasındaki etkisinin irdelendiği tabloda da yüksek bir anlamlı ilişki görülmektedir ($P=0,000$). Kızların %41,8'i ile erkeklerin %53,1'i "çok fazla" cevabını vermişlerdir. Her iki cinsiyette de dini bilgi ve tutumların İlk kaynağı anne olarak ifade edilmiştir. Anne genel tutumların oluşmasındaki temel unsurdur.

"Yaptığım bir şeyin günah olup olmadığını veya dinen uygun olup olmadığını babamdan çok anneme sorarım. Çünkü anneme karşı kendimi daha rahat hissediyorum." (Ali, Y:14, Mart 2013).

Kadınların çoğunlunun ev hanımı olduğu bölgemizde anne, çocuk ve çocuğun yetiştirilmesinde başat rol üstlenmiştir. Dolayısıyla çocukla daha fazla zaman geçiren anne babaya göre birçok konuda daha çok başvurulmuş bir konumdur.

Tablo 2.6. Cinsiyet * Babanızın Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi

			BABANIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUSMASINDA ETKİSİ						
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
CİNSİYET	KADIN	Sayı	202	154	170	19	12	25	582
		CİNSİYET	34,7%	26,5%	29,2%	3,3%	2,1%	4,3%	100,0%
		BABANIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUSMASINDA ETKİSİ	42,0%	51,3%	63,0%	61,3%	46,2%	59,5%	50,6%
	ERKEK	Sayı	279	146	100	12	14	17	568
		CİNSİYET	49,1%	25,7%	17,6%	2,1%	2,5%	3,0%	100,0%
		BABANIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUSMASINDA ETKİSİ	58,0%	48,7%	37,0%	38,7%	53,8%	40,5%	49,4%
Toplam		Sayı	481	300	270	31	26	42	1150
		CİNSİYET	41,8%	26,1%	23,5%	2,7%	2,3%	3,7%	100,0%

$$X^2 = 33,781$$

$$P=0,000$$

Cinsiyet ile babanın dini bilgi ve tutumların oluşmasındaki etkisinin irdelendiği tabloda da yüksek bir anlamlı ilişki görülmektedir ($P=0,000$). Kızların %34,7'si ile erkeklerin %49,1'i "çok fazla" cevabını vermişlerdir. Kızların oranının düşük çıkması, bize bir tane daha bölge gerçeğini gösterme fırsatı sunmuştur. Elde edilen veriler

Bölgemizde kızlara babaları tarafından dini bilgi ve tutum kazandırmada babaların zayıf kaldıklarını göstermektedir.

Tablo 2.7. Cinsiyet * Kardeşlerinizin Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi

			KARDESLERİNİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ						
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
CİNSİYET	KADIN	Sayı	55	101	247	86	54	39	582
		CİNSİYET	9,5%	17,4%	42,4%	14,8%	9,3%	6,7%	100,0%
		KARDESLERİNİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	34,8%	49,5%	54,0%	61,0%	49,1%	48,1%	50,6%
	ERKEK	Sayı	103	103	210	55	56	42	569
		CİNSİYET	18,1%	18,1%	36,9%	9,7%	9,8%	7,4%	100,0%
		KARDESLERİNİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	65,2%	50,5%	46,0%	39,0%	50,9%	51,9%	49,4%
Toplam		Sayı	158	204	457	141	110	81	1151
		CİNSİYET	13,7%	17,7%	39,7%	12,3%	9,6%	7,0%	100,0%

$$X^2 = 24,417 \quad P=0,000$$

Cinsiyet ile kardeşlerin dini bilgi ve tutumların oluşmasındaki etkisinin incelendiği tabloda anlamlı bir ilişki görülmektedir. Araştırmamızın bu kısmında kızların %42,4'ü ile erkeklerin ise %39'u kardeşlerin dini bilgi ve tutumların oluşmasındaki etkisine “normal” cevabını vermişlerdir. Bu da kişilerin dini bilgi ve tutum geliştirmede kardeşlerden çok da fazla etkilenmediklerini göstermektedir.

Tablo 2.8. Cinsiyet * Dede ve Ninenizin Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi

			DEDE VE NİNENİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ						
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
CİNSİYET	KADIN	Sayı	140	118	135	41	68	80	582
		CİNSİYET	24,1%	20,3%	23,2%	7,0%	11,7%	13,7%	100,0%
		DEDE VE NİNENİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	42,0%	50,6%	58,7%	53,9%	55,7%	51,0%	50,6%
	ERKEK	Sayı	193	115	95	35	54	77	569
		CİNSİYET	33,9%	20,2%	16,7%	6,2%	9,5%	13,5%	100,0%
		DEDE VE NİNENİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	58,0%	49,4%	41,3%	46,1%	44,3%	49,0%	49,4%
Toplam		Sayı	333	233	230	76	122	157	1151
		CİNSİYET	28,9%	20,2%	20,0%	6,6%	10,6%	13,6%	100,0%

$$X^2 = 17,424 \quad P = 0,004$$

Cinsiyet ile dede ve ninenin dini bilgi ve tutumların oluşmasındaki etkisinin irdelendiği tabloda anlamlı bir ilişki vardır($P=0,004$). 1151 denekten 796'sı (%69,1) “çok fazla, fazla ve normal” şıklarını işaretlemişlerdir. Bu sonuçla beraber katılımcıların din konularında kendilerinden yaşça büyük ve deneyimli kişilere daha fazla güven duydukları anlamı çıkartılabilir. Dini tutum ve bilgi oluşturulmasında yaşlı bireylerin çocuklar üzerinde etkili oldukları görülmektedir. Bölgede sıkça rastlanan geniş ve geleneksel aile tipolojisinde bu kişilerin ailenin diğer bireylerini dini konularda yönlendirdikleri, onlar üzerinde söz sahibi oldukları söylenebilir.

Tablo 2.9. Cinsiyet * Yakın Akrabalarınızın Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi

			YAKIN AKRABALARINIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ						
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
CİNSİYET	KADIN	Sayı	70	104	196	73	97	42	582
		CİNSİYET	12,0%	17,9%	33,7%	12,5%	16,7%	7,2%	100,0%
		YAKIN AKRABALARINIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	40,0%	45,0%	55,8%	56,6%	55,1%	47,7%	50,6%
	ERKEK	Sayı	105	127	155	56	79	46	568
		CİNSİYET	18,5%	22,4%	27,3%	9,9%	13,9%	8,1%	100,0%
		YAKIN AKRABALARINIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	60,0%	55,0%	44,2%	43,4%	44,9%	52,3%	49,4%
Toplam		Sayı	175	231	351	129	176	88	1150
		CİNSİYET	15,2%	20,1%	30,5%	11,2%	15,3%	7,7%	100,0%

 $X^2 = 18,175$

P=0,003

Cinsiyet ile yakın akrabaların dini bilgi ve tutumların oluşmasındaki etkisinin irdelendiği tabloda anlamlı bir ilişki vardır(P=0,003). Tabloya bakıldığında, her iki cinsten de yakın akrabaların, kişilerin dini tutum ve bilgilerin oluşmasındaki en yüksek oranın “normal” olarak işaretlendiği (Kızlar % 33,7, Erkekler %27,3) görülmektedir. Genel olarak bakıldığında da bu soruya cevap veren 1150 denekten % 20,1’i (231 kişi) “fazla”, %15,2’si (175 kişi) de “çok fazla seçeneğini işaretlemiştir. Bu durum bize yine bölgedeki aile tipolojisi hakkında bilgi vermektedir. Bu tabloda daha önce teorik kısımda değindiğimiz geleneksel ve geniş aile tipi karşımıza çıkmaktadır. Bölgede kuvvetli olan akraba bağları aile tipleri kişileri, dini tutum geliştirme konusunda hala da etkiledikleri görülmektedir.

Tablo 2.10. Cinsiyet * Dini Grup Tarikat ve Cemaatlerin Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi

			DİNİ GRUP TARIKAT VE CAMAATLERİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ						
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
CİNSİYET	KADIN	Sayı	41	73	118	113	164	73	582
		CİNSİYET	7,0%	12,5%	20,3%	19,4%	28,2%	12,5%	100,0%
		DİNİ GRUP TARIKAT VE CAMAATLERİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	31,3%	42,7%	51,8%	59,2%	55,0%	55,3%	50,6%
	ERKEK	Sayı	90	98	110	78	134	59	569
		CİNSİYET	15,8%	17,2%	19,3%	13,7%	23,6%	10,4%	100,0%
		DİNİ GRUP TARIKAT VE CAMAATLERİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	68,7%	57,3%	48,2%	40,8%	45,0%	44,7%	49,4%
Toplam		Sayı	131	171	228	191	298	132	1151
		CİNSİYET	11,4%	14,9%	19,8%	16,6%	25,9%	11,5%	100,0%

$$X^2 = 33,04 \quad P=0,000$$

Cinsiyet ile dini grup, tarikat ve cemaatlerin dini bilgi ve tutumların oluşmasındaki etkisinin irdelendiği tabloda her iki değişken arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğu görülmektedir ($P=0,000$). Tabloda kızların %28,2'si ile erkeklerin % 23,6'sı “çok az” şıkkını tercih etmişlerdir. Bu tablodan, bölgedeki gençlerin dini grup, tarikat ve cemaatlere mesafeli baktıkları anlaşılmaktadır. Başka deyişle bölgemizde bu tür yapılanmanın güçlü olmadığı, bu yaş grubunu etkileme düzeylerinin az olduğu görülmektedir.

“Tarikat deyince aklıma Usame bin Laden geliyor.” (Derya, Y:14, Mart 2013)

“ Kul ile Allah arasına birilerinin girmesine gerek yok. Ben dini görevlerimi güzel bir şekilde yapıyorsam bu yeterlidir bence.”(Ahmet, Y:18, Mart 2013)

“ Farklı bir grup olarak, diğer insanlara uzak, kendini dine adanmış, baskıcı, katı görüşlü bir zihniyet algısı.” (Halil, Y:15, Mart 2014)

Çocuklarla yapılan görüşmelerden anlaşıldığı üzere bu tür kavramlar çocuklarda bir aşırılık veya başka bir deyişle bir radikalizm çağrışımı yapmaktadır. Bu da çocukların bu tür yapılanmalara neden mesafeli olduklarını göstermektedirler.

Tablo 2.11. Cinsiyet * Resmi Dini Kurumların Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi

			RESMİ DİNİ KURUMLARIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ						
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
CİNSİYET	KADIN	Sayı	101	92	167	87	81	54	582
		CİNSİYET	17,4%	15,8%	28,7%	14,9%	13,9%	9,3%	100,0%
		RESMİ DİNİ KURUMLARIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	34,8%	38,5%	57,4%	68,5%	73,0%	58,1%	50,6%
	ERKEK	Sayı	189	147	124	40	30	39	569
		CİNSİYET	33,2%	25,8%	21,8%	7,0%	5,3%	6,9%	100,0%
		RESMİ DİNİ KURUMLARIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	65,2%	61,5%	42,6%	31,5%	27,0%	41,9%	49,4%
Toplam		Sayı	290	239	291	127	111	93	1151
		CİNSİYET	25,2%	20,8%	25,3%	11,0%	9,6%	8,1%	100,0%

$$X^2 = 88,824$$

$$P=0,000$$

Cinsiyet ile resmi dini kurumlarının dini bilgi ve tutumların oluşmasındaki etkisinin irdelendiği tabloda her iki değişken arasında anlamlı ve yüksek bir ilişkinin var olduğu görülmektedir ($P=0,000$). Tabloda kızların %28,7'si "normal", erkeklerin %33,2'si "çok fazla" şikkını tercih etmişlerdir. Bu tabloda gençlerin, dini grup, tarikat ve cemaatlere nazaran resmi kurumlara daha çok güvendikleri görülmektedir. Tabloda erkeklerin en yüksek oranda "çok fazla" şikkını tercih ettikleri görülmektedir. Bu da erkeklerin kızlara kıyasla kızlardan daha bağımsız olduklarını göstermektedir.

Tablo 2.12. Cinsiyet * Oldu İse Hangi Yolla Oldu

			OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU							
			KENDİ KENDİME	KURAN KURSUNDA	CAMI VEYA YAZ KURSUNDA	OZEL HOCADA	DİNİ SOHBETLER DE	DİĞER	CEVAP YOK	KENDİ KENDİME
CİNSİYET	KADIN	Sayı	178	141	101	21	59	43	39	582
		CİNSİYET	30,6%	24,2%	17,4%	3,6%	10,1%	7,4%	6,7%	100,0%
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	60,3%	51,1%	40,7%	65,6%	39,6%	54,4%	54,2%	50,6%
	ERKEK	Sayı	117	135	147	11	90	36	33	569
		CİNSİYET	20,6%	23,7%	25,8%	1,9%	15,8%	6,3%	5,8%	100,0%
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	39,7%	48,9%	59,3%	34,4%	60,4%	45,6%	45,8%	49,4%
Toplam	Sayı	295	276	248	32	149	79	72	1151	
	CİNSİYET	25,6%	24,0%	21,5%	2,8%	12,9%	6,9%	6,3%	100,0%	

 $X^2 = 31,828$

P=0,000

Cinsiyet ile okul haricinde dini bilgi edinme gayretinin olup olmadığına dair araştırmanın yapıldığı bu bölümde değişkenler arasında anlamlı bir ilişki meydana gelmiştir (P=0,000). Okul haricinde dini bilgiler öğrenme gayretiniz oldu mu, eğer olduysa hangi yolla oldu sorusuna erkeklerin %25,8'i "cami veya yaz kursunda" kızların %30,6'sı "kendi kendime" ifadesini tercih etmişlerdir. Kızların evin içinde erkeklerin de kısmen evin dışında dini bilgi edinme gayretlerinin olduğu görülebilir. Geleneksel aile modelinde kızların ve kadının konumu ev ve ev merkezli olduğundan erkekler gibi rahatça dışarı çıkamamaktadırlar. Bu da onların dini bilgi öğrenme gayretlerini ev ahalisiyle ve yakın çevresiyle sınırlandırmaktadır.

"İşim olmadığı sürece dışarı çıkmam zaten bizimkiler de benim dışarı çok çıkmama pek sıcak bakmıyorlar." (Ayşenur, Y:15, Mart 2013)

Tablo 2.13. Cinsiyet * Temel Dini Bilgiler Öğrenmek Amacıyla Diyanet Tarafından Hazırlanan ve Katıldığınız Etkinlikler

			TEMEL DİNİ BİLGİLER ÖĞRENMEK AMACIYLA DİYANET TARAFINDAN HAZIRLANAN VE KATILDIGINIZ ETKİNLİKLER					
			DÜZENLİ OLARAK KATILDIM/KATILIRIM	ZAMANIM OLDUKÇA KATILDIM/KATILIRIM	KATILMAYI DÜŞÜNMEDİM/DÜŞÜNME	BASKA	CEVAP YOK	Toplam
CİNSİYET	KADIN	Sayı	41	243	167	103	28	582
		CİNSİYET	7,0%	41,8%	28,7%	17,7%	4,8%	100,0%
		TEMEL DİNİ BİLGİLER ÖĞRENMEK AMACIYLA DİYANET TARAFINDAN HAZIRLANAN VE KATILDIGINIZ ETKİNLİKLER	41,0%	45,0%	56,8%	63,6%	50,9%	50,6%
	ERKEK	Sayı	59	297	127	59	27	569
		CİNSİYET	10,4%	52,2%	22,3%	10,4%	4,7%	100,0%
		TEMEL DİNİ BİLGİLER ÖĞRENMEK AMACIYLA DİYANET TARAFINDAN HAZIRLANAN VE KATILDIGINIZ ETKİNLİKLER	59,0%	55,0%	43,2%	36,4%	49,1%	49,4%
Toplam	Sayı	100	540	294	162	55	1151	
	CİNSİYET	8,7%	46,9%	25,5%	14,1%	4,8%	100,0%	

$$X^2 = 25,907 \quad P=0,000$$

Cinsiyet ile temel dini bilgiler öğrenmek amacıyla diyanet tarafından hazırlanan etkinliklere katılımın irdelendiği tabloda her iki değişken arasında anlamlı ve yüksek bir ilişkinin var olduğu görülmektedir ($P=0,000$). Bu tür etkinliklere her iki cinsten düzenli olarak katılanların toplam oranı %8,7'dir. Bunun dışında kızların %41,8'i, erkeklerin %52,2'si "zamanım oldukça katılırim" şikkını seçmişlerdir. 1151 denegin içinden sadece 100'ü "düzenli olarak katıldım/katılırim" İfadesini kendisine uygun olarak görmüştür. Tüm deneklerin %25,5'i de "katılmayı düşünmedim/düşünmem" seçeneğini tercih etmişlerdir. Bu durum, bölgemizde diyanet tarafından yapılan bu etkinliklere ilginin pek fazla olmadığını göstermektedir.

Tablo 2.14. Cinsiyet *Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Mahalle ve İş Arkadaşlarının Etkisi

			DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA MAHALLE VE İŞ ARKADAŞLARININ ETKİSİ						
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
CİNSİYET	KADIN	Sayı	13	66	198	141	117	47	582
		CİNSİYET	2,2%	11,3%	34,0%	24,2%	20,1%	8,1%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA MAHALLE VE İŞ ARKADAŞLARININ ETKİSİ	23,6%	43,4%	52,8%	54,9%	54,7%	48,5%	50,6%
	ERKEK	Sayı	42	86	177	116	97	50	568
		CİNSİYET	7,4%	15,1%	31,2%	20,4%	17,1%	8,8%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA MAHALLE VE İŞ ARKADAŞLARININ ETKİSİ	76,4%	56,6%	47,2%	45,1%	45,3%	51,5%	49,4%
Toplam	Sayı	55	152	375	257	214	97	1150	
	CİNSİYET	4,8%	13,2%	32,6%	22,3%	18,6%	8,4%	100,0%	

$X^2 = 23,325$ $P=0,000$

Cinsiyet ile dini tutum ve davranışların oluşmasında mahalle ve iş arkadaşlarının etkisinin irdelendiği bu tabloda, kadın ve erkekler arasında değerlendirmelerin birbirine yakın çıktığı görülmektedir. Buna göre tüm deneklerden (1150 kişi) 846 (%73,5)'sı “normal, az, çok az” seçeneğini işaretlemişlerdir. Bu durumda mahalle ve iş arkadaşlarının dini tutumların oluşmasında pek de etkili olmadıkları görülmektedir. Kişilerin dini tutumlarının gelişmesinde, aile bireylerinden uzağa doğru gidildikçe azalma olduğu görülmektedir.

“Biraz daha dindar arkadaşlarım oluyor ama o da nihayetinde benim gibi. Aklıma dini konuda bir şey takıldığında İlk önce aile bireylerinden birine sorarım.”
(Selçuk, Y:17, Mart 2013).

Tablo 2.15. Cinsiyet * Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Din Görevlilerinin Etkisi

			DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA DIN GOREVLILERININ ETKISI						
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
CİNSİYET	KADIN	Sayı	116	103	138	72	96	57	582
		CİNSİYET	19,9%	17,7%	23,7%	12,4%	16,5%	9,8%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA DIN GOREVLILERININ ETKISI	37,8%	44,4%	55,4%	59,5%	67,6%	57,0%	50,6%
	ERKEK	Sayı	191	129	111	49	46	43	569
		CİNSİYET	33,6%	22,7%	19,5%	8,6%	8,1%	7,6%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA DIN GOREVLILERININ ETKISI	62,2%	55,6%	44,6%	40,5%	32,4%	43,0%	49,4%
Toplam	Sayı	307	232	249	121	142	100	1151	
	CİNSİYET	26,7%	20,2%	21,6%	10,5%	12,3%	8,7%	100,0%	

$X^2 = 47,961$ $P=0,000$

Tablo 2.15’de değişkenler arasında yüksek bir anlamlı farklılık meydana gelmiştir ($P=0,000$). Din görevlilerinin cinsiyetler üzerinde dini tutum ve davranışların oluşmasındaki etkilerinin incelendiği bu tabloda, kızların %23,7’si “normal”, erkeklerin ise %33,6’sı da “çok fazla” seçeneğini işaretledikleri görülmektedir. Bölgemize kadın din görevlilerinin fazla olmaması, geleneksel ailede yetişen kızların dışarıya çok fazla çıkamaması, kızlarda bu etkinin az olmasına neden olmaktadır. Öte taraftan erkeklerin böyle bir sorununun olamaması onların din görevlilerine ulaşmasının kolay olması erkeklerdeki oranı yükseltmektedir.

“Biz İlk dini bilgilerimizi ailemizden alıyoruz. Büyüdükçe de çevremizden alıyoruz.”
(Özcan, Y:17, Mart 2013).

Tablo 2.16. Cinsiyet * Kitle İletişim Araçlarında Yer Alan Dini Yayınlar Hakkında Ne Düşünüyorsunuz

			KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ					
			OLDUKÇA FAYDALI BULUYORUM	DİNİ KONULARDAKİ DÜŞÜNCELERİMDE TEREDDÜT YASAMAMA NEDEN OLUYOR.	DİNİ KONULARIN KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALMASINI HOŞ KARŞILAMIYORUM.	DİĞER	CEVAP YOK	Toplam
CİNSİYET	KADIN	Sayı	357	79	82	45	19	582
		CİNSİYET	61,3%	13,6%	14,1%	7,7%	3,3%	100,0%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ	50,7%	46,2%	53,2%	68,2%	33,9%	50,6%
	ERKEK	Sayı	347	92	72	21	37	569
		CİNSİYET	61,0%	16,2%	12,7%	3,7%	6,5%	100,0%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ	49,3%	53,8%	46,8%	31,8%	66,1%	49,4%
Toplam		Sayı	704	171	154	66	56	1151
		CİNSİYET	61,2%	14,9%	13,4%	5,7%	4,9%	100,0%

$X^2 = 16,148$

$P=0,003$

Tablo 2.16’da değişkenler arasında bir anlamlı farklılık meydana gelmiştir ($P=0,003$). Kadınların %61,3’ü, erkeklerin de %61’i kitle iletişim araçlarında yer alan dini yayınları “oldukça faydalı buluyorum” seçeneğini tercih etmişlerdir. Yeni nesil gençlerin bilgiye ulaşmada pratik yöntemler tercih etmesi televizyonun da kolay ulaşılabilmesi kişileri buna yönlendirmektedirler.

“Bazen aklıma gelen ve kimseye sormadığım sorular soruluyor. Ben de faydalanma fırsatı buluyorum. En güzeli de çok değişik soruların gelmesi.” (Sait, Y:17, Mart 2013).

Tablo 2.17. Cinsiyet * Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Radyo Etkisi

			DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA RADYO ETKİSİ						
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
CİNSİYET	KADIN	Sayı	6	12	63	133	297	71	582
		CİNSİYET	1,0%	2,1%	10,8%	22,9%	51,0%	12,2%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA RADYO ETKİSİ	27,3%	26,7%	49,6%	48,9%	54,0%	52,6%	50,6%
	ERKEK	Sayı	16	33	64	139	253	64	569
		CİNSİYET	2,8%	5,8%	11,2%	24,4%	44,5%	11,2%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA RADYO ETKİSİ	72,7%	73,3%	50,4%	51,1%	46,0%	47,4%	49,4%
Toplam	Sayı	22	45	127	272	550	135	1151	
	CİNSİYET	1,9%	3,9%	11,0%	23,6%	47,8%	11,7%	100,0%	

 $X^2 = 18,224$ $P=0,003$

Tablo 2.17’de değişkenler arasında bir anlamlı farklılık meydana gelmiştir ($P=0,0003$). Kitle iletişim araçları içerisinde şimdilerde en az kullanılan araçların başında radyo gelmektedir. Dolayısıyla radyodaki programların kitlelere ulaşma hele ki gençlere ulaşması çok başarılı olamamaktadır. Nitekim deneklerin bu tabloda verdiği cevaplar bu duruma uygun düşmektedir. Kızların %51’i, erkeklerin de %44,5’i bu soruya “çok az” cevabı vermiştir.

“Bu devirde radyo mu kalmış hocam? Nasıl bir şeye benziyordu o dediğiniz şey?”

(Cem, Y:14, Mart 2013).

Tablo 2.18. Cinsiyet * İbadetlerinizi Yerine Getirmedeki Temel Etkenininiz Nedir

			İBADETLERİNİZİ YERİNE GETİRMEDEKİ TEMEL ETKENİNİZ NEDİR				
			AİLEM İSTEDİĞİ İÇİN	KENDİ İRADEMLE	İCİNDE BULUNDUĞUM ORTAM VE KİSİLERİN ETKİSİYLE	CEVAP YOK	Toplam
CİNSİYET	KADIN	Sayı	28	497	25	32	582
		CİNSİYET	4,8%	85,4%	4,3%	5,5%	100,0%
		İBADETLERİNİZİ YERİNE GETİRMEDEKİ TEMEL ETKENİNİZ NEDİR	33,7%	51,7%	45,5%	61,5%	50,6%
	ERKEK	Sayı	55	464	30	20	569
		CİNSİYET	9,7%	81,5%	5,3%	3,5%	100,0%
		İBADETLERİNİZİ YERİNE GETİRMEDEKİ TEMEL ETKENİNİZ NEDİR	66,3%	48,3%	54,5%	38,5%	49,4%
Toplam	Sayı	83	961	55	52	1151	
	CİNSİYET	7,2%	83,5%	4,8%	4,5%	100,0%	

 $X^2 = 12,995$

P=0,005

Tablo 2.18’de değişkenler arasında yüksek olmayan bir anlamlı farklılık meydana gelmiştir (P=0,005). Bu tabloda da “ibadetlerinizi yerine getirmedeki temel etkeniniz nedir?” sorusuna “kendi irademle” maddesine verilen cevaplar doğrultusunda her iki cins açısından yakın sonuçlar çıktığı görülmektedir. Erkeklerin % 81,5 (464 kişi)’i, kızların da % 85,4 (497)’ü ibadetlerini kendi iradeleriyle yerine getirdiklerini beyan etmişlerdir. Tüm deneklerden 83’ü (%0,73) ailesinin isteğiyle, 55’i (%0,47) İse içinde bulunduğu ortam ve kişilerin etkisiyle ibadetlerini yerine getirmektedirler. Bu tablodan anlaşılacağı üzere anketimize katılan deneklerin büyük çoğunluğu, ibadetlerini kendi öz iradeleriyle yerine getirmekte, çevresel ve ailesel faktörlerin bu konuda çok da etkili olmadığı görülmektedir.

“Ben ibadetimi başkasının zoruyla yaptıktan sonra o ibadetin ne anlamı kalır ki?”

(Seyithan, Y:18, Mayıs 2013.)

“İbadet Allah istediği için yapılır, anne ve babamız istediği için değil.” (Ayşe, Y:15, Mayıs 2013)

“Bazen sırf ailemin tepkisinden çekindiğim için namaz kıldığım doğrudur. Bazen de kimse bir şey demeden ezan okunur okunmaz namaz kılıyorum. Öyle değişik zamanlarım oluyor doğrusu.”(Halil İbrahim, Y:15, Mayıs 2014)

Tablo 2.19. Cinsiyet * Aklınıza Takılan Dini Bir Konuda Başvurduğunuz İlk Kaynak Hangisidir

			AKLINIZA TAKILAN DİNİ BİR KONUDA BAŞVURDUĞUNUZ İLK KAYNAK HANGİSİDİR										
			ANNEM	BABAM	ABLA/AGABE Y	BUYUKBABA/ BUYUKANNE	ARKADASLA RIM	KITAPLAR	İNTERNET	MAHALLEMİZ DEKİ DİN GOREVLİLERİ NE	DİĞER	CEVAP YOK	Toplam
CİNSİYET	KADIN	Sayı	307	69	19	16	8	51	43	26	19	24	582
		CİNSİYET	52,7%	11,9 %	3,3%	2,7%	1,4%	8,8%	7,4%	4,5%	3,3 %	4,1%	100, 0%
		AKLINIZA TAKILAN DİNİ BİR KONUDA BAŞVURDUĞUNUZ İLK KAYNAK HANGİSİDİR	57,9%	44,8 %	76,0 %	32,0 %	29,6 %	53,1 %	41,3 %	34,7%	44,2 %	51,1 %	50,6 %
	ERKEK	Sayı	223	85	6	34	19	45	61	49	24	23	569
		CİNSİYET	39,2%	14,9 %	1,1%	6,0%	3,3%	7,9%	10,7 %	8,6%	4,2 %	4,0%	100, 0%
		AKLINIZA TAKILAN DİNİ BİR KONUDA BAŞVURDUĞUNUZ İLK KAYNAK HANGİSİDİR	42,1%	55,2 %	24,0 %	68,0 %	70,4 %	46,9 %	58,7 %	65,3%	55,8 %	48,9 %	49,4 %
Toplam		Sayı	530	154	25	50	27	96	104	75	43	47	1151
		CİNSİYET	46,0%	13,4 %	2,2%	4,3%	2,3%	8,3%	9,0%	6,5%	3,7 %	4,1%	100, 0%

$$X^2 = 43,702$$

$$P=0,000$$

Tablo 2.19’da değişkenler arasında yüksek bir anlamlı farklılık meydana gelmiştir (P=0,000). Kızların %52,7’si, erkeklerin de %39,2’si kafalarına takılan dini bir konuda İlk olarak “anne”lerine başvurdukları görülmektedir. Genel olarak bakıldığında dindarlık temelinin oluşmasında İlk basamağın daha önce de belirttiğimiz gibi anne olduğu görülmektedir. Budan hareketle bölgemize çocukların İlk zamanlarında “anaerkil bir dindarlık” olgusunun var olduğu söylenebilir.

2.1.2. Bulundukları Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı ve Sınıf Düzeyi Dini Yönelim İlişkisi

Ergenlik dönemi, bireyin yaşamının şekillenmesi açısından bir dönüm noktası sayılmaktadır. Bu dönüm noktası, onların dini tutum ve davranışlarının da belirginleşmeye ve kişilik halini almaya başladığı bir dönemdir. Bu dönemde daha önce de bahsedildiği gibi ergen bireylerde dini anlamda gelgitler meydana gelebilmektedir. Bu dönemde ergenlerde; şüphe, dini anlamda çelişki ve çatışmalar yaşanabilmektedir. Bu bakımdan bakıldığında ergenliğin İlk safhası olan 9. Sınıf düzeyi ile yetişkinliğin İlk basamağı sayılan 12. Sınıf düzeyinde bulunan bireylerin dini sosyalleşmelerinin farklılaşacağı düşünülmektedir.

Tablo 2.20. Örneklem Grubunun Bulundukları Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı

SINIF DÜZEYİ	Dağılım	%
9.SINIF	752	%65,3
12.SINIF	399	%34,7
Toplam	1151	%100,0

Örneklem grubunun bulundukları Sınıf düzeylerine dağılımına bakıldığında ortaöğretim 9. Sınıfta okuyan öğrencilerin sayısı 752 (%65,3) iken 12. Sınıfta okuyan öğrencilerin sayısı 399 (%34,7)'dur. Ankete katılan katılımcılardan 9. Sınıfta okuyanların daha fazla olduğu görülmektedir. 12. Sınıf düzeyinde bulunan öğrencilerin daha az olmasının nedeni anketin uygulandığı dönemle alakalıdır. 2013 Mayıs ayında uygulanan anketimize 12. Sınıf öğrencilerinin az katılmasının nedeni belirtilen dönemde öğrencilerin büyük çoğunluğunun üniversite sınavlarına hazırlandıklarından dolayı raporlu olmalarıdır. Bunun yanında bazı okullarımızda 12. Sınıf şubelerinde öğrenci bulunmamaktadır.

Daha önce de belirtildiği gibi 9. Sınıf seviyesinde olan öğrenciler gelişim düzeyi olarak İlk ergenlik dönemi veya ergenlik geçiş döneminde bulunmaktadırlar. Bu dönemde bulunan bireylerin duygusal yoğunlukları yüksektirler ve fikirlerinde radikal tutumlar sergileyebilmektedirler. 12. Sınıf seviyesinde bulunan ve İlk yetişkinlik dönemine giren bireylerde ise yukarıda zikredilen hususlar törpülenir, bireyler daha dingin bir ruh haline bürünürler. Bu bağlamda araştırmamız açısından merak edilen

husus İse öğrencilerin bulundukları sınıf düzeyine göre, dini sosyalleşme araçları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığıdır? Ki kare testi analizine göre araştırmamızın bu bölümünde bağımsız değişkenler içinde anlamlı ilişkiye sahip 13 adet tablo oluşmuştur.

Tablo 2.21. Sınıf Düzeyi* Annenizin Dini Yönelimini Hangi Seçenekte Görüyorsunuz?

			ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENEKTE GÖRÜYORSUNUZ					
			COK DINDAR	DINDAR	BIRAZ DINDAR	DİNE KARŞI İLGİSİZ	CEVAP YOK	Toplam
SINIF DÜZEYİ	9.SINIF	Sayı	428	281	15	1	27	752
		SINIF DÜZEYİ	56,9%	37,4%	2,0%	,1%	3,6%	100,0%
		ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	71,5%	59,0%	62,5%	14,3%	60,0%	65,3%
	12.SINIF	Sayı	171	195	9	6	18	399
		SINIF DÜZEYİ	42,9%	48,9%	2,3%	1,5%	4,5%	100,0%
		ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	28,5%	41,0%	37,5%	85,7%	40,0%	34,7%
Toplam		Sayı	599	476	24	7	45	1151
		SINIF DÜZEYİ	52,0%	41,4%	2,1%	,6%	3,9%	100,0%
		ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

$$X^2 = 26,948 \quad P=0,000$$

Deneklerin bulundukları sınıf düzeyleri ile annenin dini yöneliminin incelendiği bu tabloda yüksek anlamda bir anlamlılık ilişkisi ortaya çıkmıştır(P=0,000). 9. Sınıfta okuyan öğrencilerin %56,9'u annelerini "çok dindar" olarak görürken 12. sınıfta okuyan öğrencilerin %48,9'u annelerini "dindar" olarak görmektedirler. Bu durum deneklerin Sınıf seviyeleri arttıkça ailenin yanında çevrelerinden de etkilenmeye başladıklarını göstermektedir. Grupların gelişim düzeylerine uygun olarak ergenlik geçiş döneminde olan çocukların aile bağları daha güçlüyken 12. Sınıfta okuyan çocukların akranları hayatlarında daha fazla yer edinmeye başlamaktadır. Dolayısıyla sınıf düzeyi ilerledikçe çocuklar üzerinde ailenin etkisi zamanla azalmaktadır. Tüm deneklerin %93,4'ü

annelerini “çok dindar” ve “dindar” olarak görmektedirler. Bu da tüm deneklerde annenin çocuğun dini sosyalleşmesi üzerinde ne denli etili olduğunun diğer bir kanıtıdır.

Tablo 2.22. Sınıf Düzeyi * Babanızın Dini Yönelimini Hangi Seçenekte Görüyorsunuz

			BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ					
			COK DİNDAR	DİNDAR	BİRAZ DİNDAR	DİNE KARŞI İLGİSİZ	CEVAP YOK	Toplam
SINIF DÜZEYİ	9.SINIF	Sayı	395	307	32	2	16	752
		SINIF DÜZEYİ	52,5%	40,8%	4,3%	,3%	2,1%	100,0%
		BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	71,7%	60,3%	59,3%	20,0%	59,3%	65,3%
	12.SINIF	Sayı	156	202	22	8	11	399
		SINIF DÜZEYİ	39,1%	50,6%	5,5%	2,0%	2,8%	100,0%
		BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	28,3%	39,7%	40,7%	80,0%	40,7%	34,7%
Toplam	Sayı	551	509	54	10	27	1151	
	SINIF DÜZEYİ	47,9%	44,2%	4,7%	,9%	2,3%	100,0%	
	BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

$$X^2 = 25,878 \quad P=0,000$$

Deneklerin bulundukları Sınıf düzeyleri ile babanın dini yöneliminin incelendiği bu tabloda yüksek anlamda bir anlamlılık ilişkisi ortaya çıkmıştır(P=0,000). 9. Sınıfta okuyan öğrencilerin %52,5’i babalarını “çok dindar” olarak görürken 12. sınıfta okuyan öğrencilerin %50,6’sı babalarını “dindar” olarak görmektedirler. Bu durum daha önce de değindiğimiz Baldwin Teorisi’nin 2. Evresiyle açıklanabilir, *Entelektüel (zihinsel) aşama*: Çocuklar annelerini veya babalarını bütün problemleri açıklayabilen ve bütün bulmacaları çözebilen bireyler olarak algılamaktadır.¹²⁷ 9. sınıfta okuyan çocukların da yaşları itibarıyla ebeveynlerini hala bir nebze bu şekilde gördükleri söylenebilir. Bu durum çocukların Sınıf seviyelerinin artışına paralel olarak değişmektedir. Nitekim tablolara bakıldığında ortaya çıkan sayısal veriler de bu durumu destekler niteliktedir.

¹²⁷ Karaca, 124.

Tablo 2.23. Sınıf Düzeyi* Annenizin Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi

			ANNENİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUSMASINDA ETKİSİ						
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
SINIF DÜZEYİ	9.SINIF	Sayı	381	204	138	9	1	19	752
		SINIF DÜZEYİ	50,7%	27,1%	18,4%	1,2%	,1%	2,5%	100,0%
		ANNENİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUSMASINDA ETKİSİ	69,9%	64,8%	58,5%	60,0%	5,9%	82,6%	65,3%
	12.SINIF	Sayı	164	111	98	6	16	4	399
		SINIF DÜZEYİ	41,1%	27,8%	24,6%	1,5%	4,0%	1,0%	100,0%
		ANNENİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUSMASINDA ETKİSİ	30,1%	35,2%	41,5%	40,0%	94,1%	17,4%	34,7%
Toplam	Sayı	545	315	236	15	17	23	1151	
	SINIF DÜZEYİ	47,4%	27,4%	20,5%	1,3%	1,5%	2,0%	100,0%	
	ANNENİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUSMASINDA ETKİSİ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

$X^2 = 39,732$ $P=0,000$

Deneklerin bulundukları sınıf düzeyleri ile annenin dini bilgi ve tutumların oluşumuna etkisinin incelendiği bu tabloda yüksek anlamda bir anlamlılık ilişkisi ortaya çıkmıştır($P=0,000$). 9. Sınıfta okuyan öğrencilerin %50,7'si, 12. Sınıfta okuyan öğrencilerin %41,1'i "çok fazla" seçeneğini tercih etmişlerdir. Tüm deneklerin sadece %2,8'i "az ve çok az" şıkkını işaretlemiştir. Buna göre Sınıf seviyesine bakılmaksızın annenin dini bilgi ve tutumları geliştirmede önemli bir konumunun olduğu görülmektedir. Bunun en temel nedeni annenin daha kapalı bir sosyal ve kültürel ortamda geleneksel değerlerin taşıyıcısı rolüne devam ediyor oluşudur.

Tablo 2.24. Sınıf Düzeyi* Babanızın Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi

			BABANIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUSMASINDA ETKİSİ						
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
SINIF DÜZEYİ	9.SINIF	Sayı	341	184	167	21	4	34	751
		SINIF DÜZEYİ	45,4%	24,5%	22,2%	2,8%	,5%	4,5%	100,0%
		BABANIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUSMASINDA ETKİSİ	70,9%	61,3%	61,9%	67,7%	15,4%	81,0%	65,3%
	12.SINIF	Sayı	140	116	103	10	22	8	399
		SINIF DÜZEYİ	35,1%	29,1%	25,8%	2,5%	5,5%	2,0%	100,0%
		BABANIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUSMASINDA ETKİSİ	29,1%	38,7%	38,1%	32,3%	84,6%	19,0%	34,7%
Toplam	Sayı	481	300	270	31	26	42	1150	
	SINIF DÜZEYİ	41,8%	26,1%	23,5%	2,7%	2,3%	3,7%	100,0%	
	BABANIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUSMASINDA ETKİSİ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

$$X^2 = 43,357 \quad P = 0,000$$

Deneklerin bulundukları Sınıf düzeyleri ile babanın dini bilgi ve tutumların oluşumuna etkisinin incelendiği bu tabloda yüksek anlamda bir anlamlılık ilişkisi ortaya çıkmıştır ($P=0,000$). 9. sınıfta okuyan öğrencilerin %45,4'ü, 12. sınıfta okuyan öğrencilerin %35,1'i "çok fazla" seçeneğini tercih etmişlerdir. Bir önceki tabloyla kıyasla babanın etkisinin anneye göre denekler arasında düştüğü görülmektedir. Çocukların bölgede babaya nazaran anneye daha çok etkileşim halindedirler. Dolayısıyla sonuçların bu yönde olmasının nedenin bu olduğu düşünülmektedir.

Tablo 2.25. Sınıf Düzeyi* Kardeşlerinizin Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi

			KARDESLERİNİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ						
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
SINIF DÜZEYİ	9.SINIF	Sayı	117	140	305	86	57	47	752
		SINIF DÜZEYİ	15,6%	18,6%	40,6%	11,4%	7,6%	6,3%	100,0%
		KARDESLERİNİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	74,1%	68,6%	66,7%	61,0%	51,8%	58,0%	65,3%
	12.SINIF	Sayı	41	64	152	55	53	34	399
		SINIF DÜZEYİ	10,3%	16,0%	38,1%	13,8%	13,3%	8,5%	100,0%
		KARDESLERİNİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	25,9%	31,4%	33,3%	39,0%	48,2%	42,0%	34,7%
Toplam	Sayı	158	204	457	141	110	81	1151	
	SINIF DÜZEYİ	13,7%	17,7%	39,7%	12,3%	9,6%	7,0%	100,0%	
	KARDESLERİNİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

$\chi^2 = 18,632$ $P=0,002$

Deneklerin bulundukları sınıf düzeyleri ile kardeşlerin dini bilgi ve tutumların oluşumuna etkisinin incelendiği bu tabloda bir anlamlılık ilişkisi ortaya çıkmıştır ($P=0,002$). 9. sınıfta okuyan öğrencilerin %40,6'si, 12. sınıfta okuyan öğrencilerin %38,1'i "normal" seçeneğini tercih etmişlerdir. Burada çıkardığımız sonuç, genel olarak normal denildiğinde etkisinin daha az olması anlamı çıkarılmaktadır. Dolayısıyla her iki grupta da kardeşlerin etki düzeyi anne ve babaya nazaran oldukça düşüktür. Bölgemiz aile tipinde ciddi manada birçok çocukluluk durumu bulunmaktadır. Aralarında çok fazla yaş farkı olmayan ve aynı ev ikliminde yaşayan bireylerin dini bilgi seviyeleri hemen hemen yakın olduğundan birbirlerini etkileme düzeylerinin bu doğrultuda düşük olması beklenir. Zaten verilerimizin de bu doğrultuda olduğu görülmektedir.

Tablo 2.26. Sınıf Düzeyi* Yakın Akrabalarınızın Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi

			YAKIN AKRABALARINIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ						
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
SINIF DÜZEYİ	9.SINIF	Sayı	122	167	233	82	97	50	751
		SINIF DÜZEYİ	16,2%	22,2%	31,0%	10,9%	12,9%	6,7%	100,0%
		YAKIN AKRABALARINIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	69,7%	72,3%	66,4%	63,6%	55,1%	56,8%	65,3%
	12.SINIF	Sayı	53	64	118	47	79	38	399
		SINIF DÜZEYİ	13,3%	16,0%	29,6%	11,8%	19,8%	9,5%	100,0%
		YAKIN AKRABALARINIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	30,3%	27,7%	33,6%	36,4%	44,9%	43,2%	34,7%
Toplam	Sayı	175	231	351	129	176	88	1150	
	SINIF DÜZEYİ	15,2%	20,1%	30,5%	11,2%	15,3%	7,7%	100,0%	
	YAKIN AKRABALARINIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

$X^2 = 17,699$ $P=0,003$

Sınıf düzeyleri ile yakın akrabanın dini bilgi ve tutumların oluşumuna etkisinin incelendiği bu tabloda bir anlamlılık ilişkisi ortaya çıkmıştır($P=0,003$). 9. Sınıfta okuyan öğrencilerin %31'i, 12. Sınıfta okuyan öğrencilerin %29,6'sı "normal" seçeneğini tercih etmişlerdir. Dini bilgi ve tutumların oluşmasında anne ve babadan uzaklaşıldıkça etkilenme düzeyinin de bu doğrultuda düştüğü gözlemlenmektedir. Bu durum Türkiye genelinde ve bölge özelinde değişen aile modelleriyle açıklanabilir. Modern zamanda geniş aile modelleri yerini çekirdek aile modeline bırakmaya başlamıştır. Her ne kadar bölgemiz diğer bölgelere göre daha fazla geniş aile potansiyeline sahipse de bu durum bölgemiz açısından da geçerliliğini korumaktadır.

Tablo 2.27. Sınıf Düzeyi * Din Derslerinin Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi

			DİN DERSLERİNİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ						
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
SINIF DÜZEYİ	9.SINIF	Sayı	172	190	238	90	36	25	751
		SINIF DÜZEYİ	22,9%	25,3%	31,7%	12,0%	4,8%	3,3%	100,0%
		DİN DERSLERİNİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	77,8%	75,4%	63,3%	58,4%	35,3%	55,6%	65,3%
	12.SINIF	Sayı	49	62	138	64	66	20	399
		SINIF DÜZEYİ	12,3%	15,5%	34,6%	16,0%	16,5%	5,0%	100,0%
		DİN DERSLERİNİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	22,2%	24,6%	36,7%	41,6%	64,7%	44,4%	34,7%
Toplam	Sayı	221	252	376	154	102	45	1150	
	SINIF DÜZEYİ	19,2%	21,9%	32,7%	13,4%	8,9%	3,9%	100,0%	
	DİN DERSLERİNİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

$$X^2 = 72,927 \quad P=0,000$$

Sınıf düzeyleri ile din derslerinin dini bilgi ve tutumların oluşumuna etkisinin incelendiği bu tabloda yüksek bir anlamlılık ilişkisi ortaya çıkmıştır ($P=0,000$). 9. Sınıfta okuyan öğrencilerin %31,7'si, 12. Sınıfta okuyan öğrencilerin %34,6'sı “normal” seçeneğini tercih etmişlerdir. Her iki Sınıf düzeyinde de din derslerinin çocukların dini gelişimlerinde pek etkili olmadığı görülmektedir. Okullarda uygulanan din derslerinin sayılarının az olması veya içeriğinin yetersiz olması bu durumun açıklayıcısı olabilir. Bölgede yaşanan yoğun öğretmen sirkülasyonu da diğer bir etken olarak düşünülebilir.

Tablo 2.28. Sınıf Düzeyi* Oldu İse Hangi Yolla Oldu

			OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU							
			KENDİ KENDİM E	KURAN KURSUNDA A	CAMI VEYA YAZ KURSUNDA	OZEL HOCADA	DİNİ SOHBETLER DE	DİĞER	CEVAP YOK	Toplam
SINIF DÜZEYİ	9.SINIF	Sayı	167	190	183	22	92	57	41	752
		SINIF DÜZEYİ	22,2%	25,3%	24,3%	2,9%	12,2%	7,6%	5,5%	100,0%
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	56,6%	68,8%	73,8%	68,8%	61,7%	72,2%	56,9%	65,3%
	12.SINIF	Sayı	128	86	65	10	57	22	31	399
		SINIF DÜZEYİ	32,1%	21,6%	16,3%	2,5%	14,3%	5,5%	7,8%	100,0%
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	43,4%	31,2%	26,2%	31,3%	38,3%	27,8%	43,1%	34,7%
Toplam	Sayı	295	276	248	32	149	79	72	1151	
	SINIF DÜZEYİ	25,6%	24,0%	21,5%	2,8%	12,9%	6,9%	6,3%	100,0%	
	OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

 $X^2 = 24,113$

P= 0,000

Tablo 2.28’de değişkenler arasında anlamlı bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir (P=0,000). Bu tabloda Sınıf seviyesin artmasına paralel olarak çocukların dini konuları öğrenme çabası konusunda yavaş yavaş aileden bir bağımsızlaşma durumlarının olduğu görülmektedir. 12. sınıftaki çocukların %32,1’i okul dışında dini bir konuyu kendi kendilerine araştırarak öğrenmeye çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Buna rağmen 9. sınıfta okuyan çocukların %25,3’ü bu ihtiyaçlarını Kur’an kursunda gidermeye çalışmışlardır.

Tablo 2.29. Sınıf Düzeyi* Dini Gruplar Hakkındaki Size Göre En Uygun İfade Hangisidir.

			DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GÖRE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.				
			DİNİN DOĞRU ANALASILMASINI ENGELLİYORLAR FAALİYETLERİNE ENGEL OLUNMALIDIR	DİNİN DAHA İYİ ANLASILMASINA VE YASANMASINA YARDIMCI OLUYORLAR	BASKA	CEVAP YOK	Toplam
SINIF DÜZEYİ	9.SINIF	Sayı	170	476	69	37	752
		SINIF DÜZEYİ	22,6%	63,3%	9,2%	4,9%	100,0%
		DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GÖRE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.	59,2%	70,8%	56,6%	52,9%	65,3%
	12.SINIF	Sayı	117	196	53	33	399
		SINIF DÜZEYİ	29,3%	49,1%	13,3%	8,3%	100,0%
		DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GÖRE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.	40,8%	29,2%	43,4%	47,1%	34,7%
Toplam	Sayı	287	672	122	70	1151	
	SINIF DÜZEYİ	24,9%	58,4%	10,6%	6,1%	100,0%	
	DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GÖRE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

$X^2 = 22,650$ $P=0,000$

Sınıf düzeyleri ile dini grupların kişilerde uyandırdığı anlam ilişkisinin incelendiği bu tabloda yüksek bir anlamlılık ilişkisi ortaya çıkmıştır($P=0,000$). Bu tablomuzda ankete katılan deneklerden %58,4'ü, “dinin daha iyi anlaşılmasına ve yaşanmasına yardımcı oluyorlar” seçeneğini tercih etmiştir. Öte taraftan %29,8'i de “dinin doğru anlaşılmasını engelliyorlar faaliyetlerine engel olunmalıdır” şıkkını işaretlemişlerdir. Dinin doğru anlaşılmasını engelliyorlar faaliyetlerine engel olunmalıdır şıkkını işaretleyenler içerisinde 12. Sınıf öğrencilerinin oranı (%29,3) 9. sınıfta okuyan öğrencilerin oranından (%22,6) daha yüksek çıkmıştır. Bu da bize, genç yetişkinlik

düzeyine gelen bireylerin fikirlerini beyan etmede çevresel faktörlerin etkisiyle daha serbest olduklarını göstermektedir.

Tablo 2.30. Sınıf Düzeyi* Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Mahalle ve İş Arkadaşlarının Etkisi

			DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA MAHALLE VE İS ARKADASLARININ ETKİSİ						
			COK FAZLA	FAZLA	NORMA L	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
SINIF DÜZEYİ	9.SINIF	Sayı	36	120	239	170	127	60	752
		SINIF DÜZEYİ	4,8%	16,0%	31,8%	22,6%	16,9%	8,0%	100,%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZI N OLUŞMASINDA MAHALLE VE İS ARKADASLARININ ETKİSİ	65,5%	78,9%	63,7%	66,1%	59,3%	61,9%	65,4%
	12.SINIF	Sayı	19	32	136	87	87	37	398
		SINIF DÜZEYİ	4,8%	8,0%	34,2%	21,9%	21,9%	9,3%	100,%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZI N OLUŞMASINDA MAHALLE VE İS ARKADASLARININ ETKİSİ	34,5%	21,1%	36,3%	33,9%	40,7%	38,1%	34,6%
Toplam	Sayı	55	152	375	257	214	97	1150	
	SINIF DÜZEYİ	4,8%	13,2%	32,6%	22,3%	18,6%	8,4%	100,%	
	DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZI N OLUŞMASINDA MAHALLE VE İS ARKADASLARININ ETKİSİ	100,0 %	100,0 %	100,0%	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	

$$X^2 = 16,855 \quad P = 0,005$$

Sınıf düzeyleri ile dini tutum ve davranışların oluşmasında mahalle ve iş arkadaşlarının etkisinin incelendiği bu tabloda yüksek olmayan bir anlamlılık ilişkisi ortaya çıkmıştır(P=0,005). İki denek grubunda da sonuçlar birbirine yakın çıkmıştır. Buna göre 9. Sınıf öğrencilerinin %31,8'i ile 12. Sınıf öğrencilerinin %34,2'i bu soruya "normal" cevabı vermişlerdir. Günümüz dünyasında teknolojinin ilerlemesi sonucunda yeni nesil olarak tabir edilen gençlerin arkadaş çevresinde yüz yüze etkileşim gittikçe zayıflamaktadır. Bunun yerini özellikle de akıllı telefonların devreye girmesiyle de sosyal medya yerini almıştır. Dolayısıyla gençler arasında etkileşim gün geçtikçe zayıflaması bu durumla açıklanabilir.

Tablo 2.31. Sınıf Düzeyi * Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Komşularımın Etkisi

			DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ						
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
SINIF DÜZEYİ	9.SINIF	Sayı	54	139	253	132	123	51	752
		SINIF DÜZEYİ	7,2%	18,5%	33,6%	17,6%	16,4%	6,8%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZ IN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ	78,3%	74,3%	67,8%	59,5%	55,7%	64,6%	65,3%
	12.SINIF	Sayı	15	48	120	90	98	28	399
		SINIF DÜZEYİ	3,8%	12,0%	30,1%	22,6%	24,6%	7,0%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZ IN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ	21,7%	25,7%	32,2%	40,5%	44,3%	35,4%	34,7%
Toplam	Sayı	69	187	373	222	221	79	1151	
	SINIF DÜZEYİ	6,0%	16,2%	32,4%	19,3%	19,2%	6,9%	100,0%	

$X^2 = 51,634$ $P=0,000$

Sınıf düzeyleri ile dini tutum ve davranışların oluşmasında komşuların etkisinin incelendiği bu tabloda yüksek bir anlamlılık ilişkisi ortaya çıkmıştır ($P=0,000$). Ankete katılan tüm deneklerden (1151) toplam %32,4'ü “normal” seçeneğini tercih etmişlerdir. Daha öncede belirtildiği çocukların dini tutum geliştirmede yakından uzağa doğru bir ilerleme söz konusudur. Bu etkilenme düzeyinin şiddeti aile fertlerinden uzaklaştıkça azalma göstermektedir. Bu tabloda da bu durum göze çarpmaktadır.

Tablo 2.32. Sınıf Düzeyi* Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Din Dersi Öğretmenlerinin Etkisi

			DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA DIN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ						
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
SINIF DÜZEYİ	9.SINIF	Sayı	202	215	195	65	35	40	752
		SINIF DÜZEYİ	26,9%	28,6%	25,9%	8,6%	4,7%	5,3%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA DIN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ	77,4%	71,2%	61,3%	54,2%	41,7%	60,6%	65,3%
	12.SINIF	Sayı	59	87	123	55	49	26	399
		SINIF DÜZEYİ	14,8%	21,8%	30,8%	13,8%	12,3%	6,5%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA DIN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ	22,6%	28,8%	38,7%	45,8%	58,3%	39,4%	34,7%
Toplam	Sayı	261	302	318	120	84	66	1151	
	SINIF DÜZEYİ	22,7%	26,2%	27,6%	10,4%	7,3%	5,7%	100,0%	
	DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA DIN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

$$X^2 = 51,634 \quad P=0,000$$

Sınıf düzeyleri ile dini tutum ve davranışların oluşmasında din dersi öğretmenlerinin etkisinin incelendiği bu tabloda yüksek bir anlamlılık ilişkisi ortaya çıkmıştır ($P=0,000$). 12. Sınıfta okuyan öğrencilerin %30,8'i "normal", 9. Sınıfta okuyan öğrencilerin %28,6'sı "fazla" seçeneğini işaretlemişlerdir. Bunun yanında genel olarak rakamlar din dersi öğretmenlerinin kişilerin dini tutum ve davranışların oluşmasında etkili oldukları söylenebilir. Çocuklar günlük hayatlarında bir din görevlisine ulaşmaktan çok bir öğretmene daha rahat ulaşabilirler. Bu da çocukların belli bir düzeyde dini tutum ve davranış edinme konusunda öğretmenlerinden faydalandıklarını bizlere göstermektedir.

Tablo 2.33. Sınıf Düzeyi* Aklınıza Takılan Dini Bir Konuda Başvurduğunuz İlk Kaynak Hangisidir?

			AKLINIZA TAKILAN DİNİ BİR KONUDA BAŞVURDUĞUNUZ İLK KAYNAK HANGİSİDİR											
			ANNEM	BABAM	ABLA/AGABE Y	BUYUKBABA/ BUYUKANNE	ARKADASLAR IM	KITAPLAR	İNTERNET	DEKİ DİN GOREVLİLERİ	DİĞER	CEVAP YOK	Toplam	
SINIF DÜZEYİ		9.SINIF	Sayı	385	101	16	40	14	47	56	38	22	33	752
			SINIF DÜZEYİ	51,2%	13,4%	2,1%	5,3%	1,9%	6,3%	7,4%	5,1%	2,9%	4,4%	100,0 %
			AKLINIZA TAKILAN DİNİ BİR KONUDA BAŞVURDUĞUNUZ İLK KAYNAK HANGİSİDİR	72,6%	65,6%	64,0%	80,0%	51,9%	49,0%	53,8%	50,7%	51,2%	70,2%	65,3%
		12.SINIF	Sayı	145	53	9	10	13	49	48	37	21	14	399
			SINIF DÜZEYİ	36,3%	13,3%	2,3%	2,5%	3,3%	12,3%	12,0%	9,3%	5,3%	3,5%	100%
			AKLINIZA TAKILAN DİNİ BİR KONUDA BAŞVURDUĞUNUZ İLK KAYNAK HANGİSİDİR	27,4%	34,4%	36,0%	20,0%	48,1%	51,0%	46,2%	49,3%	48,8%	29,8%	34,7%
Toplam		Sayı	530	154	25	50	27	96	104	75	43	47	1151	
		SINIF DÜZEYİ	46,0 %	13,4 %	2,2%	4,3%	2,3%	8,3%	9,0%	6,5%	3,7%	4,1%	100,0 %	
		AKLINIZA TAKILAN DİNİ BİR KONUDA BAŞVURDUĞUNUZ İLK KAYNAK HANGİSİDİR	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

 $\chi^2 = 48,293$ $P=0,000$

Tablo 2.33’de değişkenler arasında anlamlı bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir ($P=0,000$).Çalışmamızın amacını en iyi şekilde yansıttak olan sorulardan bir tane olan sınıf düzeyi ile akla takılan dini bir konuda başvuru İlk kaynağın ne olduğu sorusuna, 9 ve 12. Sınıfta okuyan her iki grubumuz (9. Sınıf %51,2, 12. Sınıf %36,3) da en yüksek oranda “anne” seçeneğini işaretlemişlerdir. Akabinde ikinci yüksek oran olarak “baba” seçeneği göze çarpmaktadır. Dini sosyalleşme konusunda en etkili iki unsur çocuğun en yakını olan anne ve baba olarak

görülmektedir. Bu durum bize, çocuğun İlk dini deneyimlerinin kaynağının öncelikle anne, daha sonra da baba olduğunu göstermektedir.

2.1.3. Devam Etmekte Oldukları Okul Türüne Göre Dağılımları ve Okul Türü Dini Yönelim İlişkisi

Okullarda verilen dini eğitimin yoğunlu çocukların dini yönelim ve tutumları üzerinde oldukça etkilidir. Müfredatı dini eğitim üzerine olan İmam Hatip Liseleri'nde okuyan çocuklarla diğer okullarda okuyan çocukların dini yönelimleri arasında anlamlı farklılıklar bulunması gerektiği düşünülmektedir. Toplum içerisinde de İmam Hatip Lisesinde eğitim gören bir çocuktan beklenen dini tutum ve roller Endüstri Meslek Lisesinde okuyan bir çocuktan beklenmemektedir. Bu durum da eğitim alınan okul türünün toplumun beklentileri üzerinde ne kadar etkili olduğunun kanıtıdır.

Tablo 2.34. Örneklem Grubunun Devam Etmekte Oldukları Okul Türüne Göre Dağılımları

OKUL TURU		Dağılım	%
	CPL	139	12,1
	GENEL LİSE	287	24,9
	AL	183	15,9
	FL	47	4,1
	AOL	80	7,0
	SML	88	7,6
	EML	74	6,4
	KML	79	6,9
	IHL	117	10,2
	GSL	39	3,4
	TML	18	1,6
	Toplam	1151	100,0

Örneklem grubunun devam etmekte oldukları okul türüne göre dağılımlarına bakıldığında o dönemde Şırnak ili genelinde bulunan tüm lise türlerinden denek alınmasına özen gösterilmiştir. Okul çeşitliliğinin arttırılmasındaki amaç, farklı alanlarda eğitim alan öğrencilerin dini sosyalleşmelerinin ne şekilde geliştiğinin öğrenilmesidir. Burada unutulmaması gereken diğer bir husus da sınavla öğrenci alan (Fen Lisesi) okullarla diğer (Genel Lise) okulların öğrenci yoğunluğunun farklılığıdır. Anketimize toplamda 11 farklı ortaöğretim kurumundan 1151 öğrenci katılım sağlamıştır. Buna göre farklı okul türlerinden ankete katılan öğrenci sayıları şu şekilde

sıralanabilir: Çok Programlı Liseden, 139 öğrenci (%12,1), Genel (Düz) Liseden, 287 öğrenci (%24,9), Anadolu Lisesinden, 183 öğrenci (%15,9), Fen Lisesinden, 47 öğrenci (%4,1), Anadolu Öğretmen Lisesinden, 80 öğrenci (%7,0), Sağlık Meslek Lisesinden, 88 öğrenci (%7,6), Endüstri Meslek Lisesinden, 74 öğrenci (%6,4), Kız Meslek Lisesinden, 79 öğrenci (%6,9), İmam Hatip Lisesinden, 117 öğrenci (%10,2), Güzel Sanatlar Lisesinden, 39 öğrenci (%3,4) ve son olarak da Ticaret Meslek Lisesinden 18 öğrenci (%1,6) anketimize katılım sağlamışlardır.

Araştırmamızın bu kısmında okul türü ile dini yönelim ilişkisi irdelenmeye çalışılacaktır. Bu bağlamda bir alt problem olarak belirlenen şu sorunun yanıtlanması çalışılacaktır: “Kişilerin eğitim gördükleri okul türüne (Fen Lisesi, Çok Programlı Lise, İmam Hatip Lisesi vb.) göre, dini yönelimleri arasında önemli bir fark var mıdır?” Ki kare testi analizine göre araştırmamızın bu bölümünde bağımsız değişkenler içinde anlamlı ilişkiye sahip 25 adet tablo oluşmuştur.

Tablo 2.35. Okul Türü *Annenizin Dini Yönelimini Hangi Seçenekte Görüyorsunuz?

			ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ					
			COK DİNDAR	DİNDAR	BİRAZ DİNDAR	DİNE KARŞI İLGİSİZ	CEVAP YOK	TOPLAM
OKUL TURU	CPL	Sayı	78	53	1	1	6	139
		OKUL TURU	56,1%	38,1%	,7%	,7%	4,3%	100,0%
		ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	13,0%	11,1%	4,2%	14,3%	13,3%	12,1%
	G. LİSE	Sayı	178	89	4	1	15	287
		OKUL TURU	62,0%	31,0%	1,4%	,3%	5,2%	100,0%
		ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	29,7%	18,7%	16,7%	14,3%	33,3%	24,9%
	AL	Sayı	78	93	8	1	3	183
		OKUL TURU	42,6%	50,8%	4,4%	,5%	1,6%	100,0%
		ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	13,0%	19,5%	33,3%	14,3%	6,7%	15,9%
	FL	Sayı	14	31	1	1	0	47
		OKUL TURU	29,8%	66,0%	2,1%	2,1%	,0%	100,0%
		ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	2,3%	6,5%	4,2%	14,3%	,0%	4,1%
	AOL	Sayı	32	43	2	1	2	80
		OKUL TURU	40,0%	53,8%	2,5%	1,3%	2,5%	100,0%
		ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	5,3%	9,0%	8,3%	14,3%	4,4%	7,0%
	SML	Sayı	34	46	3	1	4	88
		OKUL TURU	38,6%	52,3%	3,4%	1,1%	4,5%	100,0%
		ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	5,7%	9,7%	12,5%	14,3%	8,9%	7,6%
	EML	Sayı	48	24	1	0	1	74
		OKUL TURU	64,9%	32,4%	1,4%	,0%	1,4%	100,0%
		ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	8,0%	5,0%	4,2%	,0%	2,2%	6,4%
	KML	Sayı	43	29	1	0	6	79
		OKUL TURU	54,4%	36,7%	1,3%	,0%	7,6%	100,0%
		ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	7,2%	6,1%	4,2%	,0%	13,3%	6,9%
	IHL	Sayı	62	49	2	1	3	117
		OKUL TURU	53,0%	41,9%	1,7%	,9%	2,6%	100,0%
		ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	10,4%	10,3%	8,3%	14,3%	6,7%	10,2%
	GSL	Sayı	24	11	0	0	4	39
		OKUL TURU	61,5%	28,2%	,0%	,0%	10,3%	100,0%
		ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	4,0%	2,3%	,0%	,0%	8,9%	3,4%
	TML	Sayı	8	8	1	0	1	18
		OKUL TURU	44,4%	44,4%	5,6%	,0%	5,6%	100,0%
		ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	1,3%	1,7%	4,2%	,0%	2,2%	1,6%
Toplam		Sayı	599	476	24	7	45	1151
		OKUL TURU	52,0%	41,4%	2,1%	,6%	3,9%	100,0%

 $X^2 = 78,663$ $P = 0,000$

Deneklerin okudukları okul türü ile annelerinin dini yönelimi arasındaki ilintinin incelendiği bu tabloda yüksek bir anlamlı ilişki görülmektedir ($P=0,000$). Tablonun analizine bakıldığında belli bir puanla girilen okulların (Fen Lisesi %66, Anadolu Lisesi %50,8, Anadolu Öğretmen Lisesi %53,8, vb.) öğrencileri ile puansız olarak girilen okulların (Kız Meslek Lisesi %54,4, Çok Programlı Lise %56,1, Genel Lise %62, vb.) öğrencileri arasında bu sorulara verilen cevaplarla ilgili farklılıkların olduğu görülmektedir. Buna göre belli puan alan öğrencilerin büyük bir kısmı bu soruya “dindar” cevabını verirken, puansız girilen okulların öğrencileri “çok dindar” cevabı vermişlerdir. Burada belirli elemelerden geçen öğrencilerin annelerinin dindarlık ölçütü hakkında ihtiyatlı cevaplar verdikleri görülmektedir. Belirli bir hazırbulunuşluk seviyesine gelmiş olan öğrencilerin daha analitik ve eleştirel düşünebildiği aile bireylerine olan sorgusuz bağın onlarda diğer gruplara nazaran daha çok sorgulanabilir bir duruma geldiği söylenebilir.

Tablo 2.36. Okul Türü* Babanızın Dini Yönelimini Hangi Seçenekte Görüyorsunuz?

			BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ					
			COK DİNDAR	DİNDAR	BİRAZ DİNDAR	DİNE KARŞI İLGİSİZ	CEVAP YOK	TOPLAM
OKUL TURU	CPL	Sayı	67	63	5	2	2	139
		OKUL TURU	48,2%	45,3%	3,6%	1,4%	1,4%	100,0%
		BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	12,2%	12,4%	9,3%	20,0%	7,4%	12,1%
	G.LİSE	Sayı	169	99	6	2	11	287
		OKUL TURU	58,9%	34,5%	2,1%	,7%	3,8%	100,0%
		BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	30,7%	19,4%	11,1%	20,0%	40,7%	24,9%
	AL	Sayı	69	94	13	2	5	183
		OKUL TURU	37,7%	51,4%	7,1%	1,1%	2,7%	100,0%
		BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	12,5%	18,5%	24,1%	20,0%	18,5%	15,9%
	FL	Sayı	10	31	5	1	0	47
		OKUL TURU	21,3%	66,0%	10,6%	2,1%	,0%	100,0%
		BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	1,8%	6,1%	9,3%	10,0%	,0%	4,1%
	AOL	Sayı	26	42	9	1	2	80
		OKUL TURU	32,5%	52,5%	11,3%	1,3%	2,5%	100,0%
		BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	4,7%	8,3%	16,7%	10,0%	7,4%	7,0%
	SML	Sayı	35	46	5	0	2	88
		OKUL TURU	39,8%	52,3%	5,7%	,0%	2,3%	100,0%
		BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	6,4%	9,0%	9,3%	,0%	7,4%	7,6%
	EML	Sayı	44	26	3	0	1	74
		OKUL TURU	59,5%	35,1%	4,1%	,0%	1,4%	100,0%
		BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	8,0%	5,1%	5,6%	,0%	3,7%	6,4%
	KML	Sayı	44	31	3	0	1	79
		OKUL TURU	55,7%	39,2%	3,8%	,0%	1,3%	100,0%
		BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	8,0%	6,1%	5,6%	,0%	3,7%	6,9%
	IHL	Sayı	60	52	3	1	1	117
		OKUL TURU	51,3%	44,4%	2,6%	,9%	,9%	100,0%
		BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	10,9%	10,2%	5,6%	10,0%	3,7%	10,2%
	GSL	Sayı	21	16	0	0	2	39
		OKUL TURU	53,8%	41,0%	,0%	,0%	5,1%	100,0%
		BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	3,8%	3,1%	,0%	,0%	7,4%	3,4%
	TML	Sayı	6	9	2	1	0	18
		OKUL TURU	33,3%	50,0%	11,1%	5,6%	,0%	100,0%
		BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	1,1%	1,8%	3,7%	10,0%	,0%	1,6%
Toplam		Sayı	551	509	54	10	27	1151
		OKUL TURU	47,9%	44,2%	4,7%	,9%	2,3%	100,0%

$$X^2 = 84,880 \text{ P}=0,000$$

Deneklerin okudukları okul türü ile babalarının dini yönelimi arasındaki ilintinin incelendiği bu tabloda yüksek bir anlamlı ilişki görülmektedir ($P=0,000$). Bu tabloda da bir önceki tabloda olduğu gibi baba hakkında verilen cevapların öğrencilerin okul türüne göre değişiklik arz ettiği görülmektedir. Her ne kadar ankete katılan tüm deneklerden %47,9'u babalarını “çok dindar”, %44,2'si “dindar” olarak görseler bile puanlı okulların öğrencilerinin ağırlıkta babalarını “dindar” olarak gördükleri görülmektedir. Bu durum insanda akademik seviyeleri yüksek olan çocuklarda aileden bağımsızlaşma hızlarının diğer çocuklara nazaran daha hızlı olduğu kanısı oluşturmaktadır. Tabloların geneline bakıldığında ise okul türüne bakılmaksızın dini tutum ve bilgi geliştirme konusunda anne ve babanın en etkili sosyalleşme ajanı oldukları görülmektedir.

Tablo 2.37. Okul Türü* Kardeşlerinizin Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi

			KARDESLERİNİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ						
			COK FAZLA	FAZLA	NORMA L	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
OKUL TÜRÜ	CPL	Sayı	8	34	66	17	8	6	139
		OKUL TURU	5,8%	24,5%	47,5%	12,2%	5,8%	4,3%	100,0%
		KARDESLERİNİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	5,1%	16,7%	14,4%	12,1%	7,3%	7,4%	12,1%
	G. LİSE	Sayı	44	57	104	34	24	24	287
		OKUL TURU	15,3%	19,9%	36,2%	11,8%	8,4%	8,4%	100,0%
		KARDESLERİNİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	27,8%	27,9%	22,8%	24,1%	21,8%	29,6%	24,9%
	AL	Sayı	22	23	77	25	29	7	183
		OKUL TURU	12,0%	12,6%	42,1%	13,7%	15,8%	3,8%	100,0%
		KARDESLERİNİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	13,9%	11,3%	16,8%	17,7%	26,4%	8,6%	15,9%
	FL	Sayı	7	5	16	13	5	1	47
		OKUL TURU	14,9%	10,6%	34,0%	27,7%	10,6%	2,1%	100,0%
		KARDESLERİNİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	4,4%	2,5%	3,5%	9,2%	4,5%	1,2%	4,1%
	AOL	Sayı	7	6	38	13	15	1	80
		OKUL TURU	8,8%	7,5%	47,5%	16,3%	18,8%	1,3%	100,0%
		KARDESLERİNİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	4,4%	2,9%	8,3%	9,2%	13,6%	1,2%	7,0%
	SML	Sayı	6	17	37	11	11	6	88
		OKUL TURU	6,8%	19,3%	42,0%	12,5%	12,5%	6,8%	100,0%
		KARDESLERİNİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	3,8%	8,3%	8,1%	7,8%	10,0%	7,4%	7,6%
	EML	Sayı	21	13	21	8	5	6	74
		OKUL TURU	28,4%	17,6%	28,4%	10,8%	6,8%	8,1%	100,0%
		KARDESLERİNİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	13,3%	6,4%	4,6%	5,7%	4,5%	7,4%	6,4%
	KML	Sayı	10	19	33	9	1	7	79
		OKUL TURU	12,7%	24,1%	41,8%	11,4%	1,3%	8,9%	100,0%
		KARDESLERİNİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	6,3%	9,3%	7,2%	6,4%	,9%	8,6%	6,9%
	IHL	Sayı	20	20	50	5	8	14	117
		OKUL TURU	17,1%	17,1%	42,7%	4,3%	6,8%	12,0%	100,0%
		KARDESLERİNİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	12,7%	9,8%	10,9%	3,5%	7,3%	17,3%	10,2%
	GSL	Sayı	11	7	13	1	1	6	39
		OKUL TURU	28,2%	17,9%	33,3%	2,6%	2,6%	15,4%	100,0%
		KARDESLERİNİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	7,0%	3,4%	2,8%	,7%	,9%	7,4%	3,4%
	TML	Sayı	2	3	2	5	3	3	18
		OKUL TURU	11,1%	16,7%	11,1%	27,8%	16,7%	16,7%	100,0%
		KARDESLERİNİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	1,3%	1,5%	,4%	3,5%	2,7%	3,7%	1,6%
Toplam		Sayı	158	204	457	141	110	81	1151
		OKUL TURU	13,7%	17,7%	39,7%	12,3%	9,6%	7,0%	100,0%

 $\chi^2 = 129,927P = 0,000$

Deneklerin okudukları okul türü ile kardeşlerin dini bilgi ve tutumlarının oluşmasındaki etkisinin incelendiği bu tabloda yüksek bir anlamlı ilişki görülmektedir ($P=0,000$). Tablonun geneline bakıldığında dini sosyalleşme sürecinde bölgemizde kardeşlerin dini bilgi ve tutum geliştirme konusunda birbirleri üzerindeki etkisinin çok fazla olmadığı görülmektedir. Bu durumun okul türlerine aynı olduğu görülmektedir. Buna göre okul türlerine göre ankete katılan deneklerden %39,7'si kardeşlerinin etkisini “normal” olarak görmektedirler.

Tablo 2.38. Okul Türü* Dede ve Ninenizin Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi

			DEDE VE NİNEİNİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ						
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
OKUL TURU	CPL	Sayı	46	36	27	8	11	11	139
		OKUL TURU	33,1%	25,9%	19,4%	5,8%	7,9%	7,9%	100,0%
		DEDE VE NİNEİNİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	13,8%	15,5%	11,7%	10,5%	9,0%	7,0%	12,1%
	GENEL LİSE	Sayı	86	56	47	16	31	51	287
		OKUL TURU	30,0%	19,5%	16,4%	5,6%	10,8%	17,8%	100,0%
		DEDE VE NİNEİNİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	25,8%	24,0%	20,4%	21,1%	25,4%	32,5%	24,9%
	AL	Sayı	43	36	49	10	27	18	183
		OKUL TURU	23,5%	19,7%	26,8%	5,5%	14,8%	9,8%	100,0%
		DEDE VE NİNEİNİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	12,9%	15,5%	21,3%	13,2%	22,1%	11,5%	15,9%
	FL	Sayı	13	7	12	4	9	2	47
		OKUL TURU	27,7%	14,9%	25,5%	8,5%	19,1%	4,3%	100,0%
		DEDE VE NİNEİNİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	3,9%	3,0%	5,2%	5,3%	7,4%	1,3%	4,1%
	AOL	Sayı	14	13	20	14	11	8	80
		OKUL TURU	17,5%	16,3%	25,0%	17,5%	13,8%	10,0%	100,0%
		DEDE VE NİNEİNİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	4,2%	5,6%	8,7%	18,4%	9,0%	5,1%	7,0%
	SML	Sayı	17	15	19	9	12	16	88
		OKUL TURU	19,3%	17,0%	21,6%	10,2%	13,6%	18,2%	100,0%
		DEDE VE NİNEİNİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	5,1%	6,4%	8,3%	11,8%	9,8%	10,2%	7,6%
	EML	Sayı	28	12	11	4	8	11	74
		OKUL TURU	37,8%	16,2%	14,9%	5,4%	10,8%	14,9%	100,0%
		DEDE VE NİNEİNİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	8,4%	5,2%	4,8%	5,3%	6,6%	7,0%	6,4%
	KML	Sayı	23	23	15	3	1	14	79
		OKUL TURU	29,1%	29,1%	19,0%	3,8%	1,3%	17,7%	100,0%
		DEDE VE NİNEİNİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	6,9%	9,9%	6,5%	3,9%	,8%	8,9%	6,9%

Tablo 2.38. (Devamı)

	IHL	Sayı	42	26	19	6	9	15	117
		OKUL TURU	35,9%	22,2%	16,2%	5,1%	7,7%	12,8%	100,0%
		DEDE VE NINENİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	12,6%	11,2%	8,3%	7,9%	7,4%	9,6%	10,2%
	GSL	Sayı	16	6	7	1	1	8	39
		OKUL TURU	41,0%	15,4%	17,9%	2,6%	2,6%	20,5%	100,0%
		DEDE VE NINENİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	4,8%	2,6%	3,0%	1,3%	,8%	5,1%	3,4%
	TML	Sayı	5	3	4	1	2	3	18
		OKUL TURU	27,8%	16,7%	22,2%	5,6%	11,1%	16,7%	100,0%
		DEDE VE NINENİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	1,5%	1,3%	1,7%	1,3%	1,6%	1,9%	1,6%
	Toplam	Sayı	333	233	230	76	122	157	1151
		OKUL TURU	28,9%	20,2%	20,0%	6,6%	10,6%	13,6%	100,0%

$$X^2 = 88,586 P=0,001$$

Deneklerin okudukları okul türü ile dede ve ninenin dini bilgi ve tutumlarının oluşmasındaki etkisinin incelendiği bu tabloda yüksek bir anlamlı ilişki görülmektedir ($P=0,001$). Ankete katılan deneklerin dede ve ninelerinin denekler üzerinde dini bilgi ve tutum geliştirme konusunda tüm okul türlerinde en yüksek oran %28,9 ile “çok fazla” olduğu görülmektedir. Bu durum bize aile bireylerinin kişiler üzerindeki etki düzeylerinin evde yaşayan bireylerin yaşlarına göre orantılı olarak değiştiğini göstermektedir. Aile içerisindeki bireyin yaşı ve yakınlık derecesi arttıkça kişiyi etkileme düzeyi de artmaktadır. Tablodan çıkarılan diğer bir sonuç da bölgemizde geniş aile kavramının hala etkili olduğudur.

Tablo 2.39. Okul Türü* Yakın Akrabalarınızın Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi

			YAKIN AKRABALARINIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ						
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
OKUL TURU	CPL	Sayı	17	35	52	10	18	7	139
		OKUL TURU	12,2%	25,2%	37,4%	7,2%	12,9%	5,0%	100,0%
		YAKIN AKRABALARINIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	9,7%	15,2%	14,8%	7,8%	10,2%	8,0%	12,1%
	G.LİSE	Sayı	54	55	93	23	39	23	287
		OKUL TURU	18,8%	19,2%	32,4%	8,0%	13,6%	8,0%	100,0%
		YAKIN AKRABALARINIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	30,9%	23,8%	26,5%	17,8%	22,2%	26,1%	25,0%
	AL	Sayı	24	33	52	28	35	10	182
		OKUL TURU	13,2%	18,1%	28,6%	15,4%	19,2%	5,5%	100,0%
		YAKIN AKRABALARINIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	13,7%	14,3%	14,8%	21,7%	19,9%	11,4%	15,8%
	FL	Sayı	4	5	18	11	9	0	47
		OKUL TURU	8,5%	10,6%	38,3%	23,4%	19,1%	,0%	100,0%
		YAKIN AKRABALARINIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	2,3%	2,2%	5,1%	8,5%	5,1%	,0%	4,1%
	AOL	Sayı	3	10	24	16	23	4	80
		OKUL TURU	3,8%	12,5%	30,0%	20,0%	28,8%	5,0%	100,0%
		YAKIN AKRABALARINIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	1,7%	4,3%	6,8%	12,4%	13,1%	4,5%	7,0%
	SML	Sayı	8	15	27	12	17	9	88
		OKUL TURU	9,1%	17,0%	30,7%	13,6%	19,3%	10,2%	100,0%
		YAKIN AKRABALARINIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	4,6%	6,5%	7,7%	9,3%	9,7%	10,2%	7,7%
	EML	Sayı	21	14	18	5	9	7	74
		OKUL TURU	28,4%	18,9%	24,3%	6,8%	12,2%	9,5%	100,0%
		YAKIN AKRABALARINIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	12,0%	6,1%	5,1%	3,9%	5,1%	8,0%	6,4%
	KML	Sayı	13	22	19	9	5	11	79
		OKUL TURU	16,5%	27,8%	24,1%	11,4%	6,3%	13,9%	100,0%
		YAKIN AKRABALARINIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	7,4%	9,5%	5,4%	7,0%	2,8%	12,5%	6,9%
	IHL	Sayı	21	25	36	8	19	8	117
		OKUL TURU	17,9%	21,4%	30,8%	6,8%	16,2%	6,8%	100,0%
		YAKIN AKRABALARINIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	12,0%	10,8%	10,3%	6,2%	10,8%	9,1%	10,2%
	GSL	Sayı	7	13	9	4	0	6	39
		OKUL TURU	17,9%	33,3%	23,1%	10,3%	,0%	15,4%	100,0%
		YAKIN AKRABALARINIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	4,0%	5,6%	2,6%	3,1%	,0%	6,8%	3,4%

Tablo 2.39. (Devamı)

	TML	Sayı	3	4	3	3	2	3	18
		OKUL TURU	16,7%	22,2%	16,7%	16,7%	11,1%	16,7%	100,0%
		YAKIN AKRABALARINIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	1,7%	1,7%	,9%	2,3%	1,1%	3,4%	1,6%
Toplam		Sayı	175	231	351	129	176	88	1150
		OKUL TURU	15,2%	20,1%	30,5%	11,2%	15,3%	7,7%	100,0%

$X^2 = 109,029$ $P=0,000$

Deneklerin okudukları okul türü ile yakın akrabasının dini bilgi ve tutumlarının oluşmasındaki etkisinin incelendiği bu tabloda anlamlı bir ilişki görülmektedir ($P=0,000$). Tüm okul türleri içerisinde yakın akrabasının çocuklar üzerindeki etkisinin genel manada fazla olmadığı görülmektedir. Deneklerin %30,5'i bu soruya “normal” cevabını vermişlerdir. Bu durum çocukların dini sosyalleşmesi konusunda yakın akrabasının ailenin diğer bireylerine göre etkili olmadığı görülmektedir.

Tablo 2.40. Okul Türü* Din Derslerinin Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi

			DİN DERSLERİNİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ							
				COK FAZLA	FAZLA	NORMA L	AZ	COK AZ	CEVA P YOK	Toplam
OKUL TURU	CPL	Sayı	24	41	43	21	7	3	139	
		OKUL TURU	17,3%	29,5%	30,9%	15,1%	5,0%	2,2%	100,0%	
		DİN DERSLERİNİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	10,9%	16,3%	11,4%	13,6%	6,9%	6,7%	12,1%	
	G.LİSE	Sayı	53	67	86	39	26	16	287	
		OKUL TURU	18,5%	23,3%	30,0%	13,6%	9,1%	5,6%	100,0%	
		DİN DERSLERİNİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	24,0%	26,6%	22,9%	25,3%	25,5%	35,6%	25,0%	
	AL	Sayı	31	34	57	28	27	6	183	
		OKUL TURU	16,9%	18,6%	31,1%	15,3%	14,8%	3,3%	100,0%	
		DİN DERSLERİNİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	14,0%	13,5%	15,2%	18,2%	26,5%	13,3%	15,9%	
	FL	Sayı	8	9	18	5	7	0	47	
		OKUL TURU	17,0%	19,1%	38,3%	10,6%	14,9%	,0%	100,0%	
		DİN DERSLERİNİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	3,6%	3,6%	4,8%	3,2%	6,9%	,0%	4,1%	
	AOL	Sayı	5	13	41	7	11	3	80	
		OKUL TURU	6,3%	16,3%	51,3%	8,8%	13,8%	3,8%	100,0%	
		DİN DERSLERİNİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	2,3%	5,2%	10,9%	4,5%	10,8%	6,7%	7,0%	
	SML	Sayı	19	17	36	8	4	4	88	
		OKUL TURU	21,6%	19,3%	40,9%	9,1%	4,5%	4,5%	100,0%	
		DİN DERSLERİNİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	8,6%	6,7%	9,6%	5,2%	3,9%	8,9%	7,7%	
	EML	Sayı	13	22	16	10	10	3	74	
		OKUL TURU	17,6%	29,7%	21,6%	13,5%	13,5%	4,1%	100,0%	
		DİN DERSLERİNİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	5,9%	8,7%	4,3%	6,5%	9,8%	6,7%	6,4%	
	KML	Sayı	11	14	32	15	4	3	79	
		OKUL TURU	13,9%	17,7%	40,5%	19,0%	5,1%	3,8%	100,0%	
		DİN DERSLERİNİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	5,0%	5,6%	8,5%	9,7%	3,9%	6,7%	6,9%	
	IHL	Sayı	46	29	25	10	3	3	116	
		OKUL TURU	39,7%	25,0%	21,6%	8,6%	2,6%	2,6%	100,0%	
		DİN DERSLERİNİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	20,8%	11,5%	6,6%	6,5%	2,9%	6,7%	10,1%	
	GSL	Sayı	6	4	17	8	1	3	39	
		OKUL TURU	15,4%	10,3%	43,6%	20,5%	2,6%	7,7%	100,0%	
		DİN DERSLERİNİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	2,7%	1,6%	4,5%	5,2%	1,0%	6,7%	3,4%	
	TML	Sayı	5	2	5	3	2	1	18	
		OKUL TURU	27,8%	11,1%	27,8%	16,7%	11,1%	5,6%	100,0%	
		DİN DERSLERİNİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	2,3%	,8%	1,3%	1,9%	2,0%	2,2%	1,6%	
Toplam		Sayı	221	252	376	154	102	45	1150	
		OKUL TURU	19,2%	21,9%	32,7%	13,4%	8,9%	3,9%	100,0%	

$$X^2 = 112,355 \quad P = 0,000$$

Deneklerin okudukları okul türü ile din derslerinin dini bilgi ve tutumlarının oluşmasındaki etkisinin incelendiği bu tabloda yüksek bir anlamlı ilişki görülmektedir($P=0,000$). Bu tabloda okullarda okutulan müfredatın etkisi bariz olarak görülmektedir. İmam Hatip Lisesi'nde okutulan din ağırlıklı müfredatın etkisiyle bu okulda okuyan öğrencilerin %39,7'si bu soruya “çok fazla” cevabı verdiği

görülmektedir. Dolayısıyla bu okullarda okuyan çocuklarda dini sosyalleşme süreci diğer okul türlerindeki öğrencilere göre daha fazladır. Fen ağırlıklı derslerin görüldüğü Fen Lisesinde bu soruya %38,3 ile “normal” cevabı verilmiştir. Din derslerinin okul türlerine göre sayısının değişmesi çocukların din derslerinden elde ettiği verimliliği değiştirmektedir. Tüm denekler içerisinde deneklerin %32,7’si bu soruya “normal” cevabı vermiştir. Bu da bir kaç okul türü dışında din derslerinin kişilerin sosyalleşmeleri konusunda pek de etkili olmadığını göstermektedir.

“Okuldaki Din Kültürü dersleri yetersiz kalmakla beraber birçok eksik de bulunmakta. Örneğin, temel adının “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi” olmasına rağmen yalnızca “din” üzerine bir eğitim verilmekte. Bununla beraber okulda görülen iki saatlik Din Kültürü, bizim dinimizin ayrıntılarını, güzelliklerini, mucizelerini anlamak için yeterli değil.”(Yeliz Esmahan, Y:15, Mart 2015)

Tablo 2.41. Okul Türü* Dini Grup Tarikat ve Cemaatlerin Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarının Oluşmasında Etkisi

DİNİ GRUP TARIKAT VE CEMAATLERİN ŞUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARININ OLUŞMASINDA ETKİSİ								
		COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
OKUL TURU	CPL Sayı	6	28	48	21	26	10	139
	OKUL TURU	4,3%	20,1%	34,5%	15,1%	18,7%	7,2%	100,0%
	DİNİ GRUP TARIKAT VE CEMAATLERİN ŞUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARININ OLUŞMASINDA ETKİSİ	4,6%	16,4%	21,1%	11,0%	8,7%	7,6%	12,1%
	G. LİSE Sayı	35	55	48	53	59	37	287
	OKUL TURU	12,2%	19,2%	16,7%	18,5%	20,6%	12,9%	100,0%
	DİNİ GRUP TARIKAT VE CEMAATLERİN ŞUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARININ OLUŞMASINDA ETKİSİ	26,7%	32,2%	21,1%	27,7%	19,8%	28,0%	24,9%
	AL Sayı	19	22	35	36	63	8	183
	OKUL TURU	10,4%	12,0%	19,1%	19,7%	34,4%	4,4%	100,0%
	DİNİ GRUP TARIKAT VE CEMAATLERİN ŞUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARININ OLUŞMASINDA ETKİSİ	14,5%	12,9%	15,4%	18,8%	21,1%	6,1%	15,9%
	FL Sayı	4	4	4	6	28	1	47
	OKUL TURU	8,5%	8,5%	8,5%	12,8%	59,6%	2,1%	100,0%
	DİNİ GRUP TARIKAT VE CEMAATLERİN ŞUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARININ OLUŞMASINDA ETKİSİ	3,1%	2,3%	1,8%	3,1%	9,4%	,8%	4,1%
	AOL Sayı	4	9	10	11	40	6	80
	OKUL TURU	5,0%	11,3%	12,5%	13,8%	50,0%	7,5%	100,0%
	DİNİ GRUP TARIKAT VE CEMAATLERİN ŞUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARININ OLUŞMASINDA ETKİSİ	3,1%	5,3%	4,4%	5,8%	13,4%	4,5%	7,0%
	SML Sayı	6	9	10	15	32	16	88
	OKUL TURU	6,8%	10,2%	11,4%	17,0%	36,4%	18,2%	100,0%
	DİNİ GRUP TARIKAT VE CEMAATLERİN ŞUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARININ OLUŞMASINDA ETKİSİ	4,6%	5,3%	4,4%	7,9%	10,7%	12,1%	7,6%
	EML Sayı	14	14	14	7	18	7	74
	OKUL TURU	18,9%	18,9%	18,9%	9,5%	24,3%	9,5%	100,0%
	DİNİ GRUP TARIKAT VE CEMAATLERİN ŞUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARININ OLUŞMASINDA ETKİSİ	10,7%	8,2%	6,1%	3,7%	6,0%	5,3%	6,4%
	KML Sayı	9	12	21	17	7	13	79
	OKUL TURU	11,4%	15,2%	26,6%	21,5%	8,9%	16,5%	100,0%
	DİNİ GRUP TARIKAT VE CEMAATLERİN ŞUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARININ OLUŞMASINDA ETKİSİ	6,9%	7,0%	9,2%	8,9%	2,3%	9,8%	6,9%
	IHL Sayı	28	7	25	13	21	23	117
	OKUL TURU	23,9%	6,0%	21,4%	11,1%	17,9%	19,7%	100,0%
	DİNİ GRUP TARIKAT VE CEMAATLERİN ŞUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARININ OLUŞMASINDA ETKİSİ	21,4%	4,1%	11,0%	6,8%	7,0%	17,4%	10,2%
	GSL Sayı	2	7	7	11	3	9	39
	OKUL TURU	5,1%	17,9%	17,9%	28,2%	7,7%	23,1%	100,0%
	DİNİ GRUP TARIKAT VE CEMAATLERİN ŞUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARININ OLUŞMASINDA ETKİSİ	1,5%	4,1%	3,1%	5,8%	1,0%	6,8%	3,4%
	TML Sayı	4	4	6	1	1	2	18
	OKUL TURU	22,2%	22,2%	33,3%	5,6%	5,6%	11,1%	100,0%
	DİNİ GRUP TARIKAT VE CEMAATLERİN ŞUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARININ OLUŞMASINDA ETKİSİ	3,1%	2,3%	2,6%	,5%	,3%	1,5%	1,6%
	Toplam Sayı	131	171	228	191	298	132	1151
	OKUL TURU	11,4%	14,9%	19,8%	16,6%	25,9%	11,5%	100,0%

 $\chi^2 = 119,383$ P=0,000

Deneklerin okudukları okul türü ile dini grup, tarikat ve cemaatlerin dini bilgi ve tutumlarının oluşmasındaki etkisinin incelendiği bu tabloda yüksek bir anlamlı ilişki görülmektedir($P=0,000$). İmam Hatip Lisesi dışındaki tüm okul türlerinde okuyan öğrenciler dini grup, tarikat ve cemaatlerin dini tutumlarının gelişmesinde bu tip dini yapılanmaların pek de etkili olmadığını vurgulamışlardır. Belirtilen tabloda deneklerin %25,9'u bu soruya "çok az" cevabı vermişlerdir. İmam Hatip İlisesinde okuyan öğrencilerin %23,9'u bu soruya "çok fazla" cevabı vermişlerdir. Öğrencilerle yapılan birebir görüşmelerde öğrencilerin bu grupları kimi zaman faydalı görmekle beraber kimi zamanda zararlı gördükleri tespit edilmiştir. Özellikle bölgemizdeki siyasi atmosfer de bu tablodaki sonuçları etkilemektedir. Öyle ki, bölgede farklı siyasi gruplar arasında üstünlük mücadelesi çocukların cemaatlere karşı olan önyargılarını arttırmakta, bölgedeki her dini yapılanma çocuklarca aynı kefiye konulmaya çalışılmaktadır.

"Amacı sadece dini açıdan insanları yetiştirmekse ve dini yaymaksa destekler ve giderim. Ama günümüzde pek çok din örgütü ya da grubu diyeyim sadece bu niyetle değil o yüzden karşıyım." (Zekiye, Y:18, Mart 2015)

"Cemaat deyince aklıma İlk olarak Fettullah ve Nur cemaati gelir. İnsanların bir araya gelip din hakkında bir şeyler yapması ve konuşmasıdır. Cemaatçi deyince aklıma kötü şeyler gelir." (Remziye, Y:15, Mart 2015)

Tablo 2.42. Okul Türü * Resmi Dini Kurumların Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarının Oluşmasında Etkisi

		RESMİ DİNİ KURUMLARIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARININ OLUŞMASINDA ETKİSİ							
			COK FAZLA	FAZLA A	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
OKUL TURU	CPL	Sayı	33	31	41	20	7	7	139
		OKUL TURU	23,7%	22,3%	29,5%	14,4%	5,0%	5,0%	100,0%
		RESMİ DİNİ KURUMLARIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARININ OLUŞMASINDA ETKİSİ	11,4%	13,0%	14,1%	15,7%	6,3%	7,5%	12,1%
	G.LİSE	Sayı	63	64	77	28	28	27	287
		OKUL TURU	22,0%	22,3%	26,8%	9,8%	9,8%	9,4%	100,0%
		RESMİ DİNİ KURUMLARIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARININ OLUŞMASINDA ETKİSİ	21,7%	26,8%	26,5%	22,0%	25,2%	29,0%	24,9%
	AL	Sayı	47	34	48	18	28	8	183
		OKUL TURU	25,7%	18,6%	26,2%	9,8%	15,3%	4,4%	100,0%
		RESMİ DİNİ KURUMLARIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARININ OLUŞMASINDA ETKİSİ	16,2%	14,2%	16,5%	14,2%	25,2%	8,6%	15,9%
	FL	Sayı	9	14	10	6	6	2	47
		OKUL TURU	19,1%	29,8%	21,3%	12,8%	12,8%	4,3%	100,0%
		RESMİ DİNİ KURUMLARIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARININ OLUŞMASINDA ETKİSİ	3,1%	5,9%	3,4%	4,7%	5,4%	2,2%	4,1%
	AOL	Sayı	23	19	14	6	14	4	80
		OKUL TURU	28,8%	23,8%	17,5%	7,5%	17,5%	5,0%	100,0%
		RESMİ DİNİ KURUMLARIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARININ OLUŞMASINDA ETKİSİ	7,9%	7,9%	4,8%	4,7%	12,6%	4,3%	7,0%
	SML	Sayı	21	14	28	8	12	5	88
		OKUL TURU	23,9%	15,9%	31,8%	9,1%	13,6%	5,7%	100,0%
		RESMİ DİNİ KURUMLARIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARININ OLUŞMASINDA ETKİSİ	7,2%	5,9%	9,6%	6,3%	10,8%	5,4%	7,6%
	EML	Sayı	21	22	12	9	5	5	74
		OKUL TURU	28,4%	29,7%	16,2%	12,2%	6,8%	6,8%	100,0%
		RESMİ DİNİ KURUMLARIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARININ OLUŞMASINDA ETKİSİ	7,2%	9,2%	4,1%	7,1%	4,5%	5,4%	6,4%
	KML	Sayı	14	13	16	20	7	9	79
		OKUL TURU	17,7%	16,5%	20,3%	25,3%	8,9%	11,4%	100,0%
		RESMİ DİNİ KURUMLARIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARININ OLUŞMASINDA ETKİSİ	4,8%	5,4%	5,5%	15,7%	6,3%	9,7%	6,9%
	IHL	Sayı	46	19	28	6	3	15	117
		OKUL TURU	39,3%	16,2%	23,9%	5,1%	2,6%	12,8%	100,0%
		RESMİ DİNİ KURUMLARIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARININ OLUŞMASINDA ETKİSİ	15,9%	7,9%	9,6%	4,7%	2,7%	16,1%	10,2%
	GSL	Sayı	12	7	6	5	0	9	39
		OKUL TURU	30,8%	17,9%	15,4%	12,8%	,0%	23,1%	100,0%
		RESMİ DİNİ KURUMLARIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARININ OLUŞMASINDA ETKİSİ	4,1%	2,9%	2,1%	3,9%	,0%	9,7%	3,4%
	TML	Sayı	1	2	11	1	1	2	18
		OKUL TURU	5,6%	11,1%	61,1%	5,6%	5,6%	11,1%	100,0%
		RESMİ DİNİ KURUMLARIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARININ OLUŞMASINDA ETKİSİ	,3%	,8%	3,8%	,8%	,9%	2,2%	1,6%
Toplam		Sayı	290	239	291	127	111	93	1151
		OKUL TURU	25,2%	20,8%	25,3%	11,0%	9,6%	8,1%	100,0%

X² = 118,475 P=0,000

Deneklerin okudukları okul türü ile resmi dini kurumlarının dini bilgi ve tutumlarının oluşmasındaki etkisinin incelendiği bu tabloda yüksek bir anlamlı ilişki görülmektedir ($P=0,000$). İmam Hatip Lisesinde okuyan çocukların %39,3'ü bu soruya “çok fazla” cevabı vermişlerdir. Bunun dışında deneklerin genel oranına bakıldığında deneklerin toplamda %46'sı bu soruya “çok fazla” ve “fazla” cevabı vermişlerdir. Deneklerin resmi dini kurum derken neyi anladıkları tablomuzu analiz etmede bize yardımcı olacaktır. Öğrencilerle yapılan görüşmelerde öğrencilerin büyük bir kısmının resmi dini kurumdan anladıklarının cami olduğu görülmüştür. Camiler bireylerin dini sosyalleşmelerinde oldukça önemli bir yeri olan ve dini pratiklerini uygulama fırsatı buldukları aynı zamanda kolayca ulaşabildikleri en bilindik resmi dini kurumdur. Tablomuzdaki oranların yüksek çıkması cami olgusuyla anlaşılabilir. Bunun dışındaki resmi dini kurumların halka bir nebze uzak olması çocukların aklına cami seçeneğinin İlk önce gelmesine neden olmaktadır.

“Benim aklıma resmi dini kurum deyince İlk olarak cami gelir. Onun dışında resmi bir kurum var mıdır bilmiyorum.” (Yaşar, Y:14, Mart 2014)

“Bildiğim kadarıyla diyanet resmi bir kurum. Ama bence en etkilisi camidir. Ben şahsen cami dışında hiç başka resmi bir dini kuruma gitmedim.” (Mert, Y:16, Nisan 2014)

Tablo 2.43. Okul Türü* Oldu İse Hangi Yolla Oldu?

			OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU								
			KENDİ KENDİME	KURAN KURSUNDA	CAMI VEYA YAZ KURSUNDA	OZEL HOCADA	DİNİ SOHBET LERDE	DİĞER	CEVAP YOK	Toplam	
OKUL TURU	CPL	Sayı	32	50	22	6	16	7	6	139	
		OKUL TURU	23,0%	36,0%	15,8%	4,3%	11,5%	5,0%	4,3%	100,0%	
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	10,8%	18,1%	8,9%	18,8%	10,7%	8,9%	8,3%	12,1%	
	G.LİS E	Sayı	74	67	56	5	39	23	23	287	
		OKUL TURU	25,8%	23,3%	19,5%	1,7%	13,6%	8,0%	8,0%	100,0%	
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	25,1%	24,3%	22,6%	15,6%	26,2%	29,1%	31,9 %	24,9%	
	AL	Sayı	52	30	46	3	30	10	12	183	
		OKUL TURU	28,4%	16,4%	25,1%	1,6%	16,4%	5,5%	6,6%	100,0%	
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	17,6%	10,9%	18,5%	9,4%	20,1%	12,7%	16,7 %	15,9%	
	FL	Sayı	12	8	16	0	4	5	2	47	
		OKUL TURU	25,5%	17,0%	34,0%	,0%	8,5%	10,6%	4,3%	100,0%	
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	4,1%	2,9%	6,5%	,0%	2,7%	6,3%	2,8%	4,1%	
	AOL	Sayı	27	16	20	4	7	5	1	80	
		OKUL TURU	33,8%	20,0%	25,0%	5,0%	8,8%	6,3%	1,3%	100,0%	
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	9,2%	5,8%	8,1%	12,5%	4,7%	6,3%	1,4%	7,0%	
	SML	Sayı	18	28	13	3	10	7	9	88	
		OKUL TURU	20,5%	31,8%	14,8%	3,4%	11,4%	8,0%	10,2 %	100,0%	
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	6,1%	10,1%	5,2%	9,4%	6,7%	8,9%	12,5 %	7,6%	
	EML	Sayı	15	22	16	1	8	8	4	74	
		OKUL TURU	20,3%	29,7%	21,6%	1,4%	10,8%	10,8%	5,4%	100,0%	
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	5,1%	8,0%	6,5%	3,1%	5,4%	10,1%	5,6%	6,4%	
	KML	Sayı	29	16	10	7	10	3	4	79	
		OKUL TURU	36,7%	20,3%	12,7%	8,9%	12,7%	3,8%	5,1%	100,0%	
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	9,8%	5,8%	4,0%	21,9%	6,7%	3,8%	5,6%	6,9%	
	IHL	Sayı	20	27	39	3	15	10	3	117	
		OKUL TURU	17,1%	23,1%	33,3%	2,6%	12,8%	8,5%	2,6%	100,0%	
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	6,8%	9,8%	15,7%	9,4%	10,1%	12,7%	4,2%	10,2%	
	GSL	Sayı	13	11	8	0	2	1	4	39	
		OKUL TURU	33,3%	28,2%	20,5%	,0%	5,1%	2,6%	10,3 %	100,0%	
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	4,4%	4,0%	3,2%	,0%	1,3%	1,3%	5,6%	3,4%	
	TML	Sayı	3	1	2	0	8	0	4	18	
		OKUL TURU	16,7%	5,6%	11,1%	,0%	44,4%	,0%	22,2 %	100,0%	
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	1,0%	,4%	,8%	,0%	5,4%	,0%	5,6%	1,6%	
	Toplam		Sayı	295	276	248	32	149	79	72	1151
			OKUL TURU	25,6%	24,0%	21,5%	2,8%	12,9%	6,9%	6,3%	100,0%

X² = 121,152 P=0,000

Okul dışında dini bir konuda bilgi edinme gayretinin sorulduğu bu bölümde okul türü ile bilgi edinme gayretinin hangi yolla olduğu arasında yüksek bir anlamlı ilişki meydana gelmiştir ($P=0,000$). Okul türlerine bakıldığında tüm okul türlerinde okuyan öğrencilerin %25,6 oranında bu tür öğrenme çabalarını kendi kendilerine hallettikleri görülmektedir. Bunun dışında en yüksek ikinci oranın %24 ile “Kuran kursu” olduğu görülmektedir. Özellikle yaz aylarında cami bünyelerinde açılan Kuran kursları öğrencilerin okul dışında dini bilgi ve beceri kazanabildikleri bir yerdir. Bu da onların ev dışında dini anlamda sosyalleştikleri bir yerdir. Bölgemizde bu tür kurslara genellikle İlkokul düzeyindeki çocukları katılım sağlamaktadır. Lise düzeyindeki öğrencilerin dini bilgileri kendi kendilerine öğrenme çabalarının yüksek çıkması bu durumla açıklanabilir.

Tablo 2.44. Okul Türü* Dini Gruplar Hakkındaki Size Göre En Uygun İfade Hangisidir?

		DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GÖRE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.					
			DİNİN DOĞRU ANALASILMASINI ENGELLİYORLAR FAALİYETLERİNE ENGEL OLUNMALIDIR	DİNİN DAHA İYİ ANLASILMASINA VE YASANMASINA YARDIMCI OLUYORLAR	BASKA	CEVAP YOK	Toplam
OKUL TURU	CPL	Sayı	32	97	7	3	139
		OKUL TURU	23,0%	69,8%	5,0%	2,2%	100,0%
		DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GÖRE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.	11,1%	14,4%	5,7%	4,3%	12,1%
	G.LİSE	Sayı	54	191	25	17	287
		OKUL TURU	18,8%	66,6%	8,7%	5,9%	100,0%
		DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GÖRE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.	18,8%	28,4%	20,5%	24,3%	24,9%
	AL	Sayı	55	93	29	6	183
		OKUL TURU	30,1%	50,8%	15,8%	3,3%	100,0%
		DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GÖRE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.	19,2%	13,8%	23,8%	8,6%	15,9%
	FL	Sayı	14	14	17	2	47
		OKUL TURU	29,8%	29,8%	36,2%	4,3%	100,0%
		DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GÖRE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.	4,9%	2,1%	13,9%	2,9%	4,1%
	AOL	Sayı	36	27	14	3	80
		OKUL TURU	45,0%	33,8%	17,5%	3,8%	100,0%
		DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GÖRE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.	12,5%	4,0%	11,5%	4,3%	7,0%
	SML	Sayı	23	42	14	9	88
		OKUL TURU	26,1%	47,7%	15,9%	10,2%	100,0%
		DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GÖRE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.	8,0%	6,3%	11,5%	12,9%	7,6%
	EML	Sayı	20	45	3	6	74
		OKUL TURU	27,0%	60,8%	4,1%	8,1%	100,0%
		DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GÖRE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.	7,0%	6,7%	2,5%	8,6%	6,4%
	KML	Sayı	21	51	2	5	79
		OKUL TURU	26,6%	64,6%	2,5%	6,3%	100,0%
		DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GÖRE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.	7,3%	7,6%	1,6%	7,1%	6,9%
	IHL	Sayı	27	74	11	5	117
		OKUL TURU	23,1%	63,2%	9,4%	4,3%	100,0%
		DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GÖRE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.	9,4%	11,0%	9,0%	7,1%	10,2%
	GSL	Sayı	4	26	0	9	39
		OKUL TURU	10,3%	66,7%	,0%	23,1%	100,0%
		DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GÖRE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.	1,4%	3,9%	,0%	12,9%	3,4%
	TML	Sayı	1	12	0	5	18
		OKUL TURU	5,6%	66,7%	,0%	27,8%	100,0%
		DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GÖRE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.	,3%	1,8%	,0%	7,1%	1,6%
Toplam		Sayı	287	672	122	70	1151
		OKUL TURU	24,9%	58,4%	10,6%	6,1%	100,0%

 $X^2 = 154,513P=0,000$

Okul türü ile dini gruplar Hakkındaki en uygun İfadenin incelendiği bu bölümde yüksek derecede anlamlı bir ilişki ortaya çıkmıştır($P=0,000$). Anadolu öğretmen Lisesi dışındaki tüm okullar bu tür grupların varlığını olumlu bulmaktadır. Öğretmen Lisesindeki öğrencilerin %45'i bu soruya “dinin doğru anlaşılmasını engelliyorlar faaliyetlerine engel olunmalıdır” cevabını vermişlerdir. Diğer taraftan tüm deneklerin %58,4'ü “dinin daha iyi anlaşılmasına ve yaşanmasına yardımcı oluyorlar” şikkını işaretlemişlerdir. Daha önceki tablolarda bu tür grupların kişilerin dini tutum ve bilgilerinin geliştirilmesinde etkili olmadığı sonucu çıkmıştı. Buna karşın bu tabloda dini yapılanmaların insanlara dini açıklamada ve yorumlamada yol gösterdiği anlaşılmaktadır. Çocukların genelinde yapılan görüşmeler sonucunda eğer bu gruplar salt dini öğretilerle uğraşıyorlarsa, farklı amaçlar taşımıyorlarsa faydalıdırlar algısı ortaya çıkmıştır.

“Dini gruplar olmalı kesinlikle çünkü herkes kendi görüşünü geliştirmek ister bu yüzden farz bu gruplar. Ama bazılarının amacı değişiyor bu da insanı dini gruplardan/cemaatlerden soğutuyor.”(Çiğdem, Y:18, Mart 2014)

Tablo 2.45. Okul Türü * Temel Dini Bilgiler Öğrenmek Amacıyla Diyanet Tarafından Hazırlanan ve Katıldığınız Etkinlikler

		TEMEL DİNİ BİLGİLER ÖĞRENMEK AMACIYLA DIYANET TARAFINDAN HAZIRLANAN VE KATILDIGINIZ ETKİNLİKLER						
			DUZENLİ OLARAK KATILDIM/KATILIR İM	ZAMANIM OLDUKÇA KATILDIM/KATILIR İM	KATILMAYI DUSUNMEDİM /DUSUNMEM	BASK A	CEVAP YOK	Toplam
OKUL TÜRÜ	CPL	Sayı	5	72	38	20	4	139
		OKUL TURU	3,6%	51,8%	27,3%	14,4%	2,9%	100,0%
		TEMEL DİNİ BİLGİLER ÖĞRENMEK AMACIYLA DIYANET TARAFINDAN HAZIRLANAN VE KATILDIGINIZ ETKİNLİKLER	5,0%	13,3%	12,9%	12,3%	7,3%	12,1%
	G. LİSE	Sayı	33	150	54	40	10	287
		OKUL TURU	11,5%	52,3%	18,8%	13,9%	3,5%	100,0%
		TEMEL DİNİ BİLGİLER ÖĞRENMEK AMACIYLA DIYANET TARAFINDAN HAZIRLANAN VE KATILDIGINIZ ETKİNLİKLER	33,0%	27,8%	18,4%	24,7%	18,2%	24,9%
	AL	Sayı	15	79	57	28	4	183
		OKUL TURU	8,2%	43,2%	31,1%	15,3%	2,2%	100,0%
		TEMEL DİNİ BİLGİLER ÖĞRENMEK AMACIYLA DIYANET TARAFINDAN HAZIRLANAN VE KATILDIGINIZ ETKİNLİKLER	15,0%	14,6%	19,4%	17,3%	7,3%	15,9%
	FL	Sayı	1	19	21	5	1	47
		OKUL TURU	2,1%	40,4%	44,7%	10,6%	2,1%	100,0%
		TEMEL DİNİ BİLGİLER ÖĞRENMEK AMACIYLA DIYANET TARAFINDAN HAZIRLANAN VE KATILDIGINIZ ETKİNLİKLER	1,0%	3,5%	7,1%	3,1%	1,8%	4,1%
	AOL	Sayı	5	26	33	15	1	80
		OKUL TURU	6,3%	32,5%	41,3%	18,8%	1,3%	100,0%
		TEMEL DİNİ BİLGİLER ÖĞRENMEK AMACIYLA DIYANET TARAFINDAN HAZIRLANAN VE KATILDIGINIZ ETKİNLİKLER	5,0%	4,8%	11,2%	9,3%	1,8%	7,0%
	SML	Sayı	3	44	21	18	2	88
		OKUL TURU	3,4%	50,0%	23,9%	20,5%	2,3%	100,0%
		TEMEL DİNİ BİLGİLER ÖĞRENMEK AMACIYLA DIYANET TARAFINDAN HAZIRLANAN VE KATILDIGINIZ ETKİNLİKLER	3,0%	8,1%	7,1%	11,1%	3,6%	7,6%
	EML	Sayı	12	33	13	10	6	74
		OKUL TURU	16,2%	44,6%	17,6%	13,5%	8,1%	100,0%
		TEMEL DİNİ BİLGİLER ÖĞRENMEK AMACIYLA DIYANET TARAFINDAN HAZIRLANAN VE KATILDIGINIZ ETKİNLİKLER	12,0%	6,1%	4,4%	6,2%	10,9%	6,4%
	KML	Sayı	7	22	35	10	5	79
		OKUL TURU	8,9%	27,8%	44,3%	12,7%	6,3%	100,0%
		TEMEL DİNİ BİLGİLER ÖĞRENMEK AMACIYLA DIYANET TARAFINDAN HAZIRLANAN VE KATILDIGINIZ ETKİNLİKLER	7,0%	4,1%	11,9%	6,2%	9,1%	6,9%
	IHL	Sayı	14	70	16	12	5	117
		OKUL TURU	12,0%	59,8%	13,7%	10,3%	4,3%	100,0%
		TEMEL DİNİ BİLGİLER ÖĞRENMEK AMACIYLA DIYANET TARAFINDAN HAZIRLANAN VE KATILDIGINIZ ETKİNLİKLER	14,0%	13,0%	5,4%	7,4%	9,1%	10,2%
	GSL	Sayı	4	15	4	3	13	39
		OKUL TURU	10,3%	38,5%	10,3%	7,7%	33,3%	100,0%
		TEMEL DİNİ BİLGİLER ÖĞRENMEK AMACIYLA DIYANET TARAFINDAN HAZIRLANAN VE KATILDIGINIZ ETKİNLİKLER	4,0%	2,8%	1,4%	1,9%	23,6%	3,4%
	TML	Sayı	1	10	2	1	4	18
		OKUL TURU	5,6%	55,6%	11,1%	5,6%	22,2%	100,0%
		TEMEL DİNİ BİLGİLER ÖĞRENMEK AMACIYLA DIYANET TARAFINDAN HAZIRLANAN VE KATILDIGINIZ ETKİNLİKLER	1,0%	1,9%	,7%	,6%	7,3%	1,6%
Toplam		Sayı	100	540	294	162	55	1151
		OKUL TURU	8,7%	46,9%	25,5%	14,1%	4,8%	100%

X² = 180,318 P= 0,000

Okul türü ile temel dini bilgileri öğrenmek amacıyla Diyanet tarafından hazırlanan ve katılım sağlanan etkinliklerin incelendiği bu tabloda değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki ortaya çıkmıştır($P=0,000$). Buna göre tüm denekler içerisinde en yüksek oran %46,9 ile “zamanım oldukça katıldım/katılıyorum” şikkına ait olmuştur. Aile ve okul dışında çocukların dini sosyalleşmelerinin gerçekleştiği diğer kurumların başında Kuran kursları gelmektedir. Yine deneklerle yapılan görüşmeler sonucunda Diyanet’in hazırladığı etkinliklerden deneklerin anladıklarının Kuran kurslarındaki etkinlikler olduğu sonucu çıkmıştır.

“ Biz küçükken Diyanet’in hazırladığı etkinlik olarak camiye kursa giderdik. Orada imam bize bazı dini konularda bilgi verirdi. Şimdi pek gittiğim söylenemez ama.”
(Tahsin, Y:14, Mart 2014)

Tablo 2.46. Okul Türü * Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Okul Arkadaşlarınızın Etkisi

		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA OKUL ARKADASLARIMIN ETKİSİ							
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
OKUL TURU	CPL	Sayı	11	24	57	31	14	2	139
		OKUL TURU	7,9%	17,3%	41,0%	22,3%	10,1%	1,4%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA OKUL ARKADASLARIMIN ETKİSİ	12,0%	14,6%	13,1%	13,3%	8,6%	3,1%	12,1%
	G.LİSE	Sayı	27	51	94	60	39	16	287
		OKUL TURU	9,4%	17,8%	32,8%	20,9%	13,6%	5,6%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA OKUL ARKADASLARIMIN ETKİSİ	29,3%	31,1%	21,6%	25,8%	24,1%	24,6%	24,9%
	AL	Sayı	6	16	74	41	42	4	183
		OKUL TURU	3,3%	8,7%	40,4%	22,4%	23,0%	2,2%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA OKUL ARKADASLARIMIN ETKİSİ	6,5%	9,8%	17,0%	17,6%	25,9%	6,2%	15,9%
	FL	Sayı	6	6	16	13	6	0	47
		OKUL TURU	12,8%	12,8%	34,0%	27,7%	12,8%	,0%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA OKUL ARKADASLARIMIN ETKİSİ	6,5%	3,7%	3,7%	5,6%	3,7%	,0%	4,1%
	AOL	Sayı	3	6	35	20	16	0	80
		OKUL TURU	3,8%	7,5%	43,8%	25,0%	20,0%	,0%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA OKUL ARKADASLARIMIN ETKİSİ	3,3%	3,7%	8,0%	8,6%	9,9%	,0%	7,0%
	SML	Sayı	6	11	35	22	11	3	88
		OKUL TURU	6,8%	12,5%	39,8%	25,0%	12,5%	3,4%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA OKUL ARKADASLARIMIN ETKİSİ	6,5%	6,7%	8,0%	9,4%	6,8%	4,6%	7,6%
	EML	Sayı	8	10	24	11	10	11	74
		OKUL TURU	10,8%	13,5%	32,4%	14,9%	13,5%	14,9%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA OKUL ARKADASLARIMIN ETKİSİ	8,7%	6,1%	5,5%	4,7%	6,2%	16,9%	6,4%
	KML	Sayı	4	11	31	17	8	8	79
		OKUL TURU	5,1%	13,9%	39,2%	21,5%	10,1%	10,1%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA OKUL ARKADASLARIMIN ETKİSİ	4,3%	6,7%	7,1%	7,3%	4,9%	12,3%	6,9%
	IHL	Sayı	18	20	49	10	11	9	117
		OKUL TURU	15,4%	17,1%	41,9%	8,5%	9,4%	7,7%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA OKUL ARKADASLARIMIN ETKİSİ	19,6%	12,2%	11,3%	4,3%	6,8%	13,8%	10,2%
	GSL	Sayı	3	6	14	4	4	8	39
		OKUL TURU	7,7%	15,4%	35,9%	10,3%	10,3%	20,5%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA OKUL ARKADASLARIMIN ETKİSİ	3,3%	3,7%	3,2%	1,7%	2,5%	12,3%	3,4%
	TML	Sayı	0	3	6	4	1	4	18
		OKUL TURU	,0%	16,7%	33,3%	22,2%	5,6%	22,2%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA OKUL ARKADASLARIMIN ETKİSİ	,0%	1,8%	1,4%	1,7%	,6%	6,2%	1,6%
Toplam		Sayı	92	164	435	233	162	65	1151
		OKUL TURU	8,0%	14,2%	37,8%	20,2%	14,1%	5,6%	100,0%

X² = 124,008 P=0,000

Deneklerin okudukları okul türü ile arkadaşlarının dini bilgi ve tutumlarının oluşmasındaki etkisinin incelendiği bu tabloda yüksek bir anlamlı ilişki görülmektedir($P=0,000$). Tüm denekler arasında ankete katılan öğrencilerin %37,8'i bu soruya "normal" cevabını verirken, %20,2'si de "az" cevabını vermiştir. Ankete katılan yaş grubundaki öğrenciler üzerinde akran etkisi bu dönemde oldukça belirgindir. Akranlarının etkisiyle kişiler, birçok açıdan birbirlerini rahatça etkileyebilmektedir. Bu durumda kimi zaman kişiler olumlu etkilenirken kimi zaman da olumsuz etkilenebilirler. Dini konularda da bu durum geçerli olabilir. Fakat genel olarak öğrencilerden elde edilen izlenim doğrultusunda genç bireylerin yaşça kendilerinden büyük olanlardan daha fazla etkilendikleridir.

"Arkadaşlarım arasında dinle ilgilenenler var fakat nedense din gibi hassas bir konuda din adamlarına ve okuldaki hocalarıma danışmak bana daha doğru geliyor." (Adnan, kY:15, Mart 2014)

Tablo 2.47. Okul Türü * Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Mahalle ve İs Arkadaşlarının Etkisi

		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA MAHALLE VE İS ARKADASLARININ ETKİSİ								
			COK FAZLA	FAZLA A	NORMA L	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	COK FAZLA	
OKUL TURU	CPL	Sayı	4	30	55	30	15	5	139	
		OKUL TURU	2,9%	21,6%	39,6%	21,6%	10,8%	3,6%	100,0%	
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA MAHALLE VE İS ARKADASLARININ ETKİSİ	7,3%	19,7%	14,7%	11,7%	7,0%	5,2%	12,1%	
	G.LİS E	Sayı	19	52	91	55	42	28	287	
		OKUL TURU	6,6%	18,1%	31,7%	19,2%	14,6%	9,8%	100,0%	
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA MAHALLE VE İS ARKADASLARININ ETKİSİ	34,5%	34,2%	24,3%	21,4%	19,6%	28,9%	25,0%	
	AL	Sayı	4	16	46	57	53	7	183	
		OKUL TURU	2,2%	8,7%	25,1%	31,1%	29,0%	3,8%	100,0%	
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA MAHALLE VE İS ARKADASLARININ ETKİSİ	7,3%	10,5%	12,3%	22,2%	24,8%	7,2%	15,9%	
	FL	Sayı	1	8	13	14	10	1	47	
		OKUL TURU	2,1%	17,0%	27,7%	29,8%	21,3%	2,1%	100,0%	
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA MAHALLE VE İS ARKADASLARININ ETKİSİ	1,8%	5,3%	3,5%	5,4%	4,7%	1,0%	4,1%	
	AOL	Sayı	1	7	24	20	25	3	80	
		OKUL TURU	1,3%	8,8%	30,0%	25,0%	31,3%	3,8%	100,0%	
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA MAHALLE VE İS ARKADASLARININ ETKİSİ	1,8%	4,6%	6,4%	7,8%	11,7%	3,1%	7,0%	
	SML	Sayı	3	5	31	21	23	5	88	
		OKUL TURU	3,4%	5,7%	35,2%	23,9%	26,1%	5,7%	100,0%	
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA MAHALLE VE İS ARKADASLARININ ETKİSİ	5,5%	3,3%	8,3%	8,2%	10,7%	5,2%	7,7%	
	EML	Sayı	8	14	24	8	12	8	74	
		OKUL TURU	10,8%	18,9%	32,4%	10,8%	16,2%	10,8%	100,0%	
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA MAHALLE VE İS ARKADASLARININ ETKİSİ	14,5%	9,2%	6,4%	3,1%	5,6%	8,2%	6,4%	
	KML	Sayı	4	5	34	18	5	13	79	
		OKUL TURU	5,1%	6,3%	43,0%	22,8%	6,3%	16,5%	100,0%	
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA MAHALLE VE İS ARKADASLARININ ETKİSİ	7,3%	3,3%	9,1%	7,0%	2,3%	13,4%	6,9%	
	IHL	Sayı	8	9	35	27	24	13	116	
		OKUL TURU	6,9%	7,8%	30,2%	23,3%	20,7%	11,2%	100,0%	
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA MAHALLE VE İS ARKADASLARININ ETKİSİ	14,5%	5,9%	9,3%	10,5%	11,2%	13,4%	10,1%	
	GSL	Sayı	3	5	16	3	2	10	39	
		OKUL TURU	7,7%	12,8%	41,0%	7,7%	5,1%	25,6%	100,0%	
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA MAHALLE VE İS ARKADASLARININ ETKİSİ	5,5%	3,3%	4,3%	1,2%	,9%	10,3%	3,4%	
	TML	Sayı	0	1	6	4	3	4	18	
		OKUL TURU	,0%	5,6%	33,3%	22,2%	16,7%	22,2%	100,0%	
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA MAHALLE VE İS ARKADASLARININ ETKİSİ	,0%	,7%	1,6%	1,6%	1,4%	4,1%	1,6%	
	Toplam		Sayı	55	152	375	257	214	97	1150
			OKUL TURU	4,8%	13,2%	32,6%	22,3%	18,6%	8,4%	100,0%

X² = 150,538 P=0,000

Deneklerin okudukları okul türü ile mahalle ve iş arkadaşlarının dini bilgi ve tutumlarının oluşmasındaki etkisinin incelendiği bu tabloda yüksek bir anlamlı ilişki görülmektedir($P=0,000$). Bu tabloda da bir önceki tabloya benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır. Tüm denekler arasında ankete katılan öğrencilerin %32,6'sı bu soruya “normal” cevabını verirken, %22,3'ü de “az” cevabını vermiştir. Tabloya göre okul türlerine göre okuyan öğrencilerin dini bilgi ve tutum geliştirmede mahalle ve iş arkadaşlarının etkisinin fazla olmadığı görülmektedir. Daha önce de değinildiği gibi dini sosyalleşmede içten dışa doğru azalan bir etki süreci söz konusudur. Yani ailenin içinden dışına doğru kişilerin dini anlamda sosyalleşmelerinde bir azalma görülmektedir.

Tablo 2.48. Okul Türü* Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Komşularımın Etkisi

			DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ						
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
OKUL TURU	CPL	Sayı	6	40	61	19	11	2	139
		OKUL TURU	4,3%	28,8%	43,9%	13,7%	7,9%	1,4%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ	8,7%	21,4%	16,4%	8,6%	5,0%	2,5%	12,1%
	G.LİSE	Sayı	27	57	82	48	51	22	287
		OKUL TURU	9,4%	19,9%	28,6%	16,7%	17,8%	7,7%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ	39,1%	30,5%	22,0%	21,6%	23,1%	27,8%	24,9%
	AL	Sayı	8	18	52	51	47	7	183
		OKUL TURU	4,4%	9,8%	28,4%	27,9%	25,7%	3,8%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ	11,6%	9,6%	13,9%	23,0%	21,3%	8,9%	15,9%
	FL	Sayı	1	4	11	16	15	0	47
		OKUL TURU	2,1%	8,5%	23,4%	34,0%	31,9%	,0%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ	1,4%	2,1%	2,9%	7,2%	6,8%	,0%	4,1%
	AOL	Sayı	0	6	25	18	30	1	80
		OKUL TURU	,0%	7,5%	31,3%	22,5%	37,5%	1,3%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ	,0%	3,2%	6,7%	8,1%	13,6%	1,3%	7,0%
	SML	Sayı	3	12	27	17	24	5	88
		OKUL TURU	3,4%	13,6%	30,7%	19,3%	27,3%	5,7%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ	4,3%	6,4%	7,2%	7,7%	10,9%	6,3%	7,6%
	EML	Sayı	8	9	28	14	6	9	74
		OKUL TURU	10,8%	12,2%	37,8%	18,9%	8,1%	12,2%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ	11,6%	4,8%	7,5%	6,3%	2,7%	11,4%	6,4%
	KML	Sayı	5	18	33	10	5	8	79
		OKUL TURU	6,3%	22,8%	41,8%	12,7%	6,3%	10,1%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ	7,2%	9,6%	8,8%	4,5%	2,3%	10,1%	6,9%
	IHL	Sayı	8	14	37	20	27	11	117
		OKUL TURU	6,8%	12,0%	31,6%	17,1%	23,1%	9,4%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ	11,6%	7,5%	9,9%	9,0%	12,2%	13,9%	10,2%
	GSL	Sayı	3	7	12	6	1	10	39
		OKUL TURU	7,7%	17,9%	30,8%	15,4%	2,6%	25,6%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ	4,3%	3,7%	3,2%	2,7%	,5%	12,7%	3,4%
	TML	Sayı	0	2	5	3	4	4	18
		OKUL TURU	,0%	11,1%	27,8%	16,7%	22,2%	22,2%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ	,0%	1,1%	1,3%	1,4%	1,8%	5,1%	1,6%
	Toplam	Sayı	69	187	373	222	221	79	1151
		OKUL TURU	6,0%	16,2%	32,4%	19,3%	19,2%	6,9%	100,0%

$X^2 = 179,543$ $P=0,000$

Deneklerin okudukları okul türü ile mahalle ve iş arkadaşlarının dini bilgi ve tutumlarının oluşmasındaki etkisinin incelendiği bu tabloda yüksek bir anlamlı ilişki görülmektedir($P=0,000$). Her ne kadar bölgemizde komşuluk ilişkileri diğer bölgelere nazaran daha kuvvetliyse de dini sosyalleşme açısından kişiler üzerinde bu ilişkinin pek de güçlü olmadığı görülmektedir. Nitekim ankete katılan bireylerin okul türlerine göre verdikleri cevaplara bakılırsa tüm deneklerin %32,4'ü bu etkiyi “normal” olarak tanımlamışlardır. Yine bu deneklerin %19,3'ü “az”, %19,2'si de bu soruya “çok az” cevabı vermiştir.

Tablo 2.49. Okul Türü * Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Din Dersi Öğretmenlerinin Etkisi

		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ							
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
OKUL TÜRÜ	CPL	Sayı	28	41	46	15	4	5	139
		OKUL TÜRÜ	20,1%	29,5%	33,1%	10,8%	2,9%	3,6%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ	10,7%	13,6%	14,5%	12,5%	4,8%	7,6%	12,1%
	G.LİSE	Sayı	83	68	73	27	26	10	287
		OKUL TÜRÜ	28,9%	23,7%	25,4%	9,4%	9,1%	3,5%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ	31,8%	22,5%	23,0%	22,5%	31,0%	15,2%	24,9%
	AL	Sayı	30	39	57	33	22	2	183
		OKUL TÜRÜ	16,4%	21,3%	31,1%	18,0%	12,0%	1,1%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ	11,5%	12,9%	17,9%	27,5%	26,2%	3,0%	15,9%
	FL	Sayı	7	13	15	8	4	0	47
		OKUL TÜRÜ	14,9%	27,7%	31,9%	17,0%	8,5%	,0%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ	2,7%	4,3%	4,7%	6,7%	4,8%	,0%	4,1%
	AOL	Sayı	6	20	30	12	9	3	80
		OKUL TÜRÜ	7,5%	25,0%	37,5%	15,0%	11,3%	3,8%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ	2,3%	6,6%	9,4%	10,0%	10,7%	4,5%	7,0%
	SML	Sayı	20	26	28	5	5	4	88
		OKUL TÜRÜ	22,7%	29,5%	31,8%	5,7%	5,7%	4,5%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ	7,7%	8,6%	8,8%	4,2%	6,0%	6,1%	7,6%
	EML	Sayı	20	24	12	5	4	9	74
		OKUL TÜRÜ	27,0%	32,4%	16,2%	6,8%	5,4%	12,2%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ	7,7%	7,9%	3,8%	4,2%	4,8%	13,6%	6,4%
	KML	Sayı	15	22	20	6	4	12	79
		OKUL TÜRÜ	19,0%	27,8%	25,3%	7,6%	5,1%	15,2%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ	5,7%	7,3%	6,3%	5,0%	4,8%	18,2%	6,9%
	IHL	Sayı	44	38	19	6	5	5	117
		OKUL TÜRÜ	37,6%	32,5%	16,2%	5,1%	4,3%	4,3%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ	16,9%	12,6%	6,0%	5,0%	6,0%	7,6%	10,2%
	GSL	Sayı	3	8	14	2	0	12	39
		OKUL TÜRÜ	7,7%	20,5%	35,9%	5,1%	,0%	30,8%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ	1,1%	2,6%	4,4%	1,7%	,0%	18,2%	3,4%
	TML	Sayı	5	3	4	1	1	4	18
		OKUL TÜRÜ	27,8%	16,7%	22,2%	5,6%	5,6%	22,2%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ	1,9%	1,0%	1,3%	,8%	1,2%	6,1%	1,6%
Toplam		Sayı	261	302	318	120	84	66	1151
		OKUL TÜRÜ	22,7%	26,2%	27,6%	10,4%	7,3%	5,7%	100,0%

X² = 182,059 P= 0,000

Deneklerin okudukları okul türü ile din dersi öğretmenlerinin dini bilgi ve tutumlarının oluşmasındaki etkisinin incelendiği bu tabloda yüksek bir anlamlı ilişki görülmektedir(P=0,000). Din dersi öğretmenlerinin en etkili oldukları okul türü İmam Hatip Lisesiyken en az etkili oldukları okul türü İse Anadolu Öğretmen Lisesinin olduğu görülmektedir. İmam Hatip Lisesinde okuyan öğrencilerin %37,6'sı din dersi öğretmenlerinin “çok fazla” etkili olduklarını ifade etmişlerdir. Buna karşın Öğretmen Lisesinde okuyan öğrencilerin sadece %7,5'i bu öğretmenleri çok etkili görmektedirler. Bu durumun öncelikle okulların müfredatlarından kaynaklı bir durum olduğu unutulmamalıdır. Bölgede yaşanan öğretmen sirkülasyonu ve yine bölgede deneyimli

din öğretmenlerinin çok az bulunması çocukların dini sosyalleşmelerini etkileme açısından olumsuz durumlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğretmen yokluğundan kimi zaman din derslerine farklı branşlardaki öğretmenlerin girmesi, öğrencilerin dini tutum ve bilgi edinmesi açısından dersin önemini ve etkisini azaltmaktadır.

Tablo 2.50. Okul Türü* Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Din Görevlilerinin Etkisi

		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GOREVLİLERİNİN ETKİSİ							
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
OKUL TURU	CPL	Sayı	44	26	38	16	11	4	139
		OKUL TURU	31,7%	18,7%	27,3%	11,5%	7,9%	2,9%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GOREVLİLERİNİN ETKİSİ	14,3%	11,2%	15,3%	13,2%	7,7%	4,0%	12,1%
	G.LİSE	Sayı	74	57	57	34	29	36	287
		OKUL TURU	25,8%	19,9%	19,9%	11,8%	10,1%	12,5%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GOREVLİLERİNİN ETKİSİ	24,1%	24,6%	22,9%	28,1%	20,4%	36,0%	24,9%
	AL	Sayı	45	38	38	19	38	5	183
		OKUL TURU	24,6%	20,8%	20,8%	10,4%	20,8%	2,7%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GOREVLİLERİNİN ETKİSİ	14,7%	16,4%	15,3%	15,7%	26,8%	5,0%	15,9%
	FL	Sayı	9	10	13	6	9	0	47
		OKUL TURU	19,1%	21,3%	27,7%	12,8%	19,1%	,0%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GOREVLİLERİNİN ETKİSİ	2,9%	4,3%	5,2%	5,0%	6,3%	,0%	4,1%
	AOL	Sayı	18	15	15	10	18	4	80
		OKUL TURU	22,5%	18,8%	18,8%	12,5%	22,5%	5,0%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GOREVLİLERİNİN ETKİSİ	5,9%	6,5%	6,0%	8,3%	12,7%	4,0%	7,0%
	SML	Sayı	15	15	30	7	14	7	88
		OKUL TURU	17,0%	17,0%	34,1%	8,0%	15,9%	8,0%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GOREVLİLERİNİN ETKİSİ	4,9%	6,5%	12,0%	5,8%	9,9%	7,0%	7,6%
	EML	Sayı	30	16	12	5	4	7	74
		OKUL TURU	40,5%	21,6%	16,2%	6,8%	5,4%	9,5%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GOREVLİLERİNİN ETKİSİ	9,8%	6,9%	4,8%	4,1%	2,8%	7,0%	6,4%
	KML	Sayı	12	20	20	9	6	12	79
		OKUL TURU	15,2%	25,3%	25,3%	11,4%	7,6%	15,2%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GOREVLİLERİNİN ETKİSİ	3,9%	8,6%	8,0%	7,4%	4,2%	12,0%	6,9%
	IHL	Sayı	49	29	14	8	8	9	117
		OKUL TURU	41,9%	24,8%	12,0%	6,8%	6,8%	7,7%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GOREVLİLERİNİN ETKİSİ	16,0%	12,5%	5,6%	6,6%	5,6%	9,0%	10,2%
	GSL	Sayı	8	6	7	3	3	12	39
		OKUL TURU	20,5%	15,4%	17,9%	7,7%	7,7%	30,8%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GOREVLİLERİNİN ETKİSİ	2,6%	2,6%	2,8%	2,5%	2,1%	12,0%	3,4%
	TML	Sayı	3	0	5	4	2	4	18
		OKUL TURU	16,7%	,0%	27,8%	22,2%	11,1%	22,2%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GOREVLİLERİNİN ETKİSİ	1,0%	,0%	2,0%	3,3%	1,4%	4,0%	1,6%
Toplam		Sayı	307	232	249	121	142	100	1151
		OKUL TURU	26,7%	20,2%	21,6%	10,5%	12,3%	8,7%	100,0%

$X^2 = 142,067$ $P = 0,000$

Deneklerin okudukları okul türü ile din görevlilerinin dini bilgi ve tutumlarının oluşmasındaki etkisinin incelendiği bu tabloda yüksek bir anlamlı ilişki görülmektedir. Tablodan anlaşılabacağı üzere dini tutum ve davranışların oluşmasında din görevlilerinin etkisi %26,7 olarak çıkmıştır. %41,9 oranında İmam Hatip Lisesinde okuyan öğrenciler bu soruya “çok fazla” cevabı vermişlerdir. Kız Meslek Lisesinde ise öğrencilerin sadece %15,2’si bu soruya “çok fazla” cevabı vermişlerdir. Daha önce de belirtildiği gibi kızların bölgede rahatça hareket edememesi, yeterince kadın din görevlisinin bulunmayışı kızların din görevlilerine ulaşmada sıkıntı çekmelerine neden olmaktadır. Bu nedenle sadece kızların öğrenim gördüğü Kız Meslek Lisesinde bu oran oldukça düşük seyretmektedir. Bu nedenle bölgede kızların dini sosyalleşme araçlarının başında aile gelmektedir. Aile kızlar için en önemli sosyalleşme faktörüdür.

Tablo 2.51. Okul Türü * Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Çevremdeki Dindar Kimselerin Etkisi

		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA ÇEVREMDEKİ DİNDAR KİMSELERİN ETKİSİ								
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	TOPLAM	
OKUL TÜRÜ	CPL	Sayı	36	41	42	9	6	5	139	
		OKUL TÜRÜ	25,9%	29,5%	30,2%	6,5%	4,3%	3,6%	100,0%	
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA ÇEVREMDEKİ DİNDAR KİMSELERİN ETKİSİ	11,9%	14,5%	14,0%	9,5%	7,0%	5,9%	12,1%	
	G.LİSE	Sayı	72	71	75	22	18	29	287	
		OKUL TÜRÜ	25,1%	24,7%	26,1%	7,7%	6,3%	10,1%	100,0%	
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA ÇEVREMDEKİ DİNDAR KİMSELERİN ETKİSİ	23,8%	25,2%	24,9%	23,2%	20,9%	34,1%	24,9%	
	AL	Sayı	45	45	47	21	20	5	183	
		OKUL TÜRÜ	24,6%	24,6%	25,7%	11,5%	10,9%	2,7%	100,0%	
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA ÇEVREMDEKİ DİNDAR KİMSELERİN ETKİSİ	14,9%	16,0%	15,6%	22,1%	23,3%	5,9%	15,9%	
	FL	Sayı	11	10	14	10	2	0	47	
		OKUL TÜRÜ	23,4%	21,3%	29,8%	21,3%	4,3%	,0%	100,0%	
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA ÇEVREMDEKİ DİNDAR KİMSELERİN ETKİSİ	3,6%	3,5%	4,7%	10,5%	2,3%	,0%	4,1%	
	AOL	Sayı	16	22	26	4	11	1	80	
		OKUL TÜRÜ	20,0%	27,5%	32,5%	5,0%	13,8%	1,3%	100,0%	
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA ÇEVREMDEKİ DİNDAR KİMSELERİN ETKİSİ	5,3%	7,8%	8,6%	4,2%	12,8%	1,2%	7,0%	
	SML	Sayı	28	25	16	7	5	7	88	
		OKUL TÜRÜ	31,8%	28,4%	18,2%	8,0%	5,7%	8,0%	100,0%	
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA ÇEVREMDEKİ DİNDAR KİMSELERİN ETKİSİ	9,3%	8,9%	5,3%	7,4%	5,8%	8,2%	7,6%	
	EML	Sayı	21	16	17	4	7	9	74	
		OKUL TÜRÜ	28,4%	21,6%	23,0%	5,4%	9,5%	12,2%	100,0%	
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA ÇEVREMDEKİ DİNDAR KİMSELERİN ETKİSİ	7,0%	5,7%	5,6%	4,2%	8,1%	10,6%	6,4%	
	KML	Sayı	21	11	19	11	7	10	79	
		OKUL TÜRÜ	26,6%	13,9%	24,1%	13,9%	8,9%	12,7%	100,0%	
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA ÇEVREMDEKİ DİNDAR KİMSELERİN ETKİSİ	7,0%	3,9%	6,3%	11,6%	8,1%	11,8%	6,9%	
	IHL	Sayı	39	28	33	5	8	4	117	
		OKUL TÜRÜ	33,3%	23,9%	28,2%	4,3%	6,8%	3,4%	100,0%	
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA ÇEVREMDEKİ DİNDAR KİMSELERİN ETKİSİ	12,9%	9,9%	11,0%	5,3%	9,3%	4,7%	10,2%	
	GSL	Sayı	9	7	9	1	2	11	39	
		OKUL TÜRÜ	23,1%	17,9%	23,1%	2,6%	5,1%	28,2%	100,0%	
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA ÇEVREMDEKİ DİNDAR KİMSELERİN ETKİSİ	3,0%	2,5%	3,0%	1,1%	2,3%	12,9%	3,4%	
	TML	Sayı	4	6	3	1	0	4	18	
		OKUL TÜRÜ	22,2%	33,3%	16,7%	5,6%	,0%	22,2%	100,0%	
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA ÇEVREMDEKİ DİNDAR KİMSELERİN ETKİSİ	1,3%	2,1%	1,0%	1,1%	,0%	4,7%	1,6%	
	Toplam		Sayı	302	282	301	95	86	85	1151
			OKUL TÜRÜ	26,2%	24,5%	26,2%	8,3%	7,5%	7,4%	100,0%

X² = 107,611P=0,000

Deneklerin okudukları okul türü ile çevrelerindeki dindar kimselerin bilgi ve tutumlarının oluşmasındaki etkisinin incelendiği bu tabloda yüksek bir anlamlı ilişki görülmektedir. Tablonun geneline bakıldığında tüm okul türlerinde okuyan bireylerden 302 (%26,2) kişi bu soruya “çok fazla” cevabı verdiği görülmüştür. Okul türleri arasında en çok “çok fazla” cevabını veren lise türü %33,3 ile İmam Hatip Lisesi

olmuştur. En azı İse %20 ile Anadolu Öğretmen Lisesi olmuştur. Bu soru maddesinde her hangi bir kategorize yapılmadan çevredeki dindar kişiler sorulduğundan bu kişilerin bireyleri etkileme düzeyleri artmıştır.

Tablo 2.52. Okul Türü * Kitle İletişim Araçlarında Yer Alan Dini Yayınları Takip Eder misiniz?

		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?							
			EVET, HEPSİNİ TAKİP EDİYORUM	FİRSAT BULDUKÇA TAKİP EDİYORUM	TESADUFEN RASTLASAM TAKİP EDİYORUM	ZAMANIM OLMADIĞI İÇİN TAKİP EDEMİYORUM	İLGİMİ ÇEKMEDİĞİ TAKİP ETMİYORUM	CEVAP YOK	TOPLAM
OKUL TURU	CPL	Sayı	9	69	34	10	15	2	139
		OKUL TURU	6,5%	49,6%	24,5%	7,2%	10,8%	1,4%	100,0%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	10,6%	13,2%	10,8%	11,9%	14,0%	5,4%	12,1%
	G.LİSE	Sayı	31	149	62	17	23	5	287
		OKUL TURU	10,8%	51,9%	21,6%	5,9%	8,0%	1,7%	100,0%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	36,5%	28,4%	19,7%	20,2%	21,5%	13,5%	24,9%
	AL	Sayı	9	65	66	16	25	2	183
		OKUL TURU	4,9%	35,5%	36,1%	8,7%	13,7%	1,1%	100,0%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	10,6%	12,4%	21,0%	19,0%	23,4%	5,4%	15,9%
	FL	Sayı	2	18	19	6	2	0	47
		OKUL TURU	4,3%	38,3%	40,4%	12,8%	4,3%	,0%	100,0%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	2,4%	3,4%	6,1%	7,1%	1,9%	,0%	4,1%
	AOL	Sayı	3	22	29	8	17	1	80
		OKUL TURU	3,8%	27,5%	36,3%	10,0%	21,3%	1,3%	100,0%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	3,5%	4,2%	9,2%	9,5%	15,9%	2,7%	7,0%
	SML	Sayı	5	38	29	6	7	3	88
		OKUL TURU	5,7%	43,2%	33,0%	6,8%	8,0%	3,4%	100,0%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	5,9%	7,3%	9,2%	7,1%	6,5%	8,1%	7,6%
	EML	Sayı	10	37	14	6	2	5	74
		OKUL TURU	13,5%	50,0%	18,9%	8,1%	2,7%	6,8%	100,0%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	11,8%	7,1%	4,5%	7,1%	1,9%	13,5%	6,4%
	KML	Sayı	3	37	24	3	10	2	79
		OKUL TURU	3,8%	46,8%	30,4%	3,8%	12,7%	2,5%	100,0%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	3,5%	7,1%	7,6%	3,6%	9,3%	5,4%	6,9%
	IHL	Sayı	7	67	30	8	1	4	117
		OKUL TURU	6,0%	57,3%	25,6%	6,8%	,9%	3,4%	100,0%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	8,2%	12,8%	9,6%	9,5%	,9%	10,8%	10,2%
	GSL	Sayı	4	12	6	3	5	9	39
		OKUL TURU	10,3%	30,8%	15,4%	7,7%	12,8%	23,1%	100,0%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	4,7%	2,3%	1,9%	3,6%	4,7%	24,3%	3,4%
	TML	Sayı	2	10	1	1	0	4	18
		OKUL TURU	11,1%	55,6%	5,6%	5,6%	,0%	22,2%	100,0%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	2,4%	1,9%	,3%	1,2%	,0%	10,8%	1,6%
Toplam		Sayı	85	524	314	84	107	37	1151
		OKUL TURU	7,4%	45,5%	27,3%	7,3%	9,3%	3,2%	100,0%

$\chi^2 = 176,149$

P= 0,000

Okul türleri ile kitle iletişim araçlarında yer alan dini yayınların takip edilip edilmediğinin incelendiği bu tabloda değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki meydana gelmiştir. Tüm deneklerden %45,5'i bu tür yayınları "fırsat buldukça takip ediyorum" seçeneğini işaretlemişlerdir. Kitle iletişim kavramı genel bir kavram olmakla beraber öğrencilerin büyük bir kısmı kitle iletişim araçlarından kast ettiklerinin televizyon olduğunu yapılan görüşmelerde ifade etmişlerdir. Öğrencilerle yapılan yüz yüze görüşmelerde bu tür programları sunan kişilerin ifade şekilleri, tavır ve davranışları, programın konusu bu tür programların öğrenciler üzerinde etkili olmalarına neden olmaktadır. Televizyon programlarının bu anlamda çocukların bazı dini bilgiler edinmede faydalı olduğu, onların dini sosyalleşmeleri konusunda bir nebze de olsa etkili olduğu görülmektedir.

"Ben dini konularla ilgili bir kanal görünce merak ediyorum. Yüz İfadesine bakıyorum. Eğer dini içten güler yüzle anlatıyorsa beni daha çok etkiliyor. Dinime daha çok bağlanıyorum." (Çiğdem, Y:15, Mart 2014)

"Vaktim oldukça dini programları izlerim. Televizyon kanalındaki adam güzel konuşuyorsa izlemeye devam ederim, kötü ve ağır konuşursa o kanalı geçerim."(Remziye, Y:15, Mart 2014)

"Ben dini programları severek izlerim. Fakat her hocayı da dinlemem. Ama eğer bildiğim ve bilgilerinin doğruluğuna güvendiğim biriye günü gününe takip etmeye çalışırım."(Yeliz Esmahan, Y:15, Mart 2015)

Tablo 2.53. Okul Türü * Kitle İletişim Araçlarında Yer Alan Dini Yayınlar Hakkında Ne Düşünüyorsunuz

		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DUSUNUYORSUNUZ						
			OLDUKÇA FAYDALI BULUYORUM	DİNİ KONULARDAKİ DUSUNCELERİM DE TEREDDUT YASAMAMA NEDEN OLUYOR	DİNİ KONULARIN KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALMASINI HOS KARŞILAMIYORU M	DİĞER	CEVAP YOK	Toplam
OKUL TURU	CPL	Sayı	87	21	22	5	4	139
		OKUL TURU	62,6%	15,1%	15,8%	3,6%	2,9%	100,0
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DUSUNUYORSUNUZ	12,4%	12,3%	14,3%	7,6%	7,1%	12,1%
	G.LİSE	Sayı	201	43	29	4	10	287
		OKUL TURU	70,0%	15,0%	10,1%	1,4%	3,5%	100,0
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DUSUNUYORSUNUZ	28,6%	25,1%	18,8%	6,1%	17,9%	24,9%
	AL	Sayı	95	33	32	14	9	183
		OKUL TURU	51,9%	18,0%	17,5%	7,7%	4,9%	100,0
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DUSUNUYORSUNUZ	13,5%	19,3%	20,8%	21,2%	16,1%	15,9%
	FL	Sayı	23	8	8	8	0	47
		OKUL TURU	48,9%	17,0%	17,0%	17,0%	,0%	100,0
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DUSUNUYORSUNUZ	3,3%	4,7%	5,2%	12,1%	,0%	4,1%
	AOL	Sayı	31	13	20	14	2	80
		OKUL TURU	38,8%	16,3%	25,0%	17,5%	2,5%	100,0
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DUSUNUYORSUNUZ	4,4%	7,6%	13,0%	21,2%	3,6%	7,0%
	SML	Sayı	54	11	14	6	3	88
		OKUL TURU	61,4%	12,5%	15,9%	6,8%	3,4%	100,0
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DUSUNUYORSUNUZ	7,7%	6,4%	9,1%	9,1%	5,4%	7,6%
	EML	Sayı	53	8	4	2	7	74
		OKUL TURU	71,6%	10,8%	5,4%	2,7%	9,5%	100,0
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DUSUNUYORSUNUZ	7,5%	4,7%	2,6%	3,0%	12,5%	6,4%
	KML	Sayı	47	15	9	6	2	79
		OKUL TURU	59,5%	19,0%	11,4%	7,6%	2,5%	100,0
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DUSUNUYORSUNUZ	6,7%	8,8%	5,8%	9,1%	3,6%	6,9%
	IHL	Sayı	86	13	8	5	5	117
		OKUL TURU	73,5%	11,1%	6,8%	4,3%	4,3%	100,0
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DUSUNUYORSUNUZ	12,2%	7,6%	5,2%	7,6%	8,9%	10,2%
	GSL	Sayı	16	6	5	2	10	39
		OKUL TURU	41,0%	15,4%	12,8%	5,1%	25,6%	100,0
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DUSUNUYORSUNUZ	2,3%	3,5%	3,2%	3,0%	17,9%	3,4%
	TML	Sayı	11	0	3	0	4	18
		OKUL TURU	61,1%	,0%	16,7%	,0%	22,2%	100,0
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DUSUNUYORSUNUZ	1,6%	,0%	1,9%	,0%	7,1%	1,6%
Toplam		Sayı	704	171	154	66	56	1151
		OKUL TURU	61,2%	14,9%	13,4%	5,7%	4,9%	100,0%

 $\chi^2 = 150,656$ $P = 0,000$

Okul türleri ile kitle iletişim araçlarında yer alan dini yayınlar hakkında ne düşünüldüğünün incelendiği bu tabloda değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki meydana gelmiştir. Ankete katılan tüm okul türlerinin %61,2'si bu programlar hakkında olumlu görüş bildirmişlerdir. 1151 denekten 704'ü bu soruya “oldukça faydalı buluyorum” cevabı vermiştir. Bu tablodan da anlaşılabacağı üzere teknoloji çağı çocuklarının ilgilerini çekmeyi başardığı takdirde dini programları severek takip ettikleri sonucu ortaya çıkmaktadır.

“Eğer dini programlarının konusu ilgimi çekiyorsa, aradığım sorularımın cevaplarını orada buluyorsam izlemek isterim yani.”(Kumru, Y:15, Mart 2014)

Tablo 2.54. Okul Türü* Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Televizyon Etkisi

		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA TELEVIZYON ETKİSİ							
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
OKUL TURU	CPL	Sayı	31	31	45	16	10	6	139
		OKUL TURU	22,3%	22,3%	32,4%	11,5%	7,2%	4,3%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA TELEVIZYON ETKİSİ	15,4%	13,8%	12,7%	10,4%	7,4%	7,6%	12,1%
	G. LİSE	Sayı	63	63	88	27	22	24	287
		OKUL TURU	22,0%	22,0%	30,7%	9,4%	7,7%	8,4%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA TELEVIZYON ETKİSİ	31,3%	28,0%	24,8%	17,5%	16,2%	30,4%	25,0%
	AL	Sayı	21	31	55	35	36	5	183
		OKUL TURU	11,5%	16,9%	30,1%	19,1%	19,7%	2,7%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA TELEVIZYON ETKİSİ	10,4%	13,8%	15,5%	22,7%	26,5%	6,3%	15,9%
	FL	Sayı	6	6	16	12	5	2	47
		OKUL TURU	12,8%	12,8%	34,0%	25,5%	10,6%	4,3%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA TELEVIZYON ETKİSİ	3,0%	2,7%	4,5%	7,8%	3,7%	2,5%	4,1%
	AOL	Sayı	7	11	16	16	25	4	79
		OKUL TURU	8,9%	13,9%	20,3%	20,3%	31,6%	5,1%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA TELEVIZYON ETKİSİ	3,5%	4,9%	4,5%	10,4%	18,4%	5,1%	6,9%
	SML	Sayı	12	17	28	14	12	5	88
		OKUL TURU	13,6%	19,3%	31,8%	15,9%	13,6%	5,7%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA TELEVIZYON ETKİSİ	6,0%	7,6%	7,9%	9,1%	8,8%	6,3%	7,7%
	EML	Sayı	20	15	20	7	5	7	74
		OKUL TURU	27,0%	20,3%	27,0%	9,5%	6,8%	9,5%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA TELEVIZYON ETKİSİ	10,0%	6,7%	5,6%	4,5%	3,7%	8,9%	6,4%
	KML	Sayı	16	14	28	9	4	8	79
		OKUL TURU	20,3%	17,7%	35,4%	11,4%	5,1%	10,1%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA TELEVIZYON ETKİSİ	8,0%	6,2%	7,9%	5,8%	2,9%	10,1%	6,9%
	IHL	Sayı	21	27	40	10	11	8	117
		OKUL TURU	17,9%	23,1%	34,2%	8,5%	9,4%	6,8%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA TELEVIZYON ETKİSİ	10,4%	12,0%	11,3%	6,5%	8,1%	10,1%	10,2%
	GSL	Sayı	3	6	13	5	4	8	39
		OKUL TURU	7,7%	15,4%	33,3%	12,8%	10,3%	20,5%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA TELEVIZYON ETKİSİ	1,5%	2,7%	3,7%	3,2%	2,9%	10,1%	3,4%
	TML	Sayı	1	4	6	3	2	2	18
		OKUL TURU	5,6%	22,2%	33,3%	16,7%	11,1%	11,1%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA TELEVIZYON ETKİSİ	,5%	1,8%	1,7%	1,9%	1,5%	2,5%	1,6%
	Toplam	Sayı	201	225	355	154	136	79	1150
		OKUL TURU	17,5%	19,6%	30,9%	13,4%	11,8%	6,9%	100,0%

X² = 120,635 P=0,000

Okul türleri ile dini tutum ve davranışlarının oluşmasında televizyonun etkisinin incelendiği bu tabloda değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki meydana gelmiştir. Deneklerin %30,9'u bu soruya "normal" cevabı vermişlerdir. Bu durum göstermektedir ki televizyon tek başına dini tutum ve davranış oluşturmada kişiler üzerinde yeterince etkili değildir.

Tablo 2.55. Okul Türü * Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Radyo Etkisi

		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA RADYO ETKİSİ								
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam	
OKUL TURU	CPL	Sayı	1	2	14	37	77	8	139	
		OKUL TURU	,7%	1,4%	10,1%	26,6%	55,4%	5,8%	100,0%	
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA RADYO ETKİSİ	4,5%	4,4%	11,0%	13,6%	14,0%	5,9%	12,1%	
	G. LİSE	Sayı	6	23	42	75	102	39	287	
		OKUL TURU	2,1%	8,0%	14,6%	26,1%	35,5%	13,6%	100,0%	
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA RADYO ETKİSİ	27,3%	51,1%	33,1%	27,6%	18,5%	28,9%	24,9%	
	AL	Sayı	3	2	19	43	105	11	183	
		OKUL TURU	1,6%	1,1%	10,4%	23,5%	57,4%	6,0%	100,0%	
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA RADYO ETKİSİ	13,6%	4,4%	15,0%	15,8%	19,1%	8,1%	15,9%	
	FL	Sayı	1	1	2	5	35	3	47	
		OKUL TURU	2,1%	2,1%	4,3%	10,6%	74,5%	6,4%	100,0%	
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA RADYO ETKİSİ	4,5%	2,2%	1,6%	1,8%	6,4%	2,2%	4,1%	
	AOL	Sayı	0	1	2	15	55	7	80	
		OKUL TURU	,0%	1,3%	2,5%	18,8%	68,8%	8,8%	100,0%	
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA RADYO ETKİSİ	,0%	2,2%	1,6%	5,5%	10,0%	5,2%	7,0%	
	SML	Sayı	1	2	6	17	54	8	88	
		OKUL TURU	1,1%	2,3%	6,8%	19,3%	61,4%	9,1%	100,0%	
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA RADYO ETKİSİ	4,5%	4,4%	4,7%	6,3%	9,8%	5,9%	7,6%	
	EML	Sayı	3	5	16	16	22	12	74	
		OKUL TURU	4,1%	6,8%	21,6%	21,6%	29,7%	16,2%	100,0%	
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA RADYO ETKİSİ	13,6%	11,1%	12,6%	5,9%	4,0%	8,9%	6,4%	
	KML	Sayı	1	3	14	18	28	15	79	
		OKUL TURU	1,3%	3,8%	17,7%	22,8%	35,4%	19,0%	100,0%	
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA RADYO ETKİSİ	4,5%	6,7%	11,0%	6,6%	5,1%	11,1%	6,9%	
	IHL	Sayı	2	5	5	34	54	17	117	
		OKUL TURU	1,7%	4,3%	4,3%	29,1%	46,2%	14,5%	100,0%	
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA RADYO ETKİSİ	9,1%	11,1%	3,9%	12,5%	9,8%	12,6%	10,2%	
	GSL	Sayı	4	1	5	9	8	12	39	
		OKUL TURU	10,3%	2,6%	12,8%	23,1%	20,5%	30,8%	100,0%	
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA RADYO ETKİSİ	18,2%	2,2%	3,9%	3,3%	1,5%	8,9%	3,4%	
	TML	Sayı	0	0	2	3	10	3	18	
		OKUL TURU	,0%	,0%	11,1%	16,7%	55,6%	16,7%	100,0%	
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA RADYO ETKİSİ	,0%	,0%	1,6%	1,1%	1,8%	2,2%	1,6%	
	Toplam		Sayı	22	45	127	272	550	135	1151
			OKUL TÜRÜ	1,9%	3,9%	11,0%	23,6%	47,8%	11,7%	100,0%

$\chi^2 = 155,040$ $P = 0,000$

Okul türleri ile dini tutum ve davranışlarının oluşmasında radyonun etkisinin incelendiği bu tabloda değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki meydana gelmiştir. Günümüzde görsel medyanın son derece popüler olduğu bir dönemde radyo gibi işitsel bir aracın çocukların dini gelişimi konusunda pek de etkili olmadığı yukarıdaki tablodan da anlaşılmaktadır. Tüm okul türleri arasında deneklerin %47,8'i bu soruya "çok az" cevabı vermişlerdir. Bu durum da artık radyonun gençler arasında neredeyse hiç tutulmadığını göstermektedir.

Tablo 2.56. Okul Türü * Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Gazete Etkisi

			DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA GAZETE ETKİSİ						Toplam
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	
OKUL TURU	CPL	Sayı	3	8	27	37	58	6	139
		OKUL TURU	2,2%	5,8%	19,4%	26,6%	41,7%	4,3%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA GAZETE ETKİSİ	9,4%	17,0%	12,4%	14,4%	12,5%	4,5%	12,1%
	G.LİSE	Sayı	7	18	54	65	101	42	287
		OKUL TURU	2,4%	6,3%	18,8%	22,6%	35,2%	14,6%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA GAZETE ETKİSİ	21,9%	38,3%	24,8%	25,3%	21,7%	31,8%	24,9%
	AL	Sayı	6	4	29	49	83	12	183
		OKUL TURU	3,3%	2,2%	15,8%	26,8%	45,4%	6,6%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA GAZETE ETKİSİ	18,8%	8,5%	13,3%	19,1%	17,8%	9,1%	15,9%
	FL	Sayı	1	2	7	7	27	3	47
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA GAZETE ETKİSİ	3,1%	4,3%	3,2%	2,7%	5,8%	2,3%	4,1%
	AOL	Sayı	1	2	5	13	53	6	80
		OKUL TURU	1,3%	2,5%	6,3%	16,3%	66,3%	7,5%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA GAZETE ETKİSİ	3,1%	4,3%	2,3%	5,1%	11,4%	4,5%	7,0%
	SML	Sayı	0	1	13	23	43	8	88
		OKUL TURU	,0%	1,1%	14,8%	26,1%	48,9%	9,1%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA GAZETE ETKİSİ	,0%	2,1%	6,0%	8,9%	9,2%	6,1%	7,6%
	EML	Sayı	4	3	19	12	25	11	74
		OKUL TURU	5,4%	4,1%	25,7%	16,2%	33,8%	14,9%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA GAZETE ETKİSİ	12,5%	6,4%	8,7%	4,7%	5,4%	8,3%	6,4%
	KML	Sayı	1	3	19	19	21	16	79
		OKUL TURU	1,3%	3,8%	24,1%	24,1%	26,6%	20,3%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA GAZETE ETKİSİ	3,1%	6,4%	8,7%	7,4%	4,5%	12,1%	6,9%
	IHL	Sayı	7	5	33	20	39	13	117
		OKUL TURU	6,0%	4,3%	28,2%	17,1%	33,3%	11,1%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA GAZETE ETKİSİ	21,9%	10,6%	15,1%	7,8%	8,4%	9,8%	10,2%
	GSL	Sayı	2	1	10	8	6	12	39
		OKUL TURU	5,1%	2,6%	25,6%	20,5%	15,4%	30,8%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA GAZETE ETKİSİ	6,3%	2,1%	4,6%	3,1%	1,3%	9,1%	3,4%
	TML	Sayı	0	0	2	4	9	3	18
		OKUL TURU	,0%	,0%	11,1%	22,2%	50,0%	16,7%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA GAZETE ETKİSİ	,0%	,0%	,9%	1,6%	1,9%	2,3%	1,6%
Toplam			32	47	218	257	465	132	1151
			2,8%	4,1%	18,9%	22,3%	40,4%	11,5%	100,0%

$X^2 = 116,352$ $P = 0,000$

Okul türleri ile dini tutum ve davranışlarının oluşmasında gazetenin etkisinin incelendiği bu tabloda değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki meydana gelmiştir.

Radyo gibi gazetenin de çocukların dini tutum geliştirme konusunda pek etkili olmadığı görülmektedir. Günümüz çocukları okumak ve dinlemekten ziyade izlemeyi tercih etmektedirler. Tablodan da anlaşılacağı üzere tüm okul türleri arasında gazetenin etkisinin %40,4 ile “çok az” olduğu görülmektedir.

Tablo 2.57. Okul Türü* Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Kitap ve Dergi Etkisi

		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KİTAP VE DERGİ ETKİSİ							
		COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam	
OKUL TURU	CPL	Sayı	22	27	43	27	12	8	139
		OKUL TURU	15,8%	19,4%	30,9%	19,4%	8,6%	5,8%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KİTAP VE DERGİ ETKİSİ	13,0%	13,6%	14,7%	13,8%	6,3%	7,7%	12,1%
	G.LİSE	Sayı	42	52	73	45	43	32	287
		OKUL TURU	14,6%	18,1%	25,4%	15,7%	15,0%	11,1%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KİTAP VE DERGİ ETKİSİ	24,9%	26,1%	25,0%	23,1%	22,5%	30,8%	25,0%
	AL	Sayı	19	22	45	39	46	12	183
		OKUL TURU	10,4%	12,0%	24,6%	21,3%	25,1%	6,6%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KİTAP VE DERGİ ETKİSİ	11,2%	11,1%	15,4%	20,0%	24,1%	11,5%	15,9%
	FL	Sayı	6	12	10	7	10	2	47
		OKUL TURU	12,8%	25,5%	21,3%	14,9%	21,3%	4,3%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KİTAP VE DERGİ ETKİSİ	3,6%	6,0%	3,4%	3,6%	5,2%	1,9%	4,1%
	AOL	Sayı	12	16	15	13	21	3	80
		OKUL TURU	15,0%	20,0%	18,8%	16,3%	26,3%	3,8%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KİTAP VE DERGİ ETKİSİ	7,1%	8,0%	5,1%	6,7%	11,0%	2,9%	7,0%
	SML	Sayı	7	17	14	21	20	8	87
		OKUL TURU	8,0%	19,5%	16,1%	24,1%	23,0%	9,2%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KİTAP VE DERGİ ETKİSİ	4,1%	8,5%	4,8%	10,8%	10,5%	7,7%	7,6%
	EML	Sayı	9	14	18	14	12	7	74
		OKUL TURU	12,2%	18,9%	24,3%	18,9%	16,2%	9,5%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KİTAP VE DERGİ ETKİSİ	5,3%	7,0%	6,2%	7,2%	6,3%	6,7%	6,4%
	KML	Sayı	10	11	29	8	8	13	79
		OKUL TURU	12,7%	13,9%	36,7%	10,1%	10,1%	16,5%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KİTAP VE DERGİ ETKİSİ	5,9%	5,5%	9,9%	4,1%	4,2%	12,5%	6,9%
	IHL	Sayı	34	22	33	11	11	6	117
		OKUL TURU	29,1%	18,8%	28,2%	9,4%	9,4%	5,1%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KİTAP VE DERGİ ETKİSİ	20,1%	11,1%	11,3%	5,6%	5,8%	5,8%	10,2%
	GSL	Sayı	3	5	8	8	4	11	39
		OKUL TURU	7,7%	12,8%	20,5%	20,5%	10,3%	28,2%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KİTAP VE DERGİ ETKİSİ	1,8%	2,5%	2,7%	4,1%	2,1%	10,6%	3,4%
	TML	Sayı	5	1	4	2	4	2	18
		OKUL TURU	27,8%	5,6%	22,2%	11,1%	22,2%	11,1%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KİTAP VE DERGİ ETKİSİ	3,0%	,5%	1,4%	1,0%	2,1%	1,9%	1,6%
Toplam		Sayı	169	199	292	195	191	104	1150
		OKUL TURU	14,7%	17,3%	25,4%	17,0%	16,6%	9,0%	100,0%

$X^2 = 116,514$ $P = 0,000$

Okul türleri ile dini tutum ve davranışlarının oluşmasında kitap ve dergilerin etkisinin incelendiği bu tabloda değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki meydana gelmiştir. Tablodan anlaşılacağı üzere radyo ve gazeteye nazaran çocukların kitap ve dergilerden daha çok faydalandıkları görülmektedir. Radyo kanallarında dini

programların pek olmayışı ve radyonun eskisi kadar dinlenen bir kitle iletişim aracı olmayışı, gazetelerde de kutsal aylar dışında dini içerikli yazların olmaması bu iki aracın dini sosyalleşmeye etkisini oldukça sınırlı tutmaktadır. Kitapların günlük hayatta çocukların dini tutum ve davranış geliştirmesinde hala bir miktar olsa da etkili olduğu görülmektedir. Ankette katılan tüm okulların %25,4’ü bu soruya normal cevabı vermişlerdir. Okullar arasında da en çok İmam Hatip Lisesi bu soruya %29,1 oranında “çok fazla” cevabı vermiştir.

Tablo 2.58. Okul Türü* Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında İnternet Etkisi

		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA İNTERNET ETKİSİ						
		COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
OKUL TÜRÜ	CPL Sayı	31	21	35	23	23	6	139
	OKUL TÜRÜ	22,3%	15,1%	25,2%	16,5%	16,5%	4,3%	100,0%
	DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA İNTERNET ETKİSİ	16,8%	13,5%	14,7%	11,9%	8,2%	5,9%	12,1%
	G, LİSE Sayı	37	44	61	42	76	27	287
	OKUL TÜRÜ	12,9%	15,3%	21,3%	14,6%	26,5%	9,4%	100,0%
	DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA İNTERNET ETKİSİ	20,0%	28,4%	25,6%	21,8%	27,2%	26,7%	24,9%
	AL Sayı	22	23	34	32	60	12	183
	OKUL TÜRÜ	12,0%	12,6%	18,6%	17,5%	32,8%	6,6%	100,0%
	DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA İNTERNET ETKİSİ	11,9%	14,8%	14,3%	16,6%	21,5%	11,9%	15,9%
	FL Sayı	4	7	11	10	13	2	47
	OKUL TÜRÜ	8,5%	14,9%	23,4%	21,3%	27,7%	4,3%	100,0%
	DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA İNTERNET ETKİSİ	2,2%	4,5%	4,6%	5,2%	4,7%	2,0%	4,1%
	AOL Sayı	8	5	11	17	33	6	80
	OKUL TÜRÜ	10,0%	6,3%	13,8%	21,3%	41,3%	7,5%	100,0%
	DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA İNTERNET ETKİSİ	4,3%	3,2%	4,6%	8,8%	11,8%	5,9%	7,0%
	SML Sayı	15	10	22	10	23	8	88
	OKUL TÜRÜ	17,0%	11,4%	25,0%	11,4%	26,1%	9,1%	100,0%
	DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA İNTERNET ETKİSİ	8,1%	6,5%	9,2%	5,2%	8,2%	7,9%	7,6%
	EML Sayı	16	18	8	15	9	8	74
	OKUL TÜRÜ	21,6%	24,3%	10,8%	20,3%	12,2%	10,8%	100,0%
	DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA İNTERNET ETKİSİ	8,6%	11,6%	3,4%	7,8%	3,2%	7,9%	6,4%
	KML Sayı	11	8	13	18	16	13	79
	OKUL TÜRÜ	13,9%	10,1%	16,5%	22,8%	20,3%	16,5%	100,0%
	DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA İNTERNET ETKİSİ	5,9%	5,2%	5,5%	9,3%	5,7%	12,9%	6,9%
	IHL Sayı	29	14	31	19	16	8	117
	OKUL TÜRÜ	24,8%	12,0%	26,5%	16,2%	13,7%	6,8%	100,0%
	DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA İNTERNET ETKİSİ	15,7%	9,0%	13,0%	9,8%	5,7%	7,9%	10,2%
	GSL Sayı	8	5	6	6	5	9	39
	OKUL TÜRÜ	20,5%	12,8%	15,4%	15,4%	12,8%	23,1%	100,0%
	DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA İNTERNET ETKİSİ	4,3%	3,2%	2,5%	3,1%	1,8%	8,9%	3,4%
	TML Sayı	4	0	6	1	5	2	18
	OKUL TÜRÜ	22,2%	,0%	33,3%	5,6%	27,8%	11,1%	100,0%
	DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA İNTERNET ETKİSİ	2,2%	,0%	2,5%	,5%	1,8%	2,0%	1,6%
Toplam Sayı		185	155	238	193	279	101	1151
OKUL TÜRÜ		16,1%	13,5%	20,7%	16,8%	24,2%	8,8%	100,0%

$X^2 = 106,075$ $P=0,000$

Okul türleri ile dini tutum ve davranışlarının oluşmasında internetin etkisinin incelendiği bu tabloda değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki meydana gelmiştir. Tüm deneklerden %24,2'si dini tutum ve davranış oluşturma konusunda internetin kendileri üzerinde etkisinin “çok az” olduğunu belirtmişlerdir. Bu durum öğrencilerin bir şeyi kendi başlarına araştırıp bulmak yerine birilerine sormayı tercih ettiklerini göstermektedir. Öğrencilerle yapılan ikili görüşmelerde de bu durumun böyle olduğu ortaya çıkmıştır.

“Ben dini konularda bir şey merak ettiğimde genellikle birilerine sormayı tercih ederim. Böylesi daha kolay oluyor.” (Yusuf Yasin, Y:17, Mart 2014)

Tablo 2.59. Okul Türü* Aklınıza Takılan Dini Bir Konuda Başvurduğunuz İlk Kaynak Hangisidir?

			AKLINIZA TAKILAN DİNİ BİR KONUDA BAŞVURDUĞUNUZ İLK KAYNAK HANGİSİDİR											
			ANNEM	BABAM	ABLA/AGABEY	UYUKBABA/BUYUKANNI	ARKADASLARIM	KITAPLAR	İNTERNET	MAHALLEMİZDEKİ DİNİ GÖREVLİLERİNE	DİĞER	CEVAP YOK	Toplam	
OKUL TURU	CPL	Sayı	83	17	3	8	2	8	9	3	4	2	139	
		OKUL TURU	59,7%	12,2%	2,2%	5,8%	1,4%	5,8%	6,5%	2,2%	2,%	1,4%	100%	
		AKLINIZA TAKILAN DİNİ BİR KONUDA BAŞVURDUĞUNUZ İLK KAYNAK HANGİSİDİR	15,7%	11,0%	12,0%	16,0%	7,4%	8,3%	8,7%	4,0%	9,3%	4,3%	12%	
	G.LİSE	Sayı	138	33	5	14	8	20	26	25	7	11	287	
		OKUL TURU	48,1%	11,5%	1,7%	4,9%	2,8%	7,0%	9,1%	8,7%	2,%	3,8%	100%	
		AKLINIZA TAKILAN DİNİ BİR KONUDA BAŞVURDUĞUNUZ İLK KAYNAK HANGİSİDİR	26,0%	21,4%	20,0%	28,0%	29,6%	20,8%	25,0%	33,3%	16,3%	23,4%	24,9%	
	AL	Sayı	80	28	4	7	7	17	17	7	9	7	183	
		OKUL TURU	43,7%	15,3%	2,2%	3,8%	3,8%	9,3%	9,3%	3,8%	4,%	3,8%	100%	
		AKLINIZA TAKILAN DİNİ BİR KONUDA BAŞVURDUĞUNUZ İLK KAYNAK HANGİSİDİR	15,1%	18,2%	16,0%	14,0%	25,9%	17,7%	16,3%	9,3%	20,9%	14,9%	15,9%	
	FL	Sayı	12	8	1	4	2	3	11	5	0	1	47	
		OKUL TURU	25,5%	17,0%	2,1%	8,5%	4,3%	6,4%	23,4%	10,6%	,0%	2,1%	100%	
		AKLINIZA TAKILAN DİNİ BİR KONUDA BAŞVURDUĞUNUZ İLK KAYNAK HANGİSİDİR	2,3%	5,2%	4,0%	8,0%	7,4%	3,1%	10,6%	6,7%	,0%	2,1%	4,1%	
	AOL	Sayı	29	11	1	3	1	18	5	5	4	3	80	
		OKUL TURU	36,3%	13,8%	1,3%	3,8%	1,3%	22,5%	6,3%	6,3%	5,%	3,8%	100%	
		AKLINIZA TAKILAN DİNİ BİR KONUDA BAŞVURDUĞUNUZ İLK KAYNAK HANGİSİDİR	5,5%	7,1%	4,0%	6,0%	3,7%	18,8%	4,8%	6,7%	9,3%	6,4%	7,0%	
	SML	Sayı	44	14	5	3	3	3	7	2	2	5	88	
		OKUL TURU	50,0%	15,9%	5,7%	3,4%	3,4%	3,4%	8,0%	2,3%	2,%	5,7%	100%	
		AKLINIZA TAKILAN DİNİ BİR KONUDA BAŞVURDUĞUNUZ İLK KAYNAK HANGİSİDİR	8,3%	9,1%	20,0%	6,0%	11,1%	3,1%	6,7%	2,7%	4,7%	10,6%	7,6%	
	EML	Sayı	29	11	2	2	0	3	10	8	4	5	74	
		OKUL TURU	39,2%	14,9%	2,7%	2,7%	,0%	4,1%	13,5%	10,8%	5%	6,8%	100%	
		AKLINIZA TAKILAN DİNİ BİR KONUDA BAŞVURDUĞUNUZ İLK KAYNAK HANGİSİDİR	5,5%	7,1%	8,0%	4,0%	,0%	3,1%	9,6%	10,7%	9,3%	10,6%	6,4%	
	KML	Sayı	52	9	1	1	0	3	2	5	3	3	79	
		OKUL TURU	65,8%	11,4%	1,3%	1,3%	,0%	3,8%	2,5%	6,3%	3%	3,8%	100%	
		AKLINIZA TAKILAN DİNİ BİR KONUDA BAŞVURDUĞUNUZ İLK KAYNAK HANGİSİDİR	9,8%	5,8%	4,0%	2,0%	,0%	3,1%	1,9%	6,7%	7,0%	6,4%	6,9%	
	IHL	Sayı	36	17	2	5	3	15	15	13	7	4	117	
		OKUL TURU	30,8%	14,5%	1,7%	4,3%	2,6%	12,8%	12,8%	11,1%	6,%	3,4%	100%	
		AKLINIZA TAKILAN DİNİ BİR KONUDA BAŞVURDUĞUNUZ İLK KAYNAK HANGİSİDİR	6,8%	11,0%	8,0%	10,0%	11,1%	15,6%	14,4%	17,3%	16,3%	8,5%	10,2%	
	GSL	Sayı	25	4	1	2	0	1	0	0	1	5	39	
		OKUL TURU	64,1%	10,3%	2,6%	5,1%	,0%	2,6%	,0%	,0%	2,%	12,%	100%	
		AKLINIZA TAKILAN DİNİ BİR KONUDA BAŞVURDUĞUNUZ İLK KAYNAK HANGİSİDİR	4,7%	2,6%	4,0%	4,0%	,0%	1,0%	,0%	,0%	2,3%	10,6%	3,4%	
	TML	Sayı	2	2	0	1	1	5	2	2	2	1	18	
		OKUL TURU	11,1%	11,1%	,0%	5,6%	5,6%	27,8%	11,1%	11,1%	11%	5,6%	100%	
		AKLINIZA TAKILAN DİNİ BİR KONUDA BAŞVURDUĞUNUZ İLK KAYNAK HANGİSİDİR	,4%	1,3%	,0%	2,0%	3,7%	5,2%	1,9%	2,7%	4,7%	2,1%	1,6%	
	Toplam		Sayı	530	154	25	50	27	96	104	75	43	47	1151
			OKUL TURU	46,0%	13,4%	2,2%	4,3%	2,3%	8,3%	9,0%	6,5%	3,7%	4,1%	100,0%

X² = 163,957 P=0,000

Okul türleri ile akıla takılan dini bir konuda İlk başvuru kaynağının ilişkisinin incelendiği değişkenler arasında yüksek ve anlamlı bir ilişki meydana gelmiştir. Buna göre deneklerin en yüksek oranla %46 ile “anne” seçeneğini tercih ettikleri görülmektedir. İkinci yüksek oran % 13,4 ile “baba” seçeneğine ayrılmıştır. Okul türüne bakılmaksızın annenin dini sosyalleşme açısından en etkili unsur olduğu tablodaki bilgiler ışığında görülmektedir. Çocukla daha çok etkileşim halinde olan anne, çocukların İlk dini bilgi kaynaklarıdır. Bölgede kadınların çalışma oranının da düşük olması, bu tür etkileşimleri arttırmaktadır. Bu durum bölgemizde çocuklar üzerinde “anaerkil bir dindarlık” etkisinin hakim olduğunu göstermektedir.

“Annem bana sofraya otururken besmele çekmekten tutun, namaz kılmaya, abdest almaya kadar birçok dini şeye alıştıran İlk kişidir.” (Viyan, Y:15, Mart 2014)

“Bana göre her ikisi dindar sayılır. Ama annemle biz daha çok zaman geçirdiğimiz için onun yaptıklarını daha yakından görüyorum.” (Nurşin, Y:18, Mart 2014)

“Annem her an bekçi gibi başımda. Dini konulara çok önem verir. Ben de onu kırmak istemem.” (Cahfer, Y:16, Mart 2014)

2.1.4. Aile Tipine Göre Dağılımı ve Aile Tipi Dini Sosyalleşme İlişkisi

Aile yapısındaki veya aile tipindeki farklılaşmalar, genel olarak sosyalleşme özel olarak da dini sosyalleşme üzerinde etkili olabilmektedir. Örnek olarak bakıldığında geniş ailede yaşıyan bireylerin ile boşanmış bir ailede yaşıyan bireylerin sosyalleşme süreçleri farklı olabileceği gibi bu durum onların dini sosyalleşme süreçlerini de etkilemektedir. Aşağıdaki tabloda örneklem grubumuzun aile tiplerine göre dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 2.60. Örneklem Grubunun Aile Tipine Göre Dağılımı

EVDE KİMLERLE KALİYORSUNUZ?		Dağılım	%
	ANNEM, BABAM VE KARDESLERİMLE	937	81,4
	ANNE BABA VE AİLENİN DİĞER FERTLERİ	134	11,6
	DİĞER	68	5,9
	CEVAP YOK	12	1,0
	Toplam	1151	100,0

Tablodan da anlaşılacağı üzere ankete katılan kişilere sorulan “Evde kiminle Kalıyorsunuz?” sorusuna deneklerin %81,4 (937 kişi) ‘ü “annem, babam ve kardeşlerimle” (Çekirdek Aile), %11,6 (134 kişi)’ sı “anne, baba ve ailenin diğer fertleriyle” (Geniş Aile), %5,9 (68)’u “diğer”, (Aile fertlerinden biri veya her ikisi ölmüş veya boşanmış aile tipi) seçeneği işaretlemiş olup %1 (12)’i de bu soruyu “cevapsız” bırakmıştır. Ki kare testi analizine göre araştırmamızın bu bölümünde bağımsız değişkenler içinde anlamlı ilişkiye sahip bir adet tablo oluşmuştur.

Tablo 2.61. Evde Kiminle Kalıyorsunuz* Temel Dini Bilgiler Öğrenmek Amacıyla Diyanet Tarafından Hazırlanan ve Katıldığınız Etkinlikler

TEMEL DİNİ BİLGİLER ÖĞRENMEK AMACIYLA DIYANET TARAFINDAN HAZIRLANAN VE KATILDIGINIZ ETKİNLİKLER								
			DUZENLI OLARAK KATILDM/ KATILIRIM	ZAMANIM OLDUKCA KATILDIM/ KATILIRIM	KATILMAYI DUSUNMEDM/ DUSUNMEM	BASKA	CEVAP YOK	Toplam
EVDE KIMINLE KALIYORSUNUZ	ANNEM, BABAM VE KARDESLERIMLE	Sayı	93	439	234	131	40	937
		EVDE KIMINLE KALIYORSUNUZ	9,9%	46,9%	25,0%	14,0%	4,3%	100,0%
		TEMEL DİNİ BİLGİLER ÖĞRENMEK AMACIYLA DIYANET TARAFINDAN HAZIRLANAN VE KATILDIGINIZ ETKİNLİKLER	93,0%	81,3%	79,6%	80,9%	72,7%	81,4%
	ANNE BABA VE AILENİN DİĞER FERTLERİ	Sayı	4	75	31	14	10	134
		EVDE KIMINLE KALIYORSUNUZ	3,0%	56,0%	23,1%	10,4%	7,5%	100,0%
		TEMEL DİNİ BİLGİLER ÖĞRENMEK AMACIYLA DIYANET TARAFINDAN HAZIRLANAN VE KATILDIGINIZ ETKİNLİKLER	4,0%	13,9%	10,5%	8,6%	18,2%	11,6%
	DİĞER	Sayı	3	25	22	14	4	68
		EVDE KIMINLE KALIYORSUNUZ	4,4%	36,8%	32,4%	20,6%	5,9%	100,0%
		TEMEL DİNİ BİLGİLER ÖĞRENMEK AMACIYLA DIYANET TARAFINDAN HAZIRLANAN VE KATILDIGINIZ ETKİNLİKLER	3,0%	4,6%	7,5%	8,6%	7,3%	5,9%
	CEVAP YOK	Sayı	0	1	7	3	1	12
		EVDE KIMINLE KALIYORSUNUZ	,0%	8,3%	58,3%	25,0%	8,3%	100,0%
		TEMEL DİNİ BİLGİLER ÖĞRENMEK AMACIYLA DIYANET TARAFINDAN HAZIRLANAN VE KATILDIGINIZ ETKİNLİKLER	,0%	,2%	2,4%	1,9%	1,8%	1,0%
Toplam		Sayı	100	540	294	162	55	1151
		EVDE KIMINLE KALIYORSUNUZ	8,7%	46,9%	25,5%	14,1%	4,8%	100,0%

$X^2 = 30,840$

$P = 0,002$

Evde kalınan kişiler ile temel dini bilgiler öğrenmek amacıyla Diyanet tarafından hazırlanan ve katılım sağlanan etkilerin incelendiği bu tabloda değişkenler arasında anlamlı bir ilişki meydana gelmiştir ($P=0,002$). Tüm denekler içerisinde deneklerin %46,9'u "zamanım oldukça katıldım/katılıyorum" seçeneğini tercih etmişlerdir. Bu tür etkinliklere en yüksek katılımı (%56) oran olarak sağlayan bireylerin geniş aile dediğimiz aile tipinde olanların olduğu görülmektedir. En düşük katılımı (%32,4) sağlayanların da "diğer" şıkkını işaretleyen bireyler olduğu görülmektedir. Diğer şıkkı parçalanmış aile veya anne babaları ayrı olan bireyleri temsil etmektedir. Aile içindeki (anne, dede, nine vb.) kişilerin sayısının fazla olması dini konularda çocukların sosyalleşme süreçlerini hızlandırmaktadır.

2.1.5. İkamet Ettikleri Yerleşim Yerine Göre Dağılımı ve İkamet Edilen Yer ile Dini Sosyalleşme İlişkisi

Örneklem grubumuz Şırnak merkez ilçe başta olmak üzere, Şırnak'a bağlı altı ilçede eğitim öğretime devam eden orta öğretim 9 ve 12. Sınıf öğrencilerinden seçilmiştir. Dini sosyalleşme süreçlerinde bireyin bulunduğu çevre ve yaşadığı coğrafyanın da bireyin sosyalleşmesini etkilediği bilinmektedir. Bu bağlamda anket uygulamasını ilçelere de yaymamızın asıl amacı, daha önce de belirtildiği gibi özelde Şırnak ili, genelde İse Doğu ve Güneydoğu Bölgelerinde bulunan ergen, ergenliğe geçiş ve İlk yetişkinlik evresinde bulunan bireylerin dini yönelimlerinin ne olduğu, sosyalleşmelerinin nasıl gerçekleştiğini ve yaşadıkları bölgenin sosyalleşmeleri üzerindeki etkilerini öğrenmektir.

2013 yılı TÜİK verilerine göre Şırnak ili ve ilçelerinin merkez nüfusları şu şekildedir: Şırnak Merkez, 60.255; Beytüşşebap, 5.304; Cizre, 110.166; Güçlükonak, 3.356; İdil, 25.633; Silopi, 85.350; Uludere, 6.726.¹²⁸

¹²⁸ www.tuik.gov.tr, Erişim Tarihi: 25.04.2014, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul>.

Tablo 2.62. Örneklem Grubunun İkamet Ettikleri Yerleşim Yerine Göre Dağılımı

HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ?	Dağılım	%
SIRNAK MERKEZ	510	44,3
CIZRE	82	7,1
SILOPI	150	13,0
IDIL	71	6,2
ULUDERE	112	9,7
B.SEBAP	108	9,4
G.KONAK	106	9,2
CEVAP YOK	12	1,0
Toplam	1151	100,0

Anketimize katılan öğrencilerden 510 (%44,3)'u Şırnak merkezlidir. Geriye kalan öğrencilerin, 82 (%7,1)'si Cizre, 150 (%13,0)'si Silopi, 71 (%6,2)'i İdil, 112 (%9,7)'si Uludere, 108 (%9,4)'i Beytüşşebap, 106 (%9,2)'si Güçlükönak ilçelerinde ikamet etmektedirler. Anketimize yer alan bu maddeye de 12 (%1) kişi cevap vermemiştir. Çalışmamızın bu bölümünde “Yaşadığı ilçeye göre, kişilerin dini sosyalleşmeleri arasında önemli bir fark var mıdır?” sorusuna cevap aranmaya çalışılacaktır. Ki kare testi analizine göre araştırmamızın bu bölümünde bağımsız değişkenler içinde anlamlı ilişkiye sahip 15 adet tablo oluşmuştur.

Tablo 2.63. Hangi İlçede Oturuyorsunuz* Din Derslerinin Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi

		DİN DERSLERİNİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ							
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	SIRNAK MERKEZ	Sayı	68	104	191	72	52	22	509
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	13,4%	20,4%	37,5%	14,1%	10,2%	4,3%	100,0%
		DİN DERSLERİNİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	30,8%	41,3%	50,8%	46,8%	51,0%	48,9%	44,3%
	CİZRE	Sayı	23	19	25	7	4	4	82
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	28,0%	23,2%	30,5%	8,5%	4,9%	4,9%	100,0%
		DİN DERSLERİNİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	10,4%	7,5%	6,6%	4,5%	3,9%	8,9%	7,1%
	SİLOPI	Sayı	39	34	43	21	7	6	150
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	26,0%	22,7%	28,7%	14,0%	4,7%	4,0%	100,0%
		DİN DERSLERİNİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	17,6%	13,5%	11,4%	13,6%	6,9%	13,3%	13,0%
	İDİL	Sayı	7	16	20	12	11	5	71
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	9,9%	22,5%	28,2%	16,9%	15,5%	7,0%	100,0%
		DİN DERSLERİNİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	3,2%	6,3%	5,3%	7,8%	10,8%	11,1%	6,2%
	ULUDERE	Sayı	25	26	31	18	11	1	112
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	22,3%	23,2%	27,7%	16,1%	9,8%	,9%	100,0%
		DİN DERSLERİNİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	11,3%	10,3%	8,2%	11,7%	10,8%	2,2%	9,7%
	B.SEBAP	Sayı	30	21	34	11	8	4	108
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	27,8%	19,4%	31,5%	10,2%	7,4%	3,7%	100,0%
		DİN DERSLERİNİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	13,6%	8,3%	9,0%	7,1%	7,8%	8,9%	9,4%
	G.KONAK	Sayı	28	30	25	12	8	3	106
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	26,4%	28,3%	23,6%	11,3%	7,5%	2,8%	100,0%
		DİN DERSLERİNİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	12,7%	11,9%	6,6%	7,8%	7,8%	6,7%	9,2%
	CEVAP YOK	Sayı	1	2	7	1	1	0	12
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	8,3%	16,7%	58,3%	8,3%	8,3%	,0%	100,0%
		DİN DERSLERİNİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	,5%	,8%	1,9%	,6%	1,0%	,0%	1,0%
Toplam		Sayı	221	252	376	154	102	45	1150
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	19,2%	21,9%	32,7%	13,4%	8,9%	3,9%	100,0%

X² =61,164 P= 0,004

Yaşanılan yer ile din derslerinin kişilerde dini tutum ve bilgi oluşturmalarının arasındaki ilişkinin incelendiği bu tabloda değişkenler arasında yüksek olmayan bir ilişki tespit edilmiştir (P= 0,004). Tüm ilçelerin sonuçlarına bakıldığında ilçelerde yaşayan bireylerin din derslerinin kendilerinde bilgi ve tutum oluşturma konusunda vasat olduğu görülmektedir. Deneklerin %32,7'si bu soruya “normal” cevabı vermiştir. Cizre ilçesinde yaşayan bireylerin %28'i bu soruya “çok fazla” cevabı verirken, İdil ilçesinde yaşayanların %15,5'i bu soruya “çok az” cevabı vermişleridir. Şırnak ili geneline bakıldığında din derslerinin kişilerin bir tutum geliştirme konusunda yetersiz

kaldığı kanısı ortaya çıkmaktadır. Buralarda yaşayan bireylerin dini sosyalleşmelerinde din derslerinin yeterince etkili olmadığı görülmektedir.

Tablo 2.64. Hangi İlçede Oturuyorsunuz* Dini Grup Tarikat ve Cemaatlerin Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi

DİNİ GRUP TARIKAT VE CAMAATLERİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ								
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK
HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	SIRNAK MERKEZ	Sayı	48	71	111	80	147	53
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	9,4%	13,9%	21,8%	15,7%	28,8%	10,4%
		DİNİ GRUP TARIKAT VE CAMAATLERİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	36,6%	41,5%	48,7%	41,9%	49,3%	40,2%
	CİZRE	Sayı	6	15	13	17	28	3
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	7,3%	18,3%	15,9%	20,7%	34,1%	3,7%
		DİNİ GRUP TARIKAT VE CAMAATLERİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	4,6%	8,8%	5,7%	8,9%	9,4%	2,3%
	SİLOPI	Sayı	24	18	21	27	34	26
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	16,0%	12,0%	14,0%	18,0%	22,7%	17,3%
		DİNİ GRUP TARIKAT VE CAMAATLERİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	18,3%	10,5%	9,2%	14,1%	11,4%	19,7%
	İDİL	Sayı	15	10	11	8	20	7
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	21,1%	14,1%	15,5%	11,3%	28,2%	9,9%
	ULUDERE	Sayı	6	17	29	21	29	10
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	5,4%	15,2%	25,9%	18,8%	25,9%	8,9%
		DİNİ GRUP TARIKAT VE CAMAATLERİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	4,6%	9,9%	12,7%	11,0%	9,7%	7,6%
	B.SEBAP	Sayı	17	16	20	22	12	21
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	15,7%	14,8%	18,5%	20,4%	11,1%	19,4%
	G.KONAK	Sayı	14	22	21	13	25	11
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	13,2%	20,8%	19,8%	12,3%	23,6%	10,4%
		DİNİ GRUP TARIKAT VE CAMAATLERİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	10,7%	12,9%	9,2%	6,8%	8,4%	8,3%
	CEVAP YOK	Sayı	1	2	2	3	3	1
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	8,3%	16,7%	16,7%	25,0%	25,0%	8,3%
		DİNİ GRUP TARIKAT VE CAMAATLERİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	,8%	1,2%	,9%	1,6%	1,0%	,8%
	Toplam	Sayı	131	171	228	191	298	132
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	11,4%	14,9%	19,8%	16,6%	25,9%	11,5%

$X^2 = 64,609$ $P = 0,002$

Yaşanılan yer ile dini grup, cemaat ve tarikatların kişilerde dini tutum ve bilgi oluşturmalarının arasındaki ilişkinin incelendiği bu tabloda değişkenler arasında yüksek olmayan bir ilişki tespit edilmiştir. Tablodan da anlaşılacağı üzere tüm ilçelerin ortalamalarına bakıldığında bu tür dini yapılanmaların orada yaşayan bireyler üzerinde çok az etkili olduğu görülmektedir. Deneklerin %25,9'u bu soruya “çok az” cevabı vermişlerdir. İlçeler baz alındığında bu durumun daha önce de değinildiği gibi cemaat ve dini grupların bölgede farklı algılanmasından kaynaklandığı söylenebilir. Deneklerle yapılan ikili veya grup görüşmelerinde genel olarak cemaat denildiğinde İlk olarak İfade ettikleri veya kastettikleri cemaatin “Gülen Cemaati” olduğu görülmüştür. Bölgedeki siyasi çekişmeler bu tür dini gruplara- özellikle siyasallaşan dini gruplara- olan önyargıyı arttırmaktadır.

“Dershanede bize ders anlatan hocanın daha sonra adının farklı olduğunu öğrendim. Meğerse hoca kod ad kullanıyormuş. Bu da beni oradan soğuttu açıkçası” (Rahmet, Y:18, Mart 2014)

“Bence dini gruplar veya cemaatler dinle ilgilenmelidirler. Siyasete bulaşmamaları gerekiyor.” (Serhat, Y:18, Mart 2014)

Tablo 2.65. Hangi İlçede Oturuyorsunuz* Oldu İse Hangi Yolla Oldu

		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU								
			KENDİ KENDİME	KURAN KURSUNDA	CAMI VEYA YAZ KURSUNDA	ÖZEL HOCADA	DİNİ SOHBETLERDE	DİĞER	CEVAP YOK	Toplam
HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	SIRNAK MERKEZ	Sayı	145	131	97	17	54	33	33	510
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	28,4%	25,7%	19,0%	3,3%	10,6%	6,5%	6,5%	100,0%
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	49,2%	47,5%	39,1%	53,1%	36,2%	41,8%	45,8%	44,3%
	CIZRE	Sayı	30	6	16	3	17	3	7	82
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	36,6%	7,3%	19,5%	3,7%	20,7%	3,7%	8,5%	100,0%
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	10,2%	2,2%	6,5%	9,4%	11,4%	3,8%	9,7%	7,1%
	SILOPI	Sayı	36	37	35	6	19	11	6	150
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	24,0%	24,7%	23,3%	4,0%	12,7%	7,3%	4,0%	100,0%
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	12,2%	13,4%	14,1%	18,8%	12,8%	13,9%	8,3%	13,0%
	IDIL	Sayı	11	18	19	2	11	10	0	71
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	15,5%	25,4%	26,8%	2,8%	15,5%	14,1%	,0%	100,0%
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	3,7%	6,5%	7,7%	6,3%	7,4%	12,7%	,0%	6,2%
	ULUDERE	Sayı	32	31	24	1	15	4	5	112
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	28,6%	27,7%	21,4%	,9%	13,4%	3,6%	4,5%	100,0%
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	10,8%	11,2%	9,7%	3,1%	10,1%	5,1%	6,9%	9,7%
	B.SEBAP	Sayı	20	29	25	2	14	6	12	108
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	18,5%	26,9%	23,1%	1,9%	13,0%	5,6%	11,1%	100,0%
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	6,8%	10,5%	10,1%	6,3%	9,4%	7,6%	16,7%	9,4%
	G.KONAK	Sayı	20	22	29	1	18	11	5	106
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	18,9%	20,8%	27,4%	,9%	17,0%	10,4%	4,7%	100,0%
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	6,8%	8,0%	11,7%	3,1%	12,1%	13,9%	6,9%	9,2%
	CEVAP YOK	Sayı	1	2	3	0	1	1	4	12
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	8,3%	16,7%	25,0%	,0%	8,3%	8,3%	33,3%	100,0%
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	,3%	,7%	1,2%	,0%	,7%	1,3%	5,6%	1,0%
Toplam		Sayı	295	276	248	32	149	79	72	1151
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	25,6%	24,0%	21,5%	2,8%	12,9%	6,9%	6,3%	100,0%

X² =79,969 P=0,000

Bireylerin yaşadıkları ilçeye göre okul dışında dini bilgi alma gayretlerinin olup olmadığının incelendiği bu tabloda değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki ortaya çıkmıştır (P=0,000). İlçelere göre bakıldığında bu soruya, tüm deneklerin %25,6'sı "kendi kendime", %24'ü "Kuran kursunda", %21,5'i İse "cami ve yaz Kuran kursunda" cevabı verdikleri görülmektedir. Diğer taraftan deneklerin ilçelere göre bakıldığında en çok bilgi edindikleri kurumların resmi kurum olduğu görülmektedir. Bölgede bireylerin cemaat ve diğer dini yapılanmalardan ziyade resmi dini kurumlara daha fazla

güvendikleri görülmektedir. Kişilerin dini sosyalleşmelerinde resmi din kurumlarının daha etkili bir unsur olduğu düşünülmektedir.

Tablo 2.66. Hangi İlçede Oturuyorsunuz * Dini Gruplar Hakkındaki Size Göre En Uygun İfade Hangisidir.

DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GORE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.								
				DİNİN DOGRU ANALASILMASINI ENGELLİYORLAR FAALİYETLERİNE ENGEL OLUNMALIDIR	DİNİN DAHA İYİ ANLASILMASI NA VE YASANMASIN A YARDUMCI OLUYORLAR	BASKA	CEVAP YOK	Toplam
HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	SIRNAK MERKEZ	Sayı	146	286	44	34	510	
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	28,6%	56,1%	8,6%	6,7%	100,0%	
		DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GORE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.	50,9%	42,6%	36,1%	48,6%	44,3%	
	CİZRE	Sayı	18	46	15	3	82	
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	22,0%	56,1%	18,3%	3,7%	100,0%	
		DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GORE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.	6,3%	6,8%	12,3%	4,3%	7,1%	
	SİLOPI	Sayı	31	95	17	7	150	
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	20,7%	63,3%	11,3%	4,7%	100,0%	
		DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GORE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.	10,8%	14,1%	13,9%	10,0%	13,0%	
	İDİL	Sayı	19	35	13	4	71	
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	26,8%	49,3%	18,3%	5,6%	100,0%	
		DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GORE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.	6,6%	5,2%	10,7%	5,7%	6,2%	
	ULUDERE	Sayı	26	67	15	4	112	
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	23,2%	59,8%	13,4%	3,6%	100,0%	
		DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GORE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.	9,1%	10,0%	12,3%	5,7%	9,7%	
	B.SEBAP	Sayı	29	65	9	5	108	
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	26,9%	60,2%	8,3%	4,6%	100,0%	
		DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GORE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.	10,1%	9,7%	7,4%	7,1%	9,4%	
	G.KONAK	Sayı	17	71	9	9	106	
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	16,0%	67,0%	8,5%	8,5%	100,0%	
		DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GORE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.	5,9%	10,6%	7,4%	12,9%	9,2%	
	CEVAP YOK	Sayı	1	7	0	4	12	
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	8,3%	58,3%	,0%	33,3%	100,0%	
		DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GORE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.	,3%	1,0%	,0%	5,7%	1,0%	
Toplam	Sayı		287	672	122	70	1151	
	HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ		24,9%	58,4%	10,6%	6,1%	100,0%	

$\chi^2 = 45,238$ $P=0,002$

Bireylerin yaşadıkları ilçeye göre dini gruplar hakkındaki kendilerine en uygun gelen İfadenin incelendiği bu tabloda değişkenler arasında anlamlı bir ilişki ortaya çıkmıştır ($P=0,002$). Yaşadıkları yere göre deneklerin %58,4'ü bu soruya “dinin daha anlaşılmasına ve yaşanmasına yardımcı oluyorlar” cevabı vermiştir. Diğer taraftan deneklerin %24,9'u da bu soruya “dinin doğru anlaşılmasının engelliyorlar, faaliyetlerine engel olunmalıdır” cevabı vermiştir. Öğrencilerle yapılan görüşmelerde öğrencilerin cemaatlerin dini faaliyetler dışındaki işlere bulaşmalarını hoş karşılamadıkları ortaya çıkmıştır. Bunun dışında faydalı olduklarını İfade etmişlerdir.

“Din ile siyasetin ayrı olması gerekirken şu anda istismar ediliyor. Bu da hoşgörüyü ortadan kaldırıyor.” (Leyla, Y:14, Mart 2014)

“Bence din adamı siyaset yapmamalı tabi cemaatler de öyle. Dinin yeri ayrı siyasetin yeri ayrı.” (Samet, Y:17, Mayıs 2015)

Tablo 2.67. Hangi İlçede Oturuyorsunuz* Temel Dini Bilgiler Öğrenmek Amacıyla Diyanet Tarafından Hazırlanan ve Katıldığınız Etkinlikler

		TEMEL DİNİ BİLGİLER ÖĞRENMEK AMACIYLA DİYANET TARAFINDAN HAZIRLANAN VE KATILDIGINIZ ETKİNLİKLER						
			DUZENLI OLARAK KATILDIM/KA TILIRIM	ZAMANIM OLDUKCA KATILDIM/KATIL IRIM	KATILMAYI DUSUNMED IM/DUSUNM EM	BASK A	CEV AP YOK	Topla m
HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	SIRNAK MERKEZ	Sayı	39	217	161	70	23	510
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	7,6%	42,5%	31,6%	13,7%	4,5%	100,%
		TEMEL DİNİ BİLGİLER ÖĞRENMEK AMACIYLA DİYANET TARAFINDAN HAZIRLANAN VE KATILDIGINIZ ETKİNLİKLER	39,0%	40,2%	54,8%	43,2%	41,8%	44,3%
	CIZRE	Sayı	3	44	19	11	5	82
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	3,7%	53,7%	23,2%	13,4%	6,1%	100,%
		TEMEL DİNİ BİLGİLER ÖĞRENMEK AMACIYLA DİYANET TARAFINDAN HAZIRLANAN VE KATILDIGINIZ ETKİNLİKLER	3,0%	8,1%	6,5%	6,8%	9,1%	7,1%
	SILOPI	Sayı	16	75	28	27	4	150
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	10,7%	50,0%	18,7%	18,0%	2,7%	100,%
		TEMEL DİNİ BİLGİLER ÖĞRENMEK AMACIYLA DİYANET TARAFINDAN HAZIRLANAN VE KATILDIGINIZ ETKİNLİKLER	16,0%	13,9%	9,5%	16,7%	7,3%	13,0%
	IDIL	Sayı	15	26	17	9	4	71
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	21,1%	36,6%	23,9%	12,7%	5,6%	100,0%
		TEMEL DİNİ BİLGİLER ÖĞRENMEK AMACIYLA DİYANET TARAFINDAN HAZIRLANAN VE KATILDIGINIZ ETKİNLİKLER	15,0%	4,8%	5,8%	5,6%	7,3%	6,2%
	ULUDERE	Sayı	5	58	26	18	5	112
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	4,5%	51,8%	23,2%	16,1%	4,5%	100,%
		TEMEL DİNİ BİLGİLER ÖĞRENMEK AMACIYLA DİYANET TARAFINDAN HAZIRLANAN VE KATILDIGINIZ ETKİNLİKLER	5,0%	10,7%	8,8%	11,1%	9,1%	9,7%
	B.SEBAP	Sayı	11	53	26	13	5	108
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	10,2%	49,1%	24,1%	12,0%	4,6%	100,%
		TEMEL DİNİ BİLGİLER ÖĞRENMEK AMACIYLA DİYANET TARAFINDAN HAZIRLANAN VE KATILDIGINIZ ETKİNLİKLER	11,0%	9,8%	8,8%	8,0%	9,1%	9,4%
	G.KONAK	Sayı	10	64	14	13	5	106
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	9,4%	60,4%	13,2%	12,3%	4,7%	100,%
		TEMEL DİNİ BİLGİLER ÖĞRENMEK AMACIYLA DİYANET TARAFINDAN HAZIRLANAN VE KATILDIGINIZ ETKİNLİKLER	10,0%	11,9%	4,8%	8,0%	9,1%	9,2%
	CEVAP YOK	Sayı	1	3	3	1	4	12
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	8,3%	25,0%	25,0%	8,3%	33,3%	100,%
		TEMEL DİNİ BİLGİLER ÖĞRENMEK AMACIYLA DİYANET TARAFINDAN HAZIRLANAN VE KATILDIGINIZ ETKİNLİKLER	1,0%	,6%	1,0%	,6%	7,3%	1,0%
Toplam		Sayı	100	540	294	162	55	1151
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	8,7%	46,9%	25,5%	14,1%	4,8%	100,%

X² =72,050 P=0,000

Bireylerin yaşadıkları ilçeye göre temel dini bilgiler öğrenmek amacıyla Diyanet tarafından hazırlanan ve katılım sağlanan etkinliklerin incelendiği bu tabloda değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki ortaya çıkmıştır (P=0,000). İkamet ettikleri yerlere göre ankete katılan bireylerin %46,9'u Diyanet tarafından hazırlanan bu tür etkinliklere “zamanım oldukça katıldım/katılıyorum” demişlerdir. Bunun yanında deneklerin %25,5'i de “katılmayı düşünmedim/düşünmem” İfadesini kullanmayı uygun bulmuşlardır. İdil ilçesi %21,1 ile bu tür etkinliklere “düzenli olarak katılıyorum” İfadesi kullanan birinci ilçedir. Şırnak merkez ilçe de %31,6 ile “katılmayı

düşünmedim/düşünmem” İfadesini en çok kullanan ilçe olmuştur. Oran olarak “zamanım oldukça katıldım/katılıyorum” İfadesini en çok kullanan ilçe İse %60,4 ile Güçlükönak ilçesi olmuştur. İlçeler arasında bu farklılıkların oluşması oralardaki nüfus yoğunluğu ve de ilçe müftülüklerin yaptığı faaliyetlerin çeşitliliği ile açıklanabilir. Halkın dini konusundaki yaklaşımları ve de tutumları da çocukların bakış açısına yansıyabilmektedir.

Tablo 2.68. Hangi İlçede Oturuyorsunuz* Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Okul Arkadaşlarınızın Etkisi

		Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Okul Arkadaşlarınızın Etkisi							
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	SIRNAK MERKEZ	Sayı	24	68	199	115	75	29	510
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	4,7%	13,3%	39,0%	22,5%	14,7%	5,7%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA OKUL ARKADASLARIMIN ETKİSİ	26,1%	41,5%	45,7%	49,4%	46,3%	44,6%	44,3%
	CIZRE	Sayı	9	3	38	13	18	1	82
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	11,0%	3,7%	46,3%	15,9%	22,0%	1,2%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA OKUL ARKADASLARIMIN ETKİSİ	9,8%	1,8%	8,7%	5,6%	11,1%	1,5%	7,1%
	SILOPI	Sayı	17	26	47	31	19	10	150
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	11,3%	17,3%	31,3%	20,7%	12,7%	6,7%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA OKUL ARKADASLARIMIN ETKİSİ	18,5%	15,9%	10,8%	13,3%	11,7%	15,4%	13,0%
	IDIL	Sayı	8	11	22	9	14	7	71
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	11,3%	15,5%	31,0%	12,7%	19,7%	9,9%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA OKUL ARKADASLARIMIN ETKİSİ	8,7%	6,7%	5,1%	3,9%	8,6%	10,8%	6,2%
	ULUDERE	Sayı	9	14	47	26	14	2	112
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	8,0%	12,5%	42,0%	23,2%	12,5%	1,8%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA OKUL ARKADASLARIMIN ETKİSİ	9,8%	8,5%	10,8%	11,2%	8,6%	3,1%	9,7%
	B.SEBAP	Sayı	12	22	42	17	9	6	108
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	11,1%	20,4%	38,9%	15,7%	8,3%	5,6%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA OKUL ARKADASLARIMIN ETKİSİ	13,0%	13,4%	9,7%	7,3%	5,6%	9,2%	9,4%
	G.KONAK	Sayı	13	20	37	18	13	5	106
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	12,3%	18,9%	34,9%	17,0%	12,3%	4,7%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA OKUL ARKADASLARIMIN ETKİSİ	14,1%	12,2%	8,5%	7,7%	8,0%	7,7%	9,2%
	CEVAP YOK	Sayı	0	0	3	4	0	5	12
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	,0%	,0%	25,0%	33,3%	,0%	41,7%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA OKUL ARKADASLARIMIN ETKİSİ	,0%	,0%	,7%	1,7%	,0%	7,7%	1,0%
Toplam		Sayı	92	164	435	233	162	65	1151
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	8,0%	14,2%	37,8%	20,2%	14,1%	5,6%	100,0%

$X^2 = 88,944$

$P = 0,000$

Yaşanılan yer ile okul arkadaşlarının kişilerde dini tutum ve bilgi oluşturma etkisi arasındaki ilişkinin incelendiği bu tabloda değişkenler arasında yüksek bir ilişki tespit edilmiştir ($P=0,000$). İlçe bazında deneklerin verdikleri cevaba bakıldığında en yüksek oranın %37,8 ile “normal” olduğu görülmektedir. Diğer en yüksek oranın ise %20,2 ile “az” seçeneğine ait olduğu tablodan anlaşılmaktadır. İlçeler arasında “çok fazla” ibaresini en çok kullanan ilçemiz %12,3 ile Güçlükönak’tır. “çok az” ibaresini en çok kullanan ilçe ise %22 ile Cizre ilçesi olmuştur. Burada dikkat çekici husus; ilçelerin nüfus yoğunluğunun artmasına paralel olarak arkadaşlar arasındaki etkileşimin de azaldığıdır. En çok nüfusa sahip Cizre ilçesinde arkadaşlar arasındaki etkileşim oranı en az iken, en az nüfus yoğunluğuna sahip olan Güçlükönak ilçesinde arkadaşların etkileşim oranı en yüksek olarak tespit edilmiştir. Kişi sayısının az olduğu yerlerde bireyler arasındaki sosyalleşme hızı -özellikle de aynı yaş grubundaki bireyler- kişi sayısının fazla olduğu yerlere nazaran daha yüksektir.

Tablo 2.69. Hangi İlçede Oturuyorsunuz* Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Mahalle ve İş Arkadaşlarının Etkisi

DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA MAHALLE VE İŞ ARKADAŞLARININ ETKİSİ								
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK
			Sayı	Oran (%)	Oran (%)	Oran (%)	Oran (%)	Oran (%)
HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	SİRİNAK MERKEZ	Sayı	16	62	171	128	88	44
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	3,1%	12,2%	33,6%	25,1%	17,3%	8,6%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA MAHALLE VE İŞ ARKADAŞLARININ ETKİSİ	29,1%	40,8%	45,6%	49,8%	41,1%	44,3%
	CİZRE	Sayı	6	3	30	17	24	2
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	7,3%	3,7%	36,6%	20,7%	29,3%	2,4%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA MAHALLE VE İŞ ARKADAŞLARININ ETKİSİ	10,9%	2,0%	8,0%	6,6%	11,2%	2,1%
	SİLOPI	Sayı	8	12	39	36	35	20
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	5,3%	8,0%	26,0%	24,0%	23,3%	13,3%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA MAHALLE VE İŞ ARKADAŞLARININ ETKİSİ	14,5%	7,9%	10,4%	14,0%	16,4%	20,6%
	İDİL	Sayı	6	9	26	9	16	5
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	8,5%	12,7%	36,6%	12,7%	22,5%	7,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA MAHALLE VE İŞ ARKADAŞLARININ ETKİSİ	10,9%	5,9%	6,9%	3,5%	7,5%	5,2%
	ULUDERE	Sayı	4	24	39	24	16	5
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	3,6%	21,4%	34,8%	21,4%	14,3%	4,5%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA MAHALLE VE İŞ ARKADAŞLARININ ETKİSİ	7,3%	15,8%	10,4%	9,3%	7,5%	5,2%
	B.SEBAP	Sayı	6	18	42	15	18	9
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	5,6%	16,7%	38,9%	13,9%	16,7%	8,3%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA MAHALLE VE İŞ ARKADAŞLARININ ETKİSİ	10,9%	11,8%	11,2%	5,8%	8,4%	9,3%
	G.KONAK	Sayı	9	24	25	24	17	7
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	8,5%	22,6%	23,6%	22,6%	16,0%	6,6%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA MAHALLE VE İŞ ARKADAŞLARININ ETKİSİ	16,4%	15,8%	6,7%	9,3%	7,9%	7,2%
	CEVAP YOK	Sayı	0	0	3	4	0	5
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	,0%	,0%	25,0%	33,3%	,0%	41,7%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA MAHALLE VE İŞ ARKADAŞLARININ ETKİSİ	,0%	,0%	,8%	1,6%	,0%	5,2%
Toplam	Sayı		55	152	375	257	214	97
	HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ		4,8%	13,2%	32,6%	22,3%	18,6%	8,4%

X² =89,170 P=0,000

Yaşanılan yer ile mahalle ve iş arkadaşlarının kişilerde dini tutum ve bilgi oluşturma etkisi arasındaki ilişkinin incelendiği bu tabloda değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki tespit edilmiştir (P=0,000). Tablodan da anlaşılabacağı üzere deneklerin %32,6'sı bu soruya “normal” cevabı vermiştir. Verilerin %22,3 “az”, %18,6 ile “çok

az” doğrultusunda gittiği görülmektedir. Çalışmamızın bu kısmında mahalle ve iş arkadaşlarının kişilerin dini tutum geliştirmesinde pek etkili olmadığı görülmektedir. Bu soruya en yüksek oranda İdil ve Güçlükönak ilçesi %8,5 ile “çok fazla” cevabı vermiştir. Sırasıyla Cizre (%29,3) ve Silopi (%23,3)’de yaşayan bireylerin bu soruya en yüksek oranlarda “çok az” cevabı verdikleri görülmektedir. Nüfus yoğunluğunun artmasına eş değer olarak kişiler arası etkileşimin azaldığı görülmektedir. Ailenin yakın fertleri dışındaki bireylerin başkalarının dini sosyalleşmeleri üzerindeki etkisi giderek azalmaktadır.

Tablo 2.70. Hangi İlçede Oturuyorsunuz* Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Komşularının Etkisi

DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ								
			COK FAZLA	FAZLA A	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK
			Sayı	23	79	186	102	85
HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	SIRNAK MERKEZ	HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	4,5%	15,5%	36,5%	20,0%	16,7%	6,9%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ	33,3%	42,2%	49,9%	45,9%	38,5%	44,3%
		Toplam	510					
	CIZRE	HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	4,9%	7,3%	34,1%	20,7%	31,7%	1,2%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ	5,8%	3,2%	7,5%	7,7%	11,8%	1,3%
		Toplam	82					
	SILOPI	HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	6,7%	9,3%	26,0%	14,7%	33,3%	10,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ	14,5%	7,5%	10,5%	9,9%	22,6%	19,0%
		Toplam	150					
	İDİL	HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	5,6%	8,5%	32,4%	23,9%	19,7%	9,9%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ	5,8%	3,2%	6,2%	7,7%	6,3%	8,9%
		Toplam	71					
	ULUDERE	HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	5,4%	26,8%	36,6%	18,8%	10,7%	1,8%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ	8,7%	16,0%	11,0%	9,5%	5,4%	2,5%
		Toplam	112					
	B.SEBAP	HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	10,2%	25,0%	27,8%	15,7%	13,9%	7,4%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ	15,9%	14,4%	8,0%	7,7%	6,8%	10,1%
		Toplam	108					
	G.KONAK	HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	9,4%	22,6%	22,6%	22,6%	17,0%	5,7%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ	14,5%	12,8%	6,4%	10,8%	8,1%	7,6%
		Toplam	106					
	CEVAP YOK	HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	8,3%	8,3%	16,7%	16,7%	8,3%	41,7%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ	1,4%	,5%	,5%	,9%	,5%	6,3%
		Toplam	12					
	Toplam	HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	6,0%	16,2%	32,4%	19,3%	19,2%	6,9%
		Toplam	1151					

$\chi^2=112,104$

P=0,000

Yaşanılan yer ile komşuların kişilerde dini tutum ve bilgi oluşturma etkisi arasındaki ilişkinin incelendiği bu tabloda değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki tespit edilmiştir ($P=0,000$). Tablo değerlendirmeleri sırasında tüm tablolardan çıkan ortak sonuç şu şekilde yorumlanabilir; tablodaki verilerin en yüksek değeri normal çıkıyorsa ve normal seçeneğinden sonra eğriler az ve çok aza doğru gidiyorsa tabloda ortaya çıkan sonucun olumsuz olduğu, eğriler fazla ve çok fazlaya doğru gidiyorsa tablodaki sonucun olumlu olduğudur. Bu tabloda da en yüksek değer %32,4 ile “normal” olarak çıkmıştır. Daha sonraki değer %19,3 ile “az” çıktığından tablonun genel olarak olumsuz yani denekler üzerinde beklenen durumun pek de etkili olmadığı düşünülmektedir. Burada da bir önceki tabloya benzer bir durum ortaya çıkmıştır. Buna göre Beytüşşebap ilçesinde oturan deneklerden %10,2’si bu soruya “çok fazla”, Silopi ilçesinde oturanların %33,3’ü “çok az” cevabı vermiştir. Bu tabloda da görülmektedir ki nüfus artışı ile komşuların dini tutum ve davranış oluşturmadaki etkisi arasında ters bir orantı vardır. Nüfus arttıkça komşular arasındaki etkileşim de azalmaktadır. Komşuların kişilerin dini sosyalleşmeleri üzerinde etkileri azdır.

Tablo 2.71. Hangi İlçede Oturuyorsunuz * Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Din Dersi Öğretmenlerinin etkisi

		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ							
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	İRİNAK MERKEZ	Sayı	82	142	152	52	44	38	510
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	16,1%	27,8%	29,8%	10,2%	8,6%	7,5%	100,%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ	31,4%	47,0%	47,8%	43,3%	52,4%	57,6%	44,3%
	İZİRE	Sayı	21	20	23	13	3	2	82
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	25,6%	24,4%	28,0%	15,9%	3,7%	2,4%	100,%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ	8,0%	6,6%	7,2%	10,8%	3,6%	3,0%	7,1%
	İLOPI	Sayı	47	39	33	9	14	8	150
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	31,3%	26,0%	22,0%	6,0%	9,3%	5,3%	100,%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ	18,0%	12,9%	10,4%	7,5%	16,7%	12,1%	13,0%
	DİL	Sayı	9	19	24	6	7	6	71
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	12,7%	26,8%	33,8%	8,5%	9,9%	8,5%	100,%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ	3,4%	6,3%	7,5%	5,0%	8,3%	9,1%	6,2%
	İLUDERE	Sayı	30	23	38	16	2	3	112
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	26,8%	20,5%	33,9%	14,3%	1,8%	2,7%	100,%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ	11,5%	7,6%	11,9%	13,3%	2,4%	4,5%	9,7%
	ŞEBEBA	Sayı	41	25	18	17	6	1	108
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	38,0%	23,1%	16,7%	15,7%	5,6%	,9%	100,%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ	15,7%	8,3%	5,7%	14,2%	7,1%	1,5%	9,4%
	KONAK	Sayı	29	33	27	6	8	3	106
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	27,4%	31,1%	25,5%	5,7%	7,5%	2,8%	100,%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ	11,1%	10,9%	8,5%	5,0%	9,5%	4,5%	9,2%
	CEVAP YOK	Sayı	2	1	3	1	0	5	12
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	16,7%	8,3%	25,0%	8,3%	,0%	41,7%	100,%
Toplam		Sayı	261	302	318	120	84	66	1151
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	22,7%	26,2%	27,6%	10,4%	7,3%	5,7%	100,%

X² = 108,707

P=0,000

Yaşanılan yer ile din dersi öğretmenlerinin kişilerde dini tutum ve bilgi oluşturma etkisi arasındaki ilişkinin incelendiği bu tabloda değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki tespit edilmiştir (P=0,000). Bu soruya tüm deneklerin %27,6'sı “normal” cevabı vermiştir. Tablonun devamında İse en yüksek oranlar %26,2 ile “çok”, %22,7 ile de “çok fazla” olmuştur. Bu durum bize deneklerin geneli üzerinde din dersi öğretmenlerinin dini tutum ve davranış geliştirmede etkili olduğunu göstermektedir. Okul ortamındaki ilişkiler dışarıdaki ilişkilerden daha yakın ve samimimidir. Bir öğretmenin istediğinde bu anlamda çocukların dini sosyalleşmeleri konusunda etkili olabileceği düşünülmektedir. Okul dışında fazla bir sosyal çevreye sahip olmayan yerlerde okulun çocukların sosyalleşmelerinde oldukça etkili olduğu bilinmektedir. Bu durum çocuklarla yapılan görüşmelerde de tespit edilmiştir. Din dersi öğretmenlerin en fazla etkili olduğu yer %38 ile 5.304 nüfuslu Beytüşşebap olmuştur.

“Okul bizim için bir eğitim kurumu olmasının yanında aynı zamanda bizim arkadaşlarımızla görüştüğümüz, beraber bir şeyler paylaştığımız bir yerdir. Açıkçası okul dışında buna pek fırsat bulamıyoruz.” (Deniz, Y: 18, Mayıs 2014)

“Dini bir konuda okuldaki hocaya daha rahat bir şeyler sorabiliyorum çünkü neredeyse her gün görüyorum onu.” (Mizgin, Y:17, Mayıs 2014)

Tablo 2.72. Hangi İlçede Oturuyorsunuz* Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Din Gorevlilerinin Etkisi

		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GÖREVLİLERİNİN ETKİSİ							
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	SIRNAK MERKEZ	Sayı	121	97	123	54	72	43	510
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	23,7%	19,0%	24,1%	10,6%	14,1%	8,4%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GÖREVLİLERİNİN ETKİSİ	39,4%	41,8%	49,4%	44,6%	50,7%	43,0%	44,3%
	CİZRE	Sayı	19	21	17	9	15	1	82
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	23,2%	25,6%	20,7%	11,0%	18,3%	1,2%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GÖREVLİLERİNİN ETKİSİ	6,2%	9,1%	6,8%	7,4%	10,6%	1,0%	7,1%
	SİLOPI	Sayı	44	39	28	7	13	19	150
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	29,3%	26,0%	18,7%	4,7%	8,7%	12,7%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GÖREVLİLERİNİN ETKİSİ	14,3%	16,8%	11,2%	5,8%	9,2%	19,0%	13,0%
	İDİL	Sayı	21	17	15	5	7	6	71
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	29,6%	23,9%	21,1%	7,0%	9,9%	8,5%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GÖREVLİLERİNİN ETKİSİ	6,8%	7,3%	6,0%	4,1%	4,9%	6,0%	6,2%
	ULUDERE	Sayı	41	17	25	14	11	4	112
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	36,6%	15,2%	22,3%	12,5%	9,8%	3,6%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GÖREVLİLERİNİN ETKİSİ	13,4%	7,3%	10,0%	11,6%	7,7%	4,0%	9,7%
	B.SEBAP	Sayı	37	17	14	19	13	8	108
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	34,3%	15,7%	13,0%	17,6%	12,0%	7,4%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GÖREVLİLERİNİN ETKİSİ	12,1%	7,3%	5,6%	15,7%	9,2%	8,0%	9,4%
	G.KONAK	Sayı	22	23	24	12	11	14	106
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	20,8%	21,7%	22,6%	11,3%	10,4%	13,2%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GÖREVLİLERİNİN ETKİSİ	7,2%	9,9%	9,6%	9,9%	7,7%	14,0%	9,2%
	CEVAP YOK	Sayı	2	1	3	1	0	5	12
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	16,7%	8,3%	25,0%	8,3%	,0%	41,7%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GÖREVLİLERİNİN ETKİSİ	,7%	,4%	1,2%	,8%	,0%	5,0%	1,0%
Toplam		Sayı	307	232	249	121	142	100	1151
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	26,7%	20,2%	21,6%	10,5%	12,3%	8,7%	100,0%

$X^2 = 73,520$ $P = 0,000$

Yaşanılan yer ile din görevlilerinin kişilerde dini tutum ve bilgi oluşturma etkisi arasındaki ilişkinin incelendiği bu tabloda değişkenler arasında yüksek bir ilişki tespit edilmiştir ($P=0,000$). Tüm ilçelerde bu soruya denekler oran olarak %26,7 ile İlk sırada “çok fazla” seçeneğini işaretlemişlerdir. Akabinde bu soruya sırasıyla %21,6 ile “normal”, %20,2 ile “fazla” cevabı verilmiştir. Tablodan çıkan genel sonuca göre din görevlilerinin deneklerin dini tutum ve davranışlarını geliştirme konusunda etkili oldukları görülmektedir. Buna göre din görevlilerinin en etkili olduğu ilçe %36,6 ile Uludere iken, en az etkili olduğu ilçe İse, %18,3 ile Cizre olmuştur. Bu durum da nüfus ile etkileşimin ters orantısıyla açıklanabilir. Nüfus arttıkça etkileşim azalır.

“Eğer kafama takılan sorunun cevabını bulamıyorsam İlk fırsatta imama sorarım.”
(Sabri, Y:18, Mayıs 2014)

Tablo 2.73. Hangi İlçede Oturuyorsunuz * Kitle İletişim Araçlarında Yer Alan Dini Yayınları Takip Eder misiniz?

		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?							
			EVET, HEPSİNİ TAKİP EDİYORUM	FİRSAT BULDUKÇA TAKİP EDİYORUM	TESADUFEN RASTLASAM TAKİP EDİYORUM	ZAMANIM OLMADIĞI İÇİN TAKİP EDEMİYORUM	İLGİMİ CEKMEDİĞİ TAKİP ETMİYORUM	CEVAP YOK	Toplam
HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	SIRNAK MERKEZ	Sayı	33	213	154	36	54	20	510
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	6,5%	41,8%	30,2%	7,1%	10,6%	3,9%	100,0%
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	38,8%	40,6%	49,0%	42,9%	50,5%	54,1%	44,3%
	CİZRE	Sayı	4	34	28	3	10	3	82
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	4,9%	41,5%	34,1%	3,7%	12,2%	3,7%	100,0%
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	4,7%	6,5%	8,9%	3,6%	9,3%	8,1%	7,1%
	SİLOPI	Sayı	12	88	35	8	5	2	150
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	8,0%	58,7%	23,3%	5,3%	3,3%	1,3%	100,0%
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	14,1%	16,8%	11,1%	9,5%	4,7%	5,4%	13,0%
	İDİL	Sayı	10	29	19	5	7	1	71
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	14,1%	40,8%	26,8%	7,0%	9,9%	1,4%	100,0%
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	11,8%	5,5%	6,1%	6,0%	6,5%	2,7%	6,2%
	ULUDERE	Sayı	10	54	27	11	9	1	112
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	8,9%	48,2%	24,1%	9,8%	8,0%	,9%	100,0%
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	11,8%	10,3%	8,6%	13,1%	8,4%	2,7%	9,7%
	B.SEBAP	Sayı	10	52	20	11	11	4	108
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	9,3%	48,1%	18,5%	10,2%	10,2%	3,7%	100,0%
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	11,8%	9,9%	6,4%	13,1%	10,3%	10,8%	9,4%
	G.KONAK	Sayı	6	52	28	9	9	2	106
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	5,7%	49,1%	26,4%	8,5%	8,5%	1,9%	100,0%
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	7,1%	9,9%	8,9%	10,7%	8,4%	5,4%	9,2%
	CEVAP YOK	Sayı	0	2	3	1	2	4	12
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	,0%	16,7%	25,0%	8,3%	16,7%	33,3%	100,0%
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	,0%	,4%	1,0%	1,2%	1,9%	10,8%	1,0%
Toplam		Sayı	85	524	314	84	107	37	1151
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	7,4%	45,5%	27,3%	7,3%	9,3%	3,2%	100,0%

X² =78,828 P=0,000

Yaşanılan yer ile kitle iletişim araçlarında yer alan dini yayınların takip edilip edilmediğinin arasındaki ilişkinin incelendiği bu tabloda değişkenler arasında yüksek bir ilişki tespit edilmiştir (P=0,000). Buna göre Şırnak ili genelinde deneklerin %45,5'i

“fırsat buldukça takip ediyorum” ibaresini kullanmışlardır. Oran olarak “hepsini takip ediyorum” İfadesini %14,1 ile en fazla kullanan ilçe İdil ilçesiyken, “ilgimi çekmediği için takip etmiyorum” İfadesini en fazla kullanan ilçe İse %12,2 ile Cizre ilçesi olmuştur. Çocuklarla yapılan görüşmeler sonucunda bu tür programları genellikle Ramazan ayında takip ettikleri ve özellikle dini programlarda belli kriterleri gözetledikleri anlaşılmıştır. Zaten kitle iletişim araçlarının genelinde - özellikle televizyonlarda- bu tür programlar Ramazan ayında yoğunluk kazanmaktadır.

“Ben en çok Nihat Hatipoğlu’nu dinlemeyi seviyorum. Adam hem güler yüzlü hem de kimseyi kırmıyor.” (Remziye, Y:15, Mart 2014)

“Bazıları çok sert konuşuyorlar ve hep ceza ve azaptan bahsediyorlar. Öylesi çıkınca hemen kanalı değiştiriyorum.” (Kumru, Y:15, Mart 2014)

Tablo 2.74. Hangi İlçede Oturuyorsunuz* Kitle İletişim Araçlarında Yer Alan Dini Yayınlar Hakkında Ne Düşünüyorsunuz

		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DUSUNUYORSUNUZ						
			OLDUKÇA FAYDALI BULUYORUM	DİNİ KONULARDAKİ DUSUNCELERİMDE TEREDDÜT YASAMAMA NEDEN OLUYOR.	DİNİ KONULARIN KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALMASINI HOS KARŞILAMIYORUM.	DİĞER	CEVAP YOK	TOPLAM
HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	SIRNAK MERKEZ	Sayı	282	87	81	35	25	510
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	55,3%	17,1%	15,9%	6,9%	4,9%	100,0%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DUSUNUYORSUNUZ	40,1%	50,9%	52,6%	53,0%	44,6%	44,3%
	CİZRE	Sayı	53	10	10	5	4	82
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	64,6%	12,2%	12,2%	6,1%	4,9%	100,0%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DUSUNUYORSUNUZ	7,5%	5,8%	6,5%	7,6%	7,1%	7,1%
	İDİL	HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	70,7%	9,3%	11,3%	5,3%	3,3%	100,0%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DUSUNUYORSUNUZ	15,1%	8,2%	11,0%	12,1%	8,9%	13,0%
		Sayı	38	12	8	8	5	71
	ULUDERE	HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	53,5%	16,9%	11,3%	11,3%	7,0%	100,0%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DUSUNUYORSUNUZ	5,4%	7,0%	5,2%	12,1%	8,9%	6,2%
		Sayı	65	17	19	8	3	112
	SİLOPI	HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	58,0%	15,2%	17,0%	7,1%	2,7%	100,0%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DUSUNUYORSUNUZ	9,2%	9,9%	12,3%	12,1%	5,4%	9,7%
		Sayı	73	19	9	2	5	108
	B.SEBAP	HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	67,6%	17,6%	8,3%	1,9%	4,6%	100,0%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DUSUNUYORSUNUZ	10,4%	11,1%	5,8%	3,0%	8,9%	9,4%
		Sayı	81	12	8	0	5	106
	G.KONAK	HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	76,4%	11,3%	7,5%	,0%	4,7%	100,0%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DUSUNUYORSUNUZ	11,5%	7,0%	5,2%	,0%	8,9%	9,2%
		Sayı	6	0	2	0	4	12
	CEVAP YOK	HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	50,0%	,0%	16,7%	,0%	33,3%	100,0%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DUSUNUYORSUNUZ	,9%	,0%	1,3%	,0%	7,1%	1,0%
		Sayı	704	171	154	66	56	1151
Toplam		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	61,2%	14,9%	13,4%	5,7%	4,9%	100,0%

$X^2 = 66,278$

$P = 0,000$

Yaşanılan yer ile kitle iletişim araçlarında yer alan dini yayınlar Hakkındaki görüşler arasındaki ilişkinin incelendiği bu tabloda değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki tespit edilmiştir ($P=0,000$). Ankete katılan 1.151 denekten 704 (%61,2)'ü bu soruya “oldukça faydalı buluyorum” cevabı vermiştir. Silopi ilçesinde oturanların

%17'si “dini konuların kitle iletişim araçlarında yer almasını hoş karşılamıyorum” ifadesini kullanmışlardır. Beytüşşebap ilçesinde oturanların %17,6'sı da “dini konulardaki düşüncelerimde tereddüt yaşamama neden oluyorlar” demiştir. Güçlükönak ilçesinde oturanların % 76,4'ü ise bu tür yayınları “oldukça faydalı buluyorum” seçeneğini tercih etmiştir. Özellikle kutsal aylarda ve günlerde izlenme oranları artan programların genel olarak faydalı görüldüğü tespit edilmiştir. Sosyal olanakları az olan ilçelerde ise bu oranın anlamlı ve olumlu olarak arttığı görülmektedir.

“Kanalları dolaşırken bazen dini programlara rastlıyorum. İlgimi çekecek bir konu olmasa da kanalı değiştirirken vicdan azabı çekiyorum biraz.” (Raziye, Y:14, Mart 2014)

“Daha önce hiç duymadığım konularda bilgi sahibi oluyorum. Ya da doğru bildiğim birçok yanlış düzeltme fırsatı buluyorum. (Mehmet, Y:17, Mart 2014)

“Ara sıra kafam karışıyor bizimkilerin anlattıklarıyla programlarda anlatılanlar bazen farklı geliyor bana. Sanırım mezhepten kaynaklı olsa gerek.” (Aygül, Y:15, Mart 2014)

Tablo 2.75. Hangi İlçede Oturuyorsunuz* Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Radyo Etkisi

			DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA RADYO ETKİSİ						
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ.	SIRNAK MERKEZ	Sayı	7	14	54	107	262	66	510
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	1,4%	2,7%	10,6%	21,0%	51,4%	12,9%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA RADYO ETKİSİ	31,8%	31,1%	42,5%	39,3%	47,6%	48,9%	44,3%
	CIZRE	Sayı	2	0	10	23	42	5	82
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	2,4%	,0%	12,2%	28,0%	51,2%	6,1%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA RADYO ETKİSİ	9,1%	,0%	7,9%	8,5%	7,6%	3,7%	7,1%
	SILOPI	Sayı	4	5	14	35	69	23	150
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	2,7%	3,3%	9,3%	23,3%	46,0%	15,3%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA RADYO ETKİSİ	18,2%	11,1%	11,0%	12,9%	12,5%	17,0%	13,0%
	IDIL	Sayı	2	2	12	14	31	10	71
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	2,8%	2,8%	16,9%	19,7%	43,7%	14,1%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA RADYO ETKİSİ	9,1%	4,4%	9,4%	5,1%	5,6%	7,4%	6,2%
	ULUDERE	Sayı	2	5	10	26	63	6	112
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	1,8%	4,5%	8,9%	23,2%	56,3%	5,4%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA RADYO ETKİSİ	9,1%	11,1%	7,9%	9,6%	11,5%	4,4%	9,7%
	B.SEBAP	Sayı	5	7	17	34	32	13	108
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	4,6%	6,5%	15,7%	31,5%	29,6%	12,0%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA RADYO ETKİSİ	22,7%	15,6%	13,4%	12,5%	5,8%	9,6%	9,4%
	G.KONAK	Sayı	0	12	10	29	45	10	106
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	,0%	11,3%	9,4%	27,4%	42,5%	9,4%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA RADYO ETKİSİ	,0%	26,7%	7,9%	10,7%	8,2%	7,4%	9,2%
	CEVAP YOK	Sayı	0	0	0	4	6	2	12
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	,0%	,0%	,0%	33,3%	50,0%	16,7%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA RADYO ETKİSİ	,0%	,0%	,0%	1,5%	1,1%	1,5%	1,0%
Toplam		Sayı	22	45	127	272	550	135	1151
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	1,9%	3,9%	11,0%	23,6%	47,8%	11,7%	100,0%

X² =65,421 P=0,000

Yaşanılan yer ile radyonun kişilerde dini tutum ve bilgi oluşturma etkisi arasındaki ilişkinin incelendiği bu tabloda değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki tespit edilmiştir (P=0,000). Tüm ilçelerde yaşayan deneklerden 550 (%47,8)'si bu soruya “çok az” cevabı vermişlerdir. Bölgede radyo çeşitliliğinin az olması da radyo dinleme oranlarını etkilemektedir. Tablodan da anlaşılacağı üzere radyonun kişilerin dini becerilerini geliştirmede etkin bir sosyalleşme aracı olmadığı görülmektedir.

Tablo 2.76. Hangi İlçede Oturuyorsunuz* Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Kitap ve Dergi Etkisi

DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KİTAP VE DERGI ETKİSİ								
		Sayı	COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK
			Toplam					
HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	SIRNAK MERKEZ	Sayı	58	81	124	82	111	54
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	11,4%	15,9%	24,3%	16,1%	21,8%	10,6%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KİTAP VE DERGI ETKİSİ	34,3%	40,7%	42,5%	42,1%	58,1%	51,9%
	CİZRE	Sayı	9	10	23	23	12	5
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	11,0%	12,2%	28,0%	28,0%	14,6%	6,1%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KİTAP VE DERGI ETKİSİ	5,3%	5,0%	7,9%	11,8%	6,3%	4,8%
	SİLOPI	Sayı	43	28	35	15	15	13
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	28,9%	18,8%	23,5%	10,1%	10,1%	8,7%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KİTAP VE DERGI ETKİSİ	25,4%	14,1%	12,0%	7,7%	7,9%	12,5%
	IDIL	Sayı	10	10	19	11	13	8
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	14,1%	14,1%	26,8%	15,5%	18,3%	11,3%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KİTAP VE DERGI ETKİSİ	5,9%	5,0%	6,5%	5,6%	6,8%	7,7%
	ULUDERE	Sayı	18	26	34	22	6	6
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	16,1%	23,2%	30,4%	19,6%	5,4%	5,4%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KİTAP VE DERGI ETKİSİ	10,7%	13,1%	11,6%	11,3%	3,1%	5,8%
	B.SEBAP	Sayı	1,6%	2,3%	3,0%	1,9%	,5%	,5%
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	18	15	28	24	14	9
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KİTAP VE DERGI ETKİSİ	16,7%	13,9%	25,9%	22,2%	13,0%	8,3%
	G.KONAK	Sayı	10,7%	7,5%	9,6%	12,3%	7,3%	8,7%
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	11	26	28	15	19	7
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KİTAP VE DERGI ETKİSİ	10,4%	24,5%	26,4%	14,2%	17,9%	6,6%
	CEVAP YOK	Sayı	6,5%	13,1%	9,6%	7,7%	9,9%	6,7%
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	2	3	1	3	1	2
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KİTAP VE DERGI ETKİSİ	16,7%	25,0%	8,3%	25,0%	8,3%	16,7%
	Toplam	Sayı	169	199	292	195	191	104
			14,7%	17,3%	25,4%	17,0%	16,6%	9,0%

X² =80,768 P=0,000

Yaşanılan yer ile kitap ve derginin kişilerde dini tutum ve bilgi oluşturma etkisi arasındaki ilişkinin incelendiği bu tabloda değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki tespit edilmiştir (P=0,000). Deneklerin %25,4’ü bu soruya “normal”, %16,6’sı “çok az”, %14,7’si İse “çok fazla” cevabı vermiştir. Çocukların dini bilgileri alma konusunda okumayı pek tercih etmedikleri görülmektedir. Okuyarak öğrenme oranının en yüksek olduğu ilçe %28,9 ile Silopi iken, en az oranın %21,8 ile Şırnak merkez ilçede olduğu

görülmektedir. Tablodan anlaşılacağı üzere bölgede okuma alışkanlığının ülke genelindeki gibi düşük olduğu gözlemlenmektedir. Okuyarak bilgi edinme yeni nesil gençliğine cazip gelmemektedir.

“Merak ettiğim dini bir konu olduğunda gidip saatlerce bir kitabı karıştıracağıma bir bilene sormak daha kolay.” (Metin, Y:16, Mayıs 2014)

Tablo 2.77. Hangi İlçede Oturuyorsunuz * Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında İnternet Etkisi

		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA İNTERNET ETKİSİ						
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK
HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	SIRNAK MERKEZ	Sayı	84	62	103	76	130	55
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	16,5%	12,2%	20,2%	14,9%	25,5%	10,8%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA İNTERNET ETKİSİ	45,4%	40,0%	43,3%	39,4%	46,6%	54,5%
	CİZRE	Sayı	5	15	17	17	23	5
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	6,1%	18,3%	20,7%	20,7%	28,0%	6,1%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA İNTERNET ETKİSİ	2,7%	9,7%	7,1%	8,8%	8,2%	5,0%
	SİLOPI	Sayı	29	25	35	24	28	9
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	19,3%	16,7%	23,3%	16,0%	18,7%	6,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA İNTERNET ETKİSİ	15,7%	16,1%	14,7%	12,4%	10,0%	8,9%
	İDİL	Sayı	10	9	6	19	19	8
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	14,1%	12,7%	8,5%	26,8%	26,8%	11,3%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA İNTERNET ETKİSİ	5,4%	5,8%	2,5%	9,8%	6,8%	7,9%
	ULUDERE	Sayı	27	14	25	20	21	5
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	24,1%	12,5%	22,3%	17,9%	18,8%	4,5%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA İNTERNET ETKİSİ	14,6%	9,0%	10,5%	10,4%	7,5%	5,0%
	B. SEBAP	Sayı	25	13	22	19	20	9
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	23,1%	12,0%	20,4%	17,6%	18,5%	8,3%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA İNTERNET ETKİSİ	13,5%	8,4%	9,2%	9,8%	7,2%	8,9%
	G. KONAK	Sayı	3	15	25	17	37	9
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	2,8%	14,2%	23,6%	16,0%	34,9%	8,5%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA İNTERNET ETKİSİ	1,6%	9,7%	10,5%	8,8%	13,3%	8,9%
	CEVAP YOK	Sayı	2	2	5	1	1	1
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	16,7%	16,7%	41,7%	8,3%	8,3%	8,3%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA İNTERNET ETKİSİ	1,1%	1,3%	2,1%	,5%	,4%	1,0%
	Toplam	Sayı	185	155	238	193	279	101
		HANGİ İLÇEDE OTURUYORSUNUZ	16,1%	13,5%	20,7%	16,8%	24,2%	8,8%

$X^2 = 64,202$ $P = 0,000$

Yaşanılan yer ile internetin kişilerde dini tutum ve bilgi oluşturma etkisi arasındaki ilişkinin incelendiği bu tabloda değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki tespit edilmiştir ($P=0,000$). Tüm deneklerin içerisinde bu soruyu en fazla “normal” olarak cevaplayanların sayısı 238 (%20,7)’dir. Daha sonra en yüksek oran %24,2 ile “çok az” şıkkına ait olmuştur. İlçeler arasında “çok fazla” şıkkını en fazla tercih eden ilçenin %24,1 ile Uludere, “çok az” şıkkını en fazla işaretleyen ilçenin de %34,9 ile Güçlükönak olduğu görülmektedir. Tablonun geneline bakıldığında internetin kişilerin dini tutum ve davranış geliştirmesinde etkili bir sosyalleşme ajanı olmadığı görülmektedir.

2.1.6. Dindarlık Algılamalarına Göre Dağılımı

Anketimize katılan bireylerin kendilerini dindarlık bakımından nerde gördüklerinin sorulduğu bu bölümde, toplumsal anlamda bireyin sahip olduğu din ve din anlayışı, onun dünyayı ve çevresini nasıl anladığı ve algıladığı, bu din olgusunun bireyin dini sosyalleşme sürecinde bireye nasıl etki ettiği hakkında bizlere ipucu vermektedir. Bireyin kendini tanımladığı dindarlık düzeyinin bilinmesi, onun dini pratiklerini uygulama sıklığı ve dini sosyalleşme düzeyinin bir nebze anlaşılması açısından önemli bir unsurdur.

Tablo 2.78. Örneklem Grubunun Dindarlık Algılamalarına Göre Dağılımı

DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ?		DAĞILIM	%
	ÇOK DİNDAR	237	20,6
	DİNDAR	688	59,8
	BİRAZ DİNDAR	176	15,3
	DİNE KARŞI İLGİSİZ	21	1,8
	CEVAP YOK	29	2,5
	Toplam	1151	100,0

Araştırmaya katılan katılımcıların % 59,8 (688 kişi)’i kendisini “dindar” olarak tanımlarken, sadece % 1,8 (21 kişi)’i kendisini “dine karşı ilgisiz olarak tanımlamıştır”. Bu oran bile bize bölgede yaşayan çocukların dini duygularının ne kadar kuvvetli olduğunu göstermektedir. Bunun yanında % 20,6 (237 kişi)’sı kendisini “çok dindar”, % 15,3 (176 kişi)’ü “biraz dindar” olarak tanımlamıştır. Bu soruya 29 kişi (% 2,5) de

cevap vermemiştir. Ki kare testi analizine göre araştırmamızın bu bölümünde bağımsız değişkenler içinde anlamlı ilişkiye sahip 33 adet tablo oluşmuştur.

Tablo 2.79. Dindarlık Bakımından Kendizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz* Annenizin Dini Yönelimini Hangi Seçenekte Görüyorsunuz

		ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ						
			COK DİNDAR	DİNDAR	BİRAZ DİNDAR	DİNE KARŞI İLGİSİZ	CEVAP YOK	Toplam
DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	COK DINDAR	Sayı	199	23	1	1	13	237
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	84,0%	9,7%	,4%	,4%	5,5%	100,0%
		ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	33,2%	4,8%	4,2%	14,3%	28,9%	20,6%
	DINDAR	Sayı	319	340	5	1	23	688
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	46,4%	49,4%	,7%	,1%	3,3%	100,0%
		ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	53,3%	71,4%	20,8%	14,3%	51,1%	59,8%
	BİRAZ DİNDAR	Sayı	63	91	14	3	5	176
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	35,8%	51,7%	8,0%	1,7%	2,8%	100,0%
		ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	10,5%	19,1%	58,3%	42,9%	11,1%	15,3%
	DİNE KARŞI İLGİSİZ	Sayı	5	12	2	2	0	21
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	23,8%	57,1%	9,5%	9,5%	,0%	100,0%
		ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	,8%	2,5%	8,3%	28,6%	,0%	1,8%
	CEVAP YOK	Sayı	13	10	2	0	4	29
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	44,8%	34,5%	6,9%	,0%	13,8%	100,0%
		ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	2,2%	2,1%	8,3%	,0%	8,9%	2,5%
Toplam		Sayı	599	476	24	7	45	1151
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	52,0%	41,4%	2,1%	,6%	3,9%	100,0%

$\chi^2=228,900$

$P=0,000$

Dindarlık bakımından kişilerin kendilerini gördüğü seviye ile annenin dini yöneliminin incelendiği bu bölümde değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki görülmektedir ($P=0,000$). Ankete katılan tüm deneklerin toplamda %93,4’ü bu soruya “çok dindar” (%52), ve “dindar” (%41,4) cevabı vermiştir. Tablodan da anlaşılaçağı üzere çocukların kendilerini tanımladıkları dindarlık seçeneğı ile annelerini gördüğü dindarlık seçeneğı arasında bir paralellik vardır. Buna göre kendisini “çok dindar” tanımlayan çocukların %84’ü annelerini de “çok dindar” olarak görmektedirler. Kendilerine “dindar” diyen deneklerin %49,4’ü annelerini “dindar” olarak tanımlamıştır. Dine karşı ilgisiz olan çocukların annelerinin de %9,5 ile “dine karşı

ilgisiz olduğu” ve tablonun en yüksek oranına sahip olduğu görülmektedir. Yukarıdaki tablodan, bölgedeki çocukların hemen hemen hepsinin annelerini dini bakımdan üst seviyede gördükleri anlaşılmaktadır. Anketimizin bu kısmında da çıkan sonuçlar, annenin çocukların din algısı üzerinde ne kadar etkili olduğunu göstermektedir. Çocukların dini sosyalleşmelerinin en önemli ayaklardan birinin anne olduğu anlaşılmaktadır. Bölgede annelerin çocukların dini yaşantısı üzerindeki etkisinin çok fazla olması bizlere, “Anaerkil dindarlık” kavramını bu tabloda tekrar hatırlatmaktadır.

Tablo 2.80. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz*
Babanızın Dini Yönelimini Hangi Seçenekte Görüyorsunuz

		BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ						
			COK DİNDAR	DİNDAR	BİRAZ DİNDAR	DİNE KARŞI İLGİSİZ	CEVAP YOK	Toplam
DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	COK DİNDAR	Sayı	197	28	2	1	9	237
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	83,1%	11,8%	,8%	,4%	3,8%	100,0%
		BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	35,8%	5,5%	3,7%	10,0%	33,3%	20,6%
	DİNDAR	Sayı	291	366	15	4	12	688
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	42,3%	53,2%	2,2%	,6%	1,7%	100,0%
		BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	52,8%	71,9%	27,8%	40,0%	44,4%	59,8%
	BİRAZ DİNDAR	Sayı	47	94	31	1	3	176
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	26,7%	53,4%	17,6%	,6%	1,7%	100,0%
		BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	8,5%	18,5%	57,4%	10,0%	11,1%	15,3%
	DİNE KARŞI İLGİSİZ	Sayı	4	10	3	4	0	21
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	19,0%	47,6%	14,3%	19,0%	,0%	100,0%
		BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	,7%	2,0%	5,6%	40,0%	,0%	1,8%
CEVAP YOK	Sayı	12	11	3	0	3	29	
	DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	41,4%	37,9%	10,3%	,0%	10,3%	100,0%	
	BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	2,2%	2,2%	5,6%	,0%	11,1%	2,5%	
Toplam		Sayı	551	509	54	10	27	1151
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	47,9%	44,2%	4,7%	,9%	2,3%	100,0%

$\chi^2=337,229$

$P=0,000$

Dindarlık bakımından kişilerin kendilerini gördüğü seviye ile babalarının dini yöneliminin incelendiği bu bölümde değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki görülmektedir ($P=0,000$). Bir önceki tabloda olduğu gibi bu tabloda da çocukların kendilerini gördükleri dindarlık seviyeleri ile babalarını gördükleri dindarlık seviyeleri benzerdir. Tablolar oransal bir değerlendirmeye tabi tutulmaktadır. Örneğin 1151

denekten sadece 21 (%1,8)'i kendisini “dine karşı ilgisiz” olarak tanımlamıştır. Fakat orana vurulduğunda deneklerin %1,8’inin %19 (4)’u babalarını dindarlık bakımından “dine karşı ilgisiz” olarak tanımlamıştır. Maddeler kendi içlerinde değerlendirildiğinden değerlerin yüksek veya düşük çıkması oransal olarak bizleri şaşırtmamalıdır. Buna göre kendisini “çok dindar” olarak tanımlayanların %81,3’ü babalarını çok dindar, “dindar” olarak tanımlayanların %53,2’si babalarını dindar, “biraz dindar” olarak tanımlayanların % 17,62’si babalarını biraz dindar ve “dine karşı ilgisiz” olanların % 19’u babalarını dine karşı ilgisiz olarak tanımlamışlardır. Buna göre çocukların dini sosyalleşmeleri üzerindeki en önemli ikinci ayağının da baba figürü olduğu görülmektedir.

Tablo 2.81. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz* Aileniz Tarafından Size Dini Eğitim İle İlgili Bilgiler Verildi mi?

		AİLENİZ TARAFINDAN SİZE DİNİ EĞİTİM İLE İLGİLİ BİLGİLER VERİLDİ Mİ?				
			EVET	HAYIR	CEVAP YOK	Toplam
DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	ÇOK DİNDAR	Sayı	227	7	3	237
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	95,8%	3,0%	1,3%	100,0%
		AİLENİZ TARAFINDAN SİZE DİNİ EĞİTİM İLE İLGİLİ BİLGİLER VERİLDİ Mİ?	21,1%	11,5%	23,1%	20,6%
	DİNDAR	Sayı	652	32	4	688
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	94,8%	4,7%	,6%	100,0%
		AİLENİZ TARAFINDAN SİZE DİNİ EĞİTİM İLE İLGİLİ BİLGİLER VERİLDİ Mİ?	60,5%	52,5%	30,8%	59,8%
	BİRAZ DINDAR	Sayı	156	18	2	176
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	88,6%	10,2%	1,1%	100,0%
		AİLENİZ TARAFINDAN SİZE DİNİ EĞİTİM İLE İLGİLİ BİLGİLER VERİLDİ Mİ?	14,5%	29,5%	15,4%	15,3%
	DİNE KARŞI İLGİSİZ	Sayı	17	3	1	21
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	81,0%	14,3%	4,8%	100,0%
		AİLENİZ TARAFINDAN SİZE DİNİ EĞİTİM İLE İLGİLİ BİLGİLER VERİLDİ Mİ?	1,6%	4,9%	7,7%	1,8%
	CEVAP YOK	Sayı	25	1	3	29
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	86,2%	3,4%	10,3%	100,0%
		AİLENİZ TARAFINDAN SİZE DİNİ EĞİTİM İLE İLGİLİ BİLGİLER VERİLDİ Mİ?	2,3%	1,6%	23,1%	2,5%
Toplam		Sayı	1077	61	13	1151
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	93,6%	5,3%	1,1%	100,0%

$\chi^2=41,798$ $P=0,000$

Dindarlık bakımından kişilerin kendilerini gördüğü seviye ile aileleri tarafından kendilerine dini eğitim ile ilgili bilgilerin veriliş verilmediğine yönelik ilişkinin incelendiği bu bölümde değişkenler arasında yüksek bir anlamlılık meydana gelmiştir ($P=0,000$). Ankete katılan tüm bireylerin %93,6’sı aileniz tarafından size dini eğitim ile

ilgili temel bilgiler verildi mi sorusuna “evet” yanıtı vermiştir. Bu soruya “hayır” yanıtı verelerin oranı İse %5,3’tür. Kendisini “çok dindar” olarak tanımlayan çocukların %95,8’i ailede dini eğitim aldıklarını, kendilerini “dine karşı ilgisiz” olarak tanımlayanların da %14,3’ü ailede herhangi bir dini eğitim almadıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum bize bölgede ailelerin büyük bir kısmının çocuklara temel dini bilgi verme gayreti içinde olduklarını göstermektedir. Burada deneklerin temel dini bilgi derken neyi anladıkları da önemli bir noktadır. Öğrencilerle yapılan görüşmelerde öğrencilerin temel bilgiler derken başta namaz, oruç ve zekât gibi temel unsurları anladıkları ve zaten ailelerin de bu konular üzerinde yoğunlaştıkları, ailenin çocuklara en temel unsur olarak en çok namazı telkin ettikleri görülmüştür. Buna göre ailenin dini sosyalleşmenin temellerinin atıldığı İlk kurum olduğu anlaşılmaktadır.

“Ailem bana her zaman bir Müslüman namazını kılmalıdır der. En çok da bunun üstünde dururlar.” (Fatma, Y:14, Mayıs 2014)

“Temel dini bilgiler derken aklıma namaz, oruç, zekât, hac vb. şeyler gelir. Bizimkiler de en çok namaz ve oruca önem verirler.”(Mehmet, Y:17, Mart 2014)

“Namaz konusunda biraz kaytarma yaptığımda bana çok kızarlar.” (Halil İbrahim, Y:14, Mayıs 2014)

Tablo 2.82. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz * Annenizin Size Karşı Dini Konulardaki Tutumu Nasıldır.

		ANNENİZİN SİZE KARŞI DİNİ KONULARDAKİ TUTUMU NASILDIR.					
			DEMOKRATİK	OTORİTER	İLGİSİZ	CEVAP YOK	Toplam
DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	COK DINDAR	Sayı	176	44	1	16	237
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	74,3%	18,6%	,4%	6,8%	100,0%
		ANNENİZİN SİZE KARŞI DİNİ KONULARDAKİ TUTUMU NASILDIR.	20,6%	17,9%	7,7%	42,1%	20,6%
	DİNDAR	Sayı	516	150	3	19	688
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	75,0%	21,8%	,4%	2,8%	100,0%
		ANNENİZİN SİZE KARŞI DİNİ KONULARDAKİ TUTUMU NASILDIR.	60,4%	61,0%	23,1%	50,0%	59,8%
	BİRAZ DINDAR	Sayı	132	40	3	1	176
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	75,0%	22,7%	1,7%	,6%	100,0%
		ANNENİZİN SİZE KARŞI DİNİ KONULARDAKİ TUTUMU NASILDIR.	15,5%	16,3%	23,1%	2,6%	15,3%
	DİNE KARŞI İLGİSİZ	Sayı	10	6	5	0	21
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	47,6%	28,6%	23,8%	,0%	100,0%
		ANNENİZİN SİZE KARŞI DİNİ KONULARDAKİ TUTUMU NASILDIR.	1,2%	2,4%	38,5%	,0%	1,8%
	CEVAP YOK	Sayı	20	6	1	2	29
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	69,0%	20,7%	3,4%	6,9%	100,0%
		ANNENİZİN SİZE KARŞI DİNİ KONULARDAKİ TUTUMU NASILDIR.	2,3%	2,4%	7,7%	5,3%	2,5%
Toplam		Sayı	854	246	13	38	1151
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	74,2%	21,4%	1,1%	3,3%	100,0%

$X^2=120,258$

$P=0,000$

Dindarlık bakımından kişilerin kendilerini gördüğü seviye ile annenin dini konulardaki tutumunun incelendiği bu bölümde değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki meydana gelmiştir ($P=0,000$). Buna göre tüm deneklerin %74,2'si annelerini dini konularda “demokratik” görürken, %21,4'ü “otoriter” görmektedirler. Kendilerini “dindar” olarak nitelendirenlerin %75'i annelerini “demokratik” olarak görmektedirler. Buna karşın kendini “dine karşı ilgisiz” olarak nitelendirenlerin %47,6'sı annelerini “demokratik”, %28,6'sı “otoriter”, %23,8'i ise ilgisiz olarak tanımlamıştır. Bu tabloda genelde ailenin özelde ise annenin çocukların dini sosyalleşmesi üzerindeki etkisi net bir şekilde görülmektedir. Annenin otoriterliği ve baskıcılığı arttıkça çocukların dine karşı ilgisi de o oranda azalmaktadır.

Tablo 2.83. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz * Babanızın Size Karşı Dini Konulardaki Tutumu Nasıldır.

		BABANIZIN SIZE KARŞI DİNİ KONULARDAKI TUTUMU NASILDIR.					
			DEMOKRATİK	OTORİTER	İLGİSİZ	CEVAP YOK	Toplam
DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	ÇOK DINDAR	Sayı	178	46	3	10	237
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	75,1%	19,4%	1,3%	4,2%	100,0%
		BABANIZIN SIZE KARŞI DİNİ KONULARDAKI TUTUMU NASILDIR.	21,0%	19,1%	9,1%	34,5%	20,6%
	DINDAR	Sayı	509	152	13	14	688
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	74,0%	22,1%	1,9%	2,0%	100,0%
		BABANIZIN SIZE KARŞI DİNİ KONULARDAKI TUTUMU NASILDIR.	60,0%	63,1%	39,4%	48,3%	59,8%
	BİRAZ DINDAR	Sayı	129	35	9	3	176
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	73,3%	19,9%	5,1%	1,7%	100,0%
		BABANIZIN SIZE KARŞI DİNİ KONULARDAKI TUTUMU NASILDIR.	15,2%	14,5%	27,3%	10,3%	15,3%
	DİNE KARŞI İLGİSİZ	Sayı	11	3	7	0	21
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	52,4%	14,3%	33,3%	,0%	100,0%
		BABANIZIN SIZE KARŞI DİNİ KONULARDAKI TUTUMU NASILDIR.	1,3%	1,2%	21,2%	,0%	1,8%
	CEVAP YOK	Sayı	21	5	1	2	29
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	72,4%	17,2%	3,4%	6,9%	100,0%
		BABANIZIN SIZE KARŞI DİNİ KONULARDAKI TUTUMU NASILDIR.	2,5%	2,1%	3,0%	6,9%	2,5%
Toplam		Sayı	848	241	33	29	1151
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	73,7%	20,9%	2,9%	2,5%	100,0%

 $\chi^2=84,894$
 $P=0,000$

Dindarlık bakımından kişilerin kendilerini gördüğü seviye ile babanın dini konulardaki tutumunun incelendiği bu bölümde değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki meydana gelmiştir ($P=0,000$). Buna göre tüm deneklerin %73,7'si babalarını dini konularda “demokratik” görürken, %20,9'u “otoriter” görmektedirler. Kendilerini “çok dindar” olarak nitelendirenlerin %75,1'i babalarını “demokratik” olarak görmektedirler. Buna karşın kendini “dine karşı ilgisiz” olarak nitelendirenlerin %52,4'ü babalarını “demokratik”, %14,3'ü “otoriter”, %33,3'ü ise “ilgisiz” olarak tanımlamıştır. Bir önceki tabloda olduğu gibi deneklerin büyük bir kısmı babalarını da dini konularda demokratik görme eğilimindedirler. Bir önceki tabloda az da olsa annenin babaya nazaran çocuklar tarafından daha demokratik olarak algılandığı görülmüştür. Bununla beraber dine karşı ilgisiz olanların babalarının dini tutum geliştirmede çocuklar üzerinde yetersiz kaldıkları

tespit edilmiştir. Bu tabloda da aile baskısı ile çocukların dini bir tutum geliştirmesi arasında ters bir orantının var olduğu söylenebilir.

Tablo 2.84. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz* Annenizin Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi

		ANNENİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ							
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	COK DINDAR	Sayı	148	49	29	3	0	8	237
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	62,4%	20,7%	12,2%	1,3%	,0%	3,4%	100,0%
		ANNENİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	27,2%	15,6%	12,3%	20,0%	,0%	34,8%	20,6%
	DINDAR	Sayı	309	211	145	5	5	13	688
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	44,9%	30,7%	21,1%	,7%	,7%	1,9%	100,0%
		ANNENİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	56,7%	67,0%	61,4%	33,3%	29,4%	56,5%	59,8%
	BİRAZ DINDAR	Sayı	71	42	52	5	4	2	176
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	40,3%	23,9%	29,5%	2,8%	2,3%	1,1%	100,0%
		ANNENİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	13,0%	13,3%	22,0%	33,3%	23,5%	8,7%	15,3%
	DİNE KARŞI İLGİSİZ	Sayı	4	5	3	2	7	0	21
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	19,0%	23,8%	14,3%	9,5%	33,3%	,0%	100,0%
		ANNENİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	,7%	1,6%	1,3%	13,3%	41,2%	,0%	1,8%
	CEVAP YOK	Sayı	13	8	7	0	1	0	29
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	44,8%	27,6%	24,1%	,0%	3,4%	,0%	100,0%
		ANNENİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	2,4%	2,5%	3,0%	,0%	5,9%	,0%	2,5%
Toplam		Sayı	545	315	236	15	17	23	1151
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	47,4%	27,4%	20,5%	1,3%	1,5%	2,0%	100,0%

X²=212,897

P=0,000

Dindarlık bakımından kişilerin kendilerini gördüğü seviye ile annenin dini tutum ve bilgi oluşturmada kişiler üzerindeki etkisinin incelendiği bu bölümde değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki bulunmaktadır (P=0,000). Tüm deneklerin %47,4'ü bu soruya “çok fazla”, %1,5'i de “çok az” cevabı vermiştir. Kendisini “çok dindar” olarak tanımlayanların %62,2'si annenin dini bilgi oluşturma konusunda “çok fazla” etkili olduğunu ifade etmiştir. Kendisini “dine karşı ilgisiz” olarak tanımlayanların %33,3'ü de annenin etkisini “çok az” olarak tanımlamıştır. Dini bakımdan annenin etkisi arttıkça çocuklardaki dindarlık algısı da o ölçüde artmaktadır. Anne çocuğun İlk din bilgisi kaynağıdır.

Tablo 2.85. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz *
Babanızın Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi

BABANIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ									
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	COK DINDAR	Sayı	141	47	29	6	2	12	237
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	59,5%	19,8%	12,2%	2,5%	,8%	5,1%	100,0%
		BABANIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	29,3%	15,7%	10,7%	19,4%	7,7%	28,6%	20,6%
	DINDAR	Sayı	269	196	172	12	11	28	688
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	39,1%	28,5%	25,0%	1,7%	1,6%	4,1%	100,0%
		BABANIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	55,9%	65,3%	63,7%	38,7%	42,3%	66,7%	59,8%
	BIRAZ DINDAR	Sayı	54	46	58	11	4	2	175
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	30,9%	26,3%	33,1%	6,3%	2,3%	1,1%	100,0%
		BABANIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	11,2%	15,3%	21,5%	35,5%	15,4%	4,8%	15,2%
	DİNE KARŞI İLGİSİZ	Sayı	4	3	5	2	7	0	21
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	19,0%	14,3%	23,8%	9,5%	33,3%	,0%	100,0%
		BABANIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	,8%	1,0%	1,9%	6,5%	26,9%	,0%	1,8%
	CEVAP YOK	Sayı	13	8	6	0	2	0	29
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	44,8%	27,6%	20,7%	,0%	6,9%	,0%	100,0%
		BABANIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	2,7%	2,7%	2,2%	,0%	7,7%	,0%	2,5%
Toplam	Sayı		481	300	270	31	26	42	1150
	DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ		41,8%	26,1%	23,5%	2,7%	2,3%	3,7%	100,0%

$\chi^2=170,787$

$P=0,000$

Dindarlık bakımından kişilerin kendilerini gördüğü seviye ile babanın dini tutum ve bilgi oluşturmada kişiler üzerindeki etkisinin incelendiği bu bölümde değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki bulunmaktadır ($P=0,000$). Tüm deneklerin %41,8'i bu soruya “çok fazla”, %2,3 de “çok az” cevabı vermiştir. Kendisini “çok dindar” olarak tanımlayanların %59,5'i babanın dini bilgi oluşturma konusunda “çok fazla” etkili olduğunu ifade etmiştir. Kendisini “dine karşı ilgisiz” olarak tanımlayanların %33,3'ü de babanın etkisini “çok az” olarak tanımlamıştır. Bir önceki tabloyla kıyaslandığında bu tabloda babanın anneye nazaran çocukların dini tutum ve becerilerinin geliştirilmesinde daha vasat kaldığı görülmektedir. Evde sürekli çocuklarıyla kalan

anne, çocukların dini sosyalleşmeleri konusunda babadan daha etkili bir figür olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 2.86. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz * Kardeşlerinizin Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi

		KARDESLERİNİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ							
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	COK DINDAR	Sayı	64	60	69	11	14	19	237
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	27,0%	25,3%	29,1%	4,6%	5,9%	8,0%	100,0%
		KARDESLERİNİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	40,5%	29,4%	15,1%	7,8%	12,7%	23,5%	20,6%
	DİNDAR	Sayı	70	120	305	88	56	49	688
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	10,2%	17,4%	44,3%	12,8%	8,1%	7,1%	100,0%
		KARDESLERİNİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	44,3%	58,8%	66,7%	62,4%	50,9%	60,5%	59,8%
	BİRAZ DİNDAR	Sayı	14	17	69	35	29	12	176
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	8,0%	9,7%	39,2%	19,9%	16,5%	6,8%	100,0%
		KARDESLERİNİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	8,9%	8,3%	15,1%	24,8%	26,4%	14,8%	15,3%
	DİNE KARŞI İLGİSİZ	Sayı	2	1	8	3	6	1	21
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	9,5%	4,8%	38,1%	14,3%	28,6%	4,8%	100,0%
		KARDESLERİNİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	1,3%	,5%	1,8%	2,1%	5,5%	1,2%	1,8%
	CEVAP YOK	Sayı	8	6	6	4	5	0	29
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	27,6%	20,7%	20,7%	13,8%	17,2%	,0%	100,0%
		KARDESLERİNİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	5,1%	2,9%	1,3%	2,8%	4,5%	,0%	2,5%
Toplam	Sayı	158	204	457	141	110	81	1151	
	DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	13,7%	17,7%	39,7%	12,3%	9,6%	7,0%	100,0%	

$\chi^2=120,477$ P= 0,000

Dindarlık bakımından kişilerin kendilerini gördüğü seviye ile kardeşlerin dini tutum ve bilgi oluşturmada kişiler üzerindeki etkisinin incelendiği bu bölümde değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki bulunmaktadır (P=0,000). Tüm deneklerin %39,7'si bu soruya “normal”, 9,6'sı da “çok az” cevabı vermiştir. Kendisini “çok dindar” olarak tanımlayanların %27'si kardeşlerin dini bilgi oluşturma konusunda “çok fazla” etkili olduğunu ifade etmiştir. Kendisini “dine karşı ilgisiz” olarak tanımlayanların %28,6'sı da kardeşlerin etkisini “çok az” olarak tanımlamıştır. Bu

tabloda, çok dindar olan ailelerin çocuklarının da kendilerini çok dindar, dine karşı ilgisiz ailelerin çocuklarının da kendilerini dine karşı ilgisiz olarak tanımladıkları görülmüştür. Aile yapısındaki dini tutum, çocuğun dini tutumlarına olduğu gibi sirayet etmektedir. Çocuk ailesinin bir yansıması görünümündedir.

Tablo 2.87. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz * Dede ve Ninenizin Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi

		DEDE VE NİNENİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ							
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	COK DINDAR	Sayı	99	42	31	6	17	42	237
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	41,8%	17,7%	13,1%	2,5%	7,2%	17,7%	100,0%
		DEDE VE NİNENİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	29,7%	18,0%	13,5%	7,9%	13,9%	26,8%	20,6%
	DINDAR	Sayı	180	159	144	49	67	89	688
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	26,2%	23,1%	20,9%	7,1%	9,7%	12,9%	100,0%
		DEDE VE NİNENİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	54,1%	68,2%	62,6%	64,5%	54,9%	56,7%	59,8%
	BİRAZ DINDAR	Sayı	41	28	45	18	25	19	176
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	23,3%	15,9%	25,6%	10,2%	14,2%	10,8%	100,0%
		DEDE VE NİNENİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	12,3%	12,0%	19,6%	23,7%	20,5%	12,1%	15,3%
	DİNE KARŞI İLGİSİZ	Sayı	2	1	5	2	10	1	21
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	9,5%	4,8%	23,8%	9,5%	47,6%	4,8%	100,0%
		DEDE VE NİNENİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	,6%	,4%	2,2%	2,6%	8,2%	,6%	1,8%
	CEVAP YOK	Sayı	11	3	5	1	3	6	29
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	37,9%	10,3%	17,2%	3,4%	10,3%	20,7%	100,0%
		DEDE VE NİNENİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	3,3%	1,3%	2,2%	1,3%	2,5%	3,8%	2,5%
Toplam		Sayı	333	233	230	76	122	157	1151
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	28,9%	20,2%	20,0%	6,6%	10,6%	13,6%	100,0%

$\chi^2=88,157$ $P=0,000$

Dindarlık bakımından kişilerin kendilerini gördüğü seviye ile dede ve ninenin dini tutum ve bilgi oluşturmada kişiler üzerindeki etkisinin incelendiği bu bölümde değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki bulunmaktadır ($P=0,000$). Tüm deneklerin %28,9'u bu soruya “çok fazla”, %10,6'sı da “çok az” cevabı vermiştir. Kendisini “çok dindar” olarak tanımlayanların %41,8'i dede ve ninenin dini bilgi oluşturma konusunda “çok fazla” etkili olduğunu ifade etmiştir. Kendisini “dine karşı ilgisiz” olarak

tanımlayanların %47,6'sı da dede ve ninenin etkisini “çok az” olarak tanımlamıştır. Burada da ailenin dini yapısı ile çocukların dini tutumları arasında yakın bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Aile bireylerinin dindarlık düzeyi arttıkça çocukların da dindarlık düzeyleri artmaktadır.

Tablo 2.88. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz* Yakın Akrabalarınızın Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi

YAKIN AKRABALARINIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ									
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SEÇENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	COK DINDAR	Sayı	61	61	51	19	23	22	237
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SEÇENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	25,7%	25,7%	21,5%	8,0%	9,7%	9,3%	100,0%
		YAKIN AKRABALARINIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	34,9%	26,4%	14,5%	14,7%	13,1%	25,0%	20,6%
	DINDAR	Sayı	89	138	241	82	90	48	688
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SEÇENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	12,9%	20,1%	35,0%	11,9%	13,1%	7,0%	100,0%
		YAKIN AKRABALARINIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	50,9%	59,7%	68,7%	63,6%	51,1%	54,5%	59,8%
	BİRAZ DINDAR	Sayı	15	27	51	24	46	12	175
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SEÇENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	8,6%	15,4%	29,1%	13,7%	26,3%	6,9%	100,0%
		YAKIN AKRABALARINIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	8,6%	11,7%	14,5%	18,6%	26,1%	13,6%	15,2%
	DİNE KARŞI İLGİSİZ	Sayı	1	0	3	3	12	2	21
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SEÇENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	4,8%	,0%	14,3%	14,3%	57,1%	9,5%	100,0%
		YAKIN AKRABALARINIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	,6%	,0%	,9%	2,3%	6,8%	2,3%	1,8%
	CEVAP YOK	Sayı	9	5	5	1	5	4	29
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SEÇENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	31,0%	17,2%	17,2%	3,4%	17,2%	13,8%	100,0%
		YAKIN AKRABALARINIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	5,1%	2,2%	1,4%	,8%	2,8%	4,5%	2,5%
Toplam	Sayı		175	231	351	129	176	88	1150
	DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SEÇENEKTE GÖRÜYORSUNUZ		15,2%	20,1%	30,5%	11,2%	15,3%	7,7%	100,0%

$\chi^2=108,449$

P= 0,000

Dindarlık bakımından kişilerin kendilerini gördüğü seviye ile yakın akrabasının dini tutum ve bilgi oluşturmada kişiler üzerindeki etkisinin incelendiği bu bölümde değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki bulunmaktadır ($P=0,000$). Tüm deneklerin %30,5'i bu soruya “normal”, %15,3'ü de “çok az” cevabı vermiştir. Kendisini “çok dindar” olarak tanımlayanların %25,7'si yakın akrabasının dini bilgi oluşturma konusunda “çok fazla” etkili olduğunu ifade etmiştir. Kendisini “dine karşı ilgisiz” olarak tanımlayanların %57,1'i de yakın akraba etkisini “çok az” olarak tanımlamıştır. Tablodan da anlaşılacağı üzere aile kavramı bir bütün olarak bireyi kapsamakta, ailenin dindarlık durumu bireyin dini yaşantısını şekillendirmektedir.

Tablo 2.89. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz * Din Derslerinin Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi

DİN DERSLERİNİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ								
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK
DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	COK DINDAR	Sayı	60	56	63	30	12	16
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	25,3%	23,6%	26,6%	12,7%	5,1%	6,8%
		DİN DERSLERİNİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	27,1%	22,2%	16,8%	19,5%	11,8%	35,6%
	DINDAR	Sayı	138	168	229	82	48	22
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	20,1%	24,5%	33,3%	11,9%	7,0%	3,2%
		DİN DERSLERİNİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	62,4%	66,7%	60,9%	53,2%	47,1%	48,9%
	BIRAZ DINDAR	Sayı	16	21	68	36	30	5
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	9,1%	11,9%	38,6%	20,5%	17,0%	2,8%
		DİN DERSLERİNİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	7,2%	8,3%	18,1%	23,4%	29,4%	11,1%
	DİNE KARŞI İLGİSİZ	Sayı	2	2	8	3	5	1
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	9,5%	9,5%	38,1%	14,3%	23,8%	4,8%
		DİN DERSLERİNİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	,9%	,8%	2,1%	1,9%	4,9%	2,2%
DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	CEVAP YOK	Sayı	5	5	8	3	7	1
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	17,2%	17,2%	27,6%	10,3%	24,1%	3,4%
		DİN DERSLERİNİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	2,3%	2,0%	2,1%	1,9%	6,9%	2,2%
	Toplam	Sayı	221	252	376	154	102	45
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	19,2%	21,9%	32,7%	13,4%	8,9%	3,9%

$\chi^2=79,629$

$P=0,000$

Dindarlık bakımından kişilerin kendilerini gördüğü seviye ile din dersi öğretmeninin dini tutum ve bilgi oluşturmada kişiler üzerindeki etkisinin incelendiği bu bölümde değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki bulunmaktadır ($P=0,000$). Tüm deneklerin %32,7'si bu soruya “normal”, %8,9'u da “çok az” cevabı vermiştir. Kendisini “çok dindar” olarak tanımlayanların %25,3'ü din dersi öğretmeninini dini bilgi oluşturma konusunda “çok fazla” etkili olduğunu ifade etmiştir. Kendisini “dine karşı ilgisiz” olarak tanımlayanların %23,8'i de din dersi öğretmeni etkisini “çok az” olarak tanımlamıştır. Daha önce de belirtildiği gibi normal seçeneğinden sonra gelen cevaplar fazla ve çok fazla yönünde İse o faktörün çocuklar üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Bölgede dini anlamda çok fazla sosyal aktivite olmadığından okul ve okuldaki öğretmenlerin çocukların dini anlamda sosyalleşmeleri açısından aileden sonra çocuklar üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Nitekim hem okul dersleri hem de dersin içeriği yeterli iyi bir dini eğitim için yeterli değildir.

Tablo 2.90. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz * Dini Grup Tarikat ve Cemaatlerin Su anki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi

DİNİ GRUP TARIKAT VE CAMAATLERİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ								
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK
DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	COK DINDAR	Sayı	42	44	47	32	36	36
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	17,7%	18,6%	19,8%	13,5%	15,2%	15,2%
		DİNİ GRUP TARIKAT VE CAMAATLERİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	32,1%	25,7%	20,6%	16,8%	12,1%	27,3%
	DINDAR	Sayı	68	106	144	124	170	76
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	9,9%	15,4%	20,9%	18,0%	24,7%	11,0%
		DİNİ GRUP TARIKAT VE CAMAATLERİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	51,9%	62,0%	63,2%	64,9%	57,0%	57,6%
	BIRAZ DINDAR	Sayı	12	16	30	30	73	15
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	6,8%	9,1%	17,0%	17,0%	41,5%	8,5%
		DİNİ GRUP TARIKAT VE CAMAATLERİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	9,2%	9,4%	13,2%	15,7%	24,5%	11,4%
	DİNE KARŞI İLGİSİZ	Sayı	5	1	2	2	11	0
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	23,8%	4,8%	9,5%	9,5%	52,4%	,0%
		DİNİ GRUP TARIKAT VE CAMAATLERİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	3,8%	,6%	,9%	1,0%	3,7%	,0%
	CEVAP YOK	Sayı	4	4	5	3	8	5
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	13,8%	13,8%	17,2%	10,3%	27,6%	17,2%
		DİNİ GRUP TARIKAT VE CAMAATLERİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	3,1%	2,3%	2,2%	1,6%	2,7%	3,8%
Toplam	Sayı		131	171	228	191	298	132
	DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ		11,4%	14,9%	19,8%	16,6%	25,9%	11,5%

$\chi^2=70,205$ $P=0,000$

Dindarlık bakımından kişilerin kendilerini gördüğü seviye ile dini grup, tarikat ve cemaatlerin dini tutum ve bilgi oluşturmada kişiler üzerindeki etkisinin incelendiği bu bölümde değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki bulunmaktadır ($P=0,000$). Tüm deneklerin %25,9'u bu soruya “çok az”, %11,4'ü de “çok fazla” cevabı vermiştir. Kendisini “çok dindar” olarak tanımlayanların %17,7'si dini grup, tarikat ve cemaatlerin dini bilgi oluşturma konusunda “çok fazla” etkili olduğunu ifade etmiştir. Kendisini “dine karşı ilgisiz” olarak tanımlayanların %52,4'ü de dini grup, tarikat ve cemaatlerin üzerlerindeki etkisini “çok az” olarak tanımlamıştır. Bu tür dini yapılanmaların daha

önce de bölgede değişik nedenlerden dolayı pek rağbet görmediği ifade edilmişti. Bu tabloda da görüldüğü gibi dini grup, cemaat ve tarikatların bölgede pek güçlü olmadığı ve çocukların dini sosyalleşmeleri üzerinde pek etkili olmadığı kanaatine varılmıştır. Çocukların genelinde yapılan görüşmeler sonucunda çocuklarda bu tür yapılanmalara karşı bir önyargının olduğu tespit daha önceki bölümlerde de tespit edilmişti.

“Bence çoğu çıkarları için çalışıyor, dini de bu çıkarlarına alet ediyorlar.” (Vedat, Y:18, Mayıs2014)

Tablo 2.91. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz * Resmi Dini Kurumların Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi

		RESMİ DİNİ KURUMLARIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ							
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	COK DINDAR	Sayı	75	50	44	28	12	28	237
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	31,6%	21,1%	18,6%	11,8%	5,1%	11,8%	100,0%
		RESMİ DİNİ KURUMLARIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	25,9%	20,9%	15,1%	22,0%	10,8%	30,1%	20,6%
	DINDAR	Sayı	166	145	189	74	59	55	688
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	24,1%	21,1%	27,5%	10,8%	8,6%	8,0%	100,0%
		RESMİ DİNİ KURUMLARIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	57,2%	60,7%	64,9%	58,3%	53,2%	59,1%	59,8%
	BIRAZ DINDAR	Sayı	39	38	45	20	29	5	176
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	22,2%	21,6%	25,6%	11,4%	16,5%	2,8%	100,0%
		RESMİ DİNİ KURUMLARIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	13,4%	15,9%	15,5%	15,7%	26,1%	5,4%	15,3%
	DİNE KARŞI İLGİSİZ	Sayı	2	2	6	3	8	0	21
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	9,5%	9,5%	28,6%	14,3%	38,1%	,0%	100,0%
		RESMİ DİNİ KURUMLARIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	,7%	,8%	2,1%	2,4%	7,2%	,0%	1,8%
	CEVAP YOK	Sayı	8	4	7	2	3	5	29
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	27,6%	13,8%	24,1%	6,9%	10,3%	17,2%	100,0%
		RESMİ DİNİ KURUMLARIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	2,8%	1,7%	2,4%	1,6%	2,7%	5,4%	2,5%
Toplam	Sayı	290	239	291	127	111	93	1151	
	DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	25,2%	20,8%	25,3%	11,0%	9,6%	8,1%	100,0%	

X²=62,451 P=0,000

Dindarlık bakımından kişilerin kendilerini gördüğü seviye ile resmi dini kurumlarının dini tutum ve bilgi oluşturmada kişiler üzerindeki etkisinin incelendiği bu bölümde değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki bulunmaktadır ($P=0,000$). Tüm deneklerin %9,6'sı bu soruya “çok az”, %25,3'ü de “normal” cevabı vermiştir. Kendisini “çok dindar” olarak tanımlayanların %31,6'sı resmi dini kurumların dini bilgi oluşturma konusunda “çok fazla” etkili olduğunu ifade etmiştir. Kendisini “dine karşı ilgisiz” olarak tanımlayanların %38,1'i de resmi dini kurumların üzerlerindeki etkisini “çok az” olarak tanımlamıştır. Denekler içerisinde ikinci en yüksek oran %25,2 ile “çok fazla” seçeneğine aittir. Bir önceki tabloyla kıyaslandığında bu tabloda bölgemizde yaşayan gençlerin dini grup, tarikat ve cemaatlerden çok resmi dini kurumlara daha fazla güvendikleri görülmektedir.

Tablo 2.92. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz * Okul Haricinde Dini Bilgi Edinme Gayretiniz Oldu mu?

		OKUL HARICİNDE DİNİ BİLGİ EDİNME GAYRETİNİZ OLDU MU?				
			EVET	HAYIR	CEVAP YOK	Toplam
DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	ÇOK DİNDAR	Sayı	201	30	6	237
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	84,8%	12,7%	2,5%	100,0%
		OKUL HARICİNDE DİNİ BİLGİ EDİNME GAYRETİNİZ OLDU MU?	20,5%	20,4%	26,1%	20,6%
	DİNDAR	Sayı	604	75	9	688
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	87,8%	10,9%	1,3%	100,0%
		OKUL HARICİNDE DİNİ BİLGİ EDİNME GAYRETİNİZ OLDU MU?	61,6%	51,0%	39,1%	59,8%
	BİRAZ DİNDAR	Sayı	143	28	5	176
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	81,3%	15,9%	2,8%	100,0%
		OKUL HARICİNDE DİNİ BİLGİ EDİNME GAYRETİNİZ OLDU MU?	14,6%	19,0%	21,7%	15,3%
	DİNE KARŞI İLGİSİZ	Sayı	11	10	0	21
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	52,4%	47,6%	,0%	100,0%
		OKUL HARICİNDE DİNİ BİLGİ EDİNME GAYRETİNİZ OLDU MU?	1,1%	6,8%	,0%	1,8%
	CEVAP YOK	Sayı	22	4	3	29
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	75,9%	13,8%	10,3%	100,0%
		OKUL HARICİNDE DİNİ BİLGİ EDİNME GAYRETİNİZ OLDU MU?	2,2%	2,7%	13,0%	2,5%
Toplam		Sayı	981	147	23	1151
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	85,2%	12,8%	2,0%	100,0%

$\chi^2=40,186$ $P=0,000$

Dindarlık bakımından kişilerin kendilerini gördüğü seviye ile kişilerin okul haricinde dini bilgi edinme gayretlerinin bulunup bulunmadığının incelendiği bu

bölümde değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki bulunmaktadır ($P=0,000$). Tüm deneklerin %85,2'si bu soruya “evet”, %12,8'i de “hayır” cevabı vermiştir. Kendisini “dindar” olarak tanımlayanların %87,8'i böyle bir gayretlerinin olduğunu ifade etmişken, kendisini “dine karşı ilgisiz” olarak tanımlayanların %47,6'sı okul haricinde dini bilgi edinme gayretlerinin olmadığını ifade etmiştir. Bu tabloya bakıldığında daha önce de değinildiği gibi okulun ve okul derslerinin çocukların dini bilgiler edinme de yeterli olmadığı anlaşılmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde okul çocuğu dini bilgi edinme konusunda tatmin edememekte bu da çocuğu farklı bir arayışa sevk etmektedir.

Tablo 2.93. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz * Oldu İse Hangi Yolla Oldu

		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU								
			KENDİ KENDİME	KURAN KURSUNDA	CAMI VEYA YAZ KURSUNDA	OZEL HOCADA	DİNİ SOHBETLERDE	DİĞER	CEVAP YOK	Toplam
DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	COK DINDAR	Sayı	60	59	47	9	42	10	10	237
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	25,3%	24,9%	19,8%	3,8%	17,7%	4,2%	4,2%	100,0%
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	20,3%	21,4%	19,0%	28,1%	28,2%	12,7%	13,9%	20,6%
	DINDAR	Sayı	172	176	151	18	86	48	37	688
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	25,0%	25,6%	21,9%	2,6%	12,5%	7,0%	5,4%	100,0%
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	58,3%	63,8%	60,9%	56,3%	57,7%	60,8%	51,4%	59,8%
	BİRAZ DINDAR	Sayı	50	31	43	4	16	14	18	176
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	28,4%	17,6%	24,4%	2,3%	9,1%	8,0%	10,2%	100,0%
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	16,9%	11,2%	17,3%	12,5%	10,7%	17,7%	25,0%	15,3%
	DİNE KARŞI İLGİSİZ	Sayı	3	3	4	0	3	7	1	21
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	14,3%	14,3%	19,0%	,0%	14,3%	33,3%	4,8%	100,0%
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	1,0%	1,1%	1,6%	,0%	2,0%	8,9%	1,4%	1,8%
	CEVAP YOK	Sayı	10	7	3	1	2	0	6	29
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	34,5%	24,1%	10,3%	3,4%	6,9%	,0%	20,7%	100,0%
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	3,4%	2,5%	1,2%	3,1%	1,3%	,0%	8,3%	2,5%
Toplam		Sayı	295	276	248	32	149	79	72	1151
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	25,6%	24,0%	21,5%	2,8%	12,9%	6,9%	6,3%	100,0%

$\chi^2=61,651$ $P=0,000$

Dindarlık bakımından kişilerin kendilerini gördüğü seviye ile kişilerin okul haricinde dini bilgi edinme gayretlerinin olup olmadığını, olduysa hangi yolla olduğunun incelendiği bu bölümde değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki bulunmaktadır ($P=0,000$). Deneklerin %25,6'sı “kendi kendime” ifadesini tercih ederken, %24'ü “Kuran kursunda”, %21,5'i de “cami veya yaz kursunda” ifadesini tercih etmiştir. Tabloya bakıldığında deneklerimizin büyük bir çoğunluğunun okul dışında dini bilgi edinme gayreti içerisinde olduğu görülmektedir. Kendi kendime seçeneğinden sora en yüksek oranlar Kuran kursları ve cami veya yaz kurslarına aittir. Bu durum bizlere çocukların dini sosyalleşme arayışlarında cami ve Kuran kurslarının önemli bir konumda olduğunu göstermektedir.

Tablo 2.94. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz * Dini Gruplar Hakkındaki Size Göre En Uygun İfade Hangisidir.

		DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GÖRE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.					
			DİNİN DOĞRU ANLAŞILMASINI ENGELLİYORLAR FAALİYETLERİNE ENGEL OLUNMALIDIR	DİNİN DAHA İYİ ANLAŞILMASINA VE YAŞANMASINA YARDIMCI OLUYORLAR	BASKA	CEVAP YOK	Toplam
DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	COK DINDAR	Sayı	49	157	9	22	237
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	20,7%	66,2%	3,8%	9,3%	100,0%
		DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GÖRE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.	17,1%	23,4%	7,4%	31,4%	20,6%
	DINDAR	Sayı	156	419	76	37	688
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	22,7%	60,9%	11,0%	5,4%	100,0%
		DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GÖRE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.	54,4%	62,4%	62,3%	52,9%	59,8%
	BIRAZ DINDAR	Sayı	69	71	30	6	176
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	39,2%	40,3%	17,0%	3,4%	100,0%
		DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GÖRE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.	24,0%	10,6%	24,6%	8,6%	15,3%
	DİNE KARŞI İLGİSİZ	Sayı	7	8	5	1	21
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	33,3%	38,1%	23,8%	4,8%	100,0%
		DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GÖRE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.	2,4%	1,2%	4,1%	1,4%	1,8%
	CEVAP YOK	Sayı	6	17	2	4	29
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	20,7%	58,6%	6,9%	13,8%	100,0%
		DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GÖRE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.	2,1%	2,5%	1,6%	5,7%	2,5%
Toplam		Sayı	287	672	122	70	1151
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	24,9%	58,4%	10,6%	6,1%	100,0%

$X^2=63,583$ $P=0,000$

Dindarlık bakımından kişilerin kendilerini gördüğü seviye ile kendilerine göre dini gruplar hakkında uygun gördükleri en iyi İfadenin hangisi olduğunun incelendiği bu tabloda değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki meydana gelmiştir ($P=0,000$). Deneklerin %58,4'ü “dinin daha iyi anlaşılmasına ve yaşanmasına yardımcı oluyorlar” İfadesini kullanırken, %24,9'u “dinin doğru anlaşılmasını engelliyorlar faaliyetlerine engel olunmalıdır” İfadesini kullanmışlardır. Kendisini “çok dindar “olarak tanımlayanların %66,2'si cemaatlere karşı olumlu bir bakış açısı sergilerken, kendisini “biraz dindar” olarak tanımlayanların %39,2'si olumsuz bir bakış açısı sergilemiştir. Daha önceki tablolarda bölgede cemaatler hakkında belirli bir önyargının varlığından bahsedilmişti. Öğrencilerle yapılan görüşmelerin geneline yakınında cemaatlerin dini faaliyetler dışına çıktıklarında öğrenciler tarafından olumlu karşılanmadıkları bunun dışında dinin anlaşılmasında olumlu rollerinin olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 2.95. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz* Temel Dini Bilgiler Öğretmek Amacıyla Diyanet Tarafından Hazırlanan ve Katıldığınız Etkinlikler

TEMEL DİNİ BİLGİLER ÖĞREMEK AMACIYLA DIYANET TARAFINDAN HAZIRLANAN VE KATILDIGINIZ ETKİNLİKLER								
			DUZENLI OLARAK KATILDIM/ KATILIRIM	ZAMANIM OLDUKCA KATILDIM/ KATILIRIM	KATILMAYI DUSUNMEDIM DUSUNMEM	BASKA	CEVAP YOK	Toplam
DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SEÇENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	ÇOK DINDAR	DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SEÇENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	16,5%	47,7%	17,7%	11,8%	6,3%	100,0%
		TEMEL DİNİ BİLGİLER ÖĞREMEK AMACIYLA DIYANET TARAFINDAN HAZIRLANAN VE KATILDIGINIZ ETKİNLİKLER	39,0%	20,9%	14,3%	17,3%	27,3%	20,6%
	DINDAR	Sayı	46	340	178	99	25	688
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SEÇENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	6,7%	49,4%	25,9%	14,4%	3,6%	100,0%
		TEMEL DİNİ BİLGİLER ÖĞREMEK AMACIYLA DIYANET TARAFINDAN HAZIRLANAN VE KATILDIGINIZ ETKİNLİKLER	46,0%	63,0%	60,5%	61,1%	45,5%	59,8%
	BIRAZ DINDAR	Sayı	12	72	53	33	6	176
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SEÇENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	6,8%	40,9%	30,1%	18,8%	3,4%	100,0%
		TEMEL DİNİ BİLGİLER ÖĞREMEK AMACIYLA DIYANET TARAFINDAN HAZIRLANAN VE KATILDIGINIZ ETKİNLİKLER	12,0%	13,3%	18,0%	20,4%	10,9%	15,3%
	DİNE KARŞI İLGİSİZ	Sayı	1	5	13	1	1	21
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SEÇENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	4,8%	23,8%	61,9%	4,8%	4,8%	100,0%
		TEMEL DİNİ BİLGİLER ÖĞREMEK AMACIYLA DIYANET TARAFINDAN HAZIRLANAN VE KATILDIGINIZ ETKİNLİKLER	1,0%	,9%	4,4%	,6%	1,8%	1,8%
	CEVAP YOK	Sayı	2	10	8	1	8	29
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SEÇENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	6,9%	34,5%	27,6%	3,4%	27,6%	100,0%
		TEMEL DİNİ BİLGİLER ÖĞREMEK AMACIYLA DIYANET TARAFINDAN HAZIRLANAN VE KATILDIGINIZ ETKİNLİKLER	2,0%	1,9%	2,7%	,6%	14,5%	2,5%
T o p l a m	Sayı		100	540	294	162	55	1151
	DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SEÇENEKTE GÖRÜYORSUNUZ		8,7%	46,9%	25,5%	14,1%	4,8%	100,0%

$\chi^2=87,133$ $P=0,000$

Dindarlık bakımından kişilerin kendilerini gördüğü seviye ile temel dini bilgiler edinmek amacıyla Diyanet tarafından hazırlanan ve katılım sağlanan etkinliklerin olup olmadığının incelendiği bu tabloda değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki meydana gelmiştir ($P=0,000$). 1151 denekten 100 denek (%8,7) bu etkinliklere “düzenli olarak katılıyorum” derken, 540 denek (%46,9) “zamanım oldukça katılıyorum/katıldım” demiştir. 294 denek (%25,5) de “katılmayı düşünmedim/düşünmem” ifadesi

kullanmıştır. Kendisini “çok dindar” olarak nitelendiren deneklerin %16,5’i bu tür etkinliklere düzenli olarak katılım sağlarken, kendisini “dindar” olarak nitelendirenlerin %49,4’ü zamanım oldukça katılırim/katıldım İfadesi kullanmıştır. Dine karşı ilgisiz olanların %61,9’u bu tür etkinliklere katılmayı düşünmediklerini İfade etmiştir. Hem dine karşı ilgisiz olan hem de çok dindar olan grupların tablolarda istikrarlı bir istikamet izledikleri ve kendilerini ait oldukları dini seviyeye uygun İfadeler kullandıkları görülmüştür. Bu tabloda da bu tür etkinliklere en çok katılım sağlayanlar çok dindarken, en az katılım sağlayanlar İse kendini dine karşı ilgisiz olarak niteleyenlerdir.

Tablo 2.96. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz * Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Okul Arkadaşlarınızın Etkisi

DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA OKUL ARKADASLARIMIN ETKİSİ									
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	COK DINDAR	Sayı	27	45	84	36	22	23	237
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	11,4%	19,0%	35,4%	15,2%	9,3%	9,7%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA OKUL ARKADASLARIMIN ETKİSİ	29,3%	27,4%	19,3%	15,5%	13,6%	35,4%	20,6%
	DINDAR	Sayı	40	106	280	146	84	32	688
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	5,8%	15,4%	40,7%	21,2%	12,2%	4,7%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA OKUL ARKADASLARIMIN ETKİSİ	43,5%	64,6%	64,4%	62,7%	51,9%	49,2%	59,8%
	BİRAZ DINDAR	Sayı	17	11	61	43	40	4	176
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	9,7%	6,3%	34,7%	24,4%	22,7%	2,3%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA OKUL ARKADASLARIMIN ETKİSİ	18,5%	6,7%	14,0%	18,5%	24,7%	6,2%	15,3%
	DİNE KARŞI İLGİSİZ	Sayı	4	0	4	3	10	0	21
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	19,0%	,0%	19,0%	14,3%	47,6%	,0%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA OKUL ARKADASLARIMIN ETKİSİ	4,3%	,0%	,9%	1,3%	6,2%	,0%	1,8%
	CEVAP YOK	Sayı	4	2	6	5	6	6	29
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	13,8%	6,9%	20,7%	17,2%	20,7%	20,7%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA OKUL ARKADASLARIMIN ETKİSİ	4,3%	1,2%	1,4%	2,1%	3,7%	9,2%	2,5%
Toplam	Sayı		92	164	435	233	162	65	1151
	DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ		8,0%	14,2%	37,8%	20,2%	14,1%	5,6%	100,0%

$\chi^2=97,900$ $P=0,000$

Dindarlık bakımından kişilerin kendilerini gördüğü seviye ile okul arkadaşlarının dini tutum ve bilgi oluşturmada kişiler üzerindeki etkisinin incelendiği bu bölümde değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki bulunmaktadır ($P=0,000$). Tüm deneklerin %37,8'i bu soruya "normal", %20,2'si de "az" cevabı vermiştir. Kendisini "dine karşı ilgisiz" olarak tanımlayanların %19'u okul arkadaşlarının dini bilgi oluşturma konusunda "çok fazla" etkili olduğunu ifade etmiştir. Kendisini "dine karşı ilgisiz" olarak tanımlayanların %47,6'sı da okul arkadaşlarının üzerlerindeki etkisini "çok az" olarak tanımlamıştır. Denekler içerisinde ikinci en yüksek oran %20,2 ile "az" seçeneğine aittir. Dini tutum geliştirme konusunda arkadaş gruplarının kişiler üzerinde pek de etkili olmadıkları görülmektedir. Diğer birçok konuda akranlar birbirleri üzerinde çok etkili bir sosyalleşme unsuru iken bu durum birbirlerinde dini bir tutum geliştirme konusunda aynı düzeyde değildir.

Tablo 2.97. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz* Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Mahalle ve İş Arkadaşlarının Etkisi

DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA MAHALLE VE İS ARKADAŞLARININ ETKİSİ									
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	COK DİNDAR	Sayı	21	39	81	42	21	33	237
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	8,9%	16,5%	34,2%	17,7%	8,9%	13,9%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA MAHALLE VE İS ARKADAŞLARININ ETKİSİ	38,2%	25,7%	21,6%	16,3%	9,8%	34,0%	20,6%
	DİNDAR	Sayı	18	100	236	158	127	48	687
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	2,6%	14,6%	34,4%	23,0%	18,5%	7,0%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA MAHALLE VE İS ARKADAŞLARININ ETKİSİ	32,7%	65,8%	62,9%	61,5%	59,3%	49,5%	59,7%
	BİRAZ DİNDAR	Sayı	10	9	51	51	46	9	176
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	5,7%	5,1%	29,0%	29,0%	26,1%	5,1%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA MAHALLE VE İS ARKADAŞLARININ ETKİSİ	18,2%	5,9%	13,6%	19,8%	21,5%	9,3%	15,3%
	DİNE KARŞI İLGİSİZ	Sayı	3	2	1	2	13	0	21
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	14,3%	9,5%	4,8%	9,5%	61,9%	,0%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA MAHALLE VE İS ARKADAŞLARININ ETKİSİ	5,5%	1,3%	,3%	,8%	6,1%	,0%	1,8%
	CEVAP YOK	Sayı	3	2	6	4	7	7	29
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	10,3%	6,9%	20,7%	13,8%	24,1%	24,1%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA MAHALLE VE İS ARKADAŞLARININ ETKİSİ	5,5%	1,3%	1,6%	1,6%	3,3%	7,2%	2,5%
Toplam		Sayı	55	152	375	257	214	97	1150
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	4,8%	13,2%	32,6%	22,3%	18,6%	8,4%	100,0%

$\chi^2=111,715$

$P=0,000$

Dindarlık bakımından kişilerin kendilerini gördüğü seviye ile mahalle ve iş arkadaşlarının dini tutum ve bilgi oluşturmada kişiler üzerindeki etkisinin incelendiği bu bölümde değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki bulunmaktadır ($P=0,000$). Tüm deneklerin %18,6'sı bu soruya “çok az”, %32,6'sı da “normal” cevabı vermiştir. Kendisini “dine karşı ilgisiz” olarak tanımlayanların %14,3'ü mahalle ve iş arkadaşlarının dini bilgi oluşturma konusunda “çok fazla” etkili olduğunu ifade etmiştir. Kendisini “dine karşı ilgisiz” olarak tanımlayanların %61,9'u da mahalle ve iş arkadaşlarının üzerlerindeki etkisini “çok az” olarak tanımlamıştır. Denekler içerisinde ikinci en yüksek oran %22,3 ile “az” seçeneğine aittir. Dini bilgi ve tutum oluşturma konusunda mahalle ve iş arkadaşlarının ailenin yakın bireyleri kadar etkili olmadığı

görülmektedir. Lise öğrencilerinin dini sosyalleşmesi aileden uzaklaştıkça bir azalma seyri göstermektedir.

Tablo 2.98. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz* Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Komsularımın Etkisi

		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ							
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	COK DINDAR	Sayı	26	60	70	28	28	25	237
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	11,0%	25,3%	29,5%	11,8%	11,8%	10,5%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ	37,7%	32,1%	18,8%	12,6%	12,7%	31,6%	20,6%
	DİNDAR	Sayı	33	106	243	147	118	41	688
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	4,8%	15,4%	35,3%	21,4%	17,2%	6,0%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ	47,8%	56,7%	65,1%	66,2%	53,4%	51,9%	59,8%
	BİRAZ DİNDAR	Sayı	5	16	49	45	54	7	176
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	2,8%	9,1%	27,8%	25,6%	30,7%	4,0%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ	7,2%	8,6%	13,1%	20,3%	24,4%	8,9%	15,3%
	DİNE KARŞI İLGİSİZ	Sayı	1	3	3	1	13	0	21
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	4,8%	14,3%	14,3%	4,8%	61,9%	,0%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ	1,4%	1,6%	,8%	,5%	5,9%	,0%	1,8%
	CEVAP YOK	Sayı	4	2	8	1	8	6	29
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	13,8%	6,9%	27,6%	3,4%	27,6%	20,7%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ	5,8%	1,1%	2,1%	,5%	3,6%	7,6%	2,5%
Toplam	Sayı	69	187	373	222	221	79	1151	
	DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	6,0%	16,2%	32,4%	19,3%	19,2%	6,9%	100,0%	

$\chi^2=119,244$

P=0,000

Dindarlık bakımından kişilerin kendilerini gördüğü seviye ile komşularının dini tutum ve bilgi oluşturmada kişiler üzerindeki etkisinin incelendiği bu bölümde değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki bulunmaktadır (P=0,000). Tüm deneklerin %34,4'ü bu soruya “normal”, %19,3'ü de “az” cevabı vermiştir. Kendisini “çok dindar” olarak tanımlayanların %11'i komşularının dini bilgi oluşturma konusunda “çok fazla” etkili olduğunu ifade etmiştir. Kendisini “dine karşı ilgisiz” olarak tanımlayanların

%61,9'u da komşularının üzerlerindeki etkisini “çok az” olarak tanımlamıştır. Denekler içerisinde ikinci en yüksek oran %19,3 ile “az” seçeneğine aittir. Dini tutum geliştirme konusunda komşuların lisede okuyan kişilerin dini sosyalleşmeleri üzerinde pek de etkili olmadıkları görülmektedir.

Tablo 2.99. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz * Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Din Dersi Öğretmenlerinin Etkisi

DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ									
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	COK DINDAR	Sayı	91	46	53	14	11	22	237
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	38,4%	19,4%	22,4%	5,9%	4,6%	9,3%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ	34,9%	15,2%	16,7%	11,7%	13,1%	33,3%	20,6%
	DINDAR	Sayı	128	218	197	72	43	30	688
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	18,6%	31,7%	28,6%	10,5%	6,3%	4,4%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ	49,0%	72,2%	61,9%	60,0%	51,2%	45,5%	59,8%
	BİRAZ DINDAR	Sayı	29	35	55	31	18	8	176
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	16,5%	19,9%	31,3%	17,6%	10,2%	4,5%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ	11,1%	11,6%	17,3%	25,8%	21,4%	12,1%	15,3%
	DİNE KARŞI İLGİSİZ	Sayı	7	0	5	1	8	0	21
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	33,3%	,0%	23,8%	4,8%	38,1%	,0%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ	2,7%	,0%	1,6%	,8%	9,5%	,0%	1,8%
	CEVAP YOK	Sayı	6	3	8	2	4	6	29
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	20,7%	10,3%	27,6%	6,9%	13,8%	20,7%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ	2,3%	1,0%	2,5%	1,7%	4,8%	9,1%	2,5%
Toplam	Sayı	261	302	318	120	84	66	1151	
	DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	22,7%	26,2%	27,6%	10,4%	7,3%	5,7%	100,0%	

$\chi^2=130,663$

$P=0,000$

Dindarlık bakımından kişilerin kendilerini gördüğü seviye ile din dersi öğretmenlerinin dini tutum ve bilgi oluşturmada kişiler üzerindeki etkisinin incelendiği bu bölümde değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki bulunmaktadır ($P=0,000$).

Tüm deneklerin %27,6'sı bu soruya “normal”, %26,2'si de “fazla” cevabı vermiştir. Kendisini “çok dindar” olarak tanımlayanların %38,4'ünün dersi öğretmenlerinin dini bilgi oluşturma konusunda “çok fazla” etkili olduğunu ifade etmiştir. Kendisini “dine karşı ilgisiz” olarak tanımlayanların %38,1'i dedin dersi öğretmenlerinin üzerlerindeki etkisini “çok az” olarak tanımlamıştır. Denekler içerisinde ikinci en yüksek oran %26,2 ile “fazla” seçeneğine aittir. Dini tutum geliştirme konusunda din dersi öğretmenlerinin kişilerde dini bilgi ve beceri oluşturmada etkili oldukları tablodaki verilere dayanılarak söylenebilir.

Tablo 2.100. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz * Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Din Görevlilerinin Etkisi

DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GÖREVLİLERİNİN ETKİSİ									
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	COK DINDAR	Sayı	93	52	34	17	16	25	237
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	39,2%	21,9%	14,3%	7,2%	6,8%	10,5%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GÖREVLİLERİNİN ETKİSİ	30,3%	22,4%	13,7%	14,0%	11,3%	25,0%	20,6%
	DINDAR	Sayı	162	143	165	84	78	56	688
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	23,5%	20,8%	24,0%	12,2%	11,3%	8,1%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GÖREVLİLERİNİN ETKİSİ	52,8%	61,6%	66,3%	69,4%	54,9%	56,0%	59,8%
	BİRAZ DINDAR	Sayı	39	31	44	16	34	12	176
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	22,2%	17,6%	25,0%	9,1%	19,3%	6,8%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GÖREVLİLERİNİN ETKİSİ	12,7%	13,4%	17,7%	13,2%	23,9%	12,0%	15,3%
	DİNE KARŞI İLGİSİZ	Sayı	3	3	3	2	10	0	21
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	14,3%	14,3%	14,3%	9,5%	47,6%	,0%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GÖREVLİLERİNİN ETKİSİ	1,0%	1,3%	1,2%	1,7%	7,0%	,0%	1,8%
	CEVAP YOK	Sayı	10	3	3	2	4	7	29
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	34,5%	10,3%	10,3%	6,9%	13,8%	24,1%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GÖREVLİLERİNİN ETKİSİ	3,3%	1,3%	1,2%	1,7%	2,8%	7,0%	2,5%
Toplam	Sayı		307	232	249	121	142	100	1151
	DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ		26,7%	20,2%	21,6%	10,5%	12,3%	8,7%	100,0%

$\chi^2=84,860$ $P=0,000$

Dindarlık bakımından kişilerin kendilerini gördüğü seviye ile din görevlilerinin dini tutum ve bilgi oluşturmada kişiler üzerindeki etkisinin incelendiği bu bölümde değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki bulunmaktadır ($P=0,000$). Tüm deneklerin %26,7'si bu soruya “çok fazla”, %21,6'sı da “normal” cevabı vermiştir. Kendisini “çok dindar” olarak tanımlayanların %39,2'si din görevlilerinin dini bilgi oluşturma konusunda “çok fazla” etkili olduğunu ifade etmiştir. Kendisini “dine karşı ilgisiz” olarak tanımlayanların %47,6'sı da din görevlilerinin üzerlerindeki etkisini “çok az” olarak tanımlamıştır. Denekler içerisinde üçüncü en yüksek oran %20,2 ile “fazla” seçeneğine aittir. Çocuklarla yapılan görüşmelerde çocukların dindar kavramından anladıkları genellikle resmi din görevlisi olan imamlardır. Bu konuda çocukların geneli akıllarına dini bir soru takıldığında birinci derece akrabalarından sonra din görevlilerine sorma gereksinimi duydukları görülmüştür. Aileden biraz daha bağımsızlaşmış bu yaş grubundaki bireyler dini sosyalleşmelerini dışarıdaki kişiler vasıtasıyla devam ettirmektedirler.

“Dindar ibadetlerini en doğru şekilde yerine getiren ve bunu başkalarına öğretendir. Dindar deyince aklıma imamlar gelir.” (Meryem, Y:15, Mayıs 2014)

“Dindar dinin gereklerini yapan kişilerdir. Dindar kişiler mesela imam ya da bize dini anlatanlardır.” (Yılmaz, Y:15, Mayıs 2014)

“Aklıma dini bir konu takıldığında öncelikle bizimkilere sorarım, tatmin olmazsam okuldaki hocalara giderim o da yeterli gelmiyorsa bir din görevlisine giderim.” (Rojhat, Y:15, Mayıs 2014)

Tablo 2.101. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz * Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Çevremdeki Dindar Kimselerin Etkisi

DİNİ TUTUM VE DAVRANIŞLARINIZIN OLUŞMASINDA ÇEVREMDEKİ DİNDAR KİMSELERİN ETKİSİ									
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	COK DINDAR	Sayı	76	62	49	11	11	28	237
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	32,1%	26,2%	20,7%	4,6%	4,6%	11,8%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANIŞLARINIZIN OLUŞMASINDA ÇEVREMDEKİ DİNDAR KİMSELERİN ETKİSİ	25,2%	22,0%	16,3%	11,6%	12,8%	32,9%	20,6%
	DINDAR	Sayı	164	180	197	64	40	43	688
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	23,8%	26,2%	28,6%	9,3%	5,8%	6,3%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANIŞLARINIZIN OLUŞMASINDA ÇEVREMDEKİ DİNDAR KİMSELERİN ETKİSİ	54,3%	63,8%	65,4%	67,4%	46,5%	50,6%	59,8%
	BİRAZ DINDAR	Sayı	45	38	45	18	23	7	176
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	25,6%	21,6%	25,6%	10,2%	13,1%	4,0%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANIŞLARINIZIN OLUŞMASINDA ÇEVREMDEKİ DİNDAR KİMSELERİN ETKİSİ	14,9%	13,5%	15,0%	18,9%	26,7%	8,2%	15,3%
	DİNE KARŞI İLGİSİZ	Sayı	7	0	4	1	9	0	21
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	33,3%	,0%	19,0%	4,8%	42,9%	,0%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANIŞLARINIZIN OLUŞMASINDA ÇEVREMDEKİ DİNDAR KİMSELERİN ETKİSİ	2,3%	,0%	1,3%	1,1%	10,5%	,0%	1,8%
	CEVAP YOK	Sayı	10	2	6	1	3	7	29
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	34,5%	6,9%	20,7%	3,4%	10,3%	24,1%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANIŞLARINIZIN OLUŞMASINDA ÇEVREMDEKİ DİNDAR KİMSELERİN ETKİSİ	3,3%	,7%	2,0%	1,1%	3,5%	8,2%	2,5%
Toplam	Sayı		302	282	301	95	86	85	1151
	DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ		26,2%	24,5%	26,2%	8,3%	7,5%	7,4%	100,0%

X²=98,741 P=0,000

Dindarlık bakımından kişilerin kendilerini gördüğü seviye ile çevrelerindeki dindar kişilerin dini tutum ve bilgi oluşturmada kişiler üzerindeki etkisinin incelendiği bu bölümde değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki bulunmaktadır (P=0,000). Ankete katılan tüm deneklerden 302 kişi (%26,2) çevrelerindeki dindar kişilerin kendileri üzerinde dini bir beceri geliştirme konusunda “çok fazla” etkili olduklarını ifade etmişlerdir. Bu kişilerin etkisini 301 kişi (%26,2) “normal”, 282 kişi (%24,5) “fazla”, 86 kişi (%7,5) de “çok az” olarak görmüştür. Kendisini dine karşı ilgisiz olarak

tanımlayanların %33,3'ü çevrelerindeki dindar kimselerin onlar üzerinde “çok fazla”, %42,9'u da “çok az” etkili olduğunu ifade etmiştir. Genel olarak bakıldığında öğrencilerin çevrelerinde olan dindar kişilerin onların dini tutum geliştirme konusunda öğrenciler üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Bu yaş grubunda çevre yavaş yavaş bireylerin yaşantılarında etkili olmaktadır. İçinde bulundukları arkadaş grupları onların yaşamlarının bir kısmını şekillendirmektedir. Aileden getirilen dini tutum ve davranışlar, kişilerce bulundukları çevrede test edilmeye başlanmaktadır. Kişinin sosyalleşmesinde çevrenin etkisi oldukça önemli bir unsurdur.

Tablo 2.102. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz * Kitle İletişim Araçlarında Yer Alan Dini Yayınları Takip Eder misiniz?

KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?								
			EVET, HEPSİNİ TAKİP EDİYORUM	FIRSAT BULDUKÇA TAKİP EDİYORUM	TESADUFEN RASTLASAM TAKİP EDİYORUM	ZAMANIM OLMADIĞI İÇİN TAKİP EDEMİYORUM	İLGİMİ ÇEKMEDİĞİ TAKİP ETMİYORUM	CEVAP YOK
DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	COK DINDAR	Sayı	40	118	44	10	16	9
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	16,9%	49,8%	18,6%	4,2%	6,8%	3,8%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	47,1%	22,5%	14,0%	11,9%	15,0%	24,3%
	DINDAR	Sayı	33	341	193	52	52	17
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	4,8%	49,6%	28,1%	7,6%	7,6%	2,5%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	38,8%	65,1%	61,5%	61,9%	48,6%	45,9%
	BİRAZ DINDAR	Sayı	10	55	62	18	27	4
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	5,7%	31,3%	35,2%	10,2%	15,3%	2,3%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	11,8%	10,5%	19,7%	21,4%	25,2%	10,8%
	DİNE KARŞI İLGİSİZ	Sayı	0	3	11	0	7	0
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	,0%	14,3%	52,4%	,0%	33,3%	,0%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	,0%	,6%	3,5%	,0%	6,5%	,0%
	CEVAP YOK	Sayı	2	7	4	4	5	7
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	6,9%	24,1%	13,8%	13,8%	17,2%	24,1%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	2,4%	1,3%	1,3%	4,8%	4,7%	18,9%
Toplam	Sayı		85	524	314	84	107	37
	DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ		7,4%	45,5%	27,3%	7,3%	9,3%	3,2%

X²=150,059

P=0,000

Dindarlık bakımından kişilerin kendilerini gördüğü seviye ile kitle iletişim araçlarında yer alan dini programların takip edilip edilmediğine dair ilişkinin incelediği bu bölümde değişkenler arasında yüksek bir anlamlılık mevcuttur (P=0,000). Bu soruya deneklerin %45,5'i "fırsat buldukça takip ediyorum" derken düzenli olarak hepsini takip ettiklerini ifade edenlerin oranı da %7,4'tür. Kendisini "çok dindar" olarak tanımlayanların %16,9'u bu tür programların hepsini takip ediyorken, kendisini "dine karşı ilgisiz" olarak tanımlayanların %33,3'ü bu yayınları "ilgimi çekmediği için takip etmiyorum" demeyi tercih etmişlerdir. 1151 denekten 314'ü (%27,3) de "tesadüfen

rastlarsam takip ediyorum” demiştir. Gençler arasında genellikle dini program izlemek popüler değildir. Tablodan çıkan sonuçlarda da ya fırsat bulunursa ya da tesadüfen karşılanırsa bu tür yayınların takip ettiği anlaşılmaktadır.

“Ramazan ayları dışında dini program pek izlemem ama bazen ilginç veya ilgimi çeken bir konu çıkarsa o başka.” (Rabia, Y:18, Mayıs 2014)

Tablo 2.103. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz * Kitle İletişim Araçlarında Yer Alan Dini Yayınlar Hakkında Ne Düşünüyorsunuz

		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ						
			OLDUKÇA FAYDALI BULUYORUM	DİNİ KONULARDAKİ DÜŞÜNCELERİMDE TEREDDÜT YASAMAMA NEDEN OLUYOR.	DİNİ KONULARIN KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALMASINI HOŞ KARŞILAMIYORUM	DİĞER	CEVAP YOK	Toplam
DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	ÇOK DINDAR	DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	70,9%	11,4%	11,0%	1,3%	5,5%	100,0%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ	23,9%	15,8%	16,9%	4,5%	23,2%	20,6%
	DİNDAR	Sayı	423	102	89	46	28	688
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	61,5%	14,8%	12,9%	6,7%	4,1%	100,0%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ	60,1%	59,6%	57,8%	69,7%	50,0%	59,8%
	BİRAZ DİNDAR	Sayı	93	35	28	14	6	176
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	52,8%	19,9%	15,9%	8,0%	3,4%	100,0%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ	13,2%	20,5%	18,2%	21,2%	10,7%	15,3%
	DİNE KARŞI İLGİSİZ	Sayı	8	7	4	1	1	21
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	38,1%	33,3%	19,0%	4,8%	4,8%	100,0%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ	1,1%	4,1%	2,6%	1,5%	1,8%	1,8%
	CEVAP YOK	Sayı	12	0	7	2	8	29
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	41,4%	,0%	24,1%	6,9%	27,6%	100,0%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ	1,7%	,0%	4,5%	3,0%	14,3%	2,5%
Toplam	Sayı		704	171	154	66	56	1151
	DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ		61,2%	14,9%	13,4%	5,7%	4,9%	100,0%

$\chi^2=71,956$ $P=0,000$

Dindarlık bakımından kişilerin kendilerini gördüğü seviye ile kitle iletişim araçlarında yer alan dini programlar Hakkındaki düşünceleri arasındaki ilişkinin incelediği bu bölümde değişkenler arasında yüksek bir anlamlılık mevcuttur ($P=0,000$). Ankete katılan kişilerin %61,2'si kitle iletişim araçlarında çıkan dini içerikli yayınların “oldukça faydalı” olduğunu düşünürken, %14,9'u da bu tür yayınların “dini konularda kendilerinde tereddüt oluşturdıklarını” ifade etmiştir. Çok dindarların %70,9'u bu yayınları çok faydalı bulurken, dine karşı ilgisiz olanların %33,3'ü de bu yayınların dini konularda tereddüt yaşamalarına neden olduğunu ifade etmiştir. Her ne kadar çocuklar dini yayınları düzenli olarak takip etmese de bu tür programları faydalı görmektedirler.

Tablo 2.104. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz * Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Televizyon Etkisi

DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA TELEVİZYON ETKİSİ									
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	COK DINDAR	Sayı	66	45	71	15	17	23	237
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	27,8%	19,0%	30,0%	6,3%	7,2%	9,7%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA TELEVİZYON ETKİSİ	32,8%	20,0%	20,0%	9,7%	12,5%	29,1%	20,6%
	DİNDAR	Sayı	95	155	221	99	69	48	687
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	13,8%	22,6%	32,2%	14,4%	10,0%	7,0%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA TELEVİZYON ETKİSİ	47,3%	68,9%	62,3%	64,3%	50,7%	60,8%	59,7%
	BİRAZ DİNDAR	Sayı	32	19	53	35	34	3	176
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	18,2%	10,8%	30,1%	19,9%	19,3%	1,7%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA TELEVİZYON ETKİSİ	15,9%	8,4%	14,9%	22,7%	25,0%	3,8%	15,3%
	DİNE KARŞI İLGİSİZ	Sayı	5	2	2	1	9	2	21
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	23,8%	9,5%	9,5%	4,8%	42,9%	9,5%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA TELEVİZYON ETKİSİ	2,5%	,9%	,6%	,6%	6,6%	2,5%	1,8%
	CEVAP YOK	Sayı	3	4	8	4	7	3	29
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	10,3%	13,8%	27,6%	13,8%	24,1%	10,3%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA TELEVİZYON ETKİSİ	1,5%	1,8%	2,3%	2,6%	5,1%	3,8%	2,5%
Toplam	Sayı		201	225	355	154	136	79	1150
	DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ		17,5%	19,6%	30,9%	13,4%	11,8%	6,9%	100,0%

$\chi^2=98,331$ $P=0,000$

Dindarlık bakımından kişilerin kendilerini gördüğü seviye ile televizyonun dini tutum ve bilgi oluşturmada kişiler üzerindeki etkisinin incelendiği bu bölümde değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki bulunmaktadır ($P=0,000$). Tüm deneklerin %30,9'u bu soruya "normal", %19,6'sı da "fazla" cevabı vermiştir. Kendisini "çok dindar" olarak tanımlayanların %27,8'i televizyonun dini bilgi oluşturma konusunda "çok fazla" etkili olduğunu ifade etmiştir. Kendisini "dine karşı ilgisiz" olarak tanımlayanların %42,9'u da televizyonun üzerlerindeki etkisini "çok az" olarak tanımlamıştır. Yeni jenerasyon bir şeyleri okumaktan ziyade izlemeyi tercih etmektedir. Bu oranın bu tabloda yüksek çıkması özellikle de kutsal aylarda çıkan dini içerikli programlardan kaynaklanmaktadır. Bunun dışındaki diğer kitle iletişim araçlarında dini programlara fazlaca yer verilmemektedir. Bölgede sosyal faaliyet alanlarının dar olması televizyon izleme oranlarını arttırmaktadır. Bu nedenle bölgemizde televizyonun çocukların dini sosyalleşmelerinde bir nebze de olsa etkili olduğu söylenebilir.

Tablo 2.105. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz* Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Radyo Etkisi

DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA RADYO ETKİSİ									
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	COK DINDAR	Sayı	8	19	29	59	82	40	237
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	3,4%	8,0%	12,2%	24,9%	34,6%	16,9%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA RADYO ETKİSİ	36,4%	42,2%	22,8%	21,7%	14,9%	29,6%	20,6%
	DINDAR	Sayı	10	26	78	175	321	78	688
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	1,5%	3,8%	11,3%	25,4%	46,7%	11,3%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA RADYO ETKİSİ	45,5%	57,8%	61,4%	64,3%	58,4%	57,8%	59,8%
	BİRAZ DINDAR	Sayı	2	0	16	27	119	12	176
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	1,1%	,0%	9,1%	15,3%	67,6%	6,8%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA RADYO ETKİSİ	9,1%	,0%	12,6%	9,9%	21,6%	8,9%	15,3%
	DİNE KARŞI	Sayı	0	0	1	3	15	2	21
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	,0%	,0%	4,8%	14,3%	71,4%	9,5%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA RADYO ETKİSİ	,0%	,0%	,8%	1,1%	2,7%	1,5%	1,8%
CEVAP YOK	Sayı	2	0	3	8	13	3	29	
	DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	6,9%	,0%	10,3%	27,6%	44,8%	10,3%	100,0%	
	DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA RADYO ETKİSİ	9,1%	,0%	2,4%	2,9%	2,4%	2,2%	2,5%	
Toplam	Sayı		22	45	127	272	550	135	1151
	DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ		1,9%	3,9%	11,0%	23,6%	47,8%	11,7%	100,0%

X²=71,154 P=0,000

Dindarlık bakımından kişilerin kendilerini gördüğü seviye ile radyonun dini tutum ve bilgi oluşturmada kişiler üzerindeki etkisinin incelendiği bu bölümde değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki bulunmaktadır (P=0,000). Tüm deneklerin %47,8'i bu soruya “çok az”, %23,6'sı da “az” cevabı vermiştir. Kendisini “çok dindar” olarak tanımlayanların %3,4'ü radyonun dini bilgi oluşturma konusunda “çok fazla” etkili olduğunu ifade etmiştir. Kendisini “dine karşı ilgisiz” olarak tanımlayanların %71,4'ü de radyonun üzerlerindeki etkisini “çok az” olarak tanımlamıştır. Günümüz dünyasında radyonun, tabloda da anlaşılabacağı üzere kişilerde dini bir tutum ve beceri kazandırmada etkili bir araç olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 2.106. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz * Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Gazete Etkisi

DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA GAZETE ETKİSİ								
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK
DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	COK DINDAR	Sayı	14	13	51	47	73	39
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	5,9%	5,5%	21,5%	19,8%	30,8%	16,5%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA GAZETE ETKİSİ	43,8%	27,7%	23,4%	18,3%	15,7%	29,5%
	DINDAR	Sayı	14	29	136	167	267	75
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	2,0%	4,2%	19,8%	24,3%	38,8%	10,9%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA GAZETE ETKİSİ	43,8%	61,7%	62,4%	65,0%	57,4%	56,8%
	BIRAZ DINDAR	Sayı	2	3	24	34	101	12
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	1,1%	1,7%	13,6%	19,3%	57,4%	6,8%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA GAZETE ETKİSİ	6,3%	6,4%	11,0%	13,2%	21,7%	9,1%
	DİNE KARŞI İLGİSİZ	Sayı	0	1	1	2	15	2
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	,0%	4,8%	4,8%	9,5%	71,4%	9,5%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA GAZETE ETKİSİ	,0%	2,1%	,5%	,8%	3,2%	1,5%
	CEVAP YOK	Sayı	2	1	6	7	9	4
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	6,9%	3,4%	20,7%	24,1%	31,0%	13,8%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA GAZETE ETKİSİ	6,3%	2,1%	2,8%	2,7%	1,9%	3,0%
Toplam	Sayı		32	47	218	257	465	132
	DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ		2,8%	4,1%	18,9%	22,3%	40,4%	11,5%

$\chi^2=60,428$ $P=0,000$

Dindarlık bakımından kişilerin kendilerini gördüğü seviye ile gazetenin dini tutum ve bilgi oluşturmada kişiler üzerindeki etkisinin incelendiği bu bölümde değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki bulunmaktadır. Tüm deneklerin %40,4'ü bu soruya “çok az”, %22,3'ü de “az” cevabı vermiştir. Kendisini “çok dindar” olarak tanımlayanların %5,9'u gazetenin dini bilgi oluşturma konusunda “çok fazla” etkili olduğunu ifade etmiştir. Kendisini “dine karşı ilgisiz” olarak tanımlayanların %71,4'ü de gazetenin üzerlerindeki etkisini “çok az” olarak tanımlamıştır. Günümüz dünyasında gazetenin de, tablodan da anlaşılacağı üzere kişilerde dini bir tutum ve beceri kazandırmada etkili bir araç olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 2.107. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz * Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Kitap ve Dergi Etkisi

DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KİTAP VE DERGİ ETKİSİ								
		COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	COK DINDAR	Sayı	45	48	61	30	28	237
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	19,0%	20,3%	25,7%	12,7%	11,8%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KİTAP VE DERGİ ETKİSİ	26,6%	24,1%	20,9%	15,4%	14,7%	20,6%
	DINDAR	Sayı	93	119	179	126	106	688
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	13,5%	17,3%	26,0%	18,3%	15,4%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KİTAP VE DERGİ ETKİSİ	55,0%	59,8%	61,3%	64,6%	55,5%	59,8%
	BİRAZ DINDAR	Sayı	18	25	42	35	45	175
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	10,3%	14,3%	24,0%	20,0%	25,7%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KİTAP VE DERGİ ETKİSİ	10,7%	12,6%	14,4%	17,9%	23,6%	15,2%
	DİNE KARŞI İLGİSİZ	Sayı	5	1	3	0	10	21
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	23,8%	4,8%	14,3%	,0%	47,6%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KİTAP VE DERGİ ETKİSİ	3,0%	,5%	1,0%	,0%	5,2%	1,8%
DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	CEVAP YOK	Sayı	8	6	7	4	2	29
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	27,6%	20,7%	24,1%	13,8%	6,9%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KİTAP VE DERGİ ETKİSİ	4,7%	3,0%	2,4%	2,1%	1,9%	2,5%
	Toplam	Sayı	169	199	292	195	191	1150
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	14,7%	17,3%	25,4%	17,0%	16,6%	100,0%

$\chi^2=53,359$ $P=0,000$

Dindarlık bakımından kişilerin kendilerini gördüğü seviye ile kitap ve derginin dini tutum ve bilgi oluşturmada kişiler üzerindeki etkisinin incelendiği bu bölümde değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki bulunmaktadır ($P=0,000$). Tüm deneklerin %25,4'ü bu soruya “normal”, %17,3'ü de “az” cevabı vermiştir. Kendisini “çok dindar” olarak tanımlayanların %19'u kitap ve derginin dini bilgi oluşturma konusunda “çok fazla” etkili olduğunu ifade etmiştir. Kendisini “dine karşı ilgisiz” olarak tanımlayanların %47,6'sı da kitap ve derginin üzerlerindeki etkisini “çok az” olarak

tanımlamıştır. Kitap ve derginin, tablodan da anlaşılacağı üzere kişilerde dini bir tutum ve beceri kazandırmada etkili bir araç olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 2.108. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz * Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında İnternet Etkisi

DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA İNTERNET ETKİSİ									
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	COK DINDAR	Sayı	42	43	40	35	45	32	237
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	17,7%	18,1%	16,9%	14,8%	19,0%	13,5%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA İNTERNET ETKİSİ	22,7%	27,7%	16,8%	18,1%	16,1%	31,7%	20,6%
	DINDAR	Sayı	103	94	152	125	159	55	688
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	15,0%	13,7%	22,1%	18,2%	23,1%	8,0%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA İNTERNET ETKİSİ	55,7%	60,6%	63,9%	64,8%	57,0%	54,5%	59,8%
	BİRAZ DINDAR	Sayı	29	12	36	30	58	11	176
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	16,5%	6,8%	20,5%	17,0%	33,0%	6,3%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA İNTERNET ETKİSİ	15,7%	7,7%	15,1%	15,5%	20,8%	10,9%	15,3%
	DİNE KARŞI İLGİSİZ	Sayı	5	1	2	1	10	2	21
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	23,8%	4,8%	9,5%	4,8%	47,6%	9,5%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA İNTERNET ETKİSİ	2,7%	,6%	,8%	,5%	3,6%	2,0%	1,8%
CEVAP YOK	Sayı	6	5	8	2	7	1	29	
	DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	20,7%	17,2%	27,6%	6,9%	24,1%	3,4%	100,0%	
	DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA İNTERNET ETKİSİ	3,2%	3,2%	3,4%	1,0%	2,5%	1,0%	2,5%	
Toplam	Sayı	185	155	238	193	279	101	1151	
	DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	16,1%	13,5%	20,7%	16,8%	24,2%	8,8%	100,0%	

$X^2=44,420$ $P=0,001$

Dindarlık bakımından kişilerin kendilerini gördüğü seviye ile internetin dini tutum ve bilgi oluşturmada kişiler üzerindeki etkisinin incelendiği bu bölümde değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki bulunmaktadır ($P=0,000$). Tüm deneklerin %24,2'si bu soruya “çok az”, %20,7'si de “normal” cevabı vermiştir. Kendisini “çok dindar” olarak tanımlayanların %17,7'si internetin dini bilgi oluşturma konusunda “çok fazla” etkili olduğunu ifade etmiştir. Kendisini “dine karşı ilgisiz” olarak tanımlayanların %47,6'sı da internetin üzerlerindeki etkisini “çok az” olarak tanımlamıştır. İnternetin, tablodan da anlaşılacağı üzere kişilerde dini bir tutum ve beceri kazandırmada etkili bir

araç olmadığı anlaşılmaktadır. Bu tabloda internetin oranının az çıkması şaşırtıcı bir durum olarak değerlendirilebilir. Bilgi ve teknoloji çağında internet vasıtasıyla birçok bilgiye rahatlıkla ulaşmak mümkündür. Günümüzde internet kullanımının çok fazla yayılmasına karşın çocukların dini konuları araştırma veya dini bir tutum geliştirme konusunda internete pek de rağbet etmedikleri görülmektedir.

Tablo 2.109. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz * Allah İnana Hususunda Size Göre En Uygun İfade Hangisidir?

ALLAH İNANMA HUSUSUNDA SIZE GÖRE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR									
			HER SEYİ YARATAN BİLEN VE HER SEYE GUCU YETEN ALLAH' A İNANIYORUM	EVRENİN ALLAH TARAFINDAN YARATILDIĞIN A İNANIYORUM FAKAT DİNLER GEREKLİ DEĞİLDİR	ALLAH' A İNANMADA BAZI SUPHELERİM VAR	ALLAH' A İNANMIYORUM	DİĞER	CEVAP YOK	Toplam
DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	COK DINDAR	Sayı	214	5	2	0	2	14	237
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	90,3%	2,1%	,8%	,0%	,8%	5,9%	100,0 %
		ALLAH İNANMA HUSUSUNDA SIZE GÖRE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR	20,2%	20,8%	22,2%	,0%	40,0%	31,1%	20,6%
	DINDAR	Sayı	641	12	4	4	2	25	688
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	93,2%	1,7%	,6%	,6%	,3%	3,6%	100,0 %
		ALLAH İNANMA HUSUSUNDA SIZE GÖRE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR	60,4%	50,0%	44,4%	66,7 %	40,0%	55,6%	59,8%
	BİRAZ DINDAR	Sayı	167	4	2	0	0	3	176
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	94,9%	2,3%	1,1%	,0%	,0%	1,7%	100,0 %
		ALLAH İNANMA HUSUSUNDA SIZE GÖRE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR	15,7%	16,7%	22,2%	,0%	,0%	6,7%	15,3%
	DİNE KARŞI İLGİSİZ	Sayı	16	3	1	0	1	0	21
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	76,2%	14,3%	4,8%	,0%	4,8 %	,0%	100,0 %
		ALLAH İNANMA HUSUSUNDA SIZE GÖRE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR	1,5%	12,5%	11,1%	,0%	20,0%	,0%	1,8%
	CEVAP YOK	Sayı	24	0	0	2	0	3	29
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	82,8%	,0%	,0%	6,9%	,0%	10,3%	100,0 %
		ALLAH İNANMA HUSUSUNDA SIZE GÖRE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR	2,3%	,0%	,0%	33,3 %	,0%	6,7%	2,5%
Toplam	Sayı		1062	24	9	6	5	45	1151
	DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ		92,3%	2,1%	,8%	,5%	,4%	3,9%	100,0 %

X²=67,044 P=0,000

Dindarlık bakımından kişilerin kendilerini gördüğü seviye ile Allah’a inanma hususunda kendilerine en uygun İfadenin ne olduğuna dair ilişkinin incelendiği bu bölümde değişkenler arasında yüksek bir anlamlılık meydana gelmiştir ($P=0,000$). Buna göre deneklerimizden 1062 kişi (%92,3) “her şeyi yaratan bilen ve her şeye gücü yeten yaratıcıya inanıyorum” seçeneğini tercih etmişlerdir. Kendisini “biraz dindar” olarak tanımlayanlardan %94,9’u Allah’a inandıklarını İfade ederken, tüm denekler içerisinde sadece 6 (%0,5) kişi Allah’ inanmadıklarını İfade etmiştir. Tablodan da anlaşılacağı gibi bölge gençlerinin neredeyse hepsinin bir Yaratıcı inancına sahip oldukları görülmektedir. Dini anlamda sosyalleşmenin ön koşullarından biri de dini bir inanca sahip olmaktır. Bölgemizdeki gençlerin büyük bir kısmının bu koşulu sağladığı görülmektedir.

Tablo 2.110. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz * İbadetlerinizi Yerine Getirmedeki Temel Etkeniniz Nedir

İBADETLERİNİZİ YERİNE GETİRMEDEKİ TEMEL ETKENİNİZ NEDİR							
			AİLEM İSTEDİĞİ İÇİN	KENDİ İRADEMİLE	İÇİNDE BULUNDUĞU M ORTAM VE KİSİLERİN ETKİSİYLE	CEVAP YOK	Toplam
DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	COK DINDAR	Sayı	21	188	13	15	237
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	8,9%	79,3%	5,5%	6,3%	100,0%
		İBADETLERİNİZİ YERİNE GETİRMEDEKİ TEMEL ETKENİNİZ NEDİR	25,3%	19,6%	23,6%	28,8%	20,6%
	DINDAR	Sayı	43	586	29	30	688
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	6,3%	85,2%	4,2%	4,4%	100,0%
		İBADETLERİNİZİ YERİNE GETİRMEDEKİ TEMEL ETKENİNİZ NEDİR	51,8%	61,0%	52,7%	57,7%	59,8%
	BİRAZ DINDAR	Sayı	12	152	10	2	176
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	6,8%	86,4%	5,7%	1,1%	100,0%
		İBADETLERİNİZİ YERİNE GETİRMEDEKİ TEMEL ETKENİNİZ NEDİR	14,5%	15,8%	18,2%	3,8%	15,3%
	DİNE KARŞI İLGİSİZ	Sayı	3	14	2	2	21
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	14,3%	66,7%	9,5%	9,5%	100,0%
		İBADETLERİNİZİ YERİNE GETİRMEDEKİ TEMEL ETKENİNİZ NEDİR	3,6%	1,5%	3,6%	3,8%	1,8%
	CEVAP YOK	Sayı	4	21	1	3	29
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	13,8%	72,4%	3,4%	10,3%	100,0%
		İBADETLERİNİZİ YERİNE GETİRMEDEKİ TEMEL ETKENİNİZ NEDİR	4,8%	2,2%	1,8%	5,8%	2,5%
Toplam	Sayı	83	961	55	52	1151	
	DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	7,2%	83,5%	4,8%	4,5%	100,0%	

$\chi^2=18,711$ $P=0,000$

Dindarlık bakımından kişilerin kendilerini gördüğü seviye ile ibadetlerini yerine getirmelerindeki temel etkenin ne olduğuna ilişkin değerlendirmenin yapıldığı bu bölümde değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki meydana gelmiştir ($P=0,000$). Ankete katılan deneklerin %83,5'i ibadetlerini kendi iradeleriyle yaptıklarını, %7,2'si İse aileleri istediği için yaptıklarını İfade etmiştir. Kendilerini “biraz dindar” olarak nitelendirenlerin %86,4'ü, “dine karşı ilgisiz” olanların %66,7'si ibadetlerini kendi iradeleriyle yaptıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanında yine kendilerini “dine karşı ilgisiz” olarak tanımlayanların %14,3'ü ibadetlerini aileleri istediği için yaptıklarını beyan etmiştir. Bu tabloda görüldüğü gibi deneklerin büyük bir kısmı dini pratiklerini yerine getirirken kendi iradelerinin ön planda olduğunu İfade etmişlerdir. Genç yetişkinlik aşamasında olan bu bireyler, ibadetin kişisel bir iradeyle yapılması gerektiğinin farkında olup, bu tür dini faaliyetlerin başkalarının isteği dahilinde yapılamayacağını bilincindedirler. Başta ailenin etkin olduğu bu konularda bireylerin yaşı ilerledikçe ailenin de etkinliği azalmakta, bireyde dinin gerektirdiği uygulamaları yapma konusunda bir otokontrol mekanizması gelişmektedir.

Tablo 2.111. Dindarlık Bakımından Kendinizi Hangi Seçenekte Görüyorsunuz *
Aklınıza Takılan Dini Bir Konuda Başvurduğunuz İlk Kaynak Hangisidir

AKLINIZA TAKILAN DİNİ BİR KONUDA BAŞVURDUĞUNUZ İLK KAYNAK HANGİSİDİR													
			ANNEM	BABAM	ABLA/AGABEY	BUYUKBABA/BUYU KANNE	ARKADASLARIM	KITAPLAR	INTERNET	MAHALLEMİZDEKİ DİN GOREVLİLERİNE	DİĞER	CEVAP YOK	Toplam
DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	COK DINDAR	Sayı	115	36	4	13	2	17	18	10	6	16	237
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	48,5%	15,2%	1,7%	5,5%	,8%	7,2%	7,6%	4,2%	2,5%	6,8%	100,%
		AKLINIZA TAKILAN DİNİ BİR KONUDA BAŞVURDUĞUNUZ İLK KAYNAK HANGİSİDİR	21,7%	23,4%	16,0%	26,0%	7,4%	17,7%	17,3%	13,3%	14,0%	34,0%	20,6%
	DINDAR	Sayı	333	90	15	30	17	50	60	51	19	23	688
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	48,4%	13,1%	2,2%	4,4%	2,5%	7,3%	8,7%	7,4%	2,8%	3,3%	100,%
		AKLINIZA TAKILAN DİNİ BİR KONUDA BAŞVURDUĞUNUZ İLK KAYNAK HANGİSİDİR	62,8%	58,4%	60,0%	60,0%	63,0%	52,1%	57,7%	68,0%	44,2%	48,9%	59,8%
	BİRAZ DINDAR	Sayı	63	27	5	6	6	23	20	13	10	3	176
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	35,8%	15,3%	2,8%	3,4%	3,4%	13,1%	11,4%	7,4%	5,7%	1,7%	100,%
		AKLINIZA TAKILAN DİNİ BİR KONUDA BAŞVURDUĞUNUZ İLK KAYNAK HANGİSİDİR	11,9%	17,5%	20,0%	12,0%	22,2%	24,0%	19,2%	17,3%	23,3%	6,4%	15,3%
	DİNE KARŞI İLGİSİZ	Sayı	4	1	1	0	2	3	2	1	6	1	21
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	19,0%	4,8%	4,8%	,0%	9,5%	14,3%	9,5%	4,8%	28,6%	4,8%	100,%
		AKLINIZA TAKILAN DİNİ BİR KONUDA BAŞVURDUĞUNUZ İLK KAYNAK HANGİSİDİR	,8%	,6%	4,0%	,0%	7,4%	3,1%	1,9%	1,3%	14,0%	2,1%	1,8%
	CEVAP YOK	Sayı	15	0	0	1	0	3	4	0	2	4	29
		DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	51,7%	,0%	,0%	3,4%	,0%	10,3%	13,8%	,0%	6,9%	13,8%	100,%
		AKLINIZA TAKILAN DİNİ BİR KONUDA BAŞVURDUĞUNUZ İLK KAYNAK HANGİSİDİR	2,8%	,0%	,0%	2,0%	,0%	3,1%	3,8%	,0%	4,7%	8,5%	2,5%
Toplam	Sayı	530	154	25	50	27	96	104	75	43	47	1151	
	DINDARLIK BAKIMINDAN KENDİNİZİ HANGİ SENCENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	46,0%	13,4%	2,2%	4,3%	2,3%	8,3%	9,0%	6,5%	3,7%	4,1%	100,%	

$\chi^2=95,823$ $P=0,000$

Dindarlık bakımından kişilerin kendilerini gördüğü seviye ile akıllarına takılan dini bir konuda başvurdukları İlk kaynağın hangisi olduğunun incelendiği bu tabloda değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki meydana gelmiştir ($P=0,000$). Ankete katılan deneklerin %46'sı böyle bir durumda İlk olarak annelerine başvurmayı tercih

ettiklerini beyan etmişlerdir. İkinci başvuru kaynağı olarak %13,4 ile babalarını görmektedirler. Denekler dindarlık bakımından kendilerini hangi seçenekte görüyorlarsa görsünler dini bir konuda İlk kaynaklarının anne ve babaları olduğunu belirtmişlerdir. Kişilerin dini sosyalleşmelerinde ailenin birinci derece akrabalarının her zaman ön planda olduğu görülmektedir. Özellikle anne, çocukların inanç dünyalarının temelini atan, onu şekillendiren mimar konumundadır.

2.1.7. Uzun Süre Yaşadığı Yere Göre Dağılımı ve Dini Sosyalleşme İlişkisi

Doğduğundan beri aynı yerde ikamet eden bireylerle doğduğu yerden farklı yerlerde yaşayan bireylerin sosyalleşme biçimleri ve sosyalleşme süreçlerinde etkilendikleri unsurlar da farklılık arz edebilir. Metropollerde yaşayan bireylerin sosyalleşme hızı ve biçimi ile köy veya kasabalarda yaşayan bireylerin sosyalleşme hızı ve şekillerinin aynı olması düşünülemez. Yaşanılan yerin sosyal çevresi ve uyaranları arttıkça sosyalleşme araçları da aynı oranda artmaktadır. Öyle ki büyük şehirlerde yaşayan bireyler üzerinde daha çok okul, arkadaş, akran grubu ve kitle iletişim araçları gibi sosyalleşme araçlarının etkili olduğu addedilebilir. Bunun yanında köy ve kasaba gibi küçük yerleşim birimlerinde yaşayan bireylerin sosyalleşme araçları da aile, cami ve akraba gibi birincil gruplar olduğu söylenebilir. Ki kare testi analizine göre araştırmamızın bu bölümünde bağımsız değişkenler içinde anlamlı ilişkiye sahip 12 adet tablo oluşmuştur.

Tablo 2.112. Örneklem Grubunun Uzun Süre Yaşadığı Yere Göre Dağılımı

BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ?		DAĞILIM	%
	DOĞDUGUMDAN BERİ	880	76,5
	10 YILDAN ÇOK	93	8,1
	6-10 YIL	62	5,4
	3-5 YIL	42	3,6
	BASKA	60	5,2
	CEVAP YOK	14	1,2
	Total	1151	100,0

Örneklem grubumuzun büyük bir kısmı doğduğundan beri bulunduğu yerde yaşamaktadır %76,5 (880 kişi). Bunun yanında 10 yıldan fazla olarak yaşayanların sayısı 93 (8,1), 6-10 yıl yaşayanların sayısı 62 (%5,4), 3-5 yıl yaşayanların sayısı ise 42

(%3,6)'dir. Bu soruya başka diye cevap verenlerin sayısı 60 (%5,2) iken, hiç cevap vermeyenlerin sayısı da 14 (%1,2)'tür.

Tablo 2.113. Bulunduğunuz Yerde Kaç Yıldır Oturuyorsunuz* Annenizin Dini Yönelimini Hangi Seçenekte Görüyorsunuz

ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ								
			COK DINDAR	DİNDAR	BİRAZ DİNDAR	DİNE KARŞI İLGİSİZ	CEVAP YOK	Toplam
BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	DOĞDUGUNDAN BERİ	Sayı	469	355	14	1	41	880
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	53,3%	40,3%	1,6%	,1%	4,7%	100,0%
		ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	78,3%	74,6%	58,3%	14,3%	91,1%	76,5%
	10 YILDAN ÇOK	Sayı	43	43	5	1	1	93
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	46,2%	46,2%	5,4%	1,1%	1,1%	100,0%
		ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	7,2%	9,0%	20,8%	14,3%	2,2%	8,1%
	6-10 YIL	Sayı	33	25	1	2	1	62
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	53,2%	40,3%	1,6%	3,2%	1,6%	100,0%
		ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	5,5%	5,3%	4,2%	28,6%	2,2%	5,4%
	3-5 YIL	Sayı	18	21	1	1	1	42
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	42,9%	50,0%	2,4%	2,4%	2,4%	100,0%
		ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	3,0%	4,4%	4,2%	14,3%	2,2%	3,6%
	BAŞKA	Sayı	28	28	2	2	0	60
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	46,7%	46,7%	3,3%	3,3%	,0%	100,0%
		ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	4,7%	5,9%	8,3%	28,6%	,0%	5,2%
	CEVAP YOK	Sayı	8	4	1	0	1	14
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	57,1%	28,6%	7,1%	,0%	7,1%	100,0%
		ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	1,3%	,8%	4,2%	,0%	2,2%	1,2%
Toplam		Sayı	599	476	24	7	45	1151
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	52,0%	41,4%	2,1%	,6%	3,9%	100,0%

$\chi^2=39,996$ $P=0,005$

Bulunulan yerde yaşanan süre ile annenin dini yönelimi arasındaki ilişkinin incelendiği bu bölümde değişkenler arasında yüksek olmayan bir anlamlı ilişki meydana gelmiştir ($P=0,005$). Bulundukları yerde kalma sürelerine bakılmaksızın deneklerin toplamda %93,4'ü annelerini “çok dindar” (%52) ve “dindar” (%41,4) olarak görmektedirler. Bu tablodan da anlaşılacağı gibi annenin çocuklarca algılanan dindarlık

düzeyi yaşanan yerdeki süreden bağımsızdır yani nerede yaşanırsa yaşansın anneye olan bakış açısı değişmemektedir.

Tablo 2.114. Bulunduğunuz Yerde Kaç Yıldır Oturuyorsunuz * Babanızın Size Karşı Dini Konulardaki Tutumu Nasıldır.

BABANIZIN SIZE KARŞI DİNİ KONULARDAKİ TUTUMU NASILDIR.						
			DEMOKRATİK	OTORİTER	İLGİSİZ	CEVAP YOK
			Sayı	Oran (%)	Oran (%)	Oran (%)
BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	DOĞDUGUMDAN BERİ	Sayı	665	174	20	21
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	75,6%	19,8%	2,3%	2,4%
		BABANIZIN SIZE KARŞI DİNİ KONULARDAKİ TUTUMU NASILDIR.	78,4%	72,2%	60,6%	72,4%
	10 YILDAN ÇOK	Sayı	66	24	2	1
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	71,0%	25,8%	2,2%	1,1%
		BABANIZIN SIZE KARŞI DİNİ KONULARDAKİ TUTUMU NASILDIR.	7,8%	10,0%	6,1%	3,4%
	6-10 YIL	Sayı	39	18	4	1
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	62,9%	29,0%	6,5%	1,6%
		BABANIZIN SIZE KARŞI DİNİ KONULARDAKİ TUTUMU NASILDIR.	4,6%	7,5%	12,1%	3,4%
	3-5 YIL	Sayı	32	7	3	0
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	76,2%	16,7%	7,1%	,0%
		BABANIZIN SIZE KARŞI DİNİ KONULARDAKİ TUTUMU NASILDIR.	3,8%	2,9%	9,1%	,0%
	BASKA	Sayı	37	16	4	3
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	61,7%	26,7%	6,7%	5,0%
		BABANIZIN SIZE KARŞI DİNİ KONULARDAKİ TUTUMU NASILDIR.	4,4%	6,6%	12,1%	10,3%
	CEVAP YOK	Sayı	9	2	0	3
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	64,3%	14,3%	,0%	21,4%
		BABANIZIN SIZE KARŞI DİNİ KONULARDAKİ TUTUMU NASILDIR.	1,1%	,8%	,0%	10,3%
Toplam	Sayı		848	241	33	29
	BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ		73,7%	20,9%	2,9%	2,5%

$\chi^2=41,596$ $P=0,000$

Bulunulan yerde yaşanan süre ile babanın dini konulardaki tutumu arasındaki ilişkinin incelendiği bu bölümde değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki meydana gelmiştir ($P=0,000$). Tüm deneklerin %73,7'si babalarını dini konularda demokratik görürken, %20,9'u da otoriter olarak görmektedirler. Doğduklarından beri aynı yerde ikamet edenlerin %75,6'sı babalarını dini konularda “demokratik” görürken, bulunduğu yerde 6 ile 10 arasında kalanların %29'u da babalarını “otoriter” olarak görmektedirler.

Tablo 2.115. Bulunduğunuz Yerde Kaç Yıldır Oturuyorsunuz * Oldu İse Hangi Yolla Oldu

OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU									
		KENDİ KENDİME	KURAN KURSUNDA	CAMI VEYA YAZ KURSUNDA	ÖZEL HOCADA	DİNİ SOHBETLERDE	DİĞER	CEVAP YOK	Toplam
BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	DOĞDUGUMDAN BERİ	Sayı	221	217	204	24	110	55	880
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	25,1%	24,7%	23,2%	2,7%	12,5%	6,3%	100,0%
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	74,9%	78,6%	82,3%	75,0%	73,8%	68,1%	76,5%
	10 YILDAN ÇOK	Sayı	33	21	17	2	9	8	93
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	35,5%	22,6%	18,3%	2,2%	9,7%	8,6%	100,0%
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	11,2%	7,6%	6,9%	6,3%	6,0%	10,1%	8,1%
	6-10 YIL	Sayı	11	17	12	1	13	3	62
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	17,7%	27,4%	19,4%	1,6%	21,0%	4,8%	100,0%
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	3,7%	6,2%	4,8%	3,1%	8,7%	3,8%	5,4%
	3-5 YIL	Sayı	8	9	5	4	8	3	42
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	19,0%	21,4%	11,9%	9,5%	19,0%	7,1%	100,0%
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	2,7%	3,3%	2,0%	12,5%	5,4%	3,8%	3,6%
	BAŞKA	Sayı	19	10	8	1	8	10	60
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	31,7%	16,7%	13,3%	1,7%	13,3%	16,7%	100,0%
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	6,4%	3,6%	3,2%	3,1%	5,4%	12,7%	5,2%
	CEVAP YOK	Sayı	3	2	2	0	1	0	14
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	21,4%	14,3%	14,3%	,0%	7,1%	,0%	42,9%
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	1,0%	,7%	,8%	,0%	,7%	,0%	8,3%
Toplam	Sayı		295	276	248	32	149	79	1151
	BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ		25,6%	24,0%	21,5%	2,8%	12,9%	6,9%	100,0%

X²=73,716 P= 0,000

Bulunulan yerde yaşanan süre ile katılımcıların okul dışında dini bilgi edinme gayretlerinin olup olmadığına olduysa hangi yolla olduğuna dair ilişkinin incelendiği bu bölümde değişkenler arasında yüksek bir anlamlılık meydana gelmiştir (P=0,000). Doğduğundan beri aynı yerde yaşayanların %25,1'i dini bilgi edinme gayretlerini “kendi kendine ” karşıladıklarını ifade etmişlerdir. Aynı yerde 10 yıldan çok kalanların %35,5'i de bu tür bilgileri “kendi kendilerine” edindiklerini söylemişlerdir.

Bulundukları yerde 10 yıldan kısa kalanların dini bilgi edinme ihtiyaçlarını “Kuran kurslarında” giderdikleri tablodan anlaşılmaktadır. Bulunduğu yere kısa süre önce gelen/yerleşen deneklerin dini bilgi ihtiyaçlarını karşılamak için daha bilinçli davrandıkları görülmektedir.

Tablo 2.116. Bulunduğunuz Yerde Kaç Yıldır Oturuyorsunuz * Dini Gruplar Hakkındaki Size Göre En Uygun İfade Hangisidir.

DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GÖRE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.						
		DİNİN DOĞRU ANLASILMASINI ENGELLİYORLAR FAALİYETLERİNE ENGEL OLUNMALIDIR	DİNİN DAHA İYİ ANLASILMASINA VE YASANMASINA YARDIMCI OLUYORLAR	BASKA	CEVAP YOK	Toplam
BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	DOĞDUGUMDAN BERİ	Sayı	219	512	97	880
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	24,9%	58,2%	11,0%	100,0%
		DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GÖRE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.	76,3%	76,2%	74,3%	76,5%
	10 YILDAN ÇOK	Sayı	23	61	6	93
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	24,7%	65,6%	6,5%	100,0%
		DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GÖRE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.	8,0%	9,1%	4,3%	8,1%
	6-10 YIL	Sayı	16	42	2	62
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	25,8%	67,7%	3,2%	100,0%
		DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GÖRE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.	5,6%	6,3%	2,9%	5,4%
	3-5 YIL	Sayı	9	22	8	42
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	21,4%	52,4%	19,0%	100,0%
		DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GÖRE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.	3,1%	3,3%	4,3%	3,6%
	BASKA	Sayı	16	32	8	60
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	26,7%	53,3%	13,3%	100,0%
		DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GÖRE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.	5,6%	4,8%	5,7%	5,2%
	CEVAP YOK	Sayı	4	3	1	14
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	28,6%	21,4%	7,1%	100,0%
		DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GÖRE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.	1,4%	,4%	8,6%	1,2%
Toplam	Sayı		287	672	122	1151
	BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ		24,9%	58,4%	10,6%	100,0%

$\chi^2=47,548$ $P= 0,000$

Bulunulan yerde yaşanan süre ile dini gruplar hakkında deneklere en uygun gelen İfadenin hangisi olduğunun incelendiği bu tabloda değişkenler arasında yüksek ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($P=0,000$). Buna göre doğduklarından beri aynı yerde yaşayan 880 denekten 512 (%58,2)'si dini grupların “dinin daha iyi anlaşılmasına ve yaşanmasına yardımcı oluyorlar” derken, 219 (%24,9)'u da “dinin doğru anlaşılmasını engelliyorlar faaliyetlerine engel olunmalıdır” demeyi uygun görmüşlerdir. Genel olarak da tüm deneklerin %58,4'ü bu tür dini grupların yararlı olduğunu savunurken, %24,9'u da yararlı olmadığını ifade etmiştir. Daha önce de bu tür grupların bölgede önyargıyla karşılandıklarını ifade etmiştik. Öyle ki doğduklarından beri aynı yerde yaşayan - bölge insanı - bireylerden 512 kişi bu tür grupları faydalı görürken nerdeyse yarıya yakını olan 219 kişi de zararlı görmektedir. Bu tablo da bölgede yaşayanların büyük bir kısmı dini grup ve cemaatlerin dini faaliyetler yürütmek koşuluyla olumlu karşılandıkları bunun dışında olumsuz karşılandıkları görülmektedir.

Tablo 2.117. Bulunduğunuz Yerde Kaç Yıldır Oturuyorsunuz* Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Okul Arkadaşlarınızın Etkisi

DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA OKUL ARKADASLARIMIN ETKİSİ								
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK
			Toplam					
BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	DOĞDUGUNDAN BERİ	Sayı	66	131	345	170	116	52
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	12222222		39,2%	19,3%	13,2%	5,9%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA OKUL ARKADASLARIMIN ETKİSİ	71,7%	79,9%	79,3%	73,0%	71,6%	80,0%
	10 YILDAN COK	Sayı	9	11	30	25	15	3
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	9,7%	11,8%	32,3%	26,9%	16,1%	3,2%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA OKUL ARKADASLARIMIN ETKİSİ	9,8%	6,7%	6,9%	10,7%	9,3%	4,6%
	6-10 YIL	Sayı	9	11	26	8	7	1
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	14,5%	17,7%	41,9%	12,9%	11,3%	1,6%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA OKUL ARKADASLARIMIN ETKİSİ	9,8%	6,7%	6,0%	3,4%	4,3%	1,5%
	3-5 YIL	Sayı	1	3	16	14	8	0
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	2,4%	7,1%	38,1%	33,3%	19,0%	,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA OKUL ARKADASLARIMIN ETKİSİ	1,1%	1,8%	3,7%	6,0%	4,9%	,0%
	BASKA	Sayı	6	7	17	15	13	2
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	10,0%	11,7%	28,3%	25,0%	21,7%	3,3%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA OKUL ARKADASLARIMIN ETKİSİ	6,5%	4,3%	3,9%	6,4%	8,0%	3,1%
	CEVAP YOK	Sayı	1	1	1	1	3	7
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	7,1%	7,1%	7,1%	7,1%	21,4%	50,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA OKUL ARKADASLARIMIN ETKİSİ	1,1%	,6%	,2%	,4%	1,9%	10,8%
Toplam	Sayı		92	164	435	233	162	65
	BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ		8,0%	14,2%	37,8%	20,2%	14,1%	5,6%

X²=84,578 P= 0,000

Bulunulan yerde yaşanan süre ile dini tutum ve davranış oluşturma konusunda okul arkadaşlarının etkisinin incelendiği bu tabloda değişkenler arasında yüksek ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (P=0,000). Araştırmaya katılan tüm deneklerin %37,8'i bu etkiyi "normal" olarak görmektedirler. İkinci yüksek oran da %20,2 ile "az" seçeneğine aittir. Yaşanılan yerdeki süreye bakılmaksızın tüm denekler üzerinde dini

tutum ve davranış geliştirme konusunda arkadaş etkisinin pek de fazla olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 2.118. Bulunduğunuz Yerde Kaç Yıldır Oturuyorsunuz * Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Mahalle ve İş Arkadaşlarının Etkisi

DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA MAHALLE VE İŞ ARKADAŞLARININ ETKİSİ								
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK
			Sayı					Toplam
BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	DOĞDUGUNDA NİBERİ	Sayı	43	119	292	191	161	73
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	4,9%	13,5%	33,2%	21,7%	18,3%	8,3%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA MAHALLE VE İŞ ARKADAŞLARININ ETKİSİ	78,2%	78,3%	77,9%	74,3%	75,2%	75,3%
	10 YILDAN COK	Sayı	6	10	30	27	13	7
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	6,5%	10,8%	32,3%	29,0%	14,0%	7,5%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA MAHALLE VE İŞ ARKADAŞLARININ ETKİSİ	10,9%	6,6%	8,0%	10,5%	6,1%	7,2%
	6-10 YIL	Sayı	2	13	21	13	10	3
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	3,2%	21,0%	33,9%	21,0%	16,1%	4,8%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA MAHALLE VE İŞ ARKADAŞLARININ ETKİSİ	3,6%	8,6%	5,6%	5,1%	4,7%	3,1%
	3-5 YIL	Sayı	1	2	15	11	13	0
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	2,4%	4,8%	35,7%	26,2%	31,0%	,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA MAHALLE VE İŞ ARKADAŞLARININ ETKİSİ	1,8%	1,3%	4,0%	4,3%	6,1%	,0%
	BASKA	Sayı	2	8	14	14	15	7
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	3,3%	13,3%	23,3%	23,3%	25,0%	11,7%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA MAHALLE VE İŞ ARKADAŞLARININ ETKİSİ	3,6%	5,3%	3,7%	5,4%	7,0%	7,2%
	CEVAP YOK	Sayı	1	0	3	1	2	7
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	7,1%	,0%	21,4%	7,1%	14,3%	50,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA MAHALLE VE İŞ ARKADAŞLARININ ETKİSİ	1,8%	,0%	,8%	,4%	,9%	7,2%
Toplam	Sayı		55	152	375	257	214	97
	BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ		4,8%	13,2%	32,6%	22,3%	18,6%	8,4%

$\chi^2=55,674$ $P=0,000$

Bulunulan yerde yaşanan süre ile dini tutum ve davranış oluşturma konusunda mahalle ve iş arkadaşlarının etkisinin incelendiği bu tabloda değişkenler arasında yüksek ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($P=0,000$). Araştırmaya katılan tüm deneklerin %32,6'sı bu etkiyi “normal” olarak görmektedirler. İkinci yüksek oran da

%22,3 ile “az” seçeneğine aittir. Görüldüğü gibi mahalle ve iş arkadaşlarının kişiler üzerinde dini tutum ve davranış geliştirme konusunda pek de etkili olmadıkları görülmektedir.

Tablo 2.119. Bulunduğunuz Yerde Kaç Yıldır Oturuyorsunuz * Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Komşularımın Etkisi

DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ								
		COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	DOĞUDUMDAN BERİ	Sayı	57	143	272	180	167	880
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	6,5%	16,3%	30,9%	20,5%	19,0%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ	82,6%	76,5%	72,9%	81,1%	77,2%	76,5%
	10 YILDAN COK	Sayı	6	15	35	15	18	93
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	6,5%	16,1%	37,6%	16,1%	19,4%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ	8,7%	8,0%	9,4%	6,8%	8,1%	8,1%
	6-10 YIL	Sayı	1	17	25	10	8	62
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	1,6%	27,4%	40,3%	16,1%	12,9%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ	1,4%	9,1%	6,7%	4,5%	3,6%	5,4%
	3-5 YIL	Sayı	3	3	21	5	10	42
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	7,1%	7,1%	50,0%	11,9%	23,8%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ	4,3%	1,6%	5,6%	2,3%	4,5%	3,6%
	BASKA	Sayı	1	8	17	11	17	60
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	1,7%	13,3%	28,3%	18,3%	28,3%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ	1,4%	4,3%	4,6%	5,0%	7,7%	5,2%
	CEVAP YOK	Sayı	1	1	3	1	1	14
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	7,1%	7,1%	21,4%	7,1%	7,1%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ	1,4%	,5%	,8%	,5%	,5%	1,2%
Toplam		Sayı	69	187	373	222	221	1151
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	6,0%	16,2%	32,4%	19,3%	19,2%	100,0%

$\chi^2=73,952$ $P= 0,000$

Bulunulan yerde yaşanan süre ile dini tutum ve davranış oluşturma konusunda komşularının etkisinin incelendiği bu tabloda değişkenler arasında yüksek ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($P=0,000$). Araştırmaya katılan tüm deneklerin %32,4'ü bu etkiyi “normal” olarak görmektedirler. İkinci yüksek oran da %19,3 ile “az” seçeneğine aittir. Etki oranı gittikçe düşen bu durumdan da anlaşılabileceği üzere komşuların da kişiler üzerinde dini tutum ve davranış geliştirme konusunda pek de etkili olmadıkları görülmektedir.

Tablo 2.120. Bulunduğunuz Yerde Kaç Yıldır Oturuyorsunuz* Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Din Dersi Öğretmenlerinin Etkisi

DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ								
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK
BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	DOĞDUGUNDAN BERİ	Sayı	202	232	250	94	56	46
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	23,0%	26,4%	28,4%	10,7%	6,4%	5,2%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ	77,4%	76,8%	78,6%	78,3%	66,7%	69,7%
	10 YILDAN COK	Sayı	21	25	22	7	13	5
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	22,6%	26,9%	23,7%	7,5%	14,0%	5,4%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ	8,0%	8,3%	6,9%	5,8%	15,5%	7,6%
	6-10 YIL	Sayı	16	23	13	5	4	1
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	25,8%	37,1%	21,0%	8,1%	6,5%	1,6%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ	6,1%	7,6%	4,1%	4,2%	4,8%	1,5%
	3-5 YIL	Sayı	7	12	15	4	4	0
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	16,7%	28,6%	35,7%	9,5%	9,5%	,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ	2,7%	4,0%	4,7%	3,3%	4,8%	,0%
	BASKA	Sayı	13	8	17	9	6	7
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	21,7%	13,3%	28,3%	15,0%	10,0%	11,7%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ	5,0%	2,6%	5,3%	7,5%	7,1%	10,6%
	CEVAP YOK	Sayı	2	2	1	1	1	7
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	14,3%	14,3%	7,1%	7,1%	7,1%	50,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ	,8%	,7%	,3%	,8%	1,2%	10,6%
	Toplam	Sayı	261	302	318	120	84	66
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	22,7%	26,2%	27,6%	10,4%	7,3%	5,7%

$\chi^2=80,133$ $P=0,000$

Bulunulan yerde yaşanan süre ile dini tutum ve davranış oluşturma konusunda din dersi öğretmenlerinin etkisinin incelendiği bu tabloda değişkenler arasında yüksek ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($P=0,000$). Araştırmaya katılan tüm deneklerin %27,6'sı bu etkiyi “normal” olarak görmektedirler. İkinci yüksek oran da %26,2 ile “fazla” seçeneğine aittir. Doğduğundan beri bulunduğu yerde ikamet edenlerden 202 kişi (%23) bu etkiyi “çok fazla”, 232 kişi (%26,4) de “fazla” olarak görmektedir. Din dersi öğretmenlerinin dini tutum geliştirme konusunda çocuklar üzerinde etkili oldukları görülmektedir.

Tablo 2.121. Bulunduğunuz Yerde Kaç Yıldır Oturuyorsunuz* Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Din Görevlilerinin Etkisi

			DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GOREVLİLERİNİN ETKİSİ						
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	DOĞDUGUNDAN BERİ	Sayı	236	186	183	97	104	74	880
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	26,8%	21,1%	20,8%	11,0%	11,8%	8,4%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GOREVLİLERİNİN ETKİSİ	76,9%	80,2%	73,5%	80,2%	73,2%	74,0%	76,5%
	10 YILDAN COK	Sayı	24	22	20	7	14	6	93
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	25,8%	23,7%	21,5%	7,5%	15,1%	6,5%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GOREVLİLERİNİN ETKİSİ	7,8%	9,5%	8,0%	5,8%	9,9%	6,0%	8,1%
	6-10 YIL	Sayı	17	9	22	5	7	2	62
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	27,4%	14,5%	35,5%	8,1%	11,3%	3,2%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GOREVLİLERİNİN ETKİSİ	5,5%	3,9%	8,8%	4,1%	4,9%	2,0%	5,4%
	3-5 YIL	Sayı	9	6	12	7	6	2	42
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	21,4%	14,3%	28,6%	16,7%	14,3%	4,8%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GOREVLİLERİNİN ETKİSİ	2,9%	2,6%	4,8%	5,8%	4,2%	2,0%	3,6%
	BASKA	Sayı	16	9	12	4	10	9	60
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	26,7%	15,0%	20,0%	6,7%	16,7%	15,0%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GOREVLİLERİNİN ETKİSİ	5,2%	3,9%	4,8%	3,3%	7,0%	9,0%	5,2%
	CEVAP YOK	Sayı	5	0	0	1	1	7	14
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	35,7%	,0%	,0%	7,1%	7,1%	50,0%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GOREVLİLERİNİN ETKİSİ	1,6%	,0%	,0%	,8%	,7%	7,0%	1,2%
Toplam		Sayı	307	232	249	121	142	100	1151
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	26,7%	20,2%	21,6%	10,5%	12,3%	8,7%	100,0%

$X^2=56,784$ $P= 0,000$

Bulunulan yerde yaşanan süre ile dini tutum ve davranış oluşturma konusunda din görevlilerinin etkisinin incelendiği bu tabloda değişkenler arasında yüksek ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($P=0,000$). Araştırmaya katılan tüm deneklerin %26,7'si bu etkiyi “çok fazla” olarak görmektedirler. İkinci yüksek oran da %21,6 ile “normal” seçeneğine aittir. Doğduğundan beri bulunduğu yerde ikamet edenlerden 236 kişi (%26,8) bu etkiyi “çok fazla”, 186 kişi (%21,1) de “fazla” olarak görmektedir. Bulunduğu yerdeki sürelerine bakılmaksızın tüm denekler, kendilerinde dini tutum oluşturma konusunda din görevlilerinin etkili bir faktör olduğunu ifade etmişlerdir. Din görevlilerinin dini tutum geliştirme konusunda çocuklar üzerinde etkili oldukları görülmektedir.

Tablo 2.122. Bulunduğunuz Yerde Kaç Yıldır Oturuyorsunuz* Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Çevremdeki Dindar Kimselerin Etkisi

DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA ÇEVREMDEKİ DİNDAR KİMSELERİN ETKİSİ								
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK
BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	DOĞUDUGUNDAN BERİ	Sayı	229	216	237	73	62	63
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	26,0%	24,5%	26,9%	8,3%	7,0%	7,2%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA ÇEVREMDEKİ DİNDAR KİMSELERİN ETKİSİ	75,8%	76,6%	78,7%	76,8%	72,1%	74,1%
	10 YILDAN COK	Sayı	23	28	20	9	9	4
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	24,7%	30,1%	21,5%	9,7%	9,7%	4,3%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA ÇEVREMDEKİ DİNDAR KİMSELERİN ETKİSİ	7,6%	9,9%	6,6%	9,5%	10,5%	4,7%
	6-10 YIL	Sayı	16	19	15	5	4	3
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	25,8%	30,6%	24,2%	8,1%	6,5%	4,8%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA ÇEVREMDEKİ DİNDAR KİMSELERİN ETKİSİ	5,3%	6,7%	5,0%	5,3%	4,7%	3,5%
	3-5 YIL	Sayı	10	10	15	2	3	2
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	23,8%	23,8%	35,7%	4,8%	7,1%	4,8%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA ÇEVREMDEKİ DİNDAR KİMSELERİN ETKİSİ	3,3%	3,5%	5,0%	2,1%	3,5%	2,4%
	BASKA	Sayı	20	9	14	5	6	6
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	33,3%	15,0%	23,3%	8,3%	10,0%	10,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA ÇEVREMDEKİ DİNDAR KİMSELERİN ETKİSİ	6,6%	3,2%	4,7%	5,3%	7,0%	7,1%
	CEVAP YOK	Sayı	4	0	0	1	2	7
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	28,6%	,0%	,0%	7,1%	14,3%	50,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA ÇEVREMDEKİ DİNDAR KİMSELERİN ETKİSİ	1,3%	,0%	,0%	1,1%	2,3%	8,2%
Toplam	Sayı		302	282	301	95	86	85
	BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ		26,2%	24,5%	26,2%	8,3%	7,5%	7,4%

X²=55,897 P= 0,000

Bulunulan yerde yaşanan süre ile dini tutum ve davranış oluşturma konusunda kişilerin çevrelerindeki dindar kimselerin etkisinin incelendiği bu tabloda değişkenler arasında yüksek ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (P=0,000). Araştırmaya katılan tüm deneklerin %26,2'si bu etkiyi “çok fazla” olarak görmektedirler. İkinci yüksek oran da %24,5 ile “fazla” seçeneğine aittir. Doğduğundan beri bulunduğu yerde ikamet edenlerden 237 kişi (%26,9) bu etkiyi “normal”, 229 kişi (%26) de “fazla” olarak

görmektedir. Kişinin dini sosyalleşme sürecinde bulunulan yerde ne süreyle kaldığından ziyade aileden getirdikleri dini tecrübeler de önem arz etmektedir. Eğer ki yaşanan yer muhafazakâr veya dini kimliği ile ön plana çıkmıyorsa ikamet edilen yerde ne süreyle kalındığının bir önemi bulunmamaktadır. Kişi nerde olursa olsun kendisine benzeyeni bulma eğilimindedir. Bu tabloda da kişilerin çevrelerindeki dindar kimselerin dini tutum geliştirme konusunda denekler üzerinde etkili oldukları anlaşılmaktadır.

Tablo 2.123. Bulunduğunuz Yerde Kaç Yıldır Oturuyorsunuz * Kitle İletişim Araçlarında Yer Alan Dini Yayınları Takip Eder misiniz?

KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?									
			EVET, HEPSİNİ TAKİP EDİYORUM	FİRSAT BULDUKÇA TAKİP EDİYORUM	TESADUFEN RASTLAŞAM TAKİP EDİYORUM	ZAMANIM OLMADIĞI İÇİN TAKİP EDEMİYORUM	İLGİMİ ÇEKMEDİĞİ TAKİP ETMİYORUM	CEVAP YOK	Toplam
BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	DOĞDUGUNDAN BERİ	Sayı	68	403	231	62	88	28	880
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	7,7%	45,8%	26,3%	7,0%	10,0%	3,2%	100,0%
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	80,0%	76,9%	73,6%	73,8%	82,2%	75,7%	76,5%
	10 YILDAN ÇOK	Sayı	7	43	24	10	8	1	93
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	7,5%	46,2%	25,8%	10,8%	8,6%	1,1%	100,0%
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	8,2%	8,2%	7,6%	11,9%	7,5%	2,7%	8,1%
	6-10 YIL	Sayı	4	33	19	3	3	0	62
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	6,5%	53,2%	30,6%	4,8%	4,8%	,0%	100,0%
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	4,7%	6,3%	6,1%	3,6%	2,8%	,0%	5,4%
	3-5 YIL	Sayı	1	16	20	2	2	1	42
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	2,4%	38,1%	47,6%	4,8%	4,8%	2,4%	100,0%
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	1,2%	3,1%	6,4%	2,4%	1,9%	2,7%	3,6%
	BASKA	Sayı	4	27	18	6	3	2	60
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	6,7%	45,0%	30,0%	10,0%	5,0%	3,3%	100,0%
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	4,7%	5,2%	5,7%	7,1%	2,8%	5,4%	5,2%
	CEVAP YOK	Sayı	1	2	2	1	3	5	14
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	7,1%	14,3%	14,3%	7,1%	21,4%	35,7%	100,0%
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	1,2%	,4%	,6%	1,2%	2,8%	13,5%	1,2%
Toplam		Sayı	85	524	314	84	107	37	1151
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	7,4%	45,5%	27,3%	7,3%	9,3%	3,2%	100,0%

$\chi^2=72,775$ $P= 0,000$

İkamet edilen yerde kalınan süre ile kitle iletişim araçlarında yer alan dini programların takip edilip edilmediğinin araştırıldığı bu tabloda değişkenler arasında anlamlı ve yüksek bir ilişkinin olduğu görülmüştür ($P=0,000$). Ankete katılan tüm deneklerden %45,5'i "fırsat buldukça", %27,3'ü de tesadüfen rastladıklarında bu tür programları takip ettiklerini ifade etmişlerdir. Doğduğundan beri aynı yerde kalanların %7,7'si dini yayınların hepsini takip ederken, aynı yerde 6-10 yıl süreyle kalanların %53,2'si bu yayınları fırsat buldukça izlediklerini beyan etmişlerdir. Genel olarak bakıldığında bölgemizde bu tür programların özellikle takip edilmediği rast gelindiğinde izlenildiği görülmüştür.

Tablo 2.124. Bulunduğunuz Yerde Kaç Yıldır Oturuyorsunuz * Kitle İletişim Araçlarında Yer Alan Dini Yayınlar Hakkında Ne Düşünüyorsunuz

KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ								
			OLDUKÇA FAYDALI BULUYORUM	DİNİ KONULARDAKİ DÜŞÜNCELERİMDE TEREDDÜT YASAMAMA NEDEN OLUYOR.	DİNİ KONULARIN KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALMASINI HOS KARŞILAMIYORUM	DİĞER	CEVAP YOK	Toplam
BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	DOĞDUGUMDAN BERİ	Sayı	546	119	124	49	42	880
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	62,0%	13,5%	14,1%	5,6%	4,8%	100,0%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ	77,6%	69,6%	80,5%	74,2%	75,0%	76,5%
	10 YILDAN ÇOK	Sayı	59	17	11	4	2	93
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	63,4%	18,3%	11,8%	4,3%	2,2%	100,0%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ	8,4%	9,9%	7,1%	6,1%	3,6%	8,1%
	6-10 YIL	Sayı	38	16	6	2	0	62
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	61,3%	25,8%	9,7%	3,2%	,0%	100,0%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ	5,4%	9,4%	3,9%	3,0%	,0%	5,4%
	3-5 YIL	Sayı	25	6	6	3	2	42
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	59,5%	14,3%	14,3%	7,1%	4,8%	100,0%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ	3,6%	3,5%	3,9%	4,5%	3,6%	3,6%
	BASKA	Sayı	31	12	5	7	5	60
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	51,7%	20,0%	8,3%	11,7%	8,3%	100,0%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ	4,4%	7,0%	3,2%	10,6%	8,9%	5,2%
	CEVAP YOK	Sayı	5	1	2	1	5	14
		BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ	35,7%	7,1%	14,3%	7,1%	35,7%	100,0%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ	,7%	,6%	1,3%	1,5%	8,9%	1,2%
Toplam	Sayı		704	171	154	66	56	1151
	BULUNDUGUNUZ YERDE KAC YILDIR OTURUYORSUNUZ		61,2%	14,9%	13,4%	5,7%	4,9%	100,0%

$\chi^2=51,558$ P= 0,000

İkamet edilen yerde kalınan süre ile kitle iletişim araçlarında yer alan dini programları hakkında ne düşünüldüğünün araştırıldığı bu tabloda değişkenler arasında anlamlı ve yüksek bir ilişkinin olduğu görülmüştür ($P=0,000$). Buna göre ankete katılan tüm bireylerin %61,2'si bu tür programları faydalı görmüştür. Deneklerin %14,9'u da bu tür dini yayınların dini düşüncelerinde tereddüt yaşamalarına neden olduklarını ifade etmişlerdir. Sosyal faaliyetlerin son derece kısıtlı olduğu bölgede televizyon yayınları kısmen de olsa kişilerin dini anlamda sosyalleşmelerine yardımcı olmaktadır. Bu tabloda da görüldüğü gibi televizyonlardaki dini yayınların bölgede ilgiyle karşılandıkları görülmektedir.

2.1.8. Sosyal Tabaka Durumlarına Göre Dağılımları ve Sosyo-ekonomik Durum ile Dini Sosyalleşme İlişkisi

Hiç şüphesiz ki ekonomik konum bireyin dinî kimlik ve sosyal hayat ile ilgili tutumlarının farklılaşmasında önemli faktörlerinden biridir. Bunun yanında doğal olarak dinin bir takım emirlerine doğrudan muhatap olabilmek için belli bir ekonomik sınırı aşma zorunluluğu vardır.¹²⁹ Kişilerin sosyo-ekonomik durumları, genel manada sosyalleşme ve özel manada dini sosyalleşme üzerinde etkili bir unsurdur. Toplum içerisinde bireylerin mensup olduğu sosyal tabakalar arasındaki ekonomik ve kültürel farklılıklar, sosyalleşme deneyiminin çeşitlenmesine neden olabilmektedir. Ait olunan sosyo-ekonomik tabaka, bireyin dinî sosyalleşme sonuçlarını da etkileyebilmektedir.¹³⁰ Ki kare testi analizine göre araştırmamızın bu bölümünde bağımsız değişkenler içinde anlamlı ilişkiye sahip 12 adet tablo oluşmuştur.

Tablo 2.125. Örneklem Grubunun Sosyal Tabaka Durumlarına Göre Dağılımları

AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORIYE GIRER?		DAĞILIM	%
	ZENGİN	31	2,7
	ORTA TABAKA USTU	100	8,7
	ORTA TABAKA	804	69,9
	ORTA TABAKA ALTI	141	12,3
	FAKİR	62	5,4
	CEVAP YOK	13	1,1
	Total	1151	100,0

¹²⁹ Güngör, 64.

¹³⁰ Çoştı, 164.

Örneklem grubuna bakıldığında tablodan da anlaşılacağı üzere katılımcıların büyük bir kısmı (804 kişi, %69,9) sosyo-ekonomik olarak “orta tabaka”da bulunmaktadır. Bunun yanında 31 (%2,7) kişi kendisini “zengin”, 100 (%8,7) kişi kendisini “orta tabaka üstü”, 141 (%12,3) kişi kendisini “orta tabaka altı”, 62 (%5,4) kişi de kendisini “fakir” olarak tanımlamıştır. Anketimizin bu sorusuna 13 (%1,1) kişi de cevap vermemiştir.

Tablo 2.126. Aileniz Ekonomik Olarak Hangi Katagoriye Girer. * Babanızın Dini Yönelimini Hangi Seçenekte Görüyorsunuz

BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ								
			COK DİNDAR	DİNDAR	BİRAZ DİNDAR	DİNE KARŞI İLGİSİZ	CEVAP YOK	Toplam
AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER	ZENGİN	Sayı	20	8	1	1	1	31
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	64,5%	25,8%	3,2%	3,2%	3,2%	100,0%
		BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	3,6%	1,6%	1,9%	10,0%	3,7%	2,7%
	ORTA TABAKA ÜSTÜ	Sayı	50	38	9	1	2	100
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	50,0%	38,0%	9,0%	1,0%	2,0%	100,0%
		BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	9,1%	7,5%	16,7%	10,0%	7,4%	8,7%
	ORTA TABAKA	Sayı	373	374	35	4	18	804
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	46,4%	46,5%	4,4%	,5%	2,2%	100,0%
		BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	67,7%	73,5%	64,8%	40,0%	66,7%	69,9%
	ORTA TABAKA ALTI	Sayı	67	64	7	0	3	141
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	47,5%	45,4%	5,0%	,0%	2,1%	100,0%
		BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	12,2%	12,6%	13,0%	,0%	11,1%	12,3%
	FAKİR	Sayı	35	21	1	3	2	62
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	56,5%	33,9%	1,6%	4,8%	3,2%	100,0%
		BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	6,4%	4,1%	1,9%	30,0%	7,4%	5,4%
	CEVAP YOK	Sayı	6	4	1	1	1	13
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	46,2%	30,8%	7,7%	7,7%	7,7%	100,0%
		BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	1,1%	,8%	1,9%	10,0%	3,7%	1,1%
Toplam	Sayı	551	509	54	10	27	1151	
	AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	47,9%	44,2%	4,7%	,9%	2,3%	100,0%	

$\chi^2=40,055$ $P=0,005$

Ailenin ekonomik durumu ile babanın dindarlık düzeyinin araştırıldığı bu bölümde değişkenler arasında yüksek olmayan anlamlı bir ilişki meydana gelmiştir ($P=0,005$). Kendisini “zengin” olarak nitelendirenlerin %64,5’i babalarını “çok dindar” olarak görürken, kendilerini “orta tabaka” olarak nitelendirenlerin de %46,5’i babalarını “dindar” olarak görmektedir. Tablodan da anlaşılacağı üzere bölgede ekonomik statüye bakılmaksızın çocukların babalarını büyük çoğunlukla “çok dindar” (%47,9) ve “dindar” (%44,2) olarak gördükleri tespit edilmiştir.

Tablo 2.127. Aileniz Ekonomik Olarak Hangi Katagoriye Girer. * Aileniz Tarafından Size Dini Eğitim İle İlgili Bilgiler Verildi mi?

AİLENİZ TARAFINDAN SIZE DİNİ EĞİTİM İLE İLGİLİ BİLGİLER VERİLDİ Mİ?						
			EVET	HAYIR	CEVAP YOK	Toplam
AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORIYE GİRER.	ZENGİN	Sayı	29	1	1	31
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORIYE GİRER.	93,5%	3,2%	3,2%	100,0%
		AİLENİZ TARAFINDAN SIZE DİNİ EĞİTİM İLE İLGİLİ BİLGİLER VERİLDİ Mİ?	2,7%	1,6%	7,7%	2,7%
	ORTA TABAKA ÜSTÜ	Sayı	93	5	2	100
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORIYE GİRER.	93,0%	5,0%	2,0%	100,0%
		AİLENİZ TARAFINDAN SIZE DİNİ EĞİTİM İLE İLGİLİ BİLGİLER VERİLDİ Mİ?	8,6%	8,2%	15,4%	8,7%
	ORTA TABAKA	Sayı	756	40	8	804
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORIYE GİRER.	94,0%	5,0%	1,0%	100,0%
		AİLENİZ TARAFINDAN SIZE DİNİ EĞİTİM İLE İLGİLİ BİLGİLER VERİLDİ Mİ?	70,2%	65,6%	61,5%	69,9%
	ORTA TABAKA ALTI	Sayı	139	2	0	141
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORIYE GİRER.	98,6%	1,4%	,0%	100,0%
		AİLENİZ TARAFINDAN SIZE DİNİ EĞİTİM İLE İLGİLİ BİLGİLER VERİLDİ Mİ?	12,9%	3,3%	,0%	12,3%
	FAKİR	Sayı	49	12	1	62
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORIYE GİRER.	79,0%	19,4%	1,6%	100,0%
		AİLENİZ TARAFINDAN SIZE DİNİ EĞİTİM İLE İLGİLİ BİLGİLER VERİLDİ Mİ?	4,5%	19,7%	7,7%	5,4%
	CEVAP YOK	Sayı	11	1	1	13
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORIYE GİRER.	84,6%	7,7%	7,7%	100,0%
		AİLENİZ TARAFINDAN SIZE DİNİ EĞİTİM İLE İLGİLİ BİLGİLER VERİLDİ Mİ?	1,0%	1,6%	7,7%	1,1%
Toplam		Sayı	1077	61	13	1151
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORIYE GİRER.	93,6%	5,3%	1,1%	100,0%

$X^2=38,283$ $P=0,000$

Ailenin ekonomik durumu ile kişilere aileleri tarafından dini eğitim verilip verilmediğinin araştırıldığı bu bölümde değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki meydana gelmiştir ($P=0,000$). Bu soruya tüm deneklerin %93,6’sı “evet”, %5,3’ü de “hayır” yanıtı vermiştir. Anketin bu maddesine en yüksek düzeyde “evet” diyen kesim

%98,6 ile kendisini ekonomik olarak “orta tabaka altı” olarak nitelendiren kesim olmuştur. Bu soruya en çok “hayır” diyen kesimin de %19,4 ile “fakir” olan grup olduğu görülmektedir. Bölgede ekonomik duruma bakılmaksızın her aile çocuğuna dini bir eğitim verme gayreti içerisinde. Tablodan yola çıkarak bakıldığında ise bu gayretin ekonomik durumun artması ve azalmasıyla doğru bir orantıda seyrettiği görülmektedir.

Tablo 2.128. Aileniz Ekonomik Olarak Hangi Katagoriye Girer. * Okul Haricinde Dini Bilgi Edinme Gayretiniz Oldu mu?

OKUL HARICINDE DİNİ BILGI EDINME GAYRETINIZ OLDU MU?						
			EVET	HAYIR	CEVAP YOK	Toplam
AILENIZ EKONOMIK OLARAK HANGİ KATAGORIYE GIRER.	ZENGİN	Sayı	26	4	1	31
		AILENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORIYE GIRER.	83,9%	12,9%	3,2%	100,0%
		OKUL HARICINDE DİNİ BILGI EDINME GAYRETINIZ OLDU MU?	2,7%	2,7%	4,3%	2,7%
	ORTA TABAKA ÜSTÜ	Sayı	86	11	3	100
		AILENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORIYE GIRER.	86,0%	11,0%	3,0%	100,0%
		OKUL HARICINDE DİNİ BILGI EDINME GAYRETINIZ OLDU MU?	8,8%	7,5%	13,0%	8,7%
	ORTA TABAKA	Sayı	688	100	16	804
		AILENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORIYE GIRER.	85,6%	12,4%	2,0%	100,0%
		OKUL HARICINDE DİNİ BILGI EDINME GAYRETINIZ OLDU MU?	70,1%	68,0%	69,6%	69,9%
	ORTA TABAKA ALTI	Sayı	125	16	0	141
		AILENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORIYE GIRER.	88,7%	11,3%	,0%	100,0%
		OKUL HARICINDE DİNİ BILGI EDINME GAYRETINIZ OLDU MU?	12,7%	10,9%	,0%	12,3%
	FAKİR	Sayı	48	14	0	62
		AILENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORIYE GIRER.	77,4%	22,6%	,0%	100,0%
		OKUL HARICINDE DİNİ BILGI EDINME GAYRETINIZ OLDU MU?	4,9%	9,5%	,0%	5,4%
	CEVAP YOK	Sayı	8	2	3	13
		AILENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORIYE GIRER.	61,5%	15,4%	23,1%	100,0%
		OKUL HARICINDE DİNİ BILGI EDINME GAYRETINIZ OLDU MU?	,8%	1,4%	13,0%	1,1%
Toplam		Sayı	981	147	23	1151
		AILENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORIYE GIRER.	85,2%	12,8%	2,0%	100,0%

$\chi^2=40,497$ P= 0,000

Ailenin ekonomik durumu ile kişilerin okul dışında dini bilgi edinme gayretlerinin olup olmadığının araştırıldığı bu bölümde değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki meydana gelmiştir ($P=0,000$). Bu soruya tüm deneklerin %85,2'si "evet", %12,8'i de "hayır" yanıtı vermiştir. Anketin bu maddesine en yüksek düzeyde "evet" diyen kesim %88,7 ile kendisini ekonomik olarak "orta tabaka altı" olarak nitelendiren kesim olmuştur. En çok "hayır" yanıtını verenler de %22,6 ile kendisini "fakir" olarak nitelendiren kesim olmuştur. En düşük evet (%77,4) ve hayır (%22,6) oranı kendisini fakir gören kesimden gelmiştir. İkinci en düşük oran da ailesini zengin olarak niteleyenlerden gelmiştir (%83,9 evet; %12,9 hayır). Bunun yanında tablodan anlaşılacağı üzere bu tür konularda orta tabaka ve orta tabakanın altındaki bireylerin dini sosyalleşme konusunda daha aktif olduğu, fakir ve zengin tabakada olanların bu konularda daha gevşek olduğu görülmektedir. Deneklerin büyük bir kısmının okuldaki din dersleri veya din dersi öğretmenlerinin bilgilendirmelerini yetersiz gördüğü bu nedenle de çoğunun okul dışında dini bilgi edinme gayreti içerisinde olduğu görülmektedir.

"Okuldaki din derslerinde her şeyi soramıyoruz hocalara. Bir de ders saatleri bence bu konuda yetersiz." (Nevin, Y:14, Mayıs 2014)

Tablo 2.129 Aileniz Ekonomik Olarak Hangi Katagoriye Girer. * Oldu İse Hangi Yolla Oldu

OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU										
			KENDİ KENDİME	KURAN KURSUNDA	CAMI VEYA YAZ KURSUNDA	OZEL HOCADA	DİNİ SOHBETLERDE	DİĞER	CEVAP YOK	Toplam
AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER?	ZENGİN	Sayı	12	8	4	1	4	1	1	31
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	38,7%	25,8%	12,9%	3,2%	12,9%	3,2%	3,2%	100,0%
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	4,1%	2,9%	1,6%	3,1%	2,7%	1,3%	1,4%	2,7%
	ORTA TABAKA ÜSTÜ	Sayı	27	26	18	7	10	8	4	100
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	27,0%	26,0%	18,0%	7,0%	10,0%	8,0%	4,0%	100,0%
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	9,2%	9,4%	7,3%	21,9%	6,7%	10,1%	5,6%	8,7%
	ORTA TABAKA	Sayı	195	194	185	19	103	53	55	804
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	24,3%	24,1%	23,0%	2,4%	12,8%	6,6%	6,8%	100,0%
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	66,1%	70,3%	74,6%	59,4%	69,1%	67,1%	76,4%	69,9%
	ORTA TABAKA ALTI	Sayı	37	27	32	4	25	11	5	141
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	26,2%	19,1%	22,7%	2,8%	17,7%	7,8%	3,5%	100,0%
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	12,5%	9,8%	12,9%	12,5%	16,8%	13,9%	6,9%	12,3%
	FAKİR	Sayı	21	20	7	1	7	5	1	62
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	33,9%	32,3%	11,3%	1,6%	11,3%	8,1%	1,6%	100,0%
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	7,1%	7,2%	2,8%	3,1%	4,7%	6,3%	1,4%	5,4%
	CEVAP YOK	Sayı	3	1	2	0	0	1	6	13
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	23,1%	7,7%	15,4%	,0%	,0%	7,7%	46,2%	100,0%
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	1,0%	,4%	,8%	,0%	,0%	1,3%	8,3%	1,1%
Toplam		Sayı	295	276	248	32	149	79	72	1151
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	25,6%	24,0%	21,5%	2,8%	12,9%	6,9%	6,3%	100,0%

X²=67,400 P=0,000

Ailenin ekonomik durumu ile kişilerin okul dışında dini bilgi edinme gayretlerinin olup olmadığını olduysa hangi yolla olduğunun araştırıldığı bu bölümde değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki meydana gelmiştir (P=0,000). Tüm deneklerin %25,6'sı, “kendi kendine, %24'ü “Kuran kursunda”, %21,5'i de “cami ve yaz kursunda” dini bilgi edinme yoluna başvurmuşlardır. Ailesini zengin olarak tanımlayanların %38,7'si ve ailesini fakir olarak tanımlayanların %33,9'u dini bilgi edinme işini kendi kendilerine yaptıkları görülmektedir. Bu durum maddiyatın üst ve alt sınırında olanların dine ve dini arayışa bakış açıları hakkında bizlere ipucu vermektedir.

Tablo 2.130. Aileniz Ekonomik Olarak Hangi Katagoriye Girer.* Dini Gruplar Hakkındaki Size Göre En Uygun İfade Hangisidir.

DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GORE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.							
			DİNİN DOĞRU ANALASILMASINI ENGELLİYORLAR FAALİYETLERİNE ENGEL OLUNMALIDIR	DİNİN DAHA İYİ ANALASILMASINA VE YASANMASINA YARDIMCI OLUYORLAR	BASKA	CEVAP YOK	Toplam
AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	ZENGİN	Sayı	6	19	3	3	31
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	19,4%	61,3%	9,7%	9,7%	100,0%
		DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GORE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.	2,1%	2,8%	2,5%	4,3%	2,7%
	ORTA TABAKA ÜSTÜ	Sayı	23	60	11	6	100
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	23,0%	60,0%	11,0%	6,0%	100,0%
		DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GORE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.	8,0%	8,9%	9,0%	8,6%	8,7%
	ORTA TABAKA	Sayı	205	463	92	44	804
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	25,5%	57,6%	11,4%	5,5%	100,0%
		DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GORE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.	71,4%	68,9%	75,4%	62,9%	69,9%
	ORTA TABAKA ALTI	Sayı	31	94	10	6	141
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	22,0%	66,7%	7,1%	4,3%	100,0%
		DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GORE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.	10,8%	14,0%	8,2%	8,6%	12,3%
	FAKİR	Sayı	18	33	6	5	62
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	29,0%	53,2%	9,7%	8,1%	100,0%
		DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GORE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.	6,3%	4,9%	4,9%	7,1%	5,4%
	CEVAP YOK	Sayı	4	3	0	6	13
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	30,8%	23,1%	,0%	46,2%	100,0%
		DİNİ GRUPLAR HAKKINDAKİ SIZE GORE EN UYGUN İFADE HANGİSİDİR.	1,4%	,4%	,0%	8,6%	1,1%
Toplam		Sayı	287	672	122	70	1151
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	24,9%	58,4%	10,6%	6,1%	100,0%

$\chi^2=46,911$ $P=0,000$

Ailenin ekonomik durumu ile kişilerin dini gruplar hakkındaki görüşlerinin araştırıldığı bu bölümde değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki meydana gelmiştir ($P=0,000$). Ankete katılan deneklerin %58,4’ bu tür dini grupların dinin daha iyi anlaşılmasını sağladıklarını belirtirken, %24,9’u da dinin anlaşılmasını zorlaştırdıklarını ve faaliyetlerinin sonlandırılması gerektiğini belirtmiştir. Cemaatlerin faaliyetlerine en çok %29 ile “fakir” kesimden olanlar karşı çıkarken, en çok destek olanlar ise %66,7 ile “orta tabakanın altında” olanlar olmuştur.

Tablo 2.131. Aileniz Ekonomik Olarak Hangi Kategoriye Girer. * Temel Dini Bilgiler Öğretmek Amacıyla Diyanet Tarafından Hazırlanan ve Katıldığınız Etkinlikler

TEMEL DİNİ BİLGİLER ÖĞREMEK AMACIYLA DİYANET TARAFINDAN HAZIRLANAN VE KATILDIGINIZ ETKİNLİKLER							
		DÜZENLİ OLARAK KATILDIM/KATILIRIM	ZAMANIM OLDUKÇA KATILDIM/KATILIRIM	KATILMAYI DÜŞÜNMEDİM/DÜŞÜNMEM	BASKA	CEVAP YOK	Toplam
AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATEGORİYE GİRER.	ZENGİN	Sayı	5	10	9	5	31
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATEGORİYE GİRER.	16,1%	32,3%	29,0%	16,1%	100,0%
		TEMEL DİNİ BİLGİLER ÖĞREMEK AMACIYLA DİYANET TARAFINDAN HAZIRLANAN VE KATILDIGINIZ ETKİNLİKLER	5,0%	1,9%	3,1%	3,6%	2,7%
	ORTA TABAKA ÜSTÜ	Sayı	5	43	35	14	100
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATEGORİYE GİRER.	5,0%	43,0%	35,0%	14,0%	100,0%
		TEMEL DİNİ BİLGİLER ÖĞREMEK AMACIYLA DİYANET TARAFINDAN HAZIRLANAN VE KATILDIGINIZ ETKİNLİKLER	5,0%	8,0%	11,9%	5,5%	8,7%
	ORTA TABAKA	Sayı	73	380	199	113	804
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATEGORİYE GİRER.	9,1%	47,3%	24,8%	14,1%	100,0%
		TEMEL DİNİ BİLGİLER ÖĞREMEK AMACIYLA DİYANET TARAFINDAN HAZIRLANAN VE KATILDIGINIZ ETKİNLİKLER	73,0%	70,4%	67,7%	70,9%	69,9%
	ORTA TABAKA ALTI	Sayı	13	70	32	24	141
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATEGORİYE GİRER.	9,2%	49,6%	22,7%	17,0%	100,0%
		TEMEL DİNİ BİLGİLER ÖĞREMEK AMACIYLA DİYANET TARAFINDAN HAZIRLANAN VE KATILDIGINIZ ETKİNLİKLER	13,0%	13,0%	10,9%	14,8%	12,3%
	FAKİR	Sayı	2	34	17	5	62
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATEGORİYE GİRER.	3,2%	54,8%	27,4%	8,1%	100,0%
		TEMEL DİNİ BİLGİLER ÖĞREMEK AMACIYLA DİYANET TARAFINDAN HAZIRLANAN VE KATILDIGINIZ ETKİNLİKLER	2,0%	6,3%	5,8%	3,1%	5,4%
	CEVAP YOK	Sayı	2	3	2	1	13
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATEGORİYE GİRER.	15,4%	23,1%	15,4%	7,7%	100,0%
		TEMEL DİNİ BİLGİLER ÖĞREMEK AMACIYLA DİYANET TARAFINDAN HAZIRLANAN VE KATILDIGINIZ ETKİNLİKLER	2,0%	,6%	,7%	,6%	1,1%
Toplam	Sayı		100	540	294	162	1151
	AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATEGORİYE GİRER.		8,7%	46,9%	25,5%	14,1%	100,0%

$\chi^2=54,173$ $P=0,000$

Ailenin ekonomik durumu ile kişilerin temel dini bilgileri edinmek amacıyla Diyanet tarafından hazırlanan etkinliklere katılım sağlayıp sağlamadığına ilişkin araştırmanın yapıldığı bu bölümde değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki meydana gelmiştir ($P=0,000$). Deneklerin %46,9'unun zamana bağlı, %8,7'sinin de

düzenli olarak bu tür etkinliklere katılım sağladığı, %25,5'nin de katılım sağlamadığı veya katılmayı düşünmedikleri tabloda ortaya çıkan verilerden anlaşılmaktadır. Genel olarak bakıldığında sosyo-ekonomik duruma bakılmaksızın deneklerin büyük bir kısmının isteyerek ve bilinçli olarak bu tür etkinliklere katılma konusunda çok da hevesli olmadıkları görülmüştür. Yazın açılan Kuran kursları dışında bölgede Diyanetin yürüttüğü faaliyetlerin çok sık olmaması da bu duruma bir gerekçe olarak sunulabilir.

“Benim bildiğim Diyanetin yaptığı pek de bir etkinlik yok. Yaz aylarındaki kurslar var onlara da İlk bir aydan sonra kimse gelmiyor.” (Sedat, Y:14, Mayıs 2014)

Tablo 2.132. Aileniz Ekonomik Olarak Hangi Katagoriye Girer.* Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Okul Arkadaşlarınızın Etkisi

DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA OKUL ARKADAŞLARIMIN ETKİSİ									
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	ZENGIN	Sayı	6	3	12	6	2	2	31
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	19,4%	9,7%	38,7%	19,4%	6,5%	6,5%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA OKUL ARKADAŞLARIMIN ETKİSİ	6,5%	1,8%	2,8%	2,6%	1,2%	3,1%	2,7%
	ORTA TABAKA ÜSTÜ	Sayı	10	8	26	22	24	10	100
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	10,0%	8,0%	26,0%	22,0%	24,0%	10,0%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA OKUL ARKADAŞLARIMIN ETKİSİ	10,9%	4,9%	6,0%	9,4%	14,8%	15,4%	8,7%
	ORTA TABAKA	Sayı	60	119	322	173	94	36	804
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	7,5%	14,8%	40,0%	21,5%	11,7%	4,5%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA OKUL ARKADAŞLARIMIN ETKİSİ	65,2%	72,6%	74,0%	74,2%	58,0%	55,4%	69,9%
	ORTA TABAKA ALTI	Sayı	12	27	49	24	23	6	141
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	8,5%	19,1%	34,8%	17,0%	16,3%	4,3%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA OKUL ARKADAŞLARIMIN ETKİSİ	13,0%	16,5%	11,3%	10,3%	14,2%	9,2%	12,3%
	FAKİR	Sayı	4	4	25	7	16	6	62
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	6,5%	6,5%	40,3%	11,3%	25,8%	9,7%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA OKUL ARKADAŞLARIMIN ETKİSİ	4,3%	2,4%	5,7%	3,0%	9,9%	9,2%	5,4%
	CEVAP YOK	Sayı	0	3	1	1	3	5	13
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	,0%	23,1%	7,7%	7,7%	23,1%	38,5%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA OKUL ARKADAŞLARIMIN ETKİSİ	,0%	1,8%	,2%	,4%	1,9%	7,7%	1,1%
Toplam	Sayı		92	164	435	233	162	65	1151
	AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.		8,0%	14,2%	37,8%	20,2%	14,1%	5,6%	100,0%

$\chi^2=80,729$ $P=0,000$

Ailenin ekonomik durumu ile kişilerde dini tutum ve davranış geliştirme konusunda okul arkadaşlarının etkisinin incelendiği bu bölümde değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki meydana gelmiştir ($P=0,000$). Tüm deneklerden 435 kişi (%37,8) bu etkiyi “normal” olarak görmekteyken, 233 kişi (%20,2) de “az” olarak görmektedir. Arkadaşların dini tutum ve davranış geliştirme konusunda, en çok kendisini “zengin” olarak ifade eden kişiler üzerinde etkili olduğu (%19,4) görülmektedir. Arkadaş etkisinin en az olduğu kesim de kendisini “fakir” olarak nitelendirenler (%25,8) içerisinde çıkmıştır. Genel olarak bakıldığında ise arkadaş veya akranların kişilerin dini tutum ve davranış geliştirme konusunda kişiler üzerinde etkili bir unsur olmadıkları görülmektedir.

Tablo 2.133. Aileniz Ekonomik Olarak Hangi Katagoriye Girer. * Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Komşularımın Etkisi

DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ									
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	ZENGİN	Sayı	3	8	13	4	1	2	31
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	9,7%	25,8%	41,9%	12,9%	3,2%	6,5%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ	4,3%	4,3%	3,5%	1,8%	,5%	2,5%	2,7%
	ORTA TABAKA ÜSTÜ	Sayı	9	13	25	16	28	9	100
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	9,0%	13,0%	25,0%	16,0%	28,0%	9,0%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ	13,0%	7,0%	6,7%	7,2%	12,7%	11,4%	8,7%
	ORTA TABAKA	Sayı	47	129	262	159	156	51	804
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	5,8%	16,0%	32,6%	19,8%	19,4%	6,3%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ	68,1%	69,0%	70,2%	71,6%	70,6%	64,6%	69,9%
	ORTA TABAKA ALTI	Sayı	6	27	48	33	22	5	141
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	4,3%	19,1%	34,0%	23,4%	15,6%	3,5%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ	8,7%	14,4%	12,9%	14,9%	10,0%	6,3%	12,3%
	FAKİR	Sayı	3	9	22	10	11	7	62
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	4,8%	14,5%	35,5%	16,1%	17,7%	11,3%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ	4,3%	4,8%	5,9%	4,5%	5,0%	8,9%	5,4%
CEVAP YOK	Sayı	1	1	3	0	3	5	13	
	AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	7,7%	7,7%	23,1%	,0%	23,1%	38,5%	100,0%	
	DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA KOMSULARIMIN ETKİSİ	1,4%	,5%	,8%	,0%	1,4%	6,3%	1,1%	
Toplam		Sayı	69	187	373	222	221	79	1151
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	6,0%	16,2%	32,4%	19,3%	19,2%	6,9%	100,0%

$X^2=48,814$ $P=0,003$

Ailenin ekonomik durumu ile kişilerde dini tutum ve davranış geliştirme konusunda komşuların etkisinin incelendiği bu bölümde değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki meydana gelmiştir ($P=0,000$). Tüm deneklerden 373 kişi (%32,4) bu etkiyi “normal” olarak görmekteyken, 222 kişi (%19,3) de “az” olarak görmektedir. Komşuların dini tutum ve davranış geliştirme konusunda, en çok kendisini “zengin” olarak ifade eden kişiler üzerinde etkili olduğu (%9,7) görülmektedir. Komşu etkisinin en az olduğu kesim de kendisini “orta tabaka üstü” olarak nitelendirenler (%28) içerisinden çıkmıştır. Genel olarak bakıldığında ise komşuların kişilerin dini tutum ve davranış geliştirme konusunda kişiler üzerinde etkili bir unsur olmadıkları görülmektedir. Bölgede, toplumun gidişatına uygun olarak komşuluk ilişkilerinde bir gevşeme olduğu görülmektedir.

“Komşularımızın büyük bir kısmını tanımıyorum bile. Bizimkilerin anlattığı gibi o eski komşuluk ilişkiler kalmamış.” (Nevaf, Y:17, Mayıs 2014)

Tablo 2.134. Aileniz Ekonomik Olarak Hangi Katagoriye Girer. * Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Din Dersi Öğretmenlerinin Etkisi

DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA DIN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ									
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORIYE GIRER.	ZENGİN	Sayı	8	6	11	3	2	1	31
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORIYE GIRER.	25,8%	19,4%	35,5%	9,7%	6,5%	3,2%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA DIN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ	3,1%	2,0%	3,5%	2,5%	2,4%	1,5%	2,7%
	ORTA TABAKA ÜSTÜ	Sayı	22	28	26	6	13	5	100
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORIYE GIRER.	22,0%	28,0%	26,0%	6,0%	13,0%	5,0%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA DIN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ	8,4%	9,3%	8,2%	5,0%	15,5%	7,6%	8,7%
	ORTA TABAKA	Sayı	178	226	218	85	55	42	804
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORIYE GIRER.	22,1%	28,1%	27,1%	10,6%	6,8%	5,2%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA DIN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ	68,2%	74,8%	68,6%	70,8%	65,5%	63,6%	69,9%
	ORTA TABAKA ALTI	Sayı	37	33	40	15	9	7	141
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORIYE GIRER.	26,2%	23,4%	28,4%	10,6%	6,4%	5,0%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA DIN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ	14,2%	10,9%	12,6%	12,5%	10,7%	10,6%	12,3%
	FAKİR	Sayı	15	8	20	9	4	6	62
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORIYE GIRER.	24,2%	12,9%	32,3%	14,5%	6,5%	9,7%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA DIN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ	5,7%	2,6%	6,3%	7,5%	4,8%	9,1%	5,4%
CEVAP YOK	Sayı	1	1	3	2	1	5	13	
	AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORIYE GIRER.	7,7%	7,7%	23,1%	15,4%	7,7%	38,5%	100,0%	
	DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUSMASINDA DIN DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ	,4%	,3%	,9%	1,7%	1,2%	7,6%	1,1%	
Toplam		Sayı	261	302	318	120	84	66	1151
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORIYE GIRER.	22,7%	26,2%	27,6%	10,4%	7,3%	5,7%	100,0%

$X^2=47,027$ $P=0,005$

Ailenin ekonomik durumu ile kişilerde dini tutum ve davranış geliştirme konusunda din dersi öğretmenlerinin etkisinin incelendiği bu bölümde değişkenler arasında yüksek olmayan bir anlamlı ilişki meydana gelmiştir ($P=0,005$). Tüm deneklerden 318 kişi (%27,6) bu etkiyi “normal” olarak görmekteyken, 302 kişi

(%26,2) de “fazla” olarak görmektedir. Din dersi öğretmenlerinin dini tutum ve davranış geliştirme konusunda, en çok kendisini “orta tabaka altı” olarak ifade eden kişiler üzerinde etkili olduğu (%26,2) görülmektedir. Din dersi öğretmenlerinin etkisinin en az olduğu kesim de kendisini “orta tabaka üstü” olarak nitelendirenler (%13) içerisinden çıkmıştır. Genel olarak bakıldığında din dersi öğretmenlerinin kişilerin dini tutum ve davranış geliştirme konusunda kişiler üzerinde etkili oldukları görülmektedir. Okuldaki din dersleri ve o derslerin uygulayıcıları çocukların dini sosyalleşmelerinin okul ayağını oluşturmaktadırlar. Her ne kadar okul türlerine göre bu etki farklılık gösterse de genel olarak bu branştaki öğretmenlerin dini manada çocukları etkiledikleri görülmektedir. Ailelerin ekonomik statüleri bölgede bu etkiyi azaltmamaktadır.

Tablo 2.135. Aileniz Ekonomik Olarak Hangi Katagoriye Girer.* Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Din Görevlilerinin Etkisi

DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GOREVLİLERİNİN ETKİSİ									
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	ZENGİN	Sayı	10	10	3	1	5	2	31
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	32,3%	32,3%	9,7%	3,2%	16,1%	6,5%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GOREVLİLERİNİN ETKİSİ	3,3%	4,3%	1,2%	,8%	3,5%	2,0%	2,7%
	ORTA TABAKA ÜSTÜ	Sayı	29	18	23	4	16	10	100
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	29,0%	18,0%	23,0%	4,0%	16,0%	10,0%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GOREVLİLERİNİN ETKİSİ	9,4%	7,8%	9,2%	3,3%	11,3%	10,0%	8,7%
	ORTA TABAKA	Sayı	207	171	179	91	91	65	804
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	25,7%	21,3%	22,3%	11,3%	11,3%	8,1%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GOREVLİLERİNİN ETKİSİ	67,4%	73,7%	71,9%	75,2%	64,1%	65,0%	69,9%
	ORTA TABAKA ALTI	Sayı	41	23	31	18	20	8	141
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	29,1%	16,3%	22,0%	12,8%	14,2%	5,7%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GOREVLİLERİNİN ETKİSİ	13,4%	9,9%	12,4%	14,9%	14,1%	8,0%	12,3%
	FAKİR	Sayı	18	10	11	6	8	9	62
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	29,0%	16,1%	17,7%	9,7%	12,9%	14,5%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GOREVLİLERİNİN ETKİSİ	5,9%	4,3%	4,4%	5,0%	5,6%	9,0%	5,4%
	CEVAP YOK	Sayı	2	0	2	1	2	6	13
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	15,4%	,0%	15,4%	7,7%	15,4%	46,2%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GOREVLİLERİNİN ETKİSİ	,7%	,0%	,8%	,8%	1,4%	6,0%	1,1%
Toplam		Sayı	307	232	249	121	142	100	1151
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	26,7%	20,2%	21,6%	10,5%	12,3%	8,7%	100,0%

X²=47,131 P=0,005

Ailenin ekonomik durumu ile kişilerde dini tutum ve davranış geliştirme konusunda din görevlilerinin etkisinin incelendiği bu bölümde değişkenler arasında yüksek olmayan bir anlamlı ilişki meydana gelmiştir (P=0,005). Tüm deneklerden 307 kişi (%26,7) bu etkiyi “çok fazla” olarak görmekteyken, 249 kişi (%21,6) de “normal” olarak görmektedir. Din görevlilerinin dini tutum ve davranış geliştirme konusunda, en çok kendisini “zengin” olarak ifade eden kişiler üzerinde etkili olduğu (%32,3)

görülmektedir. Din görevlilerinin etkisinin en az olduğu kesim de kendisini “orta tabaka altı” olarak nitelendirenler (%14,2) içerisinde çıkmıştır. Genel olarak bakıldığında din görevlilerinin kişilerin dini tutum ve davranış geliştirme konusunda kişiler üzerinde etkili oldukları görülmektedir. Diyanetin resmi görevlileri olan ve halka en yakın duran kişiler imam ve vaizlerdir. Sosyo-ekonomik durumu ne olursa olsun bölgede insanlar din görevlilerine saygı duymakta ve onları önemsemektedirler. Bu açıdan da bakıldığında özellikle yavaş yavaş dış çevreye adapte olmaya başlamış denek grubumuzun üzerinde de din görevlilerinin etkili bir unsur olduğu görülmektedir.

Tablo 2.136. Aileniz Ekonomik Olarak Hangi Katagoriye Girer.* Kitle İletişim Araçlarında Yer Alan Dini Yayınları Takip Eder misiniz?

KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?								
			EYET, HEPSİNİ TAKİP EDİYORUM	FİRSAT BULDUKÇA TAKİP EDİYORUM	TESADUFEN RASTLASAM TAKİP EDİYORUM	ZAMANIM OLMADIĞI İÇİN TAKİP EDEMİYORUM	İLGİMİ ÇEKMEDİĞİ TAKİP ETMİYORUM	CEVAP YOK
AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	ZENGİN	Sayı	8	10	7	1	5	0
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	25,8%	32,3%	22,6%	3,2%	16,1%	,0%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	9,4%	1,9%	2,2%	1,2%	4,7%	,0%
	ORTA TABAKA USTU	Sayı	9	35	35	6	12	3
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	9,0%	35,0%	35,0%	6,0%	12,0%	3,0%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	10,6%	6,7%	11,1%	7,1%	11,2%	8,1%
	ORTA TABAKA	Sayı	53	382	222	59	64	24
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	6,6%	47,5%	27,6%	7,3%	8,0%	3,0%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	62,4%	72,9%	70,7%	70,2%	59,8%	64,9%
	ORTA TABAKA ALTI	Sayı	10	69	30	14	16	2
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	7,1%	48,9%	21,3%	9,9%	11,3%	1,4%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	11,8%	13,2%	9,6%	16,7%	15,0%	5,4%
	FAKİR	Sayı	5	26	19	2	7	3
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	8,1%	41,9%	30,6%	3,2%	11,3%	4,8%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	5,9%	5,0%	6,1%	2,4%	6,5%	8,1%
	CEVAP YOK	Sayı	0	2	1	2	3	5
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	,0%	15,4%	7,7%	15,4%	23,1%	38,5%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	,0%	,4%	,3%	2,4%	2,8%	13,5%
Toplam	Sayı		85	524	314	84	107	37
	AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.		7,4%	45,5%	27,3%	7,3%	9,3%	3,2%

$\chi^2=95,776$ $P=0,000$

Ailenin ekonomik durumu ile kişilerin kitle iletişim araçlarında yer alan dini yayınları takip edip etmediklerinin incelediği bu bölümde değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki meydana gelmiştir ($P=0,000$). Deneklerin %45,5'i fırsat buldukça, %27,3'ü de tesadüfen rastladıklarında bu tür programları izlediklerini beyan etmişlerdir. Bu tür dini yayınları düzenli olarak takip edenlerin oranı ise %7,4'tür. Kendisini "zengin" olarak lanse eden deneklerin %25,8'i bu yayınları düzenli olarak takip ettiklerini ifade ederken, %16,1'i de ilgilerini çekmedikleri için takip etmediklerini ifade etmiştir. Televizyon yayınları bölgede diğer kitle iletişim araçlarından daha etkili bir unsurdur fakat deneklerle yapılan görüşmelerde deneklerin özellikle televizyonda dini yayın aramadıkları genel olarak denekler rast geldiklerinde ilgilerini çeken bir konuya bu tür programları seyrettikleri anlaşılmıştır.

"Özellikle dini bir program izleyeyim diye şimdiye kadar elime kumandayı aldığımı hatırlamıyorum; ama denk geldiğinde merak ettiğim bir konuya bir süre izlerim o kadar." (Hasan, Y:16, Mayıs 2014)

Tablo 2.137. Aileniz Ekonomik Olarak Hangi Katagoriye Girer. * Kitle İletişim Araçlarında Yer Alan Dini Yayınlar Hakkında Ne Düşünüyorsunuz

KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ								
			OLDUKÇA FAYDALI BULUYORUM	DİNİ KONULARDAKİ DÜŞÜNCELERİMDE TEREDDÜT YASAMAMA NEDEN OLUYOR.	DİNİ KONULARIN KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALMASINI HOŞ KARŞILAMIYORUM	DİĞER	CEVAP YOK	Toplam
AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	ZENGİN	Sayı	16	5	8	1	1	31
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	51,6%	16,1%	25,8%	3,2%	3,2%	100,0%
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ	2,3%	2,9%	5,2%	1,5%	1,8%	2,7%
	ORTA TABAKA ÜSTÜ	Sayı	57	20	14	4	5	100
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	57,0%	20,0%	14,0%	4,0%	5,0%	100,0%
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ	8,1%	11,7%	9,1%	6,1%	8,9%	8,7%
	ORTA TABAKA	Sayı	498	118	100	52	36	804
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	61,9%	14,7%	12,4%	6,5%	4,5%	100,0%
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ	70,7%	69,0%	64,9%	78,8%	64,3%	69,9%
	ORTA TABAKA ALTI	Sayı	98	16	17	6	4	141
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	69,5%	11,3%	12,1%	4,3%	2,8%	100,0%
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ	13,9%	9,4%	11,0%	9,1%	7,1%	12,3%
	FAKİR	Sayı	30	11	14	2	5	62
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	48,4%	17,7%	22,6%	3,2%	8,1%	100,0%
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ	4,3%	6,4%	9,1%	3,0%	8,9%	5,4%
	CEVAP YOK	Sayı	5	1	1	1	5	13
		AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.	38,5%	7,7%	7,7%	7,7%	38,5%	100,0%
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ	,7%	,6%	,6%	1,5%	8,9%	1,1%
Toplam	Sayı		704	171	154	66	56	1151
	AİLENİZ EKONOMİK OLARAK HANGİ KATAGORİYE GİRER.		61,2%	14,9%	13,4%	5,7%	4,9%	100,0%

$\chi^2=53,540$ $P= 0,000$

Ailenin ekonomik durumu ile kişilerin kitle iletişim araçlarında yer alan dini yayınlar hakkında ne düşündüklerinin incelediği bu bölümde değişkenler arsında yüksek bir anlamlı ilişki meydana gelmiştir ($P=0,000$). Deneklerin %61,2'si kitle iletişim araçlarında yer alan dini yayınların faydalı olduğunu ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılanların %14,9'u bu tür yayınların dini düşüncelerinde tereddüt yaşamalarına neden olduğunu, %13,4'ü de bu tür programların kitle iletişim araçlarında yer almasını uygun bulmadıklarını ifade etmişlerdir. Ekonomik seviyesi “orta tabaka altı” olan bireylerin %69,5'i bu tür programları yararlı görürken, sosyo-ekonomik durumu “fakir” olanların % 22,6'sı bu tür programların kitle iletişim araçlarında yayınlanmasını uygun bulmamışlardır. Günümüzde kitlelere ulaşma konusunda en mahir aletlerden bir tanesi televizyonlardır. Neredeyse her evde bulunan televizyonlar, günlük yaşantının vazgeçilmez bir unsuru haline gelmişlerdir. Özellikle de bizimki gibi televizyona çok bağlı olan toplumlarda iletmek istenen iletinin kitlelere iletilmesi konusunda televizyonlar başat rol oynamaktadırlar. Her ne kadar dini yayınların çoğunluğu kutsal aylarda gerçekleşiyor olsa bile özellikle yeni nesil çocukların -eğer ki sosyal faaliyet alanları da dar İse- dini sosyalleşmeleri bir benze de olsa bu araçlarla gerçekleşmektedir.

“Dini program pek izlemem, ama Nihat Hatipoğlu çıktığı zaman iş değişir. Nedense adam insanda bir huzur meydana getiriyor. Dini sevdiliyor dinden uzaklaştırmıyor.” (Mesut Y:15 Mayıs 2014)

2.1.9. Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Dağılımları ve Annenin Eğitim Durumu ile Dini Sosyalleşme İlişkisi

Ailede çocuk yetiştirme konusunda en çok sorumluluk sahibi olan birey annedir. Bu sorumluluk süreci çocuğun anne karnına düşmesinden itibaren başlar neredeyse bir ömür boyu da devam eder. Dolayısıyla çocuk yetiştirme konusunda annenin görev ve sorumluluğu çocuğun yaşantısının şekillenmesinde çok önemli bir husustur. Çocuk ailesini birçok konuda model almaktadır. Çocuğun İlk öğretmenleri anne ve babalarıdır. Bu duruma bir nevi bir öğretme ve öğrenme süreci de denilebilir. Çocuk, hayata dair İlk ve en temel bilgilerini ailesinden alır. Çocuğun İlk sosyalleşme basamağı ailede başlar. Dini sosyalleşme de bu ayaklardan bir tanedir. Evdeki ebeveynlerin eğitim durumları yukarıda bahsi geçen birçok konuda çocuk üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Aile bireylerinin eğitim seviyesi arttıkça çocuğa ailede daha bilinçli ve sistematik bir eğitim verilmeye çalışılırken, seviye düştükçe bu daha geleneksel ve gündelik bir biçime döner.

Tablo 2.138. Annenizin Eğitim Durumu Nedir?

Anneni Eğitim Durumu?		Dağılım	%
	OKURYAZAR DEĞİL	661	57,4
	OKURYAZAR	127	11,0
	İLKOKUL	230	20,0
	ORTAOKUL VE DENGİ MESLEK OKULU	35	3,0
	LİSE VE DENGİ MESLEK OKULU	28	2,4
	YÜKSEKOKUL	10	,9
	CEVAP YOK	58	5,0
	Toplam	1151	100,0

Örneklem grubuna bakıldığında tablodan da anlaşılacağı üzere katılımcıların büyük bir kısmı (661 kişi, %57,4) annesinin eğitim durumunu “okuryazar değil” olarak işaretlemiştir. Bunun yanında 127 (%11) annesini “okuryazar”, 230 (%20) kişi annesini “ortaokul ve dengi meslek okulu”, 35 (%3) kişi annesini “Lise ve dengi meslek okulu”, 10 (%0,9) kişi de annesini “yüksek okul”, mezunu olarak tanımlamıştır. Anketimizin bu sorusuna 58 (%5) kişi de cevap vermemiştir. Çalışmamızın bu bölümünde “Annenin eğitim durumu ile dini sosyalleşme arasında bir ilişki var mıdır?” sorusuna cevap

aranmaya çalışılacaktır. Ki kare testi analizine göre araştırmamızın bu bölümünde bağımsız değişkenler içinde anlamlı ilişkiye sahip 11 adet tablo oluşmuştur.

Tablo 2.139. Annenizin Eğitim Durumu Nedir * Annenizin Dini Yönelimini Hangi Seçenekte Görüyorsunuz

ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ								
			COK DİNDAR	DİNDAR	BİRAZ DİNDAR	DİNE KARŞI İLGİSİZ	CEVAP YOK	Toplam
ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	OKURYAZAR DEĞİL	Sayı	362	268	11	1	19	661
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	54,8%	40,5%	1,7%	,2%	2,9%	100,0%
		ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	60,4%	56,3%	45,8%	14,3%	42,2%	57,4%
	OKURYAZAR	Sayı	76	46	2	0	3	127
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	59,8%	36,2%	1,6%	,0%	2,4%	100,0%
		ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	12,7%	9,7%	8,3%	,0%	6,7%	11,0%
	İLKOKUL	Sayı	103	106	8	3	10	230
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	44,8%	46,1%	3,5%	1,3%	4,3%	100,0%
		ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	17,2%	22,3%	33,3%	42,9%	22,2%	20,0%
	ORTAOKUL VE DENGİ MESLEK OKULU	Sayı	14	20	1	0	0	35
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	40,0%	57,1%	2,9%	,0%	,0%	100,0%
		ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	2,3%	4,2%	4,2%	,0%	,0%	3,0%
	LİSE VE DENGİ MESLEK OKULU	Sayı	10	14	2	1	1	28
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	35,7%	50,0%	7,1%	3,6%	3,6%	100,0%
		ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	1,7%	2,9%	8,3%	14,3%	2,2%	2,4%
	YÜKSEKOKUL	Sayı	3	7	0	0	0	10
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	30,0%	70,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
		ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	,5%	1,5%	,0%	,0%	,0%	,9%
	CEVAP YOK	Sayı	31	15	0	0	12	58
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	53,4%	25,9%	,0%	,0%	20,7%	100,0%
		ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	5,2%	3,2%	,0%	,0%	26,7%	5,0%
Toplam		Sayı	599	476	24	7	45	1151
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	52,0%	41,4%	2,1%	,6%	3,9%	100,0%

$\chi^2=408,703$ $P=0,000$

Araştırmamızın bu bölümünde annenin eğitim seviyesi ile katılımcıların annelerinin dini yönelimleri arasındaki ilişki incelenmekte olup değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki meydana gelmiştir($P=0,000$). Tablonun geneline bakıldığında deneklerin annelerinin büyük bir kısmının eğitim seviyelerinin düşük olduğu

görülmektedir. Bu durum genel olarak eskisi gibi olmasa da bölgede kızların okuma oranının düşük olduğunu göstermektedir. Okuryazar annelerin %59,8'i çocukları tarafından "çok dindar" olarak görülürken, Lise seviyesinde olan annelerin %3,6'sında "dine karşı ilgisiz" olarak görülmektedir. Tablonun geneline bakıldığında İse eğitim seviyesi arttıkça "çok dindar" seçeneğine verilen oranların da düştüğü görülmektedir. Eğitim seviyesi ne olursa olsun ankete katılan bireylerin 1075 kişisi annesini ya çok dindar (%52) ya da dindar (%41,4) olarak görmektedir. Bölgede geleneksel bir dindarlık olgusu bulunmaktadır. Taklit ve gözlem yoluyla öğrenilen dini pratikler, aktarım yoluyla gerçekleşmektedir. Anne, annesinden gördüklerini veya öğrendiklerini çocuğuna anlatır, çocuk da büyüyünce çocuğuna anlatır ve bu süreç böyle devam eder. Annelerinin eğitim seviyeleri bölgede bahsedilen dini eğitimin genel olarak bu şekilde yürüdüğünü göstermektedir. Çocuğun taklit yoluyla geliştirmeye başladığı dini sosyalleşmesi süreci, annenin vasıtasıyla geleneksel bir yolla devam ettirilmektedir.

Tablo 2.140. Annenizin Eğitim Durumu Nedir * Babanızın Dini Yönelimini Hangi Seçenekte Görüyorsunuz

BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENEKTE GÖRÜYORSUNUZ							
			COK DINDAR	DINDAR	BİRAZ DINDAR	DİNE KARŞI İLGİSİZ	CEVAP YOK
		Toplam					
ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	OKURYAZAR DEĞİL	Sayı	342	280	20	4	15
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	51,7%	42,4%	3,0%	,6%	2,3%
		BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	62,1%	55,0%	37,0%	40,0%	55,6%
	OKURYAZAR	Sayı	60	53	11	0	3
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	47,2%	41,7%	8,7%	,0%	2,4%
		BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	10,9%	10,4%	20,4%	,0%	11,1%
	İLKOKUL	Sayı	89	118	15	2	6
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	38,7%	51,3%	6,5%	,9%	2,6%
		BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	16,2%	23,2%	27,8%	20,0%	22,2%
	ORTAOKUL VE DENGİ MESLEK OKULU	Sayı	12	19	3	1	0
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	34,3%	54,3%	8,6%	2,9%	,0%
		BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	2,2%	3,7%	5,6%	10,0%	,0%
	LİSE VE DENGİ MESLEK OKULU	Sayı	10	14	3	1	0
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	35,7%	50,0%	10,7%	3,6%	,0%
		BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	1,8%	2,8%	5,6%	10,0%	,0%
	YÜKSEKOKUL	Sayı	3	7	0	0	0
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	30,0%	70,0%	,0%	,0%	,0%
		BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	,5%	1,4%	,0%	,0%	,9%
	CEVAP YOK	Sayı	35	18	2	0	3
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	60,3%	31,0%	3,4%	,0%	5,2%
		BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	6,4%	3,5%	3,7%	,0%	11,1%
	Toplam	Sayı	551	509	54	10	27
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	47,9%	44,2%	4,7%	,9%	2,3%

X² =270,898

P=0,000

Bu bölümde annenin eğitim seviyesi ile katılımcıların babalarının dini yönelimleri arasındaki ilişki incelenmekte olup değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki meydana gelmiştir(P=0,000). Bu tabloda katılımcıların büyük bir kısmı babalarını çok dindar (%47,9) ve dindar (%44,2) olarak görmektedirler. Okuryazar olmayan kadınlarının %51,7'si “çok dindar” bir eşe sahipken lise düzeyindeki kadınların eşlerinin %3,6'sı da “dine karşı ilgisiz olarak görülmektedir. Bu tabloda da babanın eğitim seviyesi arttıkça çok dindar olma seviyesinde kademeli bir düşüşün olduğu

görülmektedir. Görünen odur ki eğitim seviyesi ile çok dindar olma arasında ters bir orantı mevcuttur.

Tablo 2.141. Annenizin Eğitim Durumu Nedir* Annenizin Size Karşı Dini Konulardaki Tutumu Nasıldır.

ANNENİZİN SİZE KARŞI DİNİ KONULARDAKİ TUTUMU NASILDIR.							
			DEMOKRATİK	OTORİTER	İLGİSİZ	CEVAP YOK	Toplam
ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	OKURYAZAR DEĞİL	Sayı	480	149	8	24	661
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	72,6%	22,5%	1,2%	3,6%	100,0%
		ANNENİZİN SİZE KARŞI DİNİ KONULARDAKİ TUTUMU NASILDIR.	56,2%	60,6%	61,5%	63,2%	57,4%
	OKURYAZAR	Sayı	101	22	2	2	127
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	79,5%	17,3%	1,6%	1,6%	100,0%
		ANNENİZİN SİZE KARŞI DİNİ KONULARDAKİ TUTUMU NASILDIR.	11,8%	8,9%	15,4%	5,3%	11,0%
	İLKOKUL	Sayı	171	54	1	4	230
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	74,3%	23,5%	,4%	1,7%	100,0%
		ANNENİZİN SİZE KARŞI DİNİ KONULARDAKİ TUTUMU NASILDIR.	20,0%	22,0%	7,7%	10,5%	20,0%
	ORTAOKUL VE DENGİ MESLEK OKULU	Sayı	28	7	0	0	35
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	80,0%	20,0%	,0%	,0%	100,0%
		ANNENİZİN SİZE KARŞI DİNİ KONULARDAKİ TUTUMU NASILDIR.	3,3%	2,8%	,0%	,0%	3,0%
	LİSE VE DENGİ MESLEK OKULU	Sayı	20	7	1	0	28
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	71,4%	25,0%	3,6%	,0%	100,0%
		ANNENİZİN SİZE KARŞI DİNİ KONULARDAKİ TUTUMU NASILDIR.	2,3%	2,8%	7,7%	,0%	2,4%
	YÜKSEKOKUL	Sayı	10	0	0	0	10
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	100,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
		ANNENİZİN SİZE KARŞI DİNİ KONULARDAKİ TUTUMU NASILDIR.	1,2%	,0%	,0%	,0%	,9%
	CEVAP YOK	Sayı	43	7	0	8	58
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	74,1%	12,1%	,0%	13,8%	100,0%
		ANNENİZİN SİZE KARŞI DİNİ KONULARDAKİ TUTUMU NASILDIR.	5,0%	2,8%	,0%	21,1%	5,0%
Toplam		Sayı	854	246	13	38	1151
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	74,2%	21,4%	1,1%	3,3%	100,0%

$\chi^2=79,999$ $P=0,000$

Bu bölümde annenin eğitim seviyesi ile katılımcıların annelerinin dini konulardaki tutumu arasındaki ilişki incelenmekte olup değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki meydana gelmiştir($P=0,000$). Tüm denekler içerisinde annesinin dini konulardaki tutumunun “demokratik” olduğunu düşünen deneklerin oranı %74,2 iken

“otoriter” olduğunu düşünenlerin oranı İse %21,4’ür. Okuryazar olmayan annelerin %72,6’sı dini konularda demokratik bir tavır sergilemekteyken, yüksekokul mezunu annelerin İse %100’ünün demokratik bir tavır içerisinde olduğu görülmektedir. Eğitim düzeyi arttıkça annenin çocuğa karşı dini konulardaki müsamahası da artmaktadır.

Tablo 2.142. Annenizin Eğitim Durumu Nedir * Annenizin Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi

ANNENİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ								
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK
		Sayı						Toplam
ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	OKURYAZAR DEĞİL	Sayı	315	187	128	11	8	12
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	47,7%	28,3%	19,4%	1,7%	1,2%	1,8%
		ANNENİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	57,8%	59,4%	54,2%	73,3%	47,1%	52,2%
	OKURYAZAR	Sayı	57	38	27	1	0	4
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	44,9%	29,9%	21,3%	,8%	,0%	3,1%
		ANNENİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	10,5%	12,1%	11,4%	6,7%	,0%	17,4%
	İLKOKUL	Sayı	113	61	50	0	3	3
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	49,1%	26,5%	21,7%	,0%	1,3%	1,3%
		ANNENİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	20,7%	19,4%	21,2%	,0%	17,6%	13,0%
	ORTAOKUL VE DENGİ MESLEK OKULU	Sayı	11	12	7	2	3	0
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	31,4%	34,3%	20,0%	5,7%	8,6%	,0%
		ANNENİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	2,0%	3,8%	3,0%	13,3%	17,6%	,0%
	LİSE VE DENGİ MESLEK OKULU	Sayı	14	3	10	0	1	0
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	50,0%	10,7%	35,7%	,0%	3,6%	,0%
		ANNENİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	2,6%	1,0%	4,2%	,0%	5,9%	,0%
	YÜKSEKOKUL	Sayı	5	4	1	0	0	0
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	50,0%	40,0%	10,0%	,0%	,0%	,0%
		ANNENİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	,9%	1,3%	,4%	,0%	,0%	,0%
	CEVAP YOK	Sayı	29	10	13	1	1	4
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	50,0%	17,2%	22,4%	1,7%	1,7%	6,9%
		ANNENİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	5,3%	3,2%	5,5%	6,7%	5,9%	17,4%
Toplam	Sayı		545	315	236	15	17	23
	ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR		47,4%	27,4%	20,5%	1,3%	1,5%	2,0%

$\chi^2=81,278$ $P=0,000$

Bu bölümde annenin eğitim seviyesi ile katılımcılar üzerinde annelerinin dini bilgi ve tutum geliştirmedeki etkisi incelenmekte olup değişkenler arasında yüksek bir

anlamalı ilişki meydana gelmiştir($P=0,000$). Tablonun bütününde annelerin çocukları üzerinde dini bir bilgi ve tutum oluşturdıkları görülmektedir. Bu soruya deneklerin %47,4'ü “çok fazla”, %27,4'ü İse “fazla” cevabı vermiştir. Annesi İlse, yüksekokul seviyesinde olan deneklerin %50'si annelerinin dini tutum geliştirmede çok etkili olduklarını beyan etmişlerdir. Tablonun geneline bakıldığında İse annelerin dini tutum ve davranış geliştirmede çocuklar üzerindeki en önemli faktör olduğu görülmektedir. Anne çocuğun İlk din öğreticisi ve uygulatıcısıdır.

“Küçükken annemin namazda hareketlerini taklit ederdim. O da buna çok sevinirdi. Sonra büyüdükçe bana dini konularda ne yapmam gerektiğini anlatırdı. Dini konulardaki İlk bilgilerimin çoğunu annem sayesinde almışım.” (Sevgi, Y:14, Mayıs 2014)

Tablo 2.143. Annenizin Eğitim Durumu Nedir * Dede ve Ninenizin Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi

DEDE VE NİNENİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ									
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
			Sayı						
ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	OKURYAZAR DEĞİL	ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	28,1%	20,6%	19,4%	5,4%	11,0%	15,4%	100,0%
		DEDE VE NİNENİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	55,9%	58,4%	55,7%	47,4%	59,8%	65,0%	57,4%
		Toplam	186	136	128	36	73	102	661
	OKURYAZAR	ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	32,3%	20,5%	18,9%	14,2%	7,1%	7,1%	100,0%
		DEDE VE NİNENİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	12,3%	11,2%	10,4%	23,7%	7,4%	5,7%	11,0%
		Toplam	41	26	24	18	9	9	127
	İLKOKUL	ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	28,3%	23,5%	21,3%	4,3%	11,3%	11,3%	100,0%
		DEDE VE NİNENİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	19,5%	23,2%	21,3%	13,2%	21,3%	16,6%	20,0%
		Toplam	65	54	49	10	26	26	230
	ORTAOKUL VE DENGİ MESLEK OKULU	ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	28,6%	20,0%	28,6%	8,6%	8,6%	5,7%	100,0%
		DEDE VE NİNENİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	3,0%	3,0%	4,3%	3,9%	2,5%	1,3%	3,0%
		Toplam	10	7	10	3	3	2	35
	LİSE VE DENGİ MESLEK OKULU	ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	32,1%	14,3%	21,4%	14,3%	7,1%	10,7%	100,0%
		DEDE VE NİNENİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	2,7%	1,7%	2,6%	5,3%	1,6%	1,9%	2,4%
		Toplam	9	4	6	4	2	3	28
	YÜKSEKOKUL	ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	50,0%	10,0%	20,0%	,0%	10,0%	10,0%	100,0%
		DEDE VE NİNENİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	1,5%	,4%	,9%	,0%	,8%	,6%	,9%
		Toplam	5	1	2	0	1	1	10
	CEVAP YOK	ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	29,3%	8,6%	19,0%	8,6%	10,3%	24,1%	100,0%
		DEDE VE NİNENİZİN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	5,1%	2,1%	4,8%	6,6%	4,9%	8,9%	5,0%
		Toplam	17	5	11	5	6	14	58
	Toplam	ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	28,9%	20,2%	20,0%	6,6%	10,6%	13,6%	100,0%
		Toplam	333	233	230	76	122	157	1151

$\chi^2=60,114$ $P=0,005$

Bu bölümde annenin eğitim seviyesi ile katılımcılar üzerinde dede ve ninelerinin dini bilgi ve tutum geliştirmedeki etkisi incelenmekte olup değişkenler arasında yüksek olmayan bir anlamlı ilişki meydana gelmiştir ($P=0,005$). Annesi İlkokul seviyesinde bulunan çocuklarının dede ve ninelerinin etkisi %11,3 oranla “çok az” olarak görülmektedir. Bu oran en fazla (%50) İse anneleri yüksekokul mezunu olanlarda

görülmektedir. Genel olarak da aile büyüklerin çocuklar üzerinde etkili oldukları görülmektedir. Bölgedeki geniş aile yapısı devam etmekte olduğu için çocuğun dini sosyalleşmelerine dede ve ninelerin de etkisi devam etmektedir.

Tablo 2.144. Annenizin Eğitim Durumu Nedir* Okul Haricinde Dini Bilgi Edinme Gayretiniz Oldu mu?

OKUL HARICİNDE DİNİ BİLGİ EDİNME GAYRETİNİZ OLDU MU?						
			EVET	HAYIR	CEVAP YOK	Toplam
ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	OKURYAZAR DEĞİL	Sayı	571	81	9	661
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	86,4%	12,3%	1,4%	100,0%
		OKUL HARICİNDE DİNİ BİLGİ EDİNME GAYRETİNİZ OLDU MU?	58,2%	55,1%	39,1%	57,4%
	OKURYAZAR	Sayı	108	14	5	127
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	85,0%	11,0%	3,9%	100,0%
		OKUL HARICİNDE DİNİ BİLGİ EDİNME GAYRETİNİZ OLDU MU?	11,0%	9,5%	21,7%	11,0%
	İLKOKULU	Sayı	200	28	2	230
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	87,0%	12,2%	,9%	100,0%
		OKUL HARICİNDE DİNİ BİLGİ EDİNME GAYRETİNİZ OLDU MU?	20,4%	19,0%	8,7%	20,0%
	ORTAKUL VE DENGİ MESLEK OKULU	Sayı	26	8	1	35
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	74,3%	22,9%	2,9%	100,0%
		OKUL HARICİNDE DİNİ BİLGİ EDİNME GAYRETİNİZ OLDU MU?	2,7%	5,4%	4,3%	3,0%
	LİSE VE DENGİ MESLEK OKULU	Sayı	23	5	0	28
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	82,1%	17,9%	,0%	100,0%
		OKUL HARICİNDE DİNİ BİLGİ EDİNME GAYRETİNİZ OLDU MU?	2,3%	3,4%	,0%	2,4%
	YÜKSEKOKUL	Sayı	9	1	0	10
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	90,0%	10,0%	,0%	100,0%
		OKUL HARICİNDE DİNİ BİLGİ EDİNME GAYRETİNİZ OLDU MU?	,9%	,7%	,0%	,9%
	CEVAP YOK	Sayı	44	9	5	58
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	75,9%	15,5%	8,6%	100,0%
		OKUL HARICİNDE DİNİ BİLGİ EDİNME GAYRETİNİZ OLDU MU?	4,5%	6,1%	21,7%	5,0%
Toplam	Sayı		981	147	23	1151
	ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR		85,2%	12,8%	2,0%	100,0%

$\chi^2=51,346$ $P=0,000$

Bu bölümde annenin eğitim seviyesi ile katılımcıların okul haricinde dini bilgi edinme gayretlerinin olup olmadığı incelenmekte olup değişkenler arasında yüksek bir

anlamlı ilişki meydana gelmiştir ($P=0,000$). Tablodan da anlaşılabacağı üzere deneklerin %85,2'si böyle bir çabaya girmiş, %12,8'i de okul haricinde dini bilgi edinme gayreti içerisine girmemiştir. Annesi yüksek okul mezunu olanların %90'ı bu soruya “evet” derken, annesi ortaokul düzeyinde olanların %22,9'u de “hayır” demiştir. Genel olarak bakıldığında İse annelerinin eğitim seviyelerine bakılmaksızın çocukların çoğunun okul haricinde dini bilgi edinme gayreti içerisinde olduğu görülmektedir. Bu da okulun tek başına çocukların dini bilgi edinme ihtiyacını karşılamadığını göstermektedir.

Tablo 2.145. Annenizin Eğitim Durumu Nedir * Oldu İse Hangi Yolla Oldu?

OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU										
			KENDİ KENDİME	KURAN KURSUNDA	CAMİ VEYA YAZ KURSUNDA	ÖZEL HOCADA	DİNİ SOHBETLERDE	DİĞER	CEVAP YOK	Toplam
ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	OKURYAZAR DEĞİL	Sayı	167	159	161	18	81	43	32	661
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	25,3%	24,1%	24,4%	2,7%	12,3%	6,5%	4,8%	100,0 %
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	56,6%	57,6%	64,9%	56,3%	54,4%	54,4%	44,4%	57,4%
	OKURYAZAR	Sayı	26	41	21	3	18	8	10	127
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	20,5%	32,3%	16,5%	2,4%	14,2%	6,3%	7,9%	100,0 %
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	8,8%	14,9%	8,5%	9,4%	12,1%	10,1%	13,9%	11,0%
	İLKOKUL	Sayı	64	54	47	6	36	14	9	230
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	27,8%	23,5%	20,4%	2,6%	15,7%	6,1%	3,9%	100,0 %
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	21,7%	19,6%	19,0%	18,8%	24,2%	17,7%	12,5%	20,0%
	ORTAOKUL VE DENGİ MESLEK OKULU	Sayı	10	4	6	1	4	5	5	35
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	28,6%	11,4%	17,1%	2,9%	11,4%	14,3%	14,3%	100,0 %
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	3,4%	1,4%	2,4%	3,1%	2,7%	6,3%	6,9%	3,0%
	LİSE VE DENGİ MESLEK OKULU	Sayı	8	6	3	1	3	2	5	28
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	28,6%	21,4%	10,7%	3,6%	10,7%	7,1%	17,9%	100,0 %
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	2,7%	2,2%	1,2%	3,1%	2,0%	2,5%	6,9%	2,4%
	YÜKSEKOKUL	Sayı	3	1	1	2	2	1	0	10
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	30,0%	10,0%	10,0%	20,0%	20,0%	10,0%	,0%	100,0 %
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	1,0%	,4%	,4%	6,3%	1,3%	1,3%	,0%	,9%
	CEVAP YOK	Sayı	16	11	9	1	5	5	11	58
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	27,6%	19,0%	15,5%	1,7%	8,6%	8,6%	19,0%	100,0 %
		OLDU İSE HANGİ YOLLA OLDU	5,4%	4,0%	3,6%	3,1%	3,4%	6,3%	15,3%	5,0%
Toplam	Sayı		295	276	248	32	149	79	72	1151
	ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR		25,6%	24,0%	21,5%	2,8%	12,9%	6,9%	6,3%	100,0 %

$X^2=72,004$ $P=0,003$

Bu bölümde annenin eğitim seviyesi ile katılımcıların okul haricinde dini bilgi edinme gayretlerinin olup olmadığı, olduysa hangi yolla olduğu incelenmekte olup değişkenler arasında yüksek olamayan bir anlamlı ilişki meydana gelmiştir($P=0,003$). Çocukların annelerinin eğitim seviyesi arttıkça çocukların dini bilgileri kendi kendilerine edinme oranı da artmaktadır. Bunun haricinde annesi okuryazar olmayanların toplamda %48,5'i bu ihtiyaçlarını Kuran kursunda (%24,1) veya cami ve yaz kursunda (%24,4) giderdikleri görülmektedir. Annelerin eğitim seviyesi arttıkça çocukların başka yerde dini eğitim alma gayretlerinde de bir düşüşün olduğu görülmektedir. Geleneksel dindarlık algısı olan annelerin çocuklarının dini eğitimleri üzerinde daha fazla durdukları görülmektedir.

“Annem benim Kuran’ı öğrenmemi çok istiyor, ölürlerse en azından mezarda başımızda Kuran okuyan bir evladımızın olması gerektiğini söyleyip duruyor.”
(Sevgi, Y:14, Mayıs 2014)

Tablo 2.146. Annenizin Eğitim Durumu Nedir* Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Din Görevlilerinin Etkisi

DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GÖREVLİLERİNİN ETKİSİ									
			COK FAZLA 178	FAZLA 130	NORMAL 144	AZ 78	COK AZ 84	CEVAP YOK 47	Toplam 661
ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	OKURYAZAR DEĞİL	Sayı	178	130	144	78	84	47	661
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	26,9%	19,7%	21,8%	11,8%	12,7%	7,1%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GÖREVLİLERİNİN ETKİSİ	58,0%	56,0%	57,8%	64,5%	59,2%	47,0%	57,4%
	OKURYAZAR	Sayı	32	29	30	13	13	10	127
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	25,2%	22,8%	23,6%	10,2%	10,2%	7,9%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GÖREVLİLERİNİN ETKİSİ	10,4%	12,5%	12,0%	10,7%	9,2%	10,0%	11,0%
	İLKOKUL	Sayı	60	54	50	15	30	21	230
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	26,1%	23,5%	21,7%	6,5%	13,0%	9,1%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GÖREVLİLERİNİN ETKİSİ	19,5%	23,3%	20,1%	12,4%	21,1%	21,0%	20,0%
	ORTAOKUL VE DENGİ MESLEK OKULU	Sayı	10	8	6	4	5	2	35
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	28,6%	22,9%	17,1%	11,4%	14,3%	5,7%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GÖREVLİLERİNİN ETKİSİ	3,3%	3,4%	2,4%	3,3%	3,5%	2,0%	3,0%
	LİSE VE DENGİ MESLEK OKULU	Sayı	5	5	8	2	5	3	28
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	17,9%	17,9%	28,6%	7,1%	17,9%	10,7%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GÖREVLİLERİNİN ETKİSİ	1,6%	2,2%	3,2%	1,7%	3,5%	3,0%	2,4%
	YÜKSEKOKUL	Sayı	6	1	3	0	0	0	10
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	60,0%	10,0%	30,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GÖREVLİLERİNİN ETKİSİ	2,0%	,4%	1,2%	,0%	,0%	,0%	,9%
	CEVAP YOK	Sayı	16	5	8	9	3	17	58
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	27,6%	8,6%	13,8%	15,5%	5,2%	29,3%	100,0%
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GÖREVLİLERİNİN ETKİSİ	5,2%	2,2%	3,2%	7,4%	2,1%	17,0%	5,0%
Toplam		Sayı	307	232	249	121	142	100	1151
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	26,7%	20,2%	21,6%	10,5%	12,3%	8,7%	100,0%

X²=73,056 P=0,000

Bu bölümde annenin eğitim seviyesi ile katılımcıların üzerinde dini tutum ve davranış geliştirme konusunda din görevlilerinin etkisi incelenmekte olup değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki meydana gelmiştir (P=0,000). Annesi yüksek okul mezunu olan çocukların %60'ı dini tutum geliştirme konusunda din görevlilerini çok etkili görürken, annesi lise seviyesinde bulunan çocukların da bu etkiyi %17,9 oranında çok az oranda görmektedirler. Genel olarak bölgede eğitim seviyesine bakılmaksızın çocuklar üzerinde din görevlilerinin etkili olduğu görülmektedir.

Tablo 2.147. Annenizin Eğitim Durumu Nedir * Kitle İletişim Araçlarında Yer Alan Dini Yayınları Takip Eder misiniz?

KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?									
			EVET, HEPSİNİ TAKİP EDİYORUM	FİRSAT BULDUKÇA TAKİP EDİYORUM	TESADUFEN RASTLASAM TAKİP EDİYORUM	ZAMANIM OLMADIĞI İÇİN TAKİP EDEMİYORUM	İLGİMİ ÇEKMEDİĞİ TAKİP ETMİYORUM	CEVAP YOK	Toplam
ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	OKURYAZAR DEĞİL	Sayı	34	330	175	46	58	18	661
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	5,1%	49,9%	26,5%	7,0%	8,8%	2,7%	100,0%
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	40,0%	63,0%	55,7%	54,8%	54,2%	48,6%	57,4%
	OKURYAZA R	Sayı	11	53	33	10	15	5	127
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	8,7%	41,7%	26,0%	7,9%	11,8%	3,9%	100,0%
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	12,9%	10,1%	10,5%	11,9%	14,0%	13,5%	11,0%
	İLKOKUL	Sayı	21	99	72	15	18	5	230
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	9,1%	43,0%	31,3%	6,5%	7,8%	2,2%	100,0%
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	24,7%	18,9%	22,9%	17,9%	16,8%	13,5%	20,0%
	ORTAOKUL VE DENGİ MESLEK OKULU	Sayı	2	11	13	2	5	2	35
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	5,7%	31,4%	37,1%	5,7%	14,3%	5,7%	100,0%
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	2,4%	2,1%	4,1%	2,4%	4,7%	5,4%	3,0%
	LİSE VE DENGİ MESLEK OKULU	Sayı	6	7	8	4	3	0	28
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	21,4%	25,0%	28,6%	14,3%	10,7%	,0%	100,0%
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	7,1%	1,3%	2,5%	4,8%	2,8%	,0%	2,4%
	YÜKSEKOKUL	Sayı	2	3	4	1	0	0	10
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	20,0%	30,0%	40,0%	10,0%	,0%	,0%	100,0%
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	2,4%	,6%	1,3%	1,2%	,0%	,0%	,9%
	CEVAP YOK	Sayı	9	21	8	6	7	7	58
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	15,5%	36,2%	13,8%	10,3%	12,1%	12,1%	100,0%
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	10,6%	4,0%	2,5%	7,1%	6,5%	18,9%	5,0%
Toplam		Sayı	85	524	314	84	107	37	1151
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	7,4%	45,5%	27,3%	7,3%	9,3%	3,2%	100,0%

$X^2=67,206$ $P=0,001$

Bu bölümde annenin eğitim seviyesi ile katılımcıların kitle iletişim araçlarında yer alan dini yayınları takip edip etmedikleri incelenmekte olup değişkenler arasında bir anlamlı ilişki meydana gelmiştir($P=0,001$). Deneklerin %45,5 fırsat buldukça, %27,3'ü tesadüfen rastladıklarında bu tür yayınları izlediklerini, %9,3'ü de ilgisini çekmediği için izlemediğini ifade etmiştir. Annesi lise mezunu olanların %21,4'ü dini yayınları düzenli olarak takip ettiklerini, ortaokul mezunu olanların %14,3'ü de ilgisini çekmediği bu tür yayınları takip etmediklerini beyan etmişlerdir. Annelerin eğitim seviyeleri arttıkça çocukların dini yayın izleme isteklikleri de düşmektedir.

Tablo 2.148. Annenizin Eğitim Durumu Nedir * Kitle İletişim Araçlarında Yer Alan Dini Yayınlar Hakkında Ne Düşünüyorsunuz

KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DUSUNUYORSUNUZ								
			OLDUKÇA FAYDALI BULUYORUM	DİNİ KONULARDAKİ DUSUNCELERİMDE TEREDDÜT YASAMAMA NEDEN OLUYOR	DİNİ KONULARIN KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALMASINI HOŞ KARŞILAMIYORUM	DİĞER	CEVAP YOK	Toplam
ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	OKURYAZAR DEĞİL	Sayı	414	93	85	41	28	661
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	62,6%	14,1%	12,9%	6,2%	4,2%	100,0%
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DUSUNUYORSUNUZ	58,8%	54,4%	55,2%	62,1%	50,0%	57,4%
	OKURYAZAR	Sayı	70	29	15	7	6	127
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	55,1%	22,8%	11,8%	5,5%	4,7%	100,0%
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DUSUNUYORSUNUZ	9,9%	17,0%	9,7%	10,6%	10,7%	11,0%
	İLKOKUL	Sayı	151	25	34	10	10	230
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	65,7%	10,9%	14,8%	4,3%	4,3%	100,0%
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DUSUNUYORSUNUZ	21,4%	14,6%	22,1%	15,2%	17,9%	20,0%
	ORTAOKUL VE DENGİ MESLEK OKULU	Sayı	18	6	6	2	3	35
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	51,4%	17,1%	17,1%	5,7%	8,6%	100,0%
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DUSUNUYORSUNUZ	2,6%	3,5%	3,9%	3,0%	5,4%	3,0%
	LİSE VE DENGİ MESLEK OKULU	Sayı	10	10	3	3	2	28
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	35,7%	35,7%	10,7%	10,7%	7,1%	100,0%
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DUSUNUYORSUNUZ	1,4%	5,8%	1,9%	4,5%	3,6%	2,4%
	YÜKSEKOKUL	Sayı	8	1	0	1	0	10
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	80,0%	10,0%	,0%	10,0%	,0%	100,0%
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DUSUNUYORSUNUZ	1,1%	,6%	,0%	1,5%	,0%	,9%
	CEVAP YOK	Sayı	33	5	11	2	7	58
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	56,9%	8,6%	19,0%	3,4%	12,1%	100,0%
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DUSUNUYORSUNUZ	4,7%	2,9%	7,1%	3,0%	12,5%	5,0%
Toplam		Sayı	704	171	154	66	56	1151
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	61,2%	14,9%	13,4%	5,7%	4,9%	100,0%

$\chi^2=51,285$ $P=0,005$

Bu bölümde annenin eğitim seviyesi ile katılımcıların kitle iletişim araçlarında yer alan dini yayınları hakkında ne düşündükleri incelenmekte olup değişkenler arasında yüksek olmayan bir anlamlı ilişki meydana gelmiştir($P=0,005$). Deneklerin %61'i bu tür programları faydalı, %13,4'ü de zararlı olarak görmektedir. Annesi okuryazar olamayan 661 denekten 414 (%62,6)'ü kitle iletişim araçlarında yer alan dini yayınları faydalı bulurken, 85 kişi (%12,9) de faydalı bulmamaktadır. Annesi lise mezunu olanların

%35,7'si bu programların dini düşüncelerinde tereddüde neden olduğunu ifade etmiştir. Annesi ortaokul mezunu olanların da %17,1'i de dini yayınların kitle iletişim araçlarında yer almasını hoş karşılamamaktadırlar. Annelerinin eğitim seviyeleri arttıkça çocuklarda dini konulara ilgide bir düşüşün olduğu görülmektedir.

Tablo 2.149. Annenizin Eğitim Durumu Nedir * Aklınıza Takılan Dini Bir Konuda Başvurduğunuz İlk Kaynak Hangisidir

AKLINIZA TAKILAN DİNİ BİR KONUDA BAŞVURDUĞUNUZ İLK KAYNAK HANGİSİDİR													
			ANNEM	BABAM	ABLA/ACABEY	BUYUKBABA/BUYU KANNE	ARKADASLARIM	KITAPLAR	İNTERNET	MAHALLEMİZDEKİ DİN GOREVLİLERİNE	DİĞER	CEVAP YOK	Toplam
ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	OKURYAZAR DEĞİL	Sayı	280	100	17	26	19	65	56	52	23	23	661
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	42,4%	15,1%	2,6%	3,9%	2,9%	9,8%	8,5%	7,9%	3,5%	3,5 %	100,0 %
		AKLINIZA TAKILAN DİNİ BİR KONUDA BAŞVURDUĞUNUZ İLK KAYNAK HANGİSİDİR	52,8%	64,9%	68,0%	52,0%	70,4%	67,7%	53,8%	69,3%	53,5%	48,9 %	57,4%
	OKURYAZAR	Sayı	60	16	4	8	2	6	7	9	8	7	127
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	47,2%	12,6%	3,1%	6,3%	1,6%	4,7%	5,5%	7,1%	6,3%	5,5 %	100,0 %
		AKLINIZA TAKILAN DİNİ BİR KONUDA BAŞVURDUĞUNUZ İLK KAYNAK HANGİSİDİR	11,3%	10,4%	16,0%	16,0%	7,4%	6,3%	6,7%	12,0%	18,6%	14,9 %	11,0%
	İLKOKUL	Sayı	126	23	1	12	4	20	20	6	5	13	230
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	54,8%	10,0%	,4%	5,2%	1,7%	8,7%	8,7%	2,6%	2,2%	5,7 %	100,0 %
		AKLINIZA TAKILAN DİNİ BİR KONUDA BAŞVURDUĞUNUZ İLK KAYNAK HANGİSİDİR	23,8%	14,9%	4,0%	24,0%	14,8%	20,8%	19,2%	8,0%	11,6%	27,7 %	20,0%
	ORTAOKUL VE DENGİ MESLEK OKULU	Sayı	12	4	2	2	1	0	8	5	1	0	35
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	34,3%	11,4%	5,7%	5,7%	2,9%	,0%	22,9%	14,3%	2,9%	,0 %	100,0 %
		AKLINIZA TAKILAN DİNİ BİR KONUDA BAŞVURDUĞUNUZ İLK KAYNAK HANGİSİDİR	2,3%	2,6%	8,0%	4,0%	3,7%	,0%	7,7%	6,7%	2,3%	,0 %	3,0%
	LİSE VE DENGİ MESLEK OKULU	Sayı	12	3	0	0	0	3	6	1	3	0	28
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	42,9%	10,7%	,0%	,0%	,0%	10,7%	21,4%	3,6%	10,7%	,0 %	100,0 %
		AKLINIZA TAKILAN DİNİ BİR KONUDA BAŞVURDUĞUNUZ İLK KAYNAK HANGİSİDİR	2,3%	1,9%	,0%	,0%	,0%	3,1%	5,8%	1,3%	7,0%	,0 %	2,4%
	YÜKSEKOKULU	Sayı	9	0	0	0	0	0	1	0	0	0	10
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	90,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	10,0%	,0%	,0%	,0 %	100,0 %
		AKLINIZA TAKILAN DİNİ BİR KONUDA BAŞVURDUĞUNUZ İLK KAYNAK HANGİSİDİR	1,7%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	1,0%	,0%	,0%	,0 %	,9%
	CEVAP YOK	Sayı	31	8	0	2	1	2	6	2	2	4	58
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	53,4%	13,8%	,0%	3,4%	1,7%	3,4%	10,3%	3,4%	3,4%	6,9 %	100,0 %
		AKLINIZA TAKILAN DİNİ BİR KONUDA BAŞVURDUĞUNUZ İLK KAYNAK HANGİSİDİR	5,8%	5,2%	,0%	4,0%	3,7%	2,1%	5,8%	2,7%	4,7%	8,5 %	5,0%
Toplam		Sayı	530	154	25	50	27	96	104	75	43	47	1151
		ANNENİZİN EĞİTİM DURUMU NEDİR	46,0%	13,4%	2,2%	4,3%	2,3%	8,3%	9,0%	6,5%	3,7%	4,1 %	100,0 %

$\chi^2=116,633$ $P=0,000$

Bu bölümde annenin eğitim seviyesi ile katılımcıların akıllarına takılan dini bir konuda başvurdukları İlk kaynağın ne olduğu incelenmekte olup değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki meydana gelmiştir ($P=0,000$). Annelerinin eğitim seviyesi ne olursa olsun deneklerin dini bir konuda başvurdukları en önemli kaynak %46 oranla anneleri olmuştur. Bu oranı %13,4 ile baba, %9 oranı ile internet takip etmiştir. Annesi yüksekokul mezunu olan deneklerin %90'ı annelerini başvurulacak İlk kaynak olarak görmektedirler. Genel olarak daha önce de değinildiği gibi anne çocuğun İlk öğreticisi ve İlk dini kaynağı rolündedir. Bu nedenledir ki anne rol model olma konusunda çocukların dini yaşantısını şekillendiren ve onların dini sosyalleşme süreçlerini başlatan İlk kaynaktır. Güven kaynağı olan anne bu açıdan bakıldığında çocukların İlk bilgi kaynağı da sayılır.

2.1.10. Babalarının Eğitim Durumuna Göre Dağılımları ve Babanın Eğitim Durumu ile Dini Sosyalleşme İlişkisi

Toplumsal yapının en küçük birimi olan aile; çocuğun sosyalleştiği, hayatının şekillendiği, dış dünyaya hazırlandığı informel bir eğitim kurumudur. Ailenin oluşabilmesi için bir anne ve bir babaya ihtiyaç duyulmaktadır. Ailenin en güçlü iki figürden bir tanesi anne İse diğeri de babadır. Baba, evin dış işlerinde etkin bir misyon üstlenirken anne İse evin iç işleriyle meşgul olmaktadır. Çocuk yetiştirme konusunda anne her ne kadar daha çok sorumluluk sahibi olsa bile evdeki baba modeli çocuğun yaşamsal döngüsünde önemli bir konuma sahiptir. Bu bağlamda babanın çocuğun sosyalleşmesinde önemli bir konuma sahip olduğu unutulmamalıdır. Bu sosyalleşme sürecinde babanın eğitilmiş olması çocuğa aktarılacak bilgilerin kalitesine etki edecektir.

Tablo 2.150. Babanızın Eğitim Durumu Nedir?

BABANIZIN EGITIM DURUMU NEDİR?		DAĞILIM	%
	OKURYAZAR DEGİL	224	19,5
	OKURYAZAR	170	14,8
	İLKOKUL	450	39,1
	ORTAOKUL VE DENGİ MESLEK OKULU	77	6,7
	LİSE VE DENGİ MESLEK OKULU	129	11,2
	YUKSEKOKUL	41	3,6
	CEVAP YOK	38	3,3
	TOPLAM	1151	100,0

Örneklem grubuna bakıldığında tablodan da anlaşılacağı üzere katılımcıların büyük bir kısmı (450 kişi, %39,1) babasının eğitim durumunu “İlkokul” olarak işaretlemiştir. Bunun yanında 224 (%19,5) babasını “okuryazar değil”, 170 (%14,8) kişi babasını “okuryazar”, 77 (%6,7) kişi babasını “ortaokul ve dengi meslek okulu”, 129 (%11,2) kişi de babasını “İlçe ve dengi meslek okulu”, 41 (%3,6) kişi de “yüksekokul” mezunu olarak tanımlamıştır. Anketimizin bu sorusuna 38 (%3,3) kişi de cevap vermemiştir. Çalışmamızın bu bölümünde “Babanın eğitim durumu ile dini sosyalleşme arasında bir ilişki var mıdır?” sorusuna cevap aranmaya çalışılacaktır. Ki kare testi analizine göre araştırmamızın bu bölümünde bağımsız değişkenler içinde anlamlı ilişkiye sahip 10 adet tablo oluşmuştur.

Tablo 2.151. Babanızın Eğitim Durumu Nedir * Annenizin Dini Yönelimini Hangi Seçenekte Görüyorsunuz

ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ								
			COK DİNDAR	DİNDAR	BİRAZ DİNDAR	DİNE KARŞI İLGİSİZ	CEVAP YOK	Toplam
BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	OKURYAZ AR DEĞİL	Sayı	131	79	5	0	9	224
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	58,5%	35,3%	2,2%	,0%	4,0%	100,0%
		ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	21,9%	16,6%	20,8%	,0%	20,0%	19,5%
	OKURYAZ AR	Sayı	99	62	3	0	6	170
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	58,2%	36,5%	1,8%	,0%	3,5%	100,0%
		ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	16,5%	13,0%	12,5%	,0%	13,3%	14,8%
	İLKOKUL	Sayı	222	199	10	2	17	450
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	49,3%	44,2%	2,2%	,4%	3,8%	100,0%
		ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	37,1%	41,8%	41,7%	28,6%	37,8%	39,1%
	ORTAOKUL VE DENGİ MESLEK OKULU	Sayı	35	38	1	0	3	77
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	45,5%	49,4%	1,3%	,0%	3,9%	100,0%
		ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	5,8%	8,0%	4,2%	,0%	6,7%	6,7%
	İLÇE VE DENGİ MESLEK OKULU	Sayı	62	59	1	2	5	129
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	48,1%	45,7%	,8%	1,6%	3,9%	100,0%
		ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	10,4%	12,4%	4,2%	28,6%	11,1%	11,2%
	YÜKSEKOKUL	Sayı	16	23	0	1	1	41
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	39,0%	56,1%	,0%	2,4%	2,4%	100,0%
		ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	2,7%	4,8%	,0%	14,3%	2,2%	3,6%
	CEVAP YOK	Sayı	25	9	0	0	4	38
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	65,8%	23,7%	,0%	,0%	10,5%	100,0%
		ANNENİZİN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENЕКTE GÖRÜYORSUNUZ	4,2%	1,9%	,0%	,0%	8,9%	3,3%
Toplam		Sayı	599	476	24	7	45	1151
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	52,0%	41,4%	2,1%	,6%	3,9%	100,0%

$X^2=288,105$

$P=0,000$

Araştırmamızın bu bölümünde babanın eğitim seviyesi ile katılımcıların annelerinin dini yönelimleri arasındaki ilişki incelenmekte olup değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki meydana gelmiştir ($P=0,000$). Tablonun geneline bakıldığında deneklerin babalarının büyük bir kısmının eğitim seviyelerinin düşük olduğu görülmektedir. Bu durum genel olarak eskisi gibi olmasa da bölgede okuma oranının düşük olduğunu göstermektedir. Okuryazar olmayan babaların %58,5'inin eşleri çocukları tarafından “çok dindar” olarak görülürken, ortaokul seviyesinde olan babaların eşlerinin %3,6'sı da “dine karşı ilgisiz” olarak görülmektedir. Tablonun geneline bakıldığında İse eğitim seviyesi arttıkça “çok dindar” seçeneğine verilen oranların da düştüğü görülmektedir. Eğitim seviyesi ne olursa olsun ankete katılan bireylerin 1075 kişisi annesini ya çok dindar (%52) ya da dindar (%41,4) olarak görmektedir.

Tablo 2.152. Babanızın Eğitim Durumu Nedir? * Babanızın Dini Yönelimini Hangi Seçenekte Görüyorsunuz?

BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENEKTE GÖRÜYORSUNUZ								
			COK DINDAR	DINDAR	BİRAZ DINDAR	DİNE KARŞI İLGİSİZ	CEVAP YOK	Toplam
BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	OKURYAZ AR DEĞİL	Sayı	126	86	7	1	4	224
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	56,3%	38,4%	3,1%	,4%	1,8%	100,0%
		BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	22,9%	16,9%	13,0%	10,0%	14,8%	19,5%
	OKURYAZAR	Sayı	90	65	11	0	4	170
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	52,9%	38,2%	6,5%	,0%	2,4%	100,0%
		BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	16,3%	12,8%	20,4%	,0%	14,8%	14,8%
	İLKOKUL	Sayı	210	211	13	4	12	450
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	46,7%	46,9%	2,9%	,9%	2,7%	100,0%
		BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	38,1%	41,5%	24,1%	40,0%	44,4%	39,1%
	ORTAKUL VE DENĞİ MESLEK OKULU	Sayı	31	41	5	0	0	77
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	40,3%	53,2%	6,5%	,0%	,0%	100,0%
		BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	5,6%	8,1%	9,3%	,0%	,0%	6,7%
	LİSE VE DENĞİ MESLEK OKULU	Sayı	52	68	7	2	0	129
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	40,3%	52,7%	5,4%	1,6%	,0%	100,0%
		BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	9,4%	13,4%	13,0%	20,0%	,0%	11,2%
	YÜKSEKOKUL	Sayı	13	22	6	0	0	41
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	31,7%	53,7%	14,6%	,0%	,0%	100,0%
		BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	2,4%	4,3%	11,1%	,0%	,0%	3,6%
CEVAP YOK	Sayı	20	9	2	0	7	38	
	BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	52,6%	23,7%	5,3%	,0%	18,4%	100,0%	
	BABANIZIN DİNİ YÖNELİMİNİ HANGİ SEÇENEKTE GÖRÜYORSUNUZ	3,6%	1,8%	3,7%	,0%	25,9%	3,3%	
Toplam		Sayı	551	509	54	10	27	1151
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	47,9%	44,2%	4,7%	,9%	2,3%	100,0%

 $X^2 = 444,119$

P=0,000

Araştırmamızın bu bölümünde babanın eğitim seviyesi ile katılımcıların babalarının dini yönelimleri arasındaki ilişki incelenmekte olup değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki meydana gelmiştir (P=0,000). Çok dindar olarak nitelendirilen babaların en yüksek oranı (%56,3) okuma yazma bilmeyenler içerisinde çıkmıştır. Babası biraz dindar olarak nitelendirilenlerin %14,6'sının yüksekokul mezunu olduğu görülmektedir. Babanın eğitim durumu arttıkça dindarlık düzeyinde de bir düşüş meydana gelmektedir. Geleneksel dindarlığın yaşandığı bölgemizde dindarlık olgusu bir aktarım vasıtasıyla gerçekleşmektedir. Bu nedenlidir ki eğitim düzeyi artan ve sorgulama kabiliyeti biraz gelişen bireylerde dine karşı bir önyargı oluşmaktadır. Bu da kişilerde dini anlamda bir gevşekliliğe neden olmaktadır. Dini duyguları güçlü kişilerin –

okuma seviyesi az da olsa- çocukların dini sosyalleşmelerinde daha etkili olduğu görülmektedir.

Tablo 2.153. Babanızın Eğitim Durumu Nedir * Annenizin Size Karşı Dini Konulardaki Tutumu Nasıldır.

ANNENİZİN SIZE KARŞI DİNİ KONULARDAKİ TUTUMU NASILDIR.							
			DEMOKRATİK	OTORİTER	İLGİSİZ	CEVAP YOK	Toplam
BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	OKURYAZAR DEĞİL	Sayı	156	55	4	9	224
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	69,6%	24,6%	1,8%	4,0%	100,0%
		ANNENİZİN SIZE KARŞI DİNİ KONULARDAKİ TUTUMU NASILDIR.	18,3%	22,4%	30,8%	23,7%	19,5%
	OKURYAZAR	Sayı	135	24	2	9	170
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	79,4%	14,1%	1,2%	5,3%	100,0%
		ANNENİZİN SIZE KARŞI DİNİ KONULARDAKİ TUTUMU NASILDIR.	15,8%	9,8%	15,4%	23,7%	14,8%
	İLKOKUL	Sayı	335	99	4	12	450
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	74,4%	22,0%	,9%	2,7%	100,0%
		ANNENİZİN SIZE KARŞI DİNİ KONULARDAKİ TUTUMU NASILDIR.	39,2%	40,2%	30,8%	31,6%	39,1%
	ORTAOKUL VE DENGİ MESLEK OKULU	Sayı	57	19	0	1	77
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	74,0%	24,5%	,0%	1,3%	100,0%
		ANNENİZİN SIZE KARŞI DİNİ KONULARDAKİ TUTUMU NASILDIR.	6,7%	7,7%	,0%	2,6%	6,7%
	LİSE VE DENGİ MESLEK OKULU	Sayı	92	34	1	2	129
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	71,3%	26,4%	,8%	1,6%	100,0%
		ANNENİZİN SIZE KARŞI DİNİ KONULARDAKİ TUTUMU NASILDIR.	10,8%	13,8%	7,7%	5,3%	11,2%
	YÜKSEKOKUL	Sayı	34	6	0	1	41
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	82,9%	14,6%	,0%	2,4%	100,0%
		ANNENİZİN SIZE KARŞI DİNİ KONULARDAKİ TUTUMU NASILDIR.	4,0%	2,4%	,0%	2,6%	3,6%
	CEVAP YOK	Sayı	29	5	0	4	38
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	76,3%	13,2%	,0%	10,5%	100,0%
		ANNENİZİN SIZE KARŞI DİNİ KONULARDAKİ TUTUMU NASILDIR.	3,4%	2,0%	,0%	10,5%	3,3%
	Toplam	Sayı	854	246	13	38	1151
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	74,2%	21,4%	1,1%	3,3%	100,0%

$\chi^2 = 58,266$ $P=0,000$

Araştırmamızın bu bölümünde babanın eğitim durumu ile annenin dini konulardaki tutumu arasındaki ilişki incelenmekte olup değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki meydana gelmiştir ($P=0,000$). Okuryazar olmayan babaların eşlerinin dini konularda da az (%69,6) demokratik olduğu görülmektedir. Yüksekokul mezunu olan

babaların eşlerinin İse daha fazla (%82,9) demokratik olduğu görülmektedir. Belirli bir eğitim seviyesi olan bireylerin çocukları üzerinde daha az baskı yaptığı, eğitim seviyesi düştükçe bu baskının arttığı görülmektedir. Çocuklarla yapılan görüşmelerde fazla baskıcı olan ailelerin çocuklarının dini uygulamalarda yapmacık davrandığı, bu uygulamaları içten yapmadıkları görülmüştür.

“Bazen öyle çok sıkıyor ki ailem beni, onlara mı Allah’a mı ibadet edeceğimi bilemiyorum. Kargaşa çıkmasın diye ibadet ettiğim çok olmuştur.” (Sevda, Y:16, Mayıs 2014)

Tablo 2.154. Babanızın Eğitim Durumu Nedir * Babanızın Size Karşı Dini Konulardaki Tutumu Nasıldır.

BABANIZIN SIZE KARŞI DİNİ KONULARDAKİ TUTUMU NASILDIR.							
			DEMOKRATİK	OTORİTE R	İLGİSİZ	CEVAP YOK	Toplam
BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	OKURYAZAR DEĞİL	Sayı	153	58	8	5	224
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	68,3%	25,9%	3,6%	2,2%	100,0%
		BABANIZIN SIZE KARŞI DİNİ KONULARDAKİ TUTUMU NASILDIR.	18,0%	24,1%	24,2%	17,2%	19,5%
	OKURYAZAR	Sayı	126	30	7	7	170
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	74,1%	17,6%	4,1%	4,1%	100,0%
		BABANIZIN SIZE KARŞI DİNİ KONULARDAKİ TUTUMU NASILDIR.	14,9%	12,4%	21,2%	24,1%	14,8%
	İLKOKUL	Sayı	334	98	8	10	450
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	74,2%	21,8%	1,8%	2,2%	100,0%
		BABANIZIN SIZE KARŞI DİNİ KONULARDAKİ TUTUMU NASILDIR.	39,4%	40,7%	24,2%	34,5%	39,1%
	ORTAOKUL VE DENGİ MESLEK OKULU	Sayı	62	15	0	0	77
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	80,5%	19,5%	,0%	,0%	100,0%
		BABANIZIN SIZE KARŞI DİNİ KONULARDAKİ TUTUMU NASILDIR.	7,3%	6,2%	,0%	,0%	6,7%
	LİSE VE DENGİ MESLEK OKULU	Sayı	97	27	4	1	129
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	75,2%	20,9%	3,1%	,8%	100,0%
		BABANIZIN SIZE KARŞI DİNİ KONULARDAKİ TUTUMU NASILDIR.	11,4%	11,2%	12,1%	3,4%	11,2%
	YÜKSEKOKUL	Sayı	34	6	1	0	41
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	82,9%	14,6%	2,4%	,0%	100,0%
		BABANIZIN SIZE KARŞI DİNİ KONULARDAKİ TUTUMU NASILDIR.	4,0%	2,5%	3,0%	,0%	3,6%
	CEVAP YOK	Sayı	27	3	2	6	38
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	71,1%	7,9%	5,3%	15,8%	100,0%
		BABANIZIN SIZE KARŞI DİNİ KONULARDAKİ TUTUMU NASILDIR.	3,2%	1,2%	6,1%	20,7%	3,3%
Toplam	Sayı	848	241	33	29	1151	
	BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	73,7%	20,9%	2,9%	2,5%	100,0%	

$\chi^2 = 65,985$ $P = 0,000$

Araştırmamızın bu bölümünde babanın eğitim durumu ile babanın dini konulardaki tutumu arasındaki ilişki incelenmekte olup değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki meydana gelmiştir ($P=0,000$). Okuryazar olmayan babaların dini konularda da az (%68,3) demokratik olduğu görülmektedir. Yüksekokul mezunu olan babaların ise daha fazla (%82,9) demokratik olduğu görülmektedir. Eğitim seviyesinin artması babalarda dini konularda tutuculuk düzeyin azalmasına neden olmaktadır. Eğitim vasıtasıyla kişilerin olaylara daha geniş bir perspektifle bakabildikleri tablolardan da anlaşılmaktadır. Bu durumun çocukların dini sosyalleşmeleri konusunda da çok etkili olduğu çocuklarla yapılan görüşmelerden anlaşılmıştır.

“Bana anlayışlı ve yumuşak bir tavırla yaklaştıklarına dini vecibelerimi daha içten ve isteyerek yaparım.” (Serhat, Y: 18, Mayıs 2014)

Tablo 2.155. Babanızın Eğitim Durumu Nedir * Babanızın Şuanki Dini Bilgi ve Tutumlarınızın Oluşmasında Etkisi

BABANIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ								
			COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK
		Sayı	100	53	48	8	5	9
BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	OKURYAZAR DEĞİL	BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	44,8%	23,8%	21,5%	3,6%	2,2%	4,0%
		BABANIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	20,8%	17,7%	17,8%	25,8%	19,2%	21,4%
		Toplam	223					
	OKURYAZAR	BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	42,4%	21,8%	27,1%	2,9%	2,4%	3,5%
		BABANIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	15,0%	12,3%	17,0%	16,1%	15,4%	14,3%
		Toplam	170					
	İLKOKUL	BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	46,2%	26,7%	20,9%	1,8%	1,1%	3,3%
		BABANIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	43,2%	40,0%	34,8%	25,8%	19,2%	35,7%
		Toplam	450					
	ORTAOKUL VE DENGİ MESLEK OKULU	BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	24,7%	39,0%	26,0%	5,2%	3,9%	1,3%
		BABANIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	4,0%	10,0%	7,4%	12,9%	11,5%	2,4%
		Toplam	77					
	LİSE VE DENGİ MESLEK OKULU	BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	35,7%	24,0%	33,3%	1,6%	3,9%	1,6%
		BABANIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	9,6%	10,3%	15,9%	6,5%	19,2%	4,8%
		Toplam	129					
	YÜKSEKOKUL	BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	36,6%	26,8%	26,8%	2,4%	2,4%	4,9%
		BABANIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	3,1%	3,7%	4,1%	3,2%	3,8%	4,8%
		Toplam	41					
	CEVAP YOK	BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	36,8%	21,1%	18,4%	2,6%	2,6%	18,4%
		BABANIZIN SUANKİ DİNİ BİLGİ VE TUTUMLARINIZIN OLUŞMASINDA ETKİSİ	2,9%	2,7%	2,6%	3,2%	3,8%	16,7%
		Toplam	38					
Toplam		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	41,8%	26,1%	23,5%	2,7%	2,3%	3,7%
		Toplam	1150					

X² =96,216 P=0,000

Babanın eğitim durumu ile kişilerde dini bilgi ve tutum oluşturma konusunda babanın etkinsinin incelendiği bu bölümde değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki meydana gelmiştir (P=0,000). İlkokul düzeyinde bulunan babaların %46,2'si çocuklar üzerinde dini tutum geliştirme konusunda çok etkili oldukları görülmüştür. Bu oran ortaokul mezunu babalarda %24,7'dir. Çocukları üzerinde en az etkili olan babalar İse %3,9 ile ortaokul ve lise mezunu babalardır. Çocuğun babayla gün içerisinde fazla

etkileşime girmemesi babanın çocuk üzerindeki dini tutum oluşturma etkisini azaltmaktadır.

Tablo 2.156. Babanızın Eğitim Durumu Nedir * Okul Haricinde Dini Bilgi Edinme Gayretiniz Oldu Mu?

OKUL HARICİNDE DİNİ BİLGİ EDİNME GAYRETİNİZ OLDU MU?						
			EVET	HAYIR	CEVAP YOK	Toplam
BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	OKURYAZAR DEĞİL	Sayı	184	37	3	224
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	82,1%	16,5%	1,3%	100,0%
		OKUL HARICİNDE DİNİ BİLGİ EDİNME GAYRETİNİZ OLDU MU?	18,8%	25,2%	13,0%	19,5%
	OKURYAZAR	Sayı	145	16	9	170
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	85,3%	9,4%	5,3%	100,0%
		OKUL HARICİNDE DİNİ BİLGİ EDİNME GAYRETİNİZ OLDU MU?	14,8%	10,9%	39,1%	14,8%
	İLKOKUL	Sayı	384	63	3	450
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	85,3%	14,0%	,7%	100,0%
		OKUL HARICİNDE DİNİ BİLGİ EDİNME GAYRETİNİZ OLDU MU?	39,1%	42,9%	13,0%	39,1%
	ORTAOKUL VE DENGİ MESLEK OKULU	Sayı	68	8	1	77
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	88,3%	10,4%	1,3%	100,0%
		OKUL HARICİNDE DİNİ BİLGİ EDİNME GAYRETİNİZ OLDU MU?	6,9%	5,4%	4,3%	6,7%
	LİSE VE DENGİ MESLEK OKULU	Sayı	117	10	2	129
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	90,7%	7,8%	1,6%	100,0%
		OKUL HARICİNDE DİNİ BİLGİ EDİNME GAYRETİNİZ OLDU MU?	11,9%	6,8%	8,7%	11,2%
	YÜKSEKOKUL	Sayı	33	8	0	41
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	80,5%	19,5%	,0%	100,0%
		OKUL HARICİNDE DİNİ BİLGİ EDİNME GAYRETİNİZ OLDU MU?	3,4%	5,4%	,0%	3,6%
	CEVAP YOK	Sayı	32	2	4	38
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	84,2%	5,3%	10,5%	100,0%
		OKUL HARICİNDE DİNİ BİLGİ EDİNME GAYRETİNİZ OLDU MU?	3,3%	1,4%	17,4%	3,3%
Toplam		Sayı	981	147	23	1151
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	85,2%	12,8%	2,0%	100,0%

$\chi^2 = 58,955$ $P=0,000$

Babanın eğitim durumu ile çocukların okul haricinde dini bilgi edinme gayretlerinin olup olmadığının incelendiği bu bölümde değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki meydana gelmiştir ($P=0,000$). Babası lise mezunu olan çocukların %90,7'si okul haricinde dini bilgi edinme gayreti içerisine girmişlerdir. Babası yüksek

okul mezunu olanların da %80,5'i bu soruya evet yanıtı vermişken yine bu gruba mensup olanların %19,5'i de hayır yanıtı vermişlerdir. Babanın eğitim düzeyine bakılmaksızın çocukların büyük bir kısmının (%85,2) okul haricinde dini bilgi edinme gayreti içerisinde oldukları anlaşılmaktadır.

Tablo 2.157. Babanızın Eğitim Durumu Nedir * Dini Tutum ve Davranışlarınızın Oluşmasında Din Görevlilerinin Etkisi

DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GÖREVLİLERİNİN ETKİSİ										
				COK FAZLA	FAZLA	NORMAL	AZ	COK AZ	CEVAP YOK	Toplam
BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	OKURYAZAR DEĞİL	Sayı	63	49	46	24	25	17	224	
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	28,1%	21,9%	20,5%	10,7%	11,2%	7,6%	100,0%	
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GÖREVLİLERİNİN ETKİSİ	20,5%	21,1%	18,5%	19,8%	17,6%	17,0%	19,5%	
	OKURYAZAR	Sayı	55	36	29	16	16	18	170	
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	32,4%	21,2%	17,1%	9,4%	9,4%	10,6%	100,0%	
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GÖREVLİLERİNİN ETKİSİ	17,9%	15,5%	11,6%	13,2%	11,3%	18,0%	14,8%	
	İLKOKUL	Sayı	116	82	108	53	55	36	450	
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	25,8%	18,2%	24,0%	11,8%	12,2%	8,0%	100,0%	
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GÖREVLİLERİNİN ETKİSİ	37,8%	35,3%	43,4%	43,8%	38,7%	36,0%	39,1%	
	ORTAOKUL VE DENGİ MESLEK OKULU	Sayı	21	15	23	3	11	4	77	
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	27,3%	19,5%	29,9%	3,9%	14,3%	5,2%	100,0%	
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GÖREVLİLERİNİN ETKİSİ	6,8%	6,5%	9,2%	2,5%	7,7%	4,0%	6,7%	
	LİSE VE DENGİ MESLEK OKULU	Sayı	34	30	24	15	18	8	129	
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	26,4%	23,3%	18,6%	11,6%	14,0%	6,2%	100,0%	
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GÖREVLİLERİNİN ETKİSİ	11,1%	12,9%	9,6%	12,4%	12,7%	8,0%	11,2%	
	YÜKSEKOKUL	Sayı	9	13	6	2	10	1	41	
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	22,0%	31,7%	14,6%	4,9%	24,4%	2,4%	100,0%	
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GÖREVLİLERİNİN ETKİSİ	2,9%	5,6%	2,4%	1,7%	7,0%	1,0%	3,6%	
	CEVAP YOK	Sayı	4	4	9	6	2	13	38	
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	10,5%	10,5%	23,7%	15,8%	5,3%	34,2%	100,0%	
		DİNİ TUTUM VE DAVRANISLARINIZIN OLUŞMASINDA DİN GÖREVLİLERİNİN ETKİSİ	1,3%	1,7%	3,6%	5,0%	1,4%	13,0%	3,3%	
Toplam		Sayı	307	232	249	121	142	100	1151	
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	26,7%	20,2%	21,6%	10,5%	12,3%	8,7%	100,0%	

$\chi^2=84,935$ $P=0,000$

Babanın eğitim durumu ile çocuklarının dini tutum ve davranış geliştirme konusunda din görevlilerinin etkisinin incelendiği bu bölümde değişkenlere arasında yüksek bir anlamlı ilişki meydana gelmiştir ($P=0,000$). Babası okuryazar olan çocukların %32,4'ünün üzerinde din görevlilerinin etkisi çok fazla iken, babası yükseköğretim mezunu olanların çocuklarının üzerindeki etki oranı ise %24,4 ile çok azdır. Ebeveynlerin eğitim düzeyi arttıkça dini konulardaki tutumlarında azalma meydana geldiği görülmektedir. Bu durum da çocuklarının dini sosyalleşme süreçlerine etki etmektedir.

Tablo 2.158. Abanızın Eğitim Durumu Nedir * Kitle İletişim Araçlarında Yer Alan Dini Yayınları Takip Eder misiniz?

KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?								
			EVET, HEPSİNİ TAKİP EDİYORUM	FİRSAT BULDUKÇA TAKİP EDİYORUM	TESADUFEN RASTLASAM TAKİP EDİYORUM	ZAMANIM OLMADIĞI İÇİN TAKİP EDEMİYORUM	İLGİMİ ÇEKMEDİĞİ TAKİP ETMİYORUM	CEVAP YOK
		Sayı	23	113	50	13	22	3
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	10,3%	50,4%	22,3%	5,8%	9,8%	1,3%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	27,1%	21,6%	15,9%	15,5%	20,6%	8,1%
		Sayı	12	86	37	10	15	10
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	7,1%	50,6%	21,8%	5,9%	8,8%	5,9%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	14,1%	16,4%	11,8%	11,9%	14,0%	27,0%
		Sayı	23	211	128	36	40	12
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	5,1%	46,9%	28,4%	8,0%	8,9%	2,7%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	27,1%	40,3%	40,8%	42,9%	37,4%	32,4%
		Sayı	3	32	26	8	5	3
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	3,9%	41,6%	33,8%	10,4%	6,5%	3,9%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	3,5%	6,1%	8,3%	9,5%	4,7%	8,1%
		Sayı	10	60	37	8	13	1
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	7,8%	46,5%	28,7%	6,2%	10,1%	,8%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	11,8%	11,5%	11,8%	9,5%	12,1%	2,7%
		Sayı	5	10	19	1	4	2
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	12,2%	24,4%	46,3%	2,4%	9,8%	4,9%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	5,9%	1,9%	6,1%	1,2%	3,7%	5,4%
		Sayı	5	9	8	6	4	6
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	13,2%	23,7%	21,1%	15,8%	10,5%	15,8%
		KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLARI TAKİP EDER MİSİNİZ?	5,9%	1,7%	2,5%	7,1%	3,7%	16,2%
		Sayı	85	524	314	84	107	37
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	7,4%	45,5%	27,3%	7,3%	9,3%	3,2%

$\chi^2 = 87,574$ $P=0,000$

Babanın eğitim durumu ile çocukların kitle iletişim araçlarında yayınlanan dini programları takip edip etmedikleri ile ilgili araştırmanın yapıldığı bu bölümde değişkenler arasında yüksek bir anlamlı ilişki çıkmıştır ($P=0,000$). Babası yüksekokul mezunu olanların %12,2'si bu tür programların hepsini takip ettiklerini, lise ve dengi okul mezunu olanların %10,1'i de bu tür programları ilgileri çekmedikleri için izlemediklerini ifade etmişlerdir. Babalarının eğitim seviyelerine bakılmaksızın çocukların büyük bir kısmının dini yayınları fırsat bulduklarında izledikleri anlaşılmaktadır. Babanın bu yönde çocukları üzerinde pek de etkili olmadıkları görülmektedir.

Tablo 2.159. Babanızın Eğitim Durumu Nedir * Kitle İletişim Araçlarında Yer Alan Dini Yayınlar Hakkında Ne Düşünüyorsunuz

KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DUSUNUYORSUNUZ								
			OLDUKÇA FAYDALI BULUYORUM	DİNİ KONULARDAKİ DUSUNCELERİMDE TEREDDÜT YASAMAMA NEDEN OLUYOR.	DİNİ KONULARIN KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALMASINI HOŞ KARŞILAMIYORUM.	DİĞER	CEVAP YOK	Toplam
BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	OKURYAZAR DEĞİL	Sayı	145	29	31	7	12	224
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	64,7%	12,9%	13,8%	3,1%	5,4%	100,0 %
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DUSUNUYORSUNUZ	20,6%	17,0%	20,1%	10,6%	21,4%	19,5 %
	OKURYAZAR	Sayı	106	29	20	7	8	170
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	62,4%	17,1%	11,8%	4,1%	4,7%	100,0 %
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DUSUNUYORSUNUZ	15,1%	17,0%	13,0%	10,6%	14,3%	14,8 %
	İLKOKUL	Sayı	278	61	64	29	18	450
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	61,8%	13,6%	14,2%	6,4%	4,0%	100,0 %
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DUSUNUYORSUNUZ	39,5%	35,7%	41,6%	43,9%	32,1%	39,1 %
	ORTAOKUL VE DENGİ MESLEK OKULU	Sayı	49	5	14	4	5	77
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	63,6%	6,5%	18,2%	5,2%	6,5%	100,0 %
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DUSUNUYORSUNUZ	7,0%	2,9%	9,1%	6,1%	8,9%	6,7%
	LİSE VE DENGİ MESLEK OKULU	Sayı	75	25	11	14	4	129
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	58,1%	19,4%	8,5%	10,9%	3,1%	100,0 %
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DUSUNUYORSUNUZ	10,7%	14,6%	7,1%	21,2%	7,1%	11,2 %
	YÜKSEKOKUL	Sayı	25	8	4	2	2	41
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	61,0%	19,5%	9,8%	4,9%	4,9%	100,0 %
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DUSUNUYORSUNUZ	3,6%	4,7%	2,6%	3,0%	3,6%	3,6%
	CEVAP YOK	Sayı	17	6	8	1	6	38
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	44,7%	15,8%	21,1%	2,6%	15,8%	100,0 %
		KİTLE İLETİSİM ARAÇLARINDA YER ALAN DİNİ YAYINLAR HAKKINDA NE DUSUNUYORSUNUZ	2,4%	3,5%	5,2%	1,5%	10,7%	3,3%
Toplam		Sayı	704	171	154	66	56	1151
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	61,2%	14,9%	13,4%	5,7%	4,9%	100,0 %

$\chi^2 = 62,538$ $P = 0,004$

Babanın eğitim durumu ile çocukların kitle iletişim araçlarında yayınlanan dini programları hakkında ne düşündükleri ile ilgili araştırmanın yapıldığı bu bölümde değişkenler arasında yüksek olmayan bir anlamlı ilişki çıkmıştır ($P=0,004$). Babası okuryazar olamayanların %64,7'si bu tür programları oldukça faydalı bulurken, bu oran babası lise mezunu olanlarda %58,1'dir. Babası yüksek okul mezunu olan deneklerin %19,5'i bu tür yayınların onların dini düşüncelerinde tereddüt yaşamalarına neden

olduklarını ifade etmişlerdir. Bu oran, babası ortaokul mezunu olanlarda %6,5’ir. Aile bireylerinin eğitim düzeyi arttıkça, aile fertlerinin dindarlık seviyesi düşmektedir.

Tablo 2.160. Babanızın Eğitim Durumu Nedir * Aklınıza Takılan Dini Bir Konuda Başvurduğunuz İlk Kaynak Hangisidir

AKLINIZA TAKILAN DİNİ BİR KONUDA BAŞVURDUĞUNUZ İLK KAYNAK HANGİSİDİR													
			ANNE	BABA	ABLA/ACABEY	BUYUKBABA/BUYU KANNE	ARKADASLARIM	KITAPLAR	İNTERNET	MAHALLEMİZDEKİ DİN GOREVLİLERİNE	DİĞER	CEVAP YOK	Toplam
BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	OKURYAZAR DEĞİL	Sayı	91	30	8	13	5	21	17	19	9	11	224
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	40,6%	13,4%	3,6%	5,8%	2,2%	9,4%	7,6%	8,5%	4,0%	4,9%	100, 0%
		AKLINIZA TAKILAN DİNİ BİR KONUDA BAŞVURDUĞUNUZ İLK KAYNAK HANGİSİDİR	17,2%	19,5%	32,0%	26,0%	18,5%	21,9%	16,3%	25,3%	20,9%	23,4%	19,5 %
	OKURYAZAR	Sayı	81	16	2	8	2	17	11	15	10	8	170
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	47,6%	9,4%	1,2%	4,7%	1,2%	10,0%	6,5%	8,8%	5,9%	4,7%	100, 0%
		AKLINIZA TAKILAN DİNİ BİR KONUDA BAŞVURDUĞUNUZ İLK KAYNAK HANGİSİDİR	15,3%	10,4%	8,0%	16,0%	7,4%	17,7%	10,6%	20,0%	23,3%	17,0%	14,8 %
	İLKOKUL	Sayı	208	69	7	17	14	44	34	28	10	19	450
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	46,2%	15,3%	1,6%	3,8%	3,1%	9,8%	7,6%	6,2%	2,2%	4,2%	100, 0%
		AKLINIZA TAKILAN DİNİ BİR KONUDA BAŞVURDUĞUNUZ İLK KAYNAK HANGİSİDİR	39,2%	44,8%	28,0%	34,0%	51,9%	45,8%	32,7%	37,3%	23,3%	40,4%	39,1 %
	ORTAOKUL VE DENGİ MESLEK OKULU	Sayı	37	10	3	2	1	5	8	5	4	2	77
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	48,1%	13,0%	3,9%	2,6%	1,3%	6,5%	10,4%	6,5%	5,2%	2,6%	100, 0%
		AKLINIZA TAKILAN DİNİ BİR KONUDA BAŞVURDUĞUNUZ İLK KAYNAK HANGİSİDİR	7,0%	6,5%	12,0%	4,0%	3,7%	5,2%	7,7%	6,7%	9,3%	4,3%	6,7 %
	LİSE VE DENGİ MESLEK OKULU	Sayı	61	18	4	7	4	8	18	4	4	1	129
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	47,3%	14,0%	3,1%	5,4%	3,1%	6,2%	14,0%	3,1%	3,1%	,8%	100, 0%
		AKLINIZA TAKILAN DİNİ BİR KONUDA BAŞVURDUĞUNUZ İLK KAYNAK HANGİSİDİR	11,5%	11,7%	16,0%	14,0%	14,8%	8,3%	17,3%	5,3%	9,3%	2,1%	11,2 %
	CEVAP YOK	Sayı	22	4	0	0	1	0	2	2	2	5	38
		BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	57,9%	10,5%	,0%	,0%	2,6%	,0%	5,3%	5,3%	5,3%	13,2%	100, 0%
		AKLINIZA TAKILAN DİNİ BİR KONUDA BAŞVURDUĞUNUZ İLK KAYNAK HANGİSİDİR	4,2%	2,6%	,0%	,0%	3,7%	,0%	1,9%	2,7%	4,7%	10,6%	3,3 %
Toplam	Sayı	530	154	25	50	27	96	104	75	43	47	115 1	
	BABANIZIN EĞİTİM DURUMU NEDİR	46,0%	13,4%	2,2%	4,3%	2,3%	8,3%	9,0%	6,5%	3,7%	4,1%	100, 0%	

$\chi^2 = 123,060$

P=0,002

Babanın eğitim durumu ile deneklerin akıllarına takılan dini bir konuda başvurdukları İlk kaynağın ne olduğunun araştırıldığı bu bölümde değişkenler arasında anlamlı bir ilişki meydana gelmiştir (0,002). Bu bölümde ankete katılan tüm deneklerin %46'sı annelerini İlk kaynak olarak gösterirken, %13,4'ü babalarını İlk kaynak olarak göstermektedir. Dini konularda annenin babaya nazaran daha etkili bir sosyalleşme aracı olduğu görülmektedir.

GENEL DEĞERLENDİRME

Çalışmamızda dile getirdiğimiz hipotezlerin sınındığı bu alan çalışmasında şu sonuçlara ulaşılmıştır:

H1: Cinsiyete göre, katılımcıların dini sosyalleşme araç ve etkenleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?

Cinsiyet ile dini sosyalleşme etkenleri arasında anlamlı bir farklılaşma olduğunu iddia etmiştik. Buna göre genel bir değerlendirme yapılacak olursa:

Erkeklerin kızlara nazaran hem annelerini hem de babalarını daha fazla dindar buldukları (Tablo 2.2, Tablo 2.3), kızların da babalarını erkeklere göre dini konularda daha demokratik gördükleri (Tablo 2.4) tespit edilmiştir.

Dini bilgi ve tutum oluşturma konusunda erkekler kızlara göre anne ve babalarını daha etkili görme eğilimindedirler (Tablo 2.5, Tablo 2.6). Yine dini tutum oluşturma konusunda yakın akraba ve kardeşlerin etkisinin her iki cinsten de pek etkili olmadığı (Tablo 2.7, Tablo 2.9) fakat dede ve ninenin erkekler üzerinde dini konularda daha fazla etkili olduğu (Tablo 2.8) anlaşılmıştır. Dini grup, tarikat, cemaat ve resmi dini kurumların dini tutum ve davranış geliştirme konusunda erkekler üzerinde daha fazla etkili olduğu görülmektedir (Tablo 2.10, Tablo 2.11). Mahalle ve iş arkadaşlarıyla resmi din görevlilerinin de dini tutum oluşturma da erkekler üzerinde daha fazla etkili olduğu görülmektedir (Tablo 2.14, Tablo 2.15). Radyonun İse her iki cins üzerinde bu konularda fazla etkili olmadığı anlaşılmıştır (Tablo 2.17).

Dini bir konuda akla takılan bir sorunun çözümü aşamasında kızların okul dışında kendi çabalarıyla bir sonuca ulaşmasında erkeklerden daha fazla gayretli oldukları görülmüştür (Tablo 2.12). Aynı tabloda erkeklerin böyle bir sorun karşısında çareyi Kuran kursları, cami ve yaz kurslarında arama oranı kızlarınkinden daha fazladır.

Diyanet tarafından hazırlanan dini programlara erkeklerin daha fazla rağbet ettikleri görülmektedir (Tablo 2.13).

Kitle iletişim araçlarında yer alan dini programları kızlar daha çok faydalı bulmaktadırlar (Tablo 2.16).

İbadetlerini yerine getirme konusunda kızlar erkeklere göre daha fazla özgür iradeleriyle hareket etmektedirler (Tablo 2.18).

Akıllarına takılan dini bir konuda kişilerin başvurdukları İlk kaynak her iki cinste de anne olarak görülmektedir (Tablo 2.19).

Görüldüğü gibi hipotezimiz gereği cinsiyet ile dini sosyalleşme araç ve etkenleri arasında anlamlı farklılaşmalar oluşmuş ve hipotezimiz doğrulanmıştır.

H2. Bulundukları sınıf düzeyine göre, katılımcıların dini sosyalleşme araç ve etkenleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?

Çalışmamızın bu kısmında, "Bulundukları Sınıf düzeyine göre, katılımcıların dini sosyalleşme araç ve etkenleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?" hipotezimiz doğrultusunda genel bir değerlendirme yapılacaktır. Buna göre;

9. Sınıfta öğrenim gören deneklerimiz anne ve babalarını çok dindar olarak nitelendirirken, 12. Sınıfta öğrenim gören deneklerde bu oran daha azdır. (Tablo 2.21, Tablo 2.22).

Sınıf düzeyine göre kişilerde dini bilgi ve tutum geliştirme konusunda anne ve babanın 9. Sınıfta okuyanlar üzerinde daha etkili olduğu (Tablo 2.23, Tablo 2.24), kardeşlerin, yakın akrabaların, din derslerinin, mahalle ve iş arkadaşlarının ve komşuların her iki sınıf düzeyinde de bu konuda normal düzeyde etkili olduğu görülmüştür (Tablo 2.25, Tablo 2.26, Tablo 2.27, Tablo 2.30, Tablo 2.31). Din dersi öğretmenlerinin ise dini bilgi ve tutum geliştirme konusunda son Sınıfta okuyan öğrenciler üzerinde etki düzeyinin normal olduğu, 9. Sınıfta okuyanlar üzerinde ise daha fazla etkili olduğu tespit edilmiştir (Tablo 2.32).

Çocukların okul dışında dini bilgi edinme gayreti konusunda son Sınıfta okuyan deneklerin kendi kendilerine bir çaba gösterdikleri, 9. Sınıf öğrencilerinin de bu ihtiyaçlarını daha çok Kuran kursunda giderdikleri anlaşılmaktadır (Tablo 2.28).

Dini grup ve cemaatler hakkında her iki grup da genel olarak olumlu fikir bildirmişlerdir. Oransal olarak son Sınıfta okuyan öğrencilerin dinin doğru anlaşılmasını önledikleri ve faaliyetlerine engel olunması gerektiği fikrini daha çok belirttikleri görülmüştür (Tablo 2.29).

Akla takılan dini bir konuda İlk danışılan kişiler her iki Sınıf düzeyinde de anne olarak görülmektedir. Daha sonra bu oran her iki grupta da baba olarak görülmektedir. Babadan sonra 12. Sınıflarda kitap ve internet en yüksek orana sahiptir (Tablo 2.33).

Yukarıdaki genel açıklamalar ve değerlendirmeler sonucunda, "Bulundukları sınıf düzeyine göre, katılımcıların dini sosyalleşme araç ve etkenleri arasında anlamlı farklılıklar vardır." hipotezimiz doğrulanmış bulunmaktadır.

H3. Eğitim gördükleri okul türüne (Fen Lisesi, Çok Programlı Lise, İmam Hatip Lisesi vb.) göre, katılımcıların dini sosyalleşme araç ve etkenleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır ?

Araştırmamızın bu kısmında "Deneklerin eğitim gördükleri okul türüne (Fen Lisesi, Çok Programlı Lise, İmam Hatip Lisesi vb.) göre, katılımcıların dini sosyalleşme araç ve etkenleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?" hipotezimiz doğrultusunda genel bir değerlendirme yapılacaktır. Buna göre;

Okul türlerinin farklı olmasına göre deneklerin anne ve babalarının dini yönelimleri konusunda oran olarak onları "çok dindar" gördükleri tespit edilmiştir. Okul türlerine bakıldığında akademik başarıları yüksek olan okullarda okuyan öğrencilerin İse diğer okul türlerinde öğrenim gören öğrencilere nazaran biraz daha temkinli davrandıkları ve ebeveynlerini daha çok "dindar" olarak nitelendikleri görülmektedir (Tablo 2.35, Tablo 2.36).

Tüm okul türlerinde okuyan öğrenciler, dini bilgi ve tutum geliştirme konusunda kardeşlerinin, yakın akrabalarının, din derslerinin, dini tarikat ve cemaatlerin, resmi dini kurumlarının, okul arkadaşlarının, mahalle ve iş arkadaşlarının, komşularının, televizyonun ile kitap ve derginin etkisini normal olarak görmektedirler (Tablo 2.37, Tablo 2.39, Tablo 2.40, Tablo 2.41, Tablo 2.42, Tablo 2.46, Tablo 2.47, Tablo 2.48, Tablo 2.54, Tablo 2.57). Dede ve ninenin, din dersi öğretmenlerinin, din görevlilerinin ve çevrelerindeki dindar kimselerin etkisini de çok fazla olduğunu beyan etmişlerdir (Tablo 2.38, Tablo 2.49, Tablo 2.50, Tablo 2.51). Bunun yanında dini bilgi ve tutum oluşturma konusunda radyo, gazete ve internetin etkisini çok az olarak gördükleri tespit edilmiştir (Tablo 2.55, Tablo 2.56, Tablo 2.58).

Okul türlerine göre deneklerin okul dışında dini bilgi edinme yöntemlerinin kendi kendilerine bir araştırma çabası olduğu görülmektedir (Tablo 2.43).

Dini grup, tarikat ve cemaatler hakkında farklı okul türünden olsalar bile deneklerin büyük bir oranı bu tür yapılanmaların dinin daha iyi anlaşılmasına fayda sağladıkları görüşünde olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra akademik düzeyi yüksek olan öğrencilerin bu konuda da temkinli davrandıkları görülmüştür (Tablo 2.44).

Temel dini bilgi edinmek amacıyla Diyanet tarafından hazırlanan kurslara genel olarak fırsat bulundukça katılım sağlandığı görülmüştür. Puanla girilebilen liseseler de işte bu durumun olumsuz yönde bir seyir izlediği anlaşılmıştır (Tablo 2.45).

Kitle iletişim araçlarında yer alan dini programları genel olarak zamana bağladıkları ve fırsat buldukça izlemeyi tercih ettikleri görülmüştür. Bu tablo da puan düzeyi yüksek olan liseselerde okuyan deneklerin bu tür programlarla daha az ilgilendikleri tespit edilmiştir (Tablo 2.52).

Okul türlerinin hemen hemen hepsi kitle iletişim araçlarında yer alan dini programları faydalı bulmuşlardır (Tablo 2.53).

Okul türlerine bakılmaksızın akla takılan dini bir konuda ilk başvuru kaynağın anne, ikincisinin de baba olduğu görülmektedir (Tablo 2.59).

Yukarıda yapılan değerlendirmeler ve çalışmalar sonucunda; "Eğitim gördükleri okul türüne (Fen Lisesi, Çok Programlı Lise, İmam Hatip Lisesi vb.) göre, katılımcıların dini sosyalleşme araç ve etkenleri arasında anlamlı farklılıklar vardır." hipotezimiz doğrulanmış bulunmaktadır.

H4. Aile tipine göre, katılımcıların dini sosyalleşme araç ve etkenleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?

Araştırmamızın bu kısmında " Aile tipine göre, katılımcıların dini sosyalleşme araç ve etkenleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?" hipotezimiz doğrultusunda genel bir değerlendirme yapılacaktır. Buna göre;

Aile tiplerinin özelliklerine göre değerlendirme yapıldığında çekirdek aile tipinde kalan deneklerin Diyanet'in hazırlamış olduğu kurslara oran olarak fazlaca katıldıkları tespit edilmiştir (Tablo 2.61).

" Aile tipine göre, katılımcıların dini sosyalleşme araç ve etkenleri arasında anlamlı farklılıklar vardır." hipotezimizin bu bölümde anlamlı farklılığı olan tabloların çok az olması nedeniyle doğrulanmadığı görülmektedir.

H5. Yaşadığı ilçeye göre, katılımcıların dini sosyalleşme araç ve etkenleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?

Araştırmamızın bu kısmında "Yaşadığı ilçeye göre, katılımcıların dini sosyalleşme araç ve etkenleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?" hipotezimiz doğrultusunda genel bir değerlendirme yapılacaktır. Buna göre;

Kişilerde dini tutum ve bilgi geliştirme konusunda; din derslerinin (Tablo 66) arkadaşların (Tablo 2.68), mahalle ve iş arkadaşlarının (Tablo 2.69), komşuların (Tablo 2.70), din dersi öğretmenlerinin (Tablo 2.71), kitap ve dergilerin (Tablo 2.76) etki düzeyi kişilerce "normal" olarak görülürken; dini grup, tarikat ve cemaatlerin (Tablo 2.64), radyonun (Tablo 2.76) ve internetin (Tablo 2.77) etkisinin de kişiler üzerinde "çok az" etkili olduğu tespit edilmiştir. Kişilerde dini tutum ve bilgi geliştirme konusunda İse din görevlilerinin etkisi tüm ilçelerde çok fazla olarak görülmüştür (Tablo 2.72).

İlçelere göre bakıldığında deneklerin çoğunluğunun okul dışında dini bilgi edinme gayreti içerisinde oldukları ve bu gayreti kendi kendilerine yaptıkları, ikinci büyük çoğunluğun İse dini bilgi ihtiyaçlarını Kuran kurslarında giderdikleri tespit edilmiştir (Tablo 2.65).

Yaşanılan yere göre dini gruplar hakkındaki görüşlerin sorulduğu bölümde deneklerin çoğunluğu, dini grupların dinin yaşanılmasına ve daha iyi anlaşılmasına yardımcı olduklarını belirtmişlerdir. Bu görüşü en çok destekleyen ilçe Güçlükönak iken, dinin doğru anlaşılmasını engelliyorlar faaliyetlerine engel olunmalıdır görüşünü de en çok Şırnak Merkezde yaşayanlar desteklemektedirler (Tablo 2.66).

Temel dini bilgi edinmek amacıyla Diyanet tarafından hazırlanan ve katılım sağlanan etkinliklere oran olarak en çok düzenli katılım sağlayan ilçe İdil iken; oran olarak en çok katılmayı düşünmeyen ilçe İse Merkez ilçe olmuştur. Genel olarak bakıldığında İse tüm ilçelerde bu tür faaliyetlere katılımın fırsat buldukça sağlandığıdır (Tablo 2.67).

Tüm ilçelerde İse kitle iletişim araçlarında yer alan dini programların faydalı olduğu belirtilmiştir (Tablo 2.74) bu programları takip etme koşulu da fırsata bulmaya bağlıdır (Tablo 2.73).

Yukarıda yapılan değerlendirmeler ve çalışmalar sonucunda; " Yaşadığı ilçeye göre, katılımcıların dini sosyalleşme araç ve etkenleri arasında anlamlı farklılıklar vardır." hipotezimiz doğrulanmış bulunmaktadır.

H6. Dindarlık düzeylerine göre katılımcıların dini sosyalleşme araç ve etkenleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?

Araştırmamızın bu bölümünde "Dindarlık düzeylerine göre katılımcıların dini sosyalleşme araç ve etkenleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?" Hipotezimiz doğrultusunda tablolarımızın genel bir değerlendirilmesi yapılacaktır. Buna göre:

Dini bilgi ve tutum oluşturma konusunda deneklerin çoğunluğu anne (Tablo 2.84), baba (Tablo 2.85), dede ve nine (Tablo 2.87), din görevlileri (Tablo 2.100) ve çevrelerindeki dindar kimseleri (Tablo 2.101) çok etkili görmektedirler. Yine dini tutum oluşturma konusunda kardeşlerin (Tablo 2.86), yakın akrabaların (Tablo 2.88), din derslerinin (Tablo 2.89), resmi dini kurumlarının (Tablo 2.91), arkadaşların (Tablo 2.96), mahalle ve iş arkadaşlarının (Tablo 2.97), komşuların (Tablo 2.98), din dersi öğretmenlerinin (Tablo 2.99), televizyonun (Tablo 2.104) ve gazete, kitap ile dergilerin (Tablo 2.107) etkisinin denekler üzerinde normal yani pek de etkili olmayan bir etki düzeyinin olduğu gözlemlenmiştir. Bu tür davranışların bireylerde oluşmasında İse dini grup, tarikat ile cemaatlerin (Tablo 2.90), radyonun (Tablo 2.105), gazetenin (Tablo 2.106) ve internetin (Tablo 2.108) etkisinin çok az olduğu tespit edilmiştir.

Anne ve babanın dini yönelimlerinin araştırıldığı bu bölümde ikisi de çok dindar olarak görülürken anne babaya göre daha çok dindar olarak addedilmiştir (Tablo 2.79, Tablo 2.80).

Dini yönelimlerine bakılmaksızın deneklerin çoğu ailede dini eğitim aldıklarını ifade etmişleridir (Tablo 2.81).

Denekler, dini konularda anne ve babanın kendilerine karşı demokratik bir tutum sergilediklerini ifade etmişlerdir (Tablo 2.82, Tablo 2.83).

Dini konuları öğrenmek amacıyla deneklerin büyük çoğunlu okul dışında dini bilgi edinme gayreti içerisinde olmuşlardır (Tablo 2.92). Kendisini biraz dindar olarak tanımlayanlar bu çabayı kendi kendilerine gösterirken, kendisini dindar olarak tanımlayanlar İse Kuran kurslarında bu ihtiyaçlarını gidermişlerdir (Tablo 2.93).

Dini gruplar hakkında düşüncelerin sorulduğu bu bölümde, çok dindarlar, dinin daha iyi anlaşılmasına ve yaşanmasına yardımcı oluyorlar İfadesi kullanmışken biraz dindarlar da dinin anlaşılmasını engelliyorlar faaliyetlerine engel olunmalıdır İfadesi kullanmıştır (Tablo 2.94).

Temel dini bilgileri öğrenmek amacıyla Diyanetin hazırladığı etkinliklere en çok düzenli olarak katılanlar çok dindarlar iken, katılmayı düşünmeyenler İse dine karşı ilgisiz olanlar olarak tespit edilmiştir (Tablo 2.95).

Kitle iletişim araçlarında yer alan dini programların hepsini takip etmeye çalışan kitle en çok kendisini çok dindar olarak tanımlayanlar arasından çıkmıştır. İlgisini çekmediği için takip etmeyenler İse en çok dine karşı ilgisiz olanlar olarak tespit edilmiştir. Genel olarak İse deneklerin fırsat buldukça bu tür yayınları takip ettikleri görülmüştür (Tablo 2.102). Bunun yanında kitle iletişim araçlarında yer alan dini yayınlar genel olarak yararlı olarak nitelendirilmektedir. Bu programları faydalı bulanlar en çok, çok dindar grubunda olanlarken, bu yayınlar yüzünden dini konularda tereddüt yaşadığını İfade edenler İse dine karşı ilgisizi olanlar olarak tespit edilmiştir (Tablo 2.103).

Ankete katılan deneklerin hemen hemen hepsi bir yaratıcıya inandıklarını İfade etmişlerdir (Tablo 2.109).

Deneklerin büyük bir çoğunlu ibadetlerini kendi iradeleriyle yaptıklarını belirtmişlerdir. Bu oran en çok dindarlara aitken, arkadaş etkisi ve aile baskısıyla ibadetlerini yerine getirenler İse en çok kendisini dine karşı ilgisiz olarak tanımlayanlar içersinden çıkmıştır (Tablo 2.110).

Akla takılan dini bir konuda başvuru İlk kaynak anne daha sonra da baba olarak görülmüştür (Tablo 2.111).

Yukarıda yapılan değerlendirmeler ve çalışmalar sonucunda; " Dindarlık düzeylerine göre katılımcıların dini sosyalleşme araç ve etkenleri arasında anlamlı farklılıklar vardır." hipotezimiz doğrulanmış bulunmaktadır.

H7- İkamet edilen yerde geçirilen süreye göre katılımcıların dini sosyalleşme araç ve etkenleri arasında anlamlı farklılıklar yok mudur?.

Araştırmamızın bu kısmında "Yaşadığı ilçeye göre, katılımcıların dini sosyalleşme araç ve etkenleri arasında anlamlı farklılıklar yok mudur?" hipotezimiz doğrultusunda enel bir değerlendirme yapılacaktır. Buna göre;

Kişilerde dini tutum ve bilgi geliştirme konusunda; din derslerinin (Tablo 2.63) arkadaşların (Tablo 2.68), mahalle ve iş arkadaşlarının (Tablo 2.69), komşuların (Tablo 2.70), din dersi öğretmenlerinin (Tablo 2.71), kitap ve dergilerin (Tablo 2.76) etki düzeyi kişilerce "normal" olarak görülürken; dini grup, tarikat ve cemaatlerin (Tablo 2.64), radyonun (Tablo 2.75) ve internetin (Tablo 2.77) etkisinin de kişiler üzerinde "çok az" etkili olduğu tespit edilmiştir. Kişilerde dini tutum ve bilgi geliştirme konusunda İse din görevlilerinin etkisi tüm ilçelerde çok fazla olarak görülmüştür (Tablo 2.72).

İlçelere göre bakıldığında deneklerin çoğunluğunun okul dışında dini bilgi edinme gayreti içerisinde oldukları ve bu gayreti kendi kendilerine yaptıkları, ikinci büyük çoğunluğun İse dini bilgi ihtiyaçlarını Kuran kurslarında giderdikleri tespit edilmiştir (Tablo 2.65).

Yaşanılan yere göre dini gruplar hakkındaki görüşlerin sorulduğu bölümde deneklerin çoğunluğu, dini grupların dinin yaşanılmasına ve daha iyi anlaşılmasına yardımcı olduklarını belirtmişlerdir. Bu görüşü en çok destekleyen ilçe Güçlükönak iken, dinin doğru anlaşılmasını engelliyorlar faaliyetlerine engel olunmalıdır görüşünü de en çok Şırnak Merkezde yaşayanlar desteklemektedirler (Tablo 2.66).

Temel dini bilgi edinmek amacıyla Diyanet tarafından hazırlanan ve katılım sağlanan etkinliklere oran olarak en çok düzenli katılım sağlayan ilçe İdil iken; oran olarak en çok katılmayı düşünmeyen ilçe İse Merkez ilçe olmuştur. Genel olarak bakıldığında İse tüm ilçelerde bu tür faaliyetlere katılımın fırsat buldukça sağlandığıdır (Tablo 2.67).

Tüm ilçelerde İse kitle iletişim araçlarında yer alan dini programların faydalı olduğu belirtilmiştir (Tablo 2.74) bu programları takip etme koşulu da fırsata bulmaya bağlıdır (Tablo 2.73).

Yukarıda yapılan değerlendirmeler ve çalışmalar sonucunda; " Yaşadığı ilçeye göre, katılımcıların dini sosyalleşme araç ve etkenleri arasında anlamlı farklılıklar yoktur." hipotezimiz doğrulanmamış bulunmaktadır.

H8- Sosyo-ekonomik düzeye göre, katılımcıların dini sosyalleşme araç ve etkenleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?

Araştırmamızın bu bölümünde " Sosyo-ekonomik düzeye göre, katılımcıların dini sosyalleşme araç ve etkenleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?" Hipotezimiz doğrultusunda genel bir değerlendirme yapılacaktır. Buna göre; ailenin ekonomik durumu ile babanın dini yönelimi kıyaslandığında genel olarak deneklerin çoğunluğu ekonomik durumlarına bakılmaksızın babalarını dindar veya çok dindar olarak tanımlamışlardır. Babalarını çok dindar olarak tanımlayanlar İse kendilerini zengin olarak tanımlayanlar arasından çıkmıştır. Bölgede dindar olmak statü açısından da kişilere bir ayrıcalık ve saygınlık sunmaktadır (Tablo 2.126). Bölgemizde dini eğitim verme konusunda ailelerin -ekonomik durumlarına bakılmaksızın- çoğunlukla dini eğitime hassasiyet gösterdikleri gözlemlenmiştir (Tablo 2.127).

Okuldaki din derslerinin sayısının az olması, okulda nitelikli din eğitiminin verilmemesinden dolayı deneklerin çoğunluğu okul haricinde de dini bilgi edinme gayreti içinde olmuşlardır (Tablo 2.128). Dini bilgi edinme gayretlerini de kendi kendilerine araştırma yoluyla karşılama yoluna gitmişlerdir (Tablo 2.129).

Dini gruplar hakkında dinin doğru anlaşılmasına ve yaşanmasına vesile olduklarını düşünenler içinde en yüksek oran kendilerini ekonomik olarak orta tabaka altında olarak tanımlayanlar arasından çıkmıştır. Faaliyetlerinin engellenmesini isteyenler içindeki en yüksek oran İse kendilerini fakir olarak tanımlayanlar arasından çıkmıştır. Fakat genele bakıldığında bu tür faaliyetlere olumlu bakanların oranı daha yüksektir (Tablo 2.130).

Temel dini bilgi edinmek amacıyla Diyanet tarafından hazırlanan etkinliklere deneklerin pek de rağbet göstermediği anlaşılmıştır. Bu tür faaliyetlere katılımı zamana

bağlı olarak İfade ettikleri görülmüştür. Bölgede bu türdeki faaliyetlere ilginin az olması Diyanet'in bu konularda faaliyetlerinin çok sınırlı olmasından kaynaklanmaktadır (Tablo 2.131).

Denek grubunun dini tutum ve davranışlarının oluşmasında okul arkadaşlarının (Tablo 2.132), komşularının (Tablo 2.133) ve din dersi öğretmenlerinin (Tablo 2.134) etkisi normal iken din görevlilerinin (Tablo 2.135) etkisi çok fazla olarak tespit edilmiştir.

Kitle iletişim araçlarındaki dini yayınları fırsat buldukça takip eden gruplarımız (Tablo 2.136), bu tür yayınları İse çoğunluklu olarak faydalı olarak görmektedirler (Tablo 2.137).

Yukarıda yapılan değerlendirmeler ve çalışmalar sonucunda; " Sosyo-ekonomik düzeye göre, katılımcıların dini sosyalleşme araç ve etkenleri arasında anlamlı farklılıklar vardır " hipotezimiz doğrulanmış, analizler sonucunda bu iki değişken arasında anlamlı farklılıklar olduğu gözlenmiştir.

H9-Annenin eğitim durumuna göre katılımcıların dini sosyalleşme araç ve etkenleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?

Araştırmamızın bu bölümünde "Annenin eğitim durumuna göre katılımcıların dini sosyalleşme araç ve etkenleri arasında anlamlı farklılıklar vardır." Hipotezimiz doğrultusunda genel bir değerlendirme yapılacaktır. Buna göre; genel olarak bakıldığında deneklerin, annelerini dindar veya çok dindar olarak gördükleri tespit edilmiştir. Bu oranlar İse en fazla okuryazar ve okuma yazma bilmeyen anneler arasından çıkmıştır (Tablo 2.139).

Annenin eğitim durumu ile babanın dini yönelimi kıyaslandığında İse eğitim seviyesi düşük annelerin eşlerinin de deneklerce dindar veya çok dindar olarak addedildikleri görülmektedir (Tablo 2.140).

Annelerin eğitim seviyelerine bakılmaksızın hemen hemen çoğunun dini konularda çocuklarına demokratik davrandıkları gözlemlenmiştir. Bu oran en çok anneleri yüksek okul düzeyinde olanlarda görülmektedir (Tablo 2.141).

Çocuklarda dini bilgi ve tutum geliştirme konusunda annelerin eğitim seviyelerine bakılmaksızın başat bir rol üstlendikleri görülmektedir (Tablo 2.142). Aynı

zamanda akıllarına takılan dini bir konuda da İlk başvuru kaynakları anneleridir (Tablo 2.149).

Eğitim düzeyi yüksek olan anneler genel olarak bir kamu kuruluşunda veya özel sektörde çalışan annelerden oluşmaktadır. Bu nedenle annenin çocuğuyla etkileşimi azalmaktadır. Bu durumda ailenin diğer fertleri devreye girmektedir. Öyle ki; dini bilgi ve tutum geliştirmede dede ve ninenin etkisi en fazla annesi yüksekokul seviyesinde olan çocuklarda görülmektedir (Tablo 2.143).

Deneklerin çoğunluğunun okul haricinde dini bilgi edinme gayreti içine girdiği gözlemlenmiştir. Bu oran İse en çok anneleri yüksek okul düzeyindeki bireylerde görülmektedir (Tablo 2.144). Okul dışında dini bilgi edinme gayreti Kuran kursları ve camilerde karşılanmaya çalışılmaktadır. Bu en çok annelerinin eğitim seviyesi düşük olan çocuklarda görülmektedir. Eğitim düzeyi yükselen annelerin çocukları İse bu ihtiyacı kendi kendilerine gidermeye gayret göstermektedirler (Tablo 2.145).

Genel olarak bölgede din görevlilerine büyük bir önem verilmektedir. Dini tutum ve bilgi edindirme konusunda din görevlilerinin eğitim seviyesi düşük olan annelerin çocuklarına nazaran, eğitim düzeyleri yüksek olan annelerin çocukları üzerinde daha fazla etkili olduğu tespit edilmiştir (Tablo 2.146).

Kitle iletişim araçlarında yer alan dini yayınların takip edilme oranının annelerin eğitim seviyesi arttıkça düştüğü (Tablo 2.147), annesi okuryazar olmayan deneklerin de bu tür programları oldukça faydalı gördükleri tespit edilmiştir (Tablo 2.148).

Yukarıda yapılan değerlendirmeler ve çalışmalar sonucunda; "Annenin eğitim durumuna göre katılımcıların dini sosyalleşme araç ve etkenleri arasında anlamlı farklılıklar vardır." hipotezimiz doğrulanmış, analizler sonucunda değişkenler arasında anlamlı farklılıkların olduğu gözlenmiştir.

H10- Babanın eğitim durumuna göre katılımcıların dini sosyalleşme araç ve etkenleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?

Araştırmamızın bu bölümünde "Babanın eğitim durumuna göre katılımcıların dini sosyalleşme araç ve etkenleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?" hipotezimiz doğrultusunda genel bir değerlendirme yapılacaktır. Buna göre; bölgede okullaşma oranlarının - günümüzde bu durum giderek olumlu bir seyir izlemektedir- düşük olması,

ebeveynlerin okuma düzeylerine de yansımaktadır. Genel olarak bakıldığında babaların eğitim düzeyleri annelerinkine göre daha iyi bir seviyededir. Denekler okuma yazma bilmeyen babaların eşlerini -annelerini- çok dindar olarak görmektedirler. Bu mukabil babanın eğitim düzeyi arttıkça annenin dindarlık seviyesinde kademeli bir düşüş gözlemlenmiştir (Tablo 2.151).

Babanın eğitim durumu ile dini yönelimi konusunda da benzer bir durum görülmektedir. Babanın eğitim düzeyi arttıkça dindarlık seviyesinde bir azalma görülmektedir (Tablo 2.152).

Okuma yazma bilmeyen babaların eşleri dini konularda baskıcı bir tutum sergilerken, yüksekokul düzeyinde olan babaların eşleri, daha demokratik bir tutuma sahiptirler (Tablo 2.153). Bu durum, babaların kendileri için de aynıdır (Tablo 2.154).

Denekler, en fazla dini tutum ve bilgi geliştirme konusunda eğitim seviyesi İlkokul olan babaların etkili olduklarını belirtmişlerdir (Tablo 2.155).

Babaların eğitim durumlarına bakılmaksızın deneklerin büyük bir kısmı dini bilgi edinmek amacıyla okul dışında bir arayışa girmişlerdir. Bu oran babası İİse ve yüksek okul düzeyinde olan çocuklarda daha fazla görülmektedir (Tablo 2.156).

Bölgede dini bilgi ve tutum oluşturmada din görevlilerinin etkili olduğu daha önce de belirtilmişti. Bu etki en çok babaları okuryazar olan çocuklarda görülürken en az etki de babaları yüksekokul düzeyinde olan babaların çocuklarında görülmektedir (Tablo 2.157).

Babanın eğitim durumunun da pek de etkili olmadığı bir husus İİse kitle iletişim araçlarında yer alan dini programların takibi ile ilgili olan bölümde görülmektedir. Burada deneklerin çoğunluğunun bu tür programları fırsat buldukça takip ettikleri görülmektedir (Tablo 2.158). Bunun yanında babası okuryazar olmayan çocukların büyük bir kısmı bu tür programları faydalı bulurken, dini düşüncelerinde tereddüt oluşturduklarını iddia eden çocukların İİse babalarının yüksekokul mezunu olduğu gözlemlenmiştir (Tablo 2.159).

Babanın eğitim durumuna bakılmaksızın çocukların akıllarına takılan dini bir konuda İlk başvurdukları kaynağın anneleri olduğu tespit edilmiştir (Tablo 2.160).

Yukarıda yapılan değerlendirmeler ve çalışmalar sonucunda; "Babanın eğitim durumuna göre katılımcıların dini sosyalleşme araç ve etkenleri arasında anlamlı farklılıklar vardır." hipotezimiz doğrulanmış, analizler sonucunda değişkenler arasında anlamlı farklılıkların olduğu gözlenmiştir.

GÖRÜŞ VE ÖNERİLER

❖ Substantif Din Anlayışı

Çalışmamız süresince özellikle de grup çalışmalarımızda ve ikili görüşmelerimizde deneklerin substantiyel bir din anlayışına sahip oldukları gözlemlenmiştir. Dinin içeriğiyle ilgilenilen ve özsel olarak dinin ne olduğunu ifade eden bu anlayıştan hareket eden özelde bölge insanı, genelde Türk toplumu dinin fonksiyonel yanını ihmal etmektedir. Esasında günümüze en çok ihtiyaç duyulan şey dinin işlevselliğidir. Neredeyse tüm dinlerin özü insana belirli öğretiler sunmakta ve bu öğretiler ekseninde hareket etme emri vermektedirler. ve nihayetinde de tüm inanç sistemleri takipçilerine mutlak kurtuluş ve sonsuz mutluluk vaat ederler. Bu nedenledir ki insanların çoğunluğu dinin özü hakkında az çok bir bilgiye sahiptir. Fakat birçoğumuz dinin ne yaptığıyla, insan ve toplumu nasıl etkilediğiyle, insan yaşantısı, aile yaşantısı, kişisel ilişkiler üzerindeki etkileri vb. yönleriyle pek ilgilenmeyiz. Oysa İslam dininin en büyük özelliği insanların sosyal yaşantısını düzene sokmak ve bu anlamda insanlara düzenli ve müreffeh bir hayat sistemi sunmaktır. Bu bağlamda İslam dininin fonksiyonel yönüne dikkat çekmek için şu çalışmalar yapılabilir:

- Resmi dini kurumların ve dini grup, cemaat ve tarikatların el birliğiyle İslam'ın fonksiyonel yönüne vurgu yapması ve bu alanlarda takipçilerine gereken telkinleri yapmaları gerekmektedir.
- İslam dininin sosyal ve içtimai yönleri ön plana çıkartılmalıdır.
- Okulöncesi eğitimden başlanılarak gizil öğrenme yöntemleriyle çocuklara yardımseverlik, paylaşımcılık, büyüklere saygılı olma gibi bazı değerler kazandırılmaya çalışılmalıdır.
- Bu kazanımlar daha sonraki eğitim kademelerinde de pekiştirilmelidir.
- Din görevlilerinin söylemleri sözde kalmamalı fiiliyata geçmelidir.
- Cami ve cami çevresi cami görevlilerine taksim edilip cemaatle koordineli faaliyetler gerçekleştirilmelidir.

❖ Anaerkil ve Geleneksel Dindarlık

Çalışmamızın sonunda bölgemizde dini sosyalleşmenin merkez çekirdeğinin anne olduğu görülmüştür. Anne, çocuğun yaşantısındaki diğer unsurlarda olduğu gibi

dini konularda çocuğun İlk bilgi kaynağı, yol göstericisi ve aktarıcısıdır. Temel dini pratiklerin ve İlk öğretilerin anne tarafından çocuğa aktarılması çocuğun ileriki dini yaşantısının şekillenmesi konusunda son derece önemli bir unsurdur. Yine çalışmamız süresince yapılan gözlemler, görüşmeler ve analizler sonucunda çocuğun ailede aldığı dini eğitimin geleneksel bir eğitim olduğu, eğitimi verenlerin de daha önce bu tür bilgileri aktarım yoluyla edindikleri, neredeyse çoğunun Kur'an okuyabildiği -Arapça-fakat anlamını bilmeden okuduğu görülmüştür. Öyle ki yapılan çalışmalar sonucunda deneklerin büyük bir kısmı okul dışında dini bilgi edinme gayreti içine girmelerine rağmen dini bilgilerini okuyup araştırmaktan ziyade sorarak bu bilgileri edindikleri görülmüştür. Bu da kimi bilgilerin eksik veya yanlış anlaşılmasına ve o şekilde aktarılmasına neden olmaktadır. Aktarım yoluyla gelen bu tür bilgiler çoğu zaman bireyler tarafından tam olarak içselleştirilemediği veya somutlaştırılmadığından ileriki yaşantılarında çocukların dini konularda boşluğa düşmesine neden olabilmektedir. Anaerkil dindarlık kavramı dini bilgilerin aktarım yoluyla anneden çocuklara aktarılması manasına gelmektedir. Anaerkil dindarlık kavramının olumlu etkilerinin yanında olumsuz etkilerinin de var olduğu yadsınamaz. Annenin çocuklar üzerinde dini temel oluşturmadaki etkisine binaen iyi ve dindar bir nesil yetiştirebilmek için çalışmamızdan hareketle şu konulara dikkat edilmesi gerektiği düşünülmüştür:

- Yeni neslin yetiştiricisi ve şekillendiricisi olması hasebiyle neredeyse tüm siyasi hareketler ve ideolojik gruplar kadın ve kadının gücüne atıfta bulunmaktadır (özellikle bölgemizde de siyasi manada kadınlar ön plana çıkarılmaya çalışılmaktadır). İyi ve dindar bir neslin yetişebilmesi adına öncelikle dini konularda iyi yetişmiş ve eğitilmiş annelerin, kadınların varlığına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu konularda kadın ön plana alınıp, temel dini değerlerle donatılmalıdır. Geleceğe dini anlamda yatırım yapılmalıdır.
- İslam dinin kadının eğitimine verdiği öneminin vurgusu yapılmalı bu konuda Diyanet aktivitelerini arttırmalıdır.
- Cami, sadece erkeklere ait salt bir namazgah olmaktan çıkarılıp bir eğitim merkezi statüsüne kavuşturulmalıdır (bölgede cemaat, dini grup ve tarikatlara nazaran dindar kimselere ve din görevlilerine daha çok itimat edilmektedir).
- Kadın din görevlilerinin sayısı arttırılmalıdır.

- Din görevlileri, halkla iletişim becerisi iyi olan, bölgenin yapısını bilen aktif kişilerden seçilmeli pasif din adamı anlayışından vazgeçilmelidir (tek görevleri vakit namazı kıldırarak olmamalı).
- Bölgede Diyanet etkinliğini arttırmalı, kız çocuklarına yönelik resmi eğitim kurumlarıyla ortaklaşa faaliyetler planlamalıdır.

❖ Resmi Din Kurumlarının Sosyalleşme Gerekliği

Bölge insanı, daha önce de belirtildiği gibi din adamlarına ve dindar kimselere önem verir, onların sözlerine itibar ederler. Her ne kadar dini grup, cemaat ve tarikatların dinin anlaşılmasına ve yayılmasına fayda sağladıklarını düşünseler de bu tür gruplara mesafeli bir yaklaşım tarzı sergilerler. Bu tür grupların özellikle de bölgede siyasallaşması veya belli bir ideolojik çizgiye sahip olmaları bölge insanını diyanetin resmi görevlilerine ve yerelde bulunan ve salt din adamı kimliği ile ön plana çıkan bireylere yönlendirmektedirler. Bu tür gruplar aktif bir görünüme sahipken ne yazık ki resmi din kurumları pasif bir görünüm sergilemektedirler. Özetle resmi din kurumlarının ciddi manada sosyalleşmeye ihtiyaçları vardır. Bunun için de aşağıda belirtilen faaliyetler gerçekleştirilebilir:

- Diyanetin halka ve özellikle de çocuklara yönelik faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi (yaz Kuran kurslarıyla sınırlı kalmamalı) gerekmektedir.
- Camilerin cazibeli bir hale getirilmesi (eğitim yapılabilecek salonların vb. müstemilatların eklenmesi) gerekmektedir.
- Din görevlileri halkın içinde olmalı, halktan kopuk ve sadece namaz kıldırarak bir kişi konumunda olmamalıdır.
- Din adamlarının bölgenin hassasiyetlerinin farkında olan, mezhepsel farklılıkları gözeterek, profesyonelleşen kişiler arasından seçilmesi gerekmektedir.
- Bölgenin ihtiyaçlarına uygun tanınmış kişiler eşliğinde geniş katılımlı etkinlikler düzenlenmelidir.
- Diğer resmi kurumlarla ortak projeler geliştirip genç nesillerin bu tür projelerde aktif görev alması sağlanmalıdır.
- İslamiyet'in birleştirici yönü ön plana alınıp bununla ilgili çalışmalar yürütülmelidir.

❖ Bölgedeki Siyasal Olayların Aile ve Çocuk Üzerindeki Etkileri ve Ailelerin Zorunlu Demokratik Tutumları

Şırnak, resmi il vasfını aldığından beri - il olma sebeplerinden de biri- sürekli olarak terör ve terör olaylarıyla gündeme gelen bir il olma özelliğine sahiptir. İlin sınıra yakın olması ve birçok anlamda -eğitim, sağlık, sosyal hayat, iş olanakları, sanayileşme vb.- geri kalmış olması bu tür yapılanmalara zemin hazırlamaktadır. Bu tür geri kalınmışlıkları fırsata çeviren terör örgütleri özellikle medya yoluyla ulusçuluk, Kürtçülük, hak, adalet vb. enstrümanları kullanarak genç nesil üzerinde geniş bir etkiye sahip olabilmektedirler. Tüm bunların yanında kimi resmi görevlilerin bölgedeki yanlış tutumları bu tür zeminleri daha da hazır hale getirmektedir. Kendine toplum hayatında yer edinememiş özellikle de eğitim sürecinden kopmuş gençler, biraz önce belirtilen yoksunluklar nedeniyle de tam bir potansiyel haline gelmektedirler. Dağ ve ya dağa çıkma bölgede yaşayan gençler için bir alternatif olduğundan aileler, çocuklarına karşı ciddi anlamda bir tavır değişikliğine gitmektedirler. Bu durum, çocuklarının terör olaylarına karışmasını istemeyen anne ve babaların kollarını bağlamakta, bu ebeveynler çocuklarına karşı daha önce de belirtildiği gibi istemeden olsa zoraki bir demokratik tutum geliştirmek zorunda kalmaktadırlar. Bu nedenledir ki bölgedeki yoğun siyasi ve terör olayları bölgede yaşayan aile ve aile bireylerini de derinden etkilemekte onların yaşantı biçimleri ve tutumlarını da ciddi anlamda değişikliğe uğratmaktadır.

Bu tutum, anketimizde ve yaptığımız çalışmalarda da görüldüğü üzere dini konularda da ailelerin yüksek bir oranda demokratik (!) bir tutum sergilediği görülmektedir. Aşağıda çocuklarla yapılan görüşmelerden de anlaşılabacağı gibi ailelerin çocuklara karşı tutumları hakkında az biraz bir bilgiye sahip olabiliriz.

"Ailem her zaman benim böyle bir şeye kalkışacağımdan çok korkar. Bazen bu durumu kendime koz olarak kullanırım (Asiye, Y:18)".

"Bana sürekli siyasi konulara girmemem gerektiğini söylerler, arkadaşlarımdan aile tablosunu isteyecekler nerdeyse (Ali, Y: 16)."

"Dini konularda bizimkiler biraz serttir. Gerekli şeyleri yerine getirmemi isterler. Fakat yine de bana çok fazla baskı uygulamazlar (Nurullah, Y: 15) ."

Sonuç olarak;

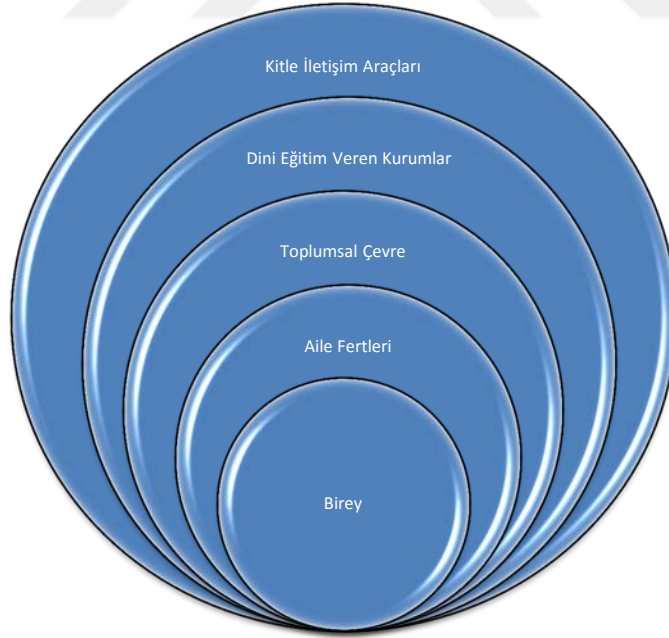
- Bölgeye özellikle eğitim ve istihdam ağırlıklı yatırımlar yapılmalıdır.
- Gençlerin ilgi alanlarına girecek -müzik, sportif, sanatsal, mesleki vb.- faaliyetler artırılıp bu yaş grubundaki bireyler bu tür faaliyetlere yönlendirilmelidir.
- Meslek edindirme çalışmaları artırılmalı, bu konuda Türkiye'nin diğer bölgeleriyle ortaklaşa çalışmalar yürütülmelidir.
- Gençlerin üretime ve ev ekonomisine katkı sağlayacak işlere yönlendirilmesi gerekmektedir.
- Bu yaş grubundaki bireylerin eğitim yaşantılarını mümkün mertebe sürdürmelerine olanak sağlanmalıdır.
- Yanlış yönlendirmelere karşı okullarda gerekli ve tek taraflı olmayan eğitimler verilmelidir.
- Resmi din kurumları; ortak miras, ortak kültür ve dini değerler gibi konularda dernekler, resmi kurumlar ve sivil toplum kuruluşlarıyla gençlere yönelik ortaklaşa projeler üretmelidirler.
- Doğu ve Batıdaki gençleri kaynaştıracak gezi ve bilgilendirme faaliyetleri yapılmalıdır.
- Ortak değerler üzerinde durulmalı, ötekileştirmeden kaynaştırma yapılmalıdır.
- Güvenlik birimleri çocuklarının bu tür faaliyetlere girmelerini engellemek amacıyla ailelere koruyucu önlem alma konusunda eğitimler düzenlemelidir.

SONUÇ

- Dini sosyalleşmenin en önemli ve temel birinci unsuru anne, ikinci unsuru da babadır.
- Ailede geleneksel de olsa çocuklara belirli konularda dini bir eğitim verme çabası vardır. Özellikle temel pratikler (namaz ve oruç) telkin edilmektedir.
- Çocuklar dini konularda en çok annelerini daha sonra da babalarını demokratik olarak görmektedirler.
- Çocuklar üzerinde dini tutum ve bilgi oluşturmada anne, baba, dede ve nine, din görevlileri, çevredeki dindar kişiler çok etkilidir.
- Dini bilgi oluşturmada kardeşlerin, yakın akrabaların, din derslerinin, resmi dini kurumlarının, okul arkadaşlarının, mahalle ve iş arkadaşlarının, komşuların, din dersi öğretmenlerinin, televizyonun, kitap ve dergilerin etkisi normal düzeydedir.
- Yine dini bilgi oluşturmada dini grup, tarikatlar ve cemaatler, radyo, internet, gazete denekler üzerinde çok az etkilidir.
- Deneklerin büyük bir kısmı okul haricinde de dini bilgi edinme gayreti içinde olup bu ihtiyaçlarını ağırlıklı olarak kendi kendilerine, Kuran kurslarında ve cami veya yaz kurslarında gidermektedirler.
- Genel olarak dini grupların, dinin daha iyi anlaşılması ve yaşanmasına yardımcı olduğu düşünülmektedir.
- Diyanet tarafından hazırlanan ve temel bilgi verme amacıyla yapılan etkinliklere denekler genellikle zamanları olduğunda katılım sağlamaktadırlar.
- Kitle iletişim araçlarında yer alan dini yayınlar ağırlıklı fırsat bulunduğu takip edilmekte ve bu yayınlar genel olarak faydalı olarak görülmektedir.
- Deneklerin hemen hemen hepsi her şeyi yaratan, bilen ve her şeye gücü yeten bir yaratıcıya inanmakta ve çoğunlukla da ibadetlerini sadece kendi iradeleriyle yerine getirmektedirler.
- Anne ve babaların eğitim seviyeleri ile dindarlık düzeyleri arasında ters bir orantı vardır. Eğitim seviyeleri arttıkça dindarlık düzeylerinde bir düşüş görülmektedir.

- Deneklerin çoğunluğu, akıllarına takılan dini bir konuyu İlk olarak annelerine sormaktadır.

Araştırmamızın genel sonuçları ile problem ve alt problemleri dikkate alındığında, kişilerin sosyalleşme sürecindeki en önemli unsurların kişilerin yakın ilişkide bulundukları birincil kişiler veya unsurlar olduğu görülmektedir. Bu konuda anne, en önemli dini sosyalleşme ajanıdır. Bunun yanında dini sosyalleşme sürecinde baba, dede ve nine de aile fertleri içerisinde kişinin sosyalleşmesindeki önemli aile bireyleridir. Aileden sonra belirli bir sosyal çevreye giren birey, aileden getirdiği dini manadaki hazırbulunuşlukla sosyal bir çevreye girmektedir. Sosyal çevrede de kişinin dini sosyalleşmesine din görevlileri ve çevrelerindeki yakın dindar kişilerin etkisi çok fazladır. Buradan da anlaşılabacağı gibi bölgemizde aile bireyleri, çevrede bulunan dindar kimseler ve din adamları bu yaştaki bireylerin dini sosyalleşmelerinde etkin bir durumdayken dini grup, cemaat ve tarikatlar ile bir kısım kitle iletişim araçları da az bir etkiye sahiptir (Şekil 1) . Aşağıda verilen şekilde bireyin dini sosyalleşme sürecinde bireye etki eden faktörlerin bir şeması gösterilmeye çalışılmıştır. Bu etkenler birey üzerinde içten dışa doğru bir etki düzeyine sahiptir.

Şekil 1. Dini Sosyalleşme Sürecinde Bireyi Etkileyen Faktörler Şeması

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Aktay, Yasin, (Ed. Emre Gökalp), *Sosyal Bilimlerde Temel Kavramlar*, (1. Baskı), Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 2012.
- Akyüz, Niyazi, İhsan Çapçioğlu, (Ed.), *Anabashlıklarıyla Din Sosyolojisi*, (3 Baskı), Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara 2011.
- Altuntaş, Halil, Muzaffer Şahin, *Kur'an-ı Kerim Mealı*, (20. Baskı), Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2010.
- Aycın, Hasan, *Kırk Hadis Kırk Çizgi*, Edam Yayınları, İstanbul 2008.
- Günay, Ünver, *Din Sosyolojisi*, (10. Baskı), İnsan Yayınları, İstanbul 2011.
- Karaca, Faruk, *Din Psikolojisi*, (Ed. Hayati Hökelekli), Dindarlığın Gelişimi, (1. Baskı), Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 2010.
- Kaya, Nilay Çabuk, (Ed. Aytül Kasapoğlu, Nadide Karkıner), *Aile Sosyolojisi*, (3. Baskı), Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Yayınları, Eskişehir 2012.
- Küçük, Abdurrahman, Tümer, Günay, Küçük, M. Alparslan, (3. Baskı), *Dinler Tarihi*, Berikan Yayınevi, Ankara 2011.
- Miller, Patricia H., (Çev. Zeynep Gültekin), *Gelişim Psikolojisi Kuramları*, (1.Baskı) İmge Kitapevi Yayınları, Ankara 2008.
- Okumuş, Ejder, (Ed. Talip Küçükcan), *Din Sosyolojisi*, (3.Baskı),Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 2012.
- Taplamacıoğlu, Mehmet, *Din Sosyolojisi*, (1. Baskı), Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1963.
- Tezcan, Mahmut, *Eğitim Sosyolojisi*, (4. Baskı), Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1985.
- Turhanoglu, Ayşın K., (Ed. Nadir Suğur), *İnsan ve Toplum*, (2. Baskı), Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Yayınları, Eskişehir 2013.
- Yağmurlu, Bilge, (Ed.Zeynep Cemalcılar), *Psikolojiye Giriş*, (1 Baskı), Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Yayınları, Eskişehir 2012.

Wach, Joachim, *Din Sosyolojisi*, çev. Ünver Günay, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul 1995.

Makaleler

Arabacı, Fazlı, “Türkiye’de Dini Sosyalleşmenin Temel Etkenleri”, *Dini Araştırmalar*, 6(16), Mayıs-Ağustos 2003, 39-54.

Arslan, Mustafa, “Dini Toplumsallaşma ve Temel Etkenleri: Türk Genç Ergenleri Arasında Uygulamalı Bir Araştırma,” *Akademik Araştırmalar Dergisi*, Sayı:31, 2006, 61-78.

Bayrakçı, Mustafa, Sosyal Öğrenme Kuramı ve Eğitimde Uygulanması, *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 14, 2007, 271-285.

Bilgin, Vejdi, “Dini Sosyalleşme ve Dini Bilinçlenmede Camiinin Yeri ve Önemi”, *Tartışmalı İlmi Toplantılar Dizisi*, İstanbul 2009, 193.

Bir, Ali Atıf, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 1999, 138.

Coşgun, Melek, “Gençlerin Kimlik Gelişimi ve Sosyalleşme Sürecine Televizyon Dizilerinin Etkisi (Sakarya İli Kocaali İlçesi Örneği)”, *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı:28, 2012, 5.

Doğan, Şahin, “Dini Tutumların Oluşmasına Etki Eden Sosyo-kültürel Faktörler”, *Toplum Bilimleri Dergisi*, Sayı:4, Temmuz - Aralık 2010, 107-126.

Güngör, Özcan, “Amerika’daki Türk Gençleri İçin Cami ve Dini Sosyalleşme (New Jersey Örneği)”, *Diyanet İlmi Dergisi*, Diyanet İşleri Başkanlığı Genel Müdürlüğü, 48(4), 2012, 117.

Kılavuz, M. Akif, “Yaşlanma Sürecinin Dinî Gelişime Etkileri”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 14(2), 2005, 97-112.

Koç, Mustafa, “Gelişim Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi ve Genel Özellikleri”, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 17, 2004, 231-256.

Polat, Fazlı, “Türk Toplumunda Zihniyet Oluşturması Açısından Dini Sosyalleşme ve Karşılaşılan Bazı Problemler”, *A.Ü. Türkiyat Araştırma Dergisi*, Sayı:19, 2002, 207.

Sözlükler

Ayverdi, İlhan, *Asırlar Boyu Tarihi Seyri İçinde Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, (2. Baskı), Bilnet Matbaacılık, İstanbul 2011.

Marshall, Gordon, (Çev. Osman Akinhay, Derya Kömürcü), *Sosyoloji Sözlüğü*, (2. Baskı), Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara 2005.

Tezler

Çelik, Fatih, *Lise Öğrencilerinin Dini Sosyalleşme Sürecine Katılımı*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2006.

Çoştur, Yakup, *Toplumsallaşma Sürecinde Dindarlığı Etkileyen Faktörler (Samsun Örneği)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ondokuzmayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun, 2009.

Güngör, Özcan, *Günümüz Alevi/Bektaşî Kimliğine Dair Sosyolojik Bir Araştırma (Beypazarı/Karşıyaka Yöresi Örneği)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2007, s.58, (Kızılcıkel-Erjem, *Açıklamalı Sosyoloji Sözlüğü* 1996: 275-283 Adlı Eserinden Naklen)

Kotan, Yusuf, *Nurullah Genç'in Şiirlerinde Dini Unsurlar*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2015.

Kula, Tahsin, *Ergenlerde Dini Düşüncede Yaşanan Güçlükler (Bir Diyarbakır Örneği)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal ilimler Enstitüsü, Sivas, 2006.

Öztürk, Hüseyin Emin, *Çocuğun Sosyalleşmesinde Televizyonun Etkisi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, 1999.

İnternet Adresleri

Ceyhan, Oğuzhan, *Nuh Peygamber kimdi ve Tufan miti neden tüm kültürlerde ortaktır?*, Erişim Tarihi: 08 Temmuz 2014, <http://www.ntvmsnbc.com/id/25074419/>.

Şahin, Bektaş, Aile Sosyolojisi, 2012, Erişim Tarihi: 21/07/2014, Gündem Türkiye, <http://www.gundemturkiye.com/toplum/ailesosyolojisi/sosyallesmeye-baslamak-aile.html>

Türk Dil Kurumu, Erişim Tarihi: 14.07.2014, <http://www.tdk.gov.tr>

www.tuik.gov.tr, Erişim Tarihi: 25.04.2014, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul>.

www.wikiquote.org/wiki/Andy_Warhol, Erişim Tarihi: 06.01.2015.

Diğer Kaynaklar

Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, *Türkiye Ergen Profili Araştırması 2013*, (1. Baskı), Uzerler Matbaacılık, Ankara 2014.

Şehr-i Nuh-Şırnak, Şırnak Valiliği, Şırnak 2001.

Şırnak İl Milli Eğitim Müdürlüğü, *2013-2014 Eğitim-Öğretim Yılı Eğitim Göstergeleri*, (Brifing Dosyası) Şırnak 2013.

Top, Mehmet (Ed.), *Şırnak Kültür Envanteri*, Anıt Matbaa, Ankara 2010.

Türkiye İstatistik Kurumu, *Seçilmiş Göstergelerle 2013 Şırnak*, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara 2013.

EKLER

EK 1.

T.C.
ŞIRNAK VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 61543340/165.01/968704

15/05/2013

Konu: Anket

.....KAYMAKAMLIĞINA
(İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü)

..... MÜDÜRLÜĞÜNE

Anket ile ilgili valiliğimizizin 14/05/2013 tarih ve 165.01/948057 sayılı onayı ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Yüksel ARSLAN
Vali a.
İl Milli Eğitim Müdürü

Ek :

1- Onay (1 Adet)

Güvenli Elektronik İmza
Aslı ile Aynıdır.
..15 Mayıs 2013...

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 inci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. Evrak teyidi <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden b5d4-fcd8-381d-8592-d085 kodu ile yapılabilir.

Atatürk Mah. Cumhuriyet Cad.No:10
Elektronik Ağ:şirnak.meb.gov.tr
e-posta: ozelogretim73@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Bahar ERKAN Şef
Tel: (0 486) 2161560
Faks: (0 486) 2161553

EK 2.

T.C.
ŞIRNAK VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı: 61543340/165.01/948057

14/05/2013

Konu: Anket

VALİLİK MAKAMINA

İlimiz Merkez ve İlçelerinde Atatürk Üniversitesi Din Sosyoloji Bölümü Yüksek Lisans öğrencisi İsmail ZEYREK tarafından " Dini Sosyalleşme Etkenler ve Araçlar" tez konusu için 9. ve 12. Sınıf öğrencilerine uygulanacak anket Müdürlüğümüzce uygun değerlendirilmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Yüksel ARSLAN
İl Milli Eğitim Müdürü

OLUR
...../05/ 2013

Deniz ZEYREK
Vali a.
Vali Yardımcısı

EKİ :
1-Anket (5 Sayfa)
2-Form (1 Adet)

Güvenli Elektronik İmza
Aslı ile Aynıdır.
14 Mayıs 2013

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 inci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. Evrak teyidi <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 5764-8603-3166-9d2e-5f80 kodu ile yapılabilir.

Atatürk Mah. Cumhuriyet Cad.No:10
Elektronik Ağ:sirnak.meb.gov.tr
e-posta: arge73@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Bahar ERKAN Şef
Tel: (0 486) 2161560
Faks: (0 486) 2161553

EK 3.

DİNİ SOSYALLEŞMEDE ETKENLER VE ARAÇLAR
(Şırnak Örneği)

Elinizdeki anket formu, toplumumuzda yaşanmakta olan dînî yönelim ile dînî toplumsallaşma faktörlerinin etkinliği ve durumunu araştırmayı amaçlayan bilimsel bir çalışmada kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Bu sorularla tek tek kişilerin değil genelde halkımızın ne düşündüğünü araştırıyoruz. Bu sebeple sizin kimliğinizi belirleyecek sorularımız olmayacaktır. Cevaplarınız sadece bu bilimsel çalışma için kullanılacaktır. Vereceğiniz **SAMİMİ** ve **GERÇEĞE UYGUN** cevaplar araştırmanın doğruluğu açısından önemlidir. Lütfen açıklamalar ışığında her maddeyi atlamadan okuyup size **EN UYGUN** ve **EN YAKIN** gelen seçeneği çarpı (X) ile işaretleyiniz. Anketin cevaplanması 15-20 dakika sürecektir. İlginize şimdiden teşekkür ederim.

Yüksek Lisans Öğrencisi İsmail ZEYREK
Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Felsefe ve Din Bilimleri ABD.
Din Sosyolojisi Bölümü

Kişisel Bilgi Anketi:**1. Cinsiyetiniz?**

() 1. Kadın () 2. Erkek

2. Şimdiki Sınıf düzeyiniz nedir?

1. () 9. Sınıf 2. () 12. Sınıf

3. Devam etmekte olduğunuz okul türü nedir?

- () 1.Çok Programlı Lise
- () 2.Genel Lise
- () 3.Anadolu Lisesi
- () 4.Fen Lisesi
- () 5.Öğretmen Lisesi
- () 6.Sağlık Lisesi
- () 7.Endüstri Meslek Lisesi
- () 8.Kız Meslek Lisesi
- () 9.İmam Hatip Lisesi
- () 10.Güzel Sanatlar Lisesi
- () 11.Ticaret Meslek Lisesi

4. Evinizde kimlerle beraber oturuyorsunuz?

- () 1. Annem, babam ve kardeşlerimle
 () 2. Annem, babam, kardeşlerim ve ailenin diğer fertleri (büyükbaba, büyükanne, amca v.b)
 () 3. Başka.....

5. Hangi ilçe sınırları içinde oturuyorsunuz?

- () 1. Şırnak/Merkez
 () 2. Cizre
 () 3. Silopi
 () 4. İdil
 () 5. Uludere
 () 6. Beytüşşebap
 () 7. Güçlükonak

6. Kendinizi dindarlık bakımından aşağıdaki hangi seçenekte görüyorsunuz?

- () 1. Çok dindar
 () 2. Dindar
 () 3. Biraz Dindar
 () 4. Dine Karsı İlgisiz

7. Bulunduğunuz il veya ilçe merkezinde kaç yıldır oturuyorsunuz?

1. () Doğduğumdan beri
 2. () 10 yıldan çok
 3. () 6-10 yıl
 4. () 3-5 yıl
 5. () Başka.....

8. Size göre aileniz, yaşama tarzınız, geliriniz ve evinizdeki eşyalar bakımından şu tabakalardan hangisine girer?

- () 1. Üst tabaka (Zengin)
 () 2. Orta tabakanın üstü
 () 3. Orta tabaka (Orta halli)
 () 4. Orta tabakanın altı
 () 5. Alt tabaka (Fakir)

9. Anne ve Babanızın eğitim durumu nedir?

<u>Anne</u>	<u>Baba</u>
1. ☐	☐ Okur-yazar değil
2. ☐	☐ Okur-yazar
3. ☐	☐ İlkokul
4. ☐	☐ Ortaokul ve dengi meslek okulu
5. ☐	☐ Lise ve dengi meslek okulu
6. ☐	☐ Yüksekokul
7. ☐	☐ Fakülte
8. ☐	☐ Yüksek lisans
9. ☐	☐ Doktora

I. Bu bölümde şuanki dînî bilgi, inanç ve davranışlarınızın oluşmasında ailenin, eğitimin, toplumsal çevrenin ve kitle iletişim araçlarının etkisi sorulmaktadır. Lütfen her soruyu atlamadan okuyarak, o sorunun altında yer alan size uygun olan seçeneği çarpı (X) ile işaretleyiniz.

10. Size göre dînî tutum ve davranışlar açısından anne-babanızın dînî yönelimini aşağıdaki hangi seçenekte görüyorsunuz?

<u>Anne</u>	<u>Baba</u>
☐	☐ 1. Çok dindar
☐	☐ 2. Dindar
☐	☐ 3. Biraz dindar
☐	☐ 4. Dine karşı ilgisiz

11. Aileniz tarafından size, din eğitimi ve öğretimiyle ilgili bilgiler verildi mi?

☐ 1. Evet ☐ 2. Hayır

12. Anne-babanızın dînî konularda size karşı tutumu nasıldır?

<u>Anne</u>	<u>Baba</u>
☐	☐ 1. Demokratik (Düşüncelerime saygılı, Baskıcı değil)
☐	☐ 2. Otoriter (Baskıcı)
☐	☐ 3. İlgisiz

13. Şu anki dînî bilgi ve tutumlarınıza sahip olmanızda aşağıda yazılı aile bireylerinizin etki derecelerini lütfen atlamadan birer birer işaretleyiniz?

	Çok Fazla	Fazla	Normal	Az	Çok Az
1. Annem	()	()	()	()	()
2. Babam	()	()	()	()	()
3. Kardeşlerim	()	()	()	()	()
4. Büyük Babam ve Büyük Annem	()	()	()	()	()
5. Yakın akrabalarım (Amca, Dayı, Hala)	()	()	()	()	()

14. Şuanki dînî bilgi ve tutumunuza sahip olmanızda aşağıdaki eğitim kurumlarının etki derecesini lütfen atlamadan birer birer işaretleyiz?

	Çok Fazla	Fazla	Normal	Az	Çok
Az					
1. Okullardaki Din Derslerinin	()	()	()	()	()
2. Dînî Grup, Tarikat veya Cemaatlerin	()	()	()	()	()
3. Resmi Dînî Kurumların(Cami, gibi)	()	()	()	()	()

15. Okul haricinde dînî bilgiler öğrenme gayretiniz oldu mu?

() 1. Evet () 2. Hayır

16. Eğer oldu İse, hangi yolla?

- () 1. Kendi kendime
 () 2. Kur'an Kursunda
 () 3. Camide/Yaz Kurslarında
 () 4. Özel hocada
 () 5. Dini Sohbetlerde
 () 6. Diğer.....

17. Dînî gruplar (tarikat ve dînî cemaat) hakkındaki aşağıdaki ifadelerden hangisi sizce en uygundur?

1. () Dînînin doğru anlaşılmasını engelliyorlar, faaliyetlerine engel olunmalıdır.
 2. () Dînînin daha iyi anlaşılmasına ve yaşanmasına yardımcı oluyorlar.
 3. () Başka.....

18. Temel dînî bilgiler öğrenmek amacıyla, Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından, hafta sonları

ya da akşamları, camilerde veya cami dışında başka ortamlarda açılan kurs/toplantı/seminere katıldınız mı? Ya da katılmayı düşünür müsünüz?

- () 1. Düzenli olarak katıldım/katılırım.
 () 2. Zamanım oldukça katıldım/katılırım.
 () 3. Katılmayı düşünmedim/düşünmem.
 () 4. Başka düşünceniz varsa yazınız.....

19. Şu anki dînî tutum ve davranışınızın oluşmasında aşağıda yazılı olan toplumsal faktörlerin etki derecesini lütfen atlamadan birer birer işaretleyiz?

	Çok Fazla	Fazla	Normal	Az	Çok Az
1. Okul arkadaşlarımın	()	()	()	()	()
2. Mahalle ve iş arkadaşlarımın	()	()	()	()	()
3. Komşularımın	()	()	()	()	()
4. Okullardaki Din dersi Öğretmenlerinin	()	()	()	()	()
5. Din görevlilerinin (İmam, Müftü, Vaiz)	()	()	()	()	()
6. Çevremdeki Dindar kimselerin	()	()	()	()	()

20. Kitle İletişim Araçlarında (televizyon, radyo, gazete, kitap, dergi, internet) yer alan dînî yayın ve programları takip eder misiniz?

- () 1. Evet hepsini takip ediyorum.
 () 2. Fırsat buldukça takip ediyorum.
 () 3. Tesadüfen rastlasam takip ediyorum.
 () 4. Zamanım olmadığı için takip edemiyorum.
 () 5. İlgiyi çekmediği için takip etmiyorum.

21. Kitle İletişim Araçlarında yer alan dînî yayın ve programlar hakkında ne düşünüyorsunuz?

- () 1. Oldukça faydalı buluyorum ve dînî bilgilerimi geliştirmede bana yardımcı oluyor.
 () 2. Dînî konulardaki düşüncelerimde tereddüt yaşamama neden oluyor.
 () 3. Dînî konuların kitle iletişim araçlarında yer almasını hoş karşılamıyorum.
 () 4. Farklı bir cevabınız varsa yazınız.....

22. Şuanki dînî tutum ve davranışınızın oluşmasında aşağıda yazılı olan kitle iletişim araçlarının etki derecesini lütfen atlamadan birer birer işaretleyiz?

	Çok Fazla	Fazla	Normal	Az	Çok
Az					
1. Televizyon	()	()	()	()	()
2. Radyo	()	()	()	()	()
3. Gazete	()	()	()	()	()
4. Kitap ve Dergi	()	()	()	()	()
5. İnternet	()	()	()	()	()

23. Allah’a inanma hususunda size göre en uygun ifade hangisidir?

1. ☐ Her şeyi yaratan, bilen ve her şeye gücü yeten Allah’a inanıyorum.
2. ☐ Evrenin Allah tarafından yaratıldığına inanıyorum. Fakat dinler gerekli değildir.
3. ☐ Allah’a inanmada bazı şüphelerim var.
4. ☐ Allah’a inanmıyorum.
5. ☐ Diğer (Belirtiniz.....)

24. İbadetlerinizi (namaz, oruç, örtünme vb.) yerine getirmedeki temel etkeniniz nedir?

1. ☐ Ailem istediği için
2. ☐ Kendi irademle
3. ☐ İçinde bulunduğum ortamın ve kişilerin etkisiyle

25. Aklınıza takılan dini bir konuda başvurduğunuz İlk kaynak hangisidir?

1. ☐ Annem
2. ☐ Babam
3. ☐ Ablam/Ağabeyim
4. ☐ Büyükbabam/Büyükannem
5. ☐ Arkadaşlarım
6. ☐ Kitaplar
7. ☐ İnternet
8. ☐ Mahallemizdeki din görevlilerine
9. ☐ Diğer.....

26. Anketle İlgili Düşüncelerinizi Yazınız?.....

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	İsmail ZEYREK
Doğum Yeri ve Tarihi	Şırnak- 17/11/1982
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği(2001-2005)
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din ABD. Din Sosyolojisi
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce (51,25)
Bilimsel Faaliyetleri	-----
İş Deneyimi	
Stajlar	2006 Yılı Öğretmenlik Stajı
Projeler	Avrupa Birliği 3 Ortaklı Comenius Projesi (2009-2011) Avrupa Birliği 7 Ortaklı Comenius Projesi (2013-2015)
Çalıştığı Kurumlar	Hürriyet İ.O Öğretmen (2006) Hürriyet İ.O Müdür Yard. (2007-2009) Hürriyet İ.O Müdür (2009-2011) Anadolu Öğretmen Lisesi Müdür Başyardımcısı (2011-2014) İl Milli Eğitim Müdürlüğü Şube Müdürlüğü (Görevlendirme) (2013-2014) Sosyal Bilimler Lisesi Okul Müdürlüğü (2015--)
İletişim	
E-Posta Adresi	ismailzeyrek@hotmail.com-0505 557 9898
Tarih	16/06/2016